

TOVAČOVSKÁ KNIHA ORTELŮ OLOMUCKÝCH

21.
hlav.

SBÍRKA NAUČENÍ A ROZSUDKŮ
VEDLE PRÁVA MAGDEBURSKÉHO VRCHNÍM PRÁVEM OLOMUCKÝM
MENŠÍMU PRÁVU TOVAČOVSKÉMU OD R. 1430–1689 VYDÁVANÝCH,

KTEROU SESTAVIL A ÚVODY OPATŘIL

V. PRASEK.

T 4/6 98 = 1 fl.

V OLMOUCI 1896.

NAKLADEM VLASTENECKÉHO MUSEA OLOMUCKÉHO.
TISKEM KRAMÁŘE A PROCHÁZKY.

Památce

Josefa Vratislava panoše*) Monse.

*Růvodci kathedry pro Moravské právo při universitě Olomucké 1782,
prvnímu badateli o právech městských na Moravě, spanilému vlastenci,
horlivému přistiteli vlastivědy, nadšenému učiteli, jenž se narodil dne
15. června 1733 v Novém Městě na Moravě a zemřel v Olomouci,
dne 6. února 1793.*

*) Ve spise prstonárodním „Odkrytí tajnosti čarodějnických kunštův k vý-
straže a poučování obecného lidu o porěrách“, vydaném v Olomouci 1792, sám se
podepsal: „Josef Vratislav panoš z Monse“, zčešluje takto případně svůj
šlechtický přívlastek „Edler“.

Předmluva.

Že Magdeburské právo zavládlo po severních Čechách a po severní Moravě, počítají k ní též Opavsko, kdežto na jižní Moravě a v jižních Čechách ujal se právo franské, jest výsledkem vývoje historického, hlásajícího z hruba i to, odkud k nám dalo se stěhování, odkud do někdejší říše české valily se ty proudy proměnoplné; ale tento dualismus při právech městských v tehdejší říši české nemohl zůstat nepozorován. Proto již za prvních Lucemburků znamenáme pozoruhodné snahy centralisační v té příčině. Uvážíme-li tudíž, kterak snahy takové směřující k tomu, aby právo městské pro celou říši bylo jednotné, způsobily v Čechách odpor proti právu Magdeburskému, ba že konečně vymýtily toto právo ze země: pak zajisté bude nám připadat jako abnormita, že na Moravě právo Magdeburské netoliko zůstalo nedotčeno, ba že zkvétati a takorba o jedno století déle než v Čechách potrvati mohlo, berouc posilu od — Vratislavě.

A jestli Morava vykázati se může rozmanitými zvláštnostmi právními jinými, jakož jsou manské právo biskupské, lovecké právo, valašské právo, meďařská landfojtství, (vino)horenské právo, horničí právo Jihlavské, púhončí právo: však Magdeburské právo na Moravě vyspělo rovněž v neobyčejnou zvláštnost, která zasluhuje tím bedlivějšího uvažování, čím hlouběji a šířeji pronikla ve všechny poměry našich předků, a čím větší byla i působnost toho práva, ježto vrchní stolice Olomucká vévodila 40 městům, nesčíslnému počtu vesnic a naučujíc při tom též s 50 práv patrimonialních. Zasluhuje zpytování již proto, že právní dualismus spolu působil ono dvojení země, aby Morava měla dvě hlavní města.

A poněvadž nad to nade všechno i česká literatura Magdeburského práva na Moravě jest mnohem značnější, než jsme kdy tušili, domnívám se, že spis náš poskytující dosti úplnou agendu vrchního práva Olomuckého s jednou stolicí nižší (Tovačovskou), agendu tak říkajíc od samého vzniku oné vrchní stolice až do zaniknutí Magdeburského práva na Moravě, nebude nepotřebným příspěvkem k dějinám tohoto práva již proto, že studium práva městského vůbec na Moravě — aspoň v písemnictví českém — dotud leželo úhorem.

Spisu tomu podkladem jest rukopis T o v a č o v s k ý (o němž na patřičném místě zprávu činím), i neváhal jsem jemu dáti nápis „**Tovačovská kniha** ortelů Olomuckých“, poněvadž jsem naznačiti mnil, jakož proslulá „**Kniha Tovačovská**“ páně Ctiborova na poznání práv z e m s k ý c h na Moravě jest důležitá, že rovněž tento spis podstatně prospěje ku poznání práva městského, a sice M a g d e b u r s k é h o, na M o r a v ě.

Ostatek kromě pisatele tohoto rukopisu ještě jiný rodák Tovačovský, Jan z Tovačova, proslavil se juridickým spisem jednajícím o městském právě Magdeburském. (Viz II. článek).

Co se týče „Tovačovské knihy ortelů Olomuckých“ námi vydané, není ona nikterakž holým otiskem rukopisu zpomenutého, nýbrž obsahuje:

- a) Rukopis Tovačovský, v němž jsou ortele Olomucké do Tovačova dané od r. 1430—1540. se značnými mezerami, pak nepřetržité od r. 1540—1615., posléze ortele (s mezerami) od r. 1661—1701.
- b) Doplnky přejaté z Olomuckého kopiáře ortelů daných přespólním (Sententiae ad extraneos) pro dobu 1598 až 1635. Z této knihy bylo možná doplniti mezeru rukopisu Tovačovského od r. 1615—1635. 19 ortelů, a částku ortelů od r. 1600—1615. collationovati.
- c) Doplnky z podacíh protokolů Olomuckých pro dobu 1652—1663. a 1663—1694., celkem 10 kusů.
- d) Doplněk z Olomuckého kopiáře ortelů daných přespólním pro dobu 1558—1568. získán jen jeden; za to však 13 ortelů collationováno.
- e) Ukázkou některé ortele latinské z nejstarší knihy Olomucké, a jeden latinský a jeden německý z knihy Jevičské.

Předeslané články: I. Stručné dějiny vrchního práva Olomuckého. II. Literatura práva Magdeburského na Moravě a III. Krátké dějiny Tovačova se zřetelem ku tamnějšímu nižšímu právu. též nápisy ortelům dané, a rejstřík učiní bohda knihu tu přístupnu tak dějepisci jak právníku, tak kulturnímu jak literárnímu historiku, ba každému vzdělanci.

I nepřál bych si nic více, než aby laskavý čtenář ve spise tom nasbíral tolik nových a překvapných vědomostí, kolik netušeného světla z něho na severní Moravu i na Opavsko mně samému problesklo.

Při tom pokládám za milou povinnost poděkovati předně sl. výboru vlasteneckého musea za ochotu, se kterou přejal náklad na spis tento. Rovněž činím uctivé díky sl. městské radě Olomucké netoliko za ochotné propůjčování archiválií, nýbrž i za prostředkování s městskou radou Brněnskou v příčině rukopisu pohřešovaného. Stejnými díky zavázán zůstávám též velectěnému pánu purkmistru Klimšovi, vysoce důstojnému pánu děkanovi Tauberovi a panu sekretáři v Jevíčku.

V Olomouci, dne 18. srpna 1896.

V. P.

I. Stručné dějiny vrchního práva Olomuckého.

Že Olomouc od časů Břetislavových v tehdejší říši české po Praze byl nejznamenitějším a tuším i největším městem, netřeba příliš dokazovati; svědčíť tomu pádná skutečnost, že v Olomouci zřízeno bylo druhé biskupství. A přimyslíme-li si k nynější Moravě celé někdejší Opavsko i Prudnicko, porozumíme, že hlavní město Moravské nezůstávalo tehda tak na sever pošunuto, jako nyní.

I nemůže býti pochybnosti, že k duchovní metropoli Moravské, která současně byla hlavním městem nejpřednějšího knížecího úřadu soujmenného, nesl se obchod z ciziny; tudíž mohla vzniknouti při Olomouci cizinská kolonie tak jako v Praze. A jakož německá osada Pražská již l. 1178. od knížete Soběslava dostala své výsady¹⁾, nelze nic pochybovati, že podobněž cizinská osada Olomucká žila podle svých vlastních zvyků a práv, zvláště když Pražští Němci již za krále Vratislava (1061—1092) svým řádem se spravovali.²⁾

Z těchto příčin považoval jsem zmínku o starém právě knížete Olomuckého Vladimíra, jaké kdysi (asi 1190) udělil městu Olomouci a okolním některým vsem, za případnou, maje za to, že kníže Vladimír nenčinil nic nového, nýbrž následoval příkladu Soběslavova, udělením zvláštních výsad osadě cizinské.

Zmínka o tomto právě Vladimírově činí se totiž v listě krále Přemysla Otakara I., kterým l. 1229. zakazuje svému soudci Olomuckému lidí z Lazec a Hodolan souditi dle práva Magdeburského³⁾. Zpomenutý list královský byl by i potud důležitým, že z něho takorůzka na rok lze určit, kdy a od koho Olomouc dostal Magdeburské právo, totiž po Bruntáli (1214⁴⁾ a po Unčově, tedy asi r. 1220., a sice od markrabě Vladislava Jindřicha a z vůle krále Přemysla Otakara I.

¹⁾ Jireček, Svod zák. slov. 484 a jinde. ²⁾ Viz 1. článek Soběslavova statutu a str. XXI. předmluvy u Jirečka.

³⁾ *Mandamus tibi quatinus homines de Lasech et Hodolany non aliter iudicare presumas, quam secundum iura antiqua civitatis Olomucensis, que a bone memorie patruo nostro Wladimiro duce quondam Olomucensi in eadem civitate sunt statuta et secundum que prefati homines hactenus iudicari consueverunt, non obstante privilegio felicis memorie fratris nostri Wladislai marchionis Moravie, in quo prefate civitati de nostro consensu usum iuris Teutonicorum, quod Meigdeburgense vulgariter nuncupatur, liberaliter concesserat.* (Cod. dipl. Mor. II. 213. Cópia in archivo Olomucensis curiae)

⁴⁾ Dle opraveného letopočtu.

Však listina jest značně podezřelá, a náleží tuším mezi ony, kteréž po novém vydání prvních svazků diplomatáře Moravského budou vymýtny.¹⁾

I ačkoli zajisté statuta Vladimírova bychom pokládali za něco neobyčejného a znamenitého, poněvadž bychom je mohli považovati za osamělý pokus, rozkvět města Olomouce, pokud ještě trvalo na právě českém, rozútliti, však nelze na to pomýšleti, poněvadž listinu máme za podvrženou, takže ani doby ani původce s určitostí nemůžeme jmenovati, kdy a od koho se Olomouci dostalo městského práva německého.

Na tomto místě budiž vytčeno, že takofka všecka města, jiniž se dostalo práva německého, dávno před osazením na emphyteusi bývala městy českými anebo aspoň trhovými všemi českými, a že pravidelně vedle někdejších měst českých, totiž kde podmínky pro rozkvět další přirozeně již trvaly, vznikala města s novým právem řečeným německým.

¹⁾ O tuto listinu přeli se již před léty učenci, zejména Rössler*, kterýž ve statutech Vladimírových hledal stopy německého práva Olomuckého městského, kdežto Volný**] a Bischoff***] právo Vladimírovo prohláší za slovanské. Poslednější, drže se vlastních slov listiny, a odpíraje Rösslerovi klade důraz na to, že se zřetelně vytýká protiva nového práva německého ku starému právu Vladimírovu, tedy patrně slovanskému.

Jakkoli by v očích našich Vladimír Olomucký, dosud v mlhách zahalený, nemálo vzrostl, ať již vydal zákony pro Němce ať pro Slováky, avšak statuta městu Olomouci daná nemohla na tehdejší dobu znamenati nic, leč výminky od obecného domácího práva českého, kdežto zase zákony pro domácí obyvatelstvo nemohly ničím jiným býti, než kodifikováním obecných obyčejů, jak svědčí též známá statuta knížete Otty.†] I nemůže býti pochybnosti, žeby řád knížete Vladimíra českému ještě městu Olomouci udělený byl skutečně něčím nad míru neobyčejným. — Bohužel k této listině nepohlížíme s důvěrou, neboť neexistuje ani té kopie, podle níž prý byla do diplomatáře otištěna (již Bischoff marně po ní se ptal).

Co se tkne podezřelosti, zakládáme ji především na jmenech osad „Lasech“ a „Hodolany“. Lazce (Lasecz) byly do roku 1298. ostrovem, na němž byl mlýn a 8 zahrádků. A tento ostrov celý, jakožto své komorní zboží, král Václav roku jmenovaného vzdal konventu sv. Kláry.

A jakož nelze mysliti, aby královský sudí aneb purkrabí Olomucký by se byl opovážil toto zboží královské jinak spravovati, než ostatní, tak věru nápadno by bylo, aby k vůli 8 zahrádkám byl král zvláštní nařízení vydával. — Hledíc pak ku jménu „Hodolany“, odvodíme-li je od osobního „Odolan“, bude se nám viděti takofka neuvěřitelné, aby se již l. 1229. bylo psalo H—odolany místo „Odolany“. K tomu však přidává se velice důležitá věc jiná, že ves dnes „Hodolany“ jmenovaná nejspíše ani Odolany ani Hodolany neslula, n boť marně kromě tvaru v podezřelé listině skáněli jsme se po nějakém dokladu. Naopak vyskytuje se léta 1258. H o d e n a juxta pontem Olomucensem. 1275 H o d i n a n (dvakráte), 1276 H o d i n a n. 1280 H o d y n a n, 1305 H o d i n a. 1327 H o d i n a n.††] A ves ta již 1258 byla zbožím kostela Olomuckého. — Jakkoli bychom tedy říci mohli, že r. 1229: Lazce i Hodolany byly královským zbožím, nezdá se býti dosti přičiny, proč by král — maje předce ještě více jiného zboží královského v okolí Olomuckém — jen o tyto 2 osady byl pečoval, aby se jim neublížilo právem Magdeburským. Ale mnohem více zaráží nás novotvar zpomenuuté listiny „Hodolany“, kdežto ves ta tuším prvotně „Hodoňany“ srv. Hodonín, Hodonice slula. To vše nutká nás listinu z r. 1229. pokládati za podvrženou.

*] Deutsche Rechtsdenkmäler aus Böhmen u. Mähren II. str. CXII. pozn.)

] V. 562. *] Deutsches Recht in Olmütz 3—4. †] Svod zák. slov. 488—92.

††] Cod dipl. Mor. III. 252, IV. 165, 167, 173, 241, V. 179, VI. 276.

na nových místech, při čemž obyčejně staré město pokleslo na vesnici. Na př. když Hradiště bylo založeno, starý Velehrad — až po onu dobu ještě pořád trhovou osadou — poklesl na vesnici, která do dneška Starým městem slove.

Kdy? tedy při Olomouci vzniklo nové město s právem německým?

Jakož z listu markrabí Jana daného r. 1352. vysvítá, že Olomučané do toho roku naučení hledali v Unčově a v Bruntáli, tedy v městech vůbec nejdříve na Magdeburském právě osazených, třeba za to míti, že Olomučané sice již německého práva ku Soběslavovu podobného prvé než Unčov a Bruntál užívali, ale že se jim vlastního práva Magdeburského dostalo mnohem později, než Unčovu.

Ale působnost německého práva poznáváme i po vesnicích v okolí Olomuckém již při počátku 13. století, jakž možná z různých exempcí souditi; srovnej na př. list krále Přemysla Otakara r. 1223. klášteru jeptišek u svat. Jakuba v Olomouci daný stran Bukovan a Týnce¹⁾; pročez směle pověděti můžeme, že Olomouc již okolo r. 1220. německého práva užíval.

Ba v nedatované listině téhož krále²⁾ mluví se i o jatkách v městě („civitate“) „Olomuch“.

Ale, ačkoli již r. 1243. král Václav město Litovel od Tatarů zbořené obnovuje na právě města Olomouce³⁾ nadarmo ohlížíme se po „fojtech“ (judex-advocatus), které bychom prohlásiti mohli bezpečně za rychtáře města Olomouce.

Teprvé k r. 1249. zpomíná se všeobecně fojta (advocatus) a měšťan Olomuckých, a r. 1250. Tomáše písaře Olomuckého.

L. 1254. jmenován již fojt Štěpán a dvě léta později čteme již plno jmen německých, jakáž mají měšťané Olomučtí: Sigfrid, nájemce mostného, který odtud „Brugnar“ slove, Sighard, Vidrold, Rodher filius Kreliczer, Otto filius Raiheri; Otto filius Ludovici, Fridericus, Kuncz, Eberhard, Henrich, Heyczo, Conradus, Pertoldus, Vernard atd.⁴⁾

Tu jest zřetelno, že teprvé za nového kolonizačního ruchu po vpádě Tatarském nastal i v Olomouci obrat, když král Přemysl Otakar II. zaniklá tatarským nájezdem města obnovovati a nová zakládati počal. A tak i městu Přerovu od Tatarů obořnému léta 1256. práva města Olomouce udělil.⁵⁾

A takž vlastně nová doba rozkvětu nastala Olomouci, když jemu král 1261. povolil „kaufhaus“ a k tomu trh sv. Havelský i s jinými výhodami, jakým se dotud těšilo město Brno.⁶⁾

A tato magna charta libertatum pokládala se v Olomouci za minulých století vždy jakožto nejstarší. Nadáním nepochybně téhož krále dostalo se Olomučanům pozemských statků, a sice vsi Bystrovan a části královského lesa zvaného „Holice“. Prodávše pak klášteru Hradišti Bystrovany, začali les kolonisovati. Když potom propukl spor mezi klášterem Hradištěm a městem o hranice městské a klášterské u Hejčína

¹⁾ Cod. dipl. Mor. III. 145. ²⁾ Tamtéž 146. ³⁾ Secundum ius et libertatem qua cines nostri in Olomucz hactenus sunt gavisii. ⁴⁾ Cod. dipl. Mor. III 11, 125, 189, 208, 347, 410. ⁵⁾ Cod. dipl. Mor. III. 204. ⁶⁾ Tamtéž III. 320.

a Bystrovan, léta 1275. pan Záštit z Kurovic k rozkazu krále samého hranice obapolné obešel, počínaje u Bystrovan od strany královského lesa „Holice“ jmenovaného.¹⁾ Král pak léta 1276. na krátce před smrtí dotyčnou smlouvu ratifikoval.²⁾

Když po králově smrti vítězný Rudolf z Habspurku uvázal se v držení Moravy, r. 1278. Olomučanům staré svobody potvrdil a nové zřetelněji³⁾ vytkl, zejména pak udělil jim mílové právo. Mílovým právem dostalo se měšťanům nejznamenitějšího privileje, ježto na míli v okolí nikdo nesměl nijakého řemesla provozovati, aniž piva vařiti.

Roku 1292. Hranice⁴⁾ osazeny na novo na Olomuckém právě. Posléze r. 1306. král Václav městu Olomouci vzdal háj svůj řečený „Horka“, sousedící s pozemky městskými, aby na něm osadili ves řečenou „Au“ (Aw), užívající na 10 let lhoty; po vyjití pak těch let aby platili zrovna tolik z každého lánu, kolik z druhé své vsi Holice platí.⁵⁾ — Že ovšem není touto novou osadou Horka, jak míní Bischoff,⁶⁾ nýbrž nepochybně Grieg-au (Grygov), není naším úkolem tuto dokazovati. — Brzo potom, totiž r. 1314., u krále Jana vymohli Olomučané právo, založiti na svém pozemku při řece Moravě osadu Newdorf čili Novosady; bernu budou platiti na způsob týž, jako jejich osadníci z Holice.⁷⁾ Pamětihodná jest tato kolonizatorská činnost měšťanů Olomuckých: okolo roku 1275. ve vymýtné části lesa od krále jim darovaného, jenžto slul „Holice“, založili Holici; (r. 1306. pak v bezprostředním sousedství lesa dotud „království“ jmenovaného dali tamnější háj mýti na osadu Grieg-aw, a r. 1314., kdy ještě Grygovu neminula „lhotá“ t. j. bezplatnost, přispíšili si založením třetí osady Novosad!

Téhož roku dostali Olomučané nový výroční trh, a rok potom puštěno jim clo, které dosud purkrabí Olomucký vybíral, za roční plat 8 hřiven. L. 1318. král Jan obnovil jim nadání krále Václavovo, vedle něhož budou prázdní mýta v Litovli a Kojetíně; dopuštěno jim kupovati pozemské statky⁸⁾, posléze dána jim svoboda, aby nikdo měšťana Olomuckého jinde nežaloval leč v Olomouci, a sice právem Magdeburským.

L. 1326. král Jan měšťany Olomucké a vůbec všechna města a dědiny, spravující se právem Magdeburským.

¹⁾ Ex parte silve Holice domini regis. Cod. d. Mor. IV. 165. ²⁾ Tamtéž 173.

³⁾ Facsimile té listiny podal Vilibald Müller, Geschichte v. Olmütz 73.

⁴⁾ Cod. d. Mor. V. 207. ⁵⁾ Deutsches Recht 11. ⁶⁾ Cod. dipl. Mor. VI. 57.

⁷⁾ Co se týče města Hranic, velmi podivno jest, že máme pro ně vlastně 3 (!) zakládací listiny, kterouž věc buďto vysvětlíme nespolehlivostí diplomatů Moravského v jeho prvních svazcích, buďto neúspěšností kolonisace a lokace — a skutečně ne vždy zdařilo se dílu zamyšlené, zůstávající často jen na papíře, jako na př. pověstný Farkašstadt. První zakládací listinu města Hranic máme od krále Přemysla Otakara II. z r. 1251.; druhou z r. 1276. od opata kl. Hradiště, Budiše, kterýž lokátorovi Thamonovi povolil užívati práva Hlubčického; třetí pak z roku 1292. od opata Chvátky, který lokování města postupuje Jerlochovi na právě Olomuckém. Cod. d. M. IV. 384.

⁸⁾ Později získali Olomučané část Křelova, Horku, Skrbeň a j.

ským, osvobodil od obtížného článku „de arrestatione equorum“.¹⁾ — Obsahuje právo Magdeburské články tento: „Kdo koně nařiká, že mu buď ukraden aneb uloupen byl, nech pravou svou nohou stoupí koni na přední nohu levou, levou rukou nech chytí koně za pravé ucho, a pravici vyzdvíženou nech Přebůh přisáhá, že jeho jest. Práví-li ten, jehož jest kůň, že jej koupil na trhu, pozbude své peníze, a vlastní majetník vezme koně — vnd czeut sich den iener on saynen geweren, do mus diser forschon pis on di wilde ze odir doriber“.²⁾

Od tohoto tedy obtížného stopování pravého zloděje nebo loupežníka koňského až kraj světa („bis an die wilde See“) osvobodil král Jan občany na právě Magdeburském osedlé.

Když pak r. 1331. týž král Olomučanům pustil právo, souditi a popravovati násilníky, loupežníky a vrahy, aniž bylo třeba přítomnosti zemského soudce, stalo se právo Olomucké ve svém úzkém obvodu též hrdelním, tedy pro Olomouc (vyjímaje hrad a předhradí), pro Holici, Grygov a Novosady.

Ježto takto právo Olomucké nabývalo čím dále tím více váhy, purkmistr, fojt a rada k pokynu samého císaře Karla usnesli se r. 1343., založiti městské knihy, avšak teprve několik let později úmysl se uskutečnil, jak svědčí nejstarší kniha dotud zachovaná, ale valně porouchaná. —

Poněvadž ale Karel usiloval o organisaci práv městských a aby přestala appellace do ciziny (Magdeburku), nařídil právo Vratislavské Olomuckému za vrchní.

Proto Vratislavané r. 1351. Olomučanům poslali opis svého řádu Magdeburského, avšak vymáhající při Olomučanech, aby se reversem zavázali, že nikde jinde naučení leč u nich hledati nebudou³⁾, což se i stalo.

Než markrabí Jan r. 1352. učinil ještě více, an Olomucké právo, které dotaváde v Unčově, ba mimo hranice zemské⁴⁾ až v Bruntáli hledalo naučení, učinil právem vrchním pro všecka města i dědiny Moravské téhož práva Magdeburského užívající, tak zeměpanská jak biskupská, tak panská jak duchovní; zejména podřídil jemu města Unčov, Litovel a Šumperk.⁵⁾

Tímto dalekosáhlým opatřením Olomouc dosáhl téhož, čehož Litoměřice v Čechách již od r. 1325. byly požívaly. Již totiž

¹⁾ Podobněž král Václav IV. l. 1416. k žádosti purkmistra a rady města Mostu změnil některá ustanovení práva Magdeburského ohledně práva dědického k přínosu neb výbavě ženské (grodu), k daru jitřnímu, k vdovskému podílu a výzbroji mužské (hervetu) ve smyslu práva Starého města Pražského. Jar. Čelakovský, Sbírk. pram. práva městského v král. Českém II. 1164–8.

²⁾ Codex. Jevič. 109.

³⁾ Podobněž Opava již r. 1301., přijavši odtamtud řád práva Magdeburského, uznala Vratislav za stolici vrchní (Viz Prasek, Dějiny Opavska 118–91, též Těšínu r. 1364. kníže Přemek nařídil, aby se spravovalo právem Magdeburským, tudíž naučení bralo ve Vratislavi. (Prasek, Dějiny Těšínska 141–2).

⁴⁾ Bruntál totiž od roku 1318. náležel ku knížetství Opavskému z Moravy vyzdvíženému.

⁵⁾ Bischoff, d. R. in Ol. 61, kdež text správněji otištěn jest, než v Cod. dipl. Mor. VIII. 113.

král Jan právo Litoměřické byl učinil vrchním pro všechna města¹⁾ v Čechách na právě Magdeburském osedlá, zejména tato: Louny, Ústí n. L., Nymburk, Žatec, Děčín, Lípu, Kamenici, Hradec Králové, Krupku a počátečně i pro Menší město Pražské.

Jakož pak Olomucké právo Vratislavskému se bylo zavázalo reversem, že nikde jinde leč ve Vratislavi nebude hledati naučení, přirozeným způsobem, jakmile Olomucké právo stalo se vrchním, učiněno Vratislavské pro severní Moravu nejvyšším čili právem appellačním. I stala se takto Vratislav ve věcech právních, cechovních a vůbec obchodních hlavou na celém Slezsku vlastním, na Opavsku i na severní Moravě.

Hledíc k listu markrabí Janovu, kterým Olomouc povyšuje na vrchní stolicí, nezdá se nám býti holou náhodou, když zejména jen města Unčov, Litovel a Šumperk městů Olomouci podřizuje, nýbrž míníme, že tato města tuším se již byla vyšinula na jakési vyšší stolici právní. V Unčově hledali dotud naučení sami Olomučané; a že Jevíčko, byvši l. 1258. nadáno právem Unčovským, se 13 vesnicemi²⁾ sobě podřizeny hledalo naučení v Unčově, jest pochopitelné. — Litovel pak dostala sice l. 1243. právo Olomucké, ale podobá se ku pravdě, že blízká biskupská Mohelnice, která již léta 1273. měla emphyteusi, v pochybných případech dávala se naučovati u staršího práva Litovelského. — O Šumberku zase víme, kterak kvůli hornictví s Koldštejnem a Zantbachem nabyl městského práva Německobrodského³⁾, i není pro vzdálenost otcovského práva Brodského pravdě nepodobno, že Šumperk pro toto trojí právo stal se vrchním: ostatek involvuje list markrabský pro Šumperk. Koldštejn a Zantbach změnili práva, aby se vyhnuo naučování za hranicemi zemskými.

Zpomínaný list obsahuje nařízení, aby všechna města zeměpanská připadla k právu Olomuckému, což se týkalo Jevíčka s 13 vesnicemi, M. Třehové, Přerova, Tovačova a j. Že pak Hranice, na právě Olomuckém osedlé, rovněž připadly v obvod Olomucký, rozumí se samo sebou.

Byl tedy obvod práva Olomuckého hned při samém počátku dosti znamenitý, ale šířil se pozvolně napořádě a sice — což zůstane pamětihodným — ještě ve století 17.; avšak rovněž zajímavé jest, že města biskupská, ač předce též na právě Magdeburském osedlá, vyjímaje Mohelnici, právní svrchovanosti Olomucké buď vůbec neuznávala, buď se jí velmi pozdě podrobila. Jiná některá města, jako N. Jičín, V. Meziříčí, biskupský Příbor, inula ku právu Hlubčickému. Byloť právo Hlubčické té doby znamenitou již vrchní stolicí takorba pro celé Krnovsko a Opavsko i pro severovýchodní Moravu, kdežto Magdeburské právo v Opavě zůstávalo zastíněno. Z moravských měst původně k Opavě odkázán byl Brušperk.

¹⁾ Viz Čelakovský, Sběrka pram. práva m. v král. Českém II. 229—33.

²⁾ Jevíckému právu l. 1258. podřizeny tyto vsi: Kornice, Albendorf, Arnoldsdorf, Dorfins (Derflík), Ernestendorf (Arnoštov), Brasen (Vražné), Hartungsdorf (Hartunkov), Martindorf, Unracz, Niederunracz, Mitterdorf, Ursedel, Neubranow.

³⁾ Cod. dipl. Mor. VII. 197, a Čelakovský, Sběrka pram. práva m. II. 61—81.

Zatím nastala s rokem 1387. veliká novota při právech městských v Čechách, když král Václav IV. nařídil, aby královský podkomoří společně s hofrychtěrem spravoval města královská; za druhé, aby každý měl právo z nálezu neb ortele na městském právě učiněného ke králi se odvolati; za třetí, aby appellate do ciziny t. j. do Magdeburka neb Norimberka přestala, nýbrž aby se appellate strany, kteráž by se chtěla odvolati do Magdeburka, vykonala při stolici Litoměřické, a appellate strany, která by se chtěla odvolati do Norimberka, vyřídila při stolici Staroměstské v Praze.¹⁾

Ta věc nedotkla se ovšem Olomouce, hledíc k appellaci do Vratislavě, poněvadž tato nebyla za hranicemi říšskými; ovšem ale Moravský zemský podkomoří častěji se vkládal v záležitosti královského Olomouce.²⁾

Však podotknouti náleží, že z veškerých zachovaných ortelů vrchního práva Olomuckého pisatel nabyt ponětí, jakoby appellate k Císaři a králi byla bývala na nejvýše neobyčejnou výminkou.

Jakož l. 1402. markrabí Jošt listem německým zakázal Olomučanům, aby jich fojt na dále pro sebe nevybíral „wergeld-u“ t. j. peněz od zločinců, kterým tělesný trest proměněn v peněžitou pokutu, poznati možná, jak veliké do té doby byla nabyta platnosti němčina na Moravě.

Ačkoli pak ústní jednání před právem jistotně bylo německé, předce trestní zápisy do nejstarší knihy až asi do r. 1420. činili Olomučané po latinsku. Proto počátečně naučovali menší práva též latinsky. Takových latinských naučení dochovalo se nám v Jevišském rukopise jen 7, ač nejsou označeny za Olomucké ortele. Od roku asi 1420. počali Olomučané naučovati po německu. Největší ale zároveň jedinou sbírku ortelů německých z první polovice 15. století obsahuje codex Jevišský, totiž 107. z nichž asi jen 15 jest označeno za Olomucké.³⁾

Od roku asi 1430. začalo právo Olomucké naučovati po česku.⁴⁾

K vrchnímu právu Olomuckému za první polovice 15. století přibyla města: Prostějov 1406, Šternberk 1408, Zábřeh 1411, Brodek městečko 1439, Konice 1446, Lipník 1448. Těmi městy všemi přibýlo Olomuckému právu agendy české.

¹⁾ Čelakovský, Sběrka pram. práva m. II. 788—91.

²⁾ Známe jest spor kramářů Olomuckých, veňž 1439—40. zasahoval Mor. podkomoří Václav z Kukvic. S jeho vůlí podána věc na právo Vratislavské. (Saliger, Olm. Stadtb. des Wenzel v. Iglau 93—109).

³⁾ Bohužel jest jen jeden — appellate z Olomouce do Vratislavě — kterýž jsme otiskli pod čís. ortelů 5), datován letopočtem 1436. — K první polovici 15. století ukazují některé zvláštnosti a časové zmínky: Na př. v naučení o 2 bečky vína řekl prodávatel ku kupci: „ich hoere, das di behmen obir cziben; vorkaufft den wein, das ir nicht schaden nemt; do lag der wein bis die Behmen quamen, vnd trunken yn aus“. [Cod. Jeviš CXCVII].

⁴⁾ Nejstarší ortele české obsahuje rukopis Tovačovský; ortele od r. asi 1450.—1482. jsou v Jevišském rukopise (Tytéž ortele až na dva věceky obsaženy jsou v rukopise Jana Tovačovského, chovaném v Českém museu). Sběrka ortelů českých a německých od r. 1537.—1519. jest ztracena; v Olomuckém archivu chovají se ortele od r. 1558.—1566.; pak od r. 1598.—1635., nic více. — Kolik bude lze po jiných archivech městských nalézt, neví se.

Ke konci 15. století zavládlo též u menších práv naučování písemné. Pozoruhodno jest v té příčině naučení patrně z Olomouce do Jevíčka vydané okolo r. 1480:

„Jakož nám píšete žádajíce za naučení, kterak městečka některá i vesnice před léty ústně u Vás práva sú brali, a již listně berú právo etc. Nám sě zdá, kteříž prvé sú žádali naučení práva listně, ti vedle starého obyčeje ještě listně bráti mají; a kteříž ústně, ti také ještě ústně práva žádati mají. A což sě dokládání ku právu týče, to jest za jedno ústní i listní, že mají dokládati po 4 groších starých českých; a ty my rozdělujem: nám dva a písařovi našemu dva“.¹⁾

Starý tento plat po 4 groších starých od ortele dával se do roku 1508., kdy král Vladislav ten plat povýšil na 12 gr. českých, „kdyžkolivěk z okolních měst, městeček a vsí po ortele a rozsudky posíelají do Olomúce“.²⁾

Okolo týchž časů, a sice tuším r. 1502. na novo vyměřeny jsou platy mistrům popravním.³⁾ při čemž pamětihodno jest, že tehda již konala se též poprava samovrahů.⁴⁾

Popis jedné takové popravy zachoval nám písař Tovačovský. Velice závažná změna při právech městských nastala r. 1547., když císař a král Ferdinand I. nařídil appellaci v Praze pro všechna městská práva v celé koruně, tedy i pro Vratislav. Příčinou toho byla okolnost, že přeze všechny zákazy předce ještě (z Čech) hledalo se naučení v Magdeburku, což nyní mělo býti přetrženo, poněvadž tam v Magdeburku bylo centrum veškerého hnutí protestantského.⁵⁾

Tímto nařízením appellace Pražské nastal důležitý obrat při právech městských vůbec a při Magdeburském zvláště, neboť jakož v Čechách Briek z Licka vydáním „práv městských Starého města Pražského“ (1536. v Litomyšli) platně záhlasil snahu po sjednocení různých práv, tak přirozeně roznítil se i boj proti odchylným zvláštnostem zejména práva Magdeburského. Odkazující v té příčině k instruktivnímu pojednání Tieftrunkovu zpomeneme hlavní výtky, která se činila právu Magdeburskému, totiž formalit, i dostačí nám jediný příklad z naší knihy, ortel 14., kdež vdova z domu se vystěhovala, že ani nebožtíku ani jí toho domu nikdo „nevda!“

Výsledkem velikého toho a mnoholetého boje v Čechách bylo úplné sjednocení práv městských, jakž to nejlépe osvědčeno proslulým dílem Koldínovým „Práva městská království Českého“ tištěným léta 1579., a což ještě více znamená, vymýtním práva Magdeburského z Čech.

¹⁾ Cod Jevič. 272. ²⁾ Bischoff l. c. 64. ³⁾ Viz seznam těch platů na str. 93. pozn.

⁴⁾ Sachsenspiegel dle cod. Jevičského píše o samovrazích: „Totet sich ayn mon selbir, in sichbette for kronhait wegen, man sol yn doch begroben noch gaystlichem rechte, wen doz di phoffen vnd paichtiger irkennen vnd gesichert hohem, doz er ayn recht cristen mensch gewest ist ym glowben (l. lib. cap. XXXII. dist. III.)

Ale v knize III. cap. XI. dist. I. čteme: „Wer sich selbir totet yn aym hawse odir czu wolde, den sol man begraben off ayn er weg schaiden“. „Wer sich totet in sichpette odir sinlos ist, do geit kayn gericht iber, man mog yn auch mit phoffen lawhe wol off dem kirchoff begroben“. — Příležitostně budiz zpomenuto, že křižovátky i za poledne způsobovaly nám dětem hrůzu.

⁵⁾ Tieftrunk, o městských právech v Čechách, v Právniku 1866.

Docela jinak braly se věci na Moravě:

1. *appellace* do Vratislavě nepřestala;
2. právo Magdeburské kvetlo na Moravě dále, neporušeno a římským právem až do polovice 17. století nedotknuto, jak svědčí sám Bischoff l. c. 40.

Poněvadž tedy Olomučané neupouštěli od *appellace* do Vratislavě, mívalo to i ten následek, že jako od samého počátku (viz ortel 5.) tak i na dále bylo třeba akta českých stran překládati na německo.¹⁾ (Viz ortel 65).

O zlomení toho odporu Olomuckých proti Praze usiloval roku 1573. sám „sekretář království Českého“, Mikuláš Valter z Valtersburku.²⁾ Této slabé stránky pánů přísežných dosti nešetrně dotekl se r. 1584. Tovačovský žid Mandl, an vyznal, že „z ponuknutí jejich do *appellace* před rady JMČe na hrad Pražský jest jemu zadržáno.“ (Viz ortel 79. d). Celkem lze pověděti, že z knih ortelů přesporním vydaných lib. sent. 1558.—1566., a 1598.—1635. děje se *appellace* do Prahy zmínek velice málo, a pokud se pamatují, jen za Rudolfa II.

V příčině **rozkvětu** vrchního práva Olomuckého t. j. rozšíření jeho obvodu zaznamenáváme k r. 1562. nepatrnou sice ale závažnou příhodu, která se udála při právě v Hlubčicích.

Toto právo přestalo totiž naučovati po česku, čemuž se město Nový Jičín, užívající dotud při veškeré své obecní i soudní správě češtiny, tak důrazně opřelo, že když Hlubčičané nechtěli povolit, Jičínští utekli se ku Císaři Ferdinandu I., vymáhající svolení, aby se směli od Hlubčického práva odtrhnouti a Olomučany za své právní pány starší přijati. — Jakmile takového svolení dosáhli, vyslali z prostředku svého některé osoby s reversem do Olomouce; při tom však na několik důležitých artykulů vyžádali si naučení: předně, aby se jim Jičínanům vydal „proces, jak se zde při právě zachovává“; druhé, kterak se zachovati ku vdovám bezdětným, kteréž vedle práva Hlubčického po manželu třetinu berou; třetí, jak se zachovati k nižším právům, kteráž dotud u nich naučení brala; mají-li se taková dle Hlubčického či Olomuckého práva vydávati; čtvrté, stran nějakého žida Mojžíše; páté, stran pře mezi Opavanem Gillarem a Janem Libhošťským, kdež jim „předešle Hlubčičtí naučení jedno vydali, a po druhé naučení dáti majíce akta spečetěná zase odeslali“.

K těm artykulům Olomucké právo „ten štvrtek před svatým Václavem l. 1562.“ naučení takové vydalo: za první, „že takový proces vydati rozkážem“; za třetí, „že těm okolním, kteří naučení právní od Vás berou, o tom oznámiti můžete, že Vás JMČ Císařská, Pán náš nejmilostivější, z práva Hlubčického sníti a sem do Olomouce ku právu vyššímu dáti ráčil. A protož,

¹⁾ Neuvěřitelno zdá se mi býti mínění paně Tieftrunkovo, jakoby Litoměřičané byli s Magdeburskými jednali po česku. (l. c.)

²⁾ Viz Bischoff l. c. 44—5. Stran jeho osoby viz kopíáře listů posílacích kněze bisk. Vil. Prusinovského, jichž částka otištěna jest při Věstníku Matice Opavské.

chtěliliby právo u Vás bráti vedle naučení Vašeho, které by jim od Vás potomně vedle práv našich vydáno bylo, tehda budou povinni se k Vám znovu zapsati. . . A ti, kteří by se Vám tak zapsati nechtěli, tům naučení povinni vydávati nebudete“. Za páté: „že strany před sebe obešlíc jim o tom, jakž nahoře dotčeno, oznámiti muožte, že Vás JMt Císařská sem ku právu podati ráčil, protož, pokudž žalobu znovu před právem Vaším obnoviti a, co jim z práva přijde, tomu dosti učiniti chtí, že jim naučení dáti chcete; pakliby sobě to při právě Hlubčickém vykonati chtěli. aby toho tu, kdež náleží, hledali“.¹)

Z téže tuším příčiny hned po Jičíně, a na týž nepochybně způsob i Valašské Meziříčí roku 1565. od Hlubčického práva odpadlo a reversem ku právu Olomuckému se přiznalo.²)

V Olomouci totiž té doby šetřilo se řeči české velice bedlivě; bylať agenda vrchního práva velikou převahou česká, jak to nejlépe seznati můžeme z ortelů zachovaných. I poněvadž seznam iněst a dědin naučovaných z Olomouce, obsažený v diplomatári Moravském (VIII. 113), jest značně nedokonalý, sestavíme jména práv od roku 1558. — 1566. naučovaných týmnž pořádkem, jak je kniha ortelů (19. 1.) poskytuje, podotýkajíce, že místa hvězdičkou označená dostávala naučení německá. Při tom budeme míti na zřeteli, abychom vystopovali, která malá práva vesnická prostřednictvím nižších práv s vrchním právem Olomuckým jednala. Naučení pak přijala tato práva 1558: Přerov, Lipník, Řepšín, Šternberk, Tovačov, Loučany, Konice, Hranice, Náměšť. *Litovel;³) 1559: Blatce: Týnec Veliký, Prostějov, *Potštát, Jevíčko, Mohelnice, Zábřeh, Chřelov, Uničov, „Missina“. *Ostrov u Olomouce zaniklé, Dubicko ab Zábřeh, *Medle ab Unčov;⁴) Příkazy, Samotíšky ab Týnec Veliký, Bohouňov ab Jevíčko. *Rýmařov, Tršice, *Lazce u Olomouce, (*Auspitz⁵); 1560: *Neředín, Olešnice a Knihnice ab Jevíčko, Krasice ab Prostějov, Veliká Senice, Moravičany ab Mohelnice, Kostelec ab Prostějov, *M. Třebová⁶), Vícov a Zdětín ab Prostějov; 1561: Jívavá, Opatovice ab Jevíčko; 1562: Hunčovice ab Příkazy, Ojnice, Brodek ab Týnec Veliký, Lukavice ab Mohelnice, *Mezice ab Litovel, *Šumbersk. Malhotice, ab Lipník, Bystřice městečko, Předmostí ab Přerov, Hodoľany, Skrběň, Grygov, Biskupice ab Jevíčko. Výkleky, Nový Jičín; 1563: Loštice ab Uničov, Křtětín ab Olešnice?, Chvalkovice, *Altstadt; 1565: *Guldenstein. Meziříčí

¹) Lib. sent. IV. 19. 1. arch. Olom.

²) Domlavil, Paměti m. Meziříčí str. 81. a 233. Srovnej D'Elvert, Schriften d. hist. st. Section XIII. 548.

³) Poněvadž do Litovle vyskytují se též česká naučení, patrně Litovelští, vyhovující rovnoprávnosti, českých ortelů vymáhali pro strany české.

⁴) Unčov český šetřil něm. tehda Medle.

⁵) Hustopeče uvedeny tu mimořádně, kdež se vydává ortel po vykonaném hostinném právě = Gastrecht.

⁶) České ortele do Třebové se též vyskytují.

Valašské. Bělkovice ab Šternberk. Římnice a Hrabí ab Mohelnice. Horka. Ochoz ab Konice; 1566: Osek ab Lipník, Klenovice ab Prostějov.

Bylo tedy do r. 1566. všech práv, od Olomuckého vrchního buď přímo buď nepřímo naučovaných. 72. — Ale předem upozorniti třeba na to, že té doby vrchní právo nenaučuje ještě vrchností aniž osob soukromých, které dříve rozepře naučení hledají.

Od roku 1566. do 1598. změnilo se ovšem velmi mnoho, ale kromě ortelů Tovačovských pro tuto dobu nemáme jiných naučení zachovaných, abychom poznenáhlé změny náležitě vyliciti mohli.

Za doby od r. 1598.—1635. při ortelích zachovaných zuame-náme značnou různost. Kromě totiž práv dávají se naučovati vrchností, a též soukromníci.

Abychom i pro tuto dobu poznali obvod Olomucký, vypočteme napřed jména měst a městeček i dědin naučovaných, a sice tak, že jmen výše zpočtených nebudeme již opakovati, leda když se udála změna v řeči naučovací.

1598: *Huzová Německá, Vsetín; 1599: *Nový Jičín, Rozvadovice, Bystřice¹⁾; 1600: *Brunzýf ab Huzová, Brodek městečko, *den Ramschtetern = Ramstadt, Fryšták pod Lukovem, Klužínek a Rostání ab Jevíčko; 1601: *Dvorce a *Beroun ab Šternberk, Bruchotín ab Náměšť; 1602: *„Bergstadt“ Hangenstein, *Rabelsburger, *Velká Bystřice; 1603: Ostrata ab Fryšták; 1604: *Mohelnice, Šilperk, Dolní strana Veliké Lúky, Lazce u Olomouce; 1605: *Langendorf ab Uničov, Šternberk; 1606: *Neustift, V. Bystřice, Postřelmov ab Mohelnice, Dluhomilov ab Zábřeh, Čechy; 1608: Nový Jičín²⁾, Vejšovice; 1615: Troubky ab Tovačov, *Opava, Vyškov, Přestavky a Újezdec ab Přerov; 1616: Moravská Třebová, *Grünberg (Krumperk), vinohrady Držovské a Smržické ab Prostějov, Brníčko ab Zábřeh, Biskupství; 1618: Příbor; 1620: Závodí u Olomouce, *ves Hangenstein ab Rýmařov; 1623: *Litovel³⁾; 1625: *Šternberk³⁾, Dubany; 1625: 10. července **Unčov**⁴⁾; 1629: Biskupstvo; 1631: Mohelnice⁵⁾, **Meziříčí**⁶⁾; 1633: *Bruntál; 1635: *Fulnek⁷⁾.

Seznam míst: kam se soukromníkům naučení posílala:

1598: Uničov, *Nový Jičín, Senice V., Ostrovy, *Šumperk; 1599: Lazce, *Přerov; 1600: *M. Třebová; 1601: Lipník, *Olomouc; 1602: *Blaudendorf, Olomouc, *Litovel, Zábřeh; 1603: *Schonaw; 1604:

¹⁾ Která vlastně míněna jest: V. Bystřice, Bystřice p. Hostýn. či Bystřice městečko, nelze určit.

²⁾ Brzo po tom úřaduje se s Jičínem již jen německy.

³⁾ Úřaduje na dále již jen německy. ⁴⁾ Naposledy! ⁵⁾ Naposledy česky. ⁶⁾ Zříká se M. gdeburského práva. ⁷⁾ Na čem se zakládá mínění v Bočkově snůšce pověděné, že roku 1636. Kroměříž, Kelč a r. 1638. Bludov i právo púhončí přibýly ku právnímu obvodu Olomuckému, nelze pověděti.

*Frankstadt, Mezice; 1608: Velký Týnec; 1609: Dřevohostice, *Prostějov, *Petersdorf, *Medle; 1610: *Unčov, *Krnov, Lutyně, Unčov; 1613: *Cholina, Hynkov; 1614: *Opava; 1615: Hradčany; 1616: Meziříčí, Radvanice; 1617: *Heintzendorf, Mor. Loděnice, Hlusovice, Bartultovice; 1618: *Búzov, Radotín, *Prostějov, Mohelnice, Hranice, Chomoutov; 1619: Holice; 1621: *Třebová, Bystřice m.; 1622: Třebová; 1623: Chudensko, Prostějov, *Litovel; 1624: *Šternberk; 1625: *Budišov; 1628: Věrovany, Příbor, Brezovice; 1629: *Příbor; 1630: *Tovačov, *Meziříč. *Gundersdorf; 1631: Vrbátky; 1632: Klopotovice.

Takovýchto soukromých naučení velikou převahou německých, vydáno bylo více než jedna třetina do Nového Jičina!

Vrchnosti od roku 1598.—1635. naučované:

1599. David Long z Kvancendorfu, úředník na Zábřehu, o nárek a nápad; *Karel st. z Žerotína na Dřevohosticích; *Hanuš st. z Vrbna o cizol.; Jan Mošovský z Moravčina na Benešově u Opavy, o člověka z Rohova; (Tobiáš Reginovič, úř. na Lito myšli); Johanka Bitovská z Slavíkovice na Louče, spor o českou řeč s právem Těšíkovským, nechtějícím úřadovati česky; 1605. Probošt kl. všech sv. na Předhradí Ol., o pozůstalost člověka Pěnčinského; 1606. Pan podkomoří na Benešově u Opavy; Hynek z Vrbna (na Klimkovicích?), o dluh v Jičíně; Burian Konický ze Švábenic na Konici, o škůdce zemského z Ochoze; 1707. Jan Bohuš ze Zvole (na Odrách), o lidí z Dobeš a Vražného; 1608. Bernart Koza z Hradiště, úř. kostela Olom., o vraždu; Bernart z Žerotína na Losíně, o zločince kola zaslouženého; Albrecht Bukůvka z Bukůvky na Chudobíně, o cizol.; 1609. *Vejkart hr. Salm na Tovačově, o vraždu; *Hynek ml. z Vrbna na Bruntáli a Koldštýně, o zločince na provaz; 1610. Vladykám Malženským z Malženic o appellaci; 1612. Bernart z Žerotína na Rudě o cizol.; *Přemysl z Žerotína na Visenberku o vraždu; Bernart z Zástřizl na Haňovicích o smil.; Hanuš Triegler z Iglertu, úř. na Koldštýně o zabiti; *Jan Jetřich z Žerotína na Losíně o zločince na meč; 1613. *Pan Karel Hongvic; Václ. Toman, písař důchodní na Hustopečích o zastřelení; 1614. *Paní Anna Podštatská; 1615. Jan Leffnar z Majetina, úř. kl. Hradiště; Bernart z Zástřizl na Haňovicích o zastřelení hajného; *Melichar Jašínský z Jašína na Ketři u Opavy o ochromení fojta Liptýnského; *Martin Jehnel von Pramsen, úř. na Koldštýně o vymrskání zloč.; po druhé o lámání kolem zločince; Jetřich z Žerotína na Losíně o zloč. na provaz; 1616. Tas Václ. Podštatský na Čekyni; 1617. Bern. Koza, úř. kapitoly Olom. o zabiti člověka z Neředína a pak o vězně; Václav Haynus z Ohrozimě, purkr. Plumlovský; *Přemysl z Žerotína na Visenberku o zločince na meč; 1618. Převor kláštera všech sv. o pozůstalost poddanskou; Adam Věžník z Věžník na Trnávce o hrdelné trestání; 1619. Bernart Tropar, úř. pánů Litovelských; 1620. Frydrych z Žerotína na St. Jičíně o pozůstalost po justifikovaném; 1621. *Jan Jetřich Petřvaldský na Koldštýně o zloč. na meč; 1622. Anna Čedlarova z Hofu na Zlíně, Otrokovicích a Paskově o 3 zločince; Mikuláš z Hrádku na sv. dv. při m. Plumlově; Václ. st. Rusecký z Ejvaně o zloděje; Pan „Czyżwicz“

o 3 rebelanty; Daniel Kurybas, spr. st. Ousovského; *Sak, vrchní hejtman na Třebové; 1623. Jiří Tuček z Tučendorfu, úřed. kap. panství Bystřického o vraždu a o mučení světlým právem; *Hanuš Jindřich Vlachovský z Vlachovic, spr. st. Ousovského o děd.; Matyáš Vachava, úř. kl. Hradiště, o mučení; 1624. *Přemysl z Žerotína na Visenberku o popravu; Alžběta Dembinská o trest metlou; *Karel Jindřich Donat z N. Cerekve, regent na Šternberku; Daniel Filoxin z Šenperku, úř. p. St. Jitského o trest mečem; 1625. Jiříkovi Tejneckému, úř. Ejvanovskému o děd.; 1636. *Jan Jetřich z Žerotína o zloč. na kolo; *Jiří Vilém Klippel z Elkershůz na Bruntáli a Sovinci o zločince na meč; *Albrecht Seifrid Malovec z Malovic, kn. Licht. hejtm. na Koldštýně o vymrskání metlou; Albrecht st. Sedlnický na Čechách o vymrskání; *Přemysl z Žerotína o trest mečem; *sv. p. Bess o vymrskání metlou; *Volfgang Hofman sv. p. z Grünpüchlu na Rabensteině; Tomáš Boháč Ousovský, spr. st. Bystř. a Ousovského o vymrskání a o naučení; Matyáš Kamenický, úř. na Mořicích o děd.; kněz Jiřík Leodegarius, opat kl. Hradiště o děd. podd.; Karel Podštatský o poruč.; 1628. Arch. diakon Filip Preyner; 1629. Bernart Mořkovský z Zástřizl o purkrecht Biskupský; *Pavel Hirnbein v. Anberg, úř. na St. Jičíně o čarodějství; Prelát Klaudius ze Soryně o manželství; *Pater Hack, regens des kais. Alumnatus, o děd. po justici.; *Lichtenštejnský hofmistr v Prostějově; *Nejv. z. písař; 1630. *Jaroslav Drahanovský o přísahu židovskou, zdali se konati má na sviňské kůže; *Daniel Korybus, úř. na Krakovci o zloč. na provaz a o dluh; *Andreas Strausen, Bestandinhaber d. Gutes Buse; *„Herr Zastriz“; 1631: Gregor Žák Oplocanský, spr. st. Českého o mučení světlým právem, pak o trest mečem; Zachariáš Pehm z Pehmsdorfu, úř. kl. Hradiště o zastřeleného; Jiřík Kaláš Podivínský, spr. st. Náměstského o purkrecht a o vymrsk.; Jakub Tištínský, úřed. na Hustopečích o nápad; Ondřej Straus, úř. na Búzově o trest mečem; Bartol. Loucký, úř. na Chudobíně o vymrskání; Jan Želecký z P. na sv. dv. Hvozdecku o škody; 1631. Jan Zik. Brochvic ze Sicendorfu, úř. na Bystřici o vězení; Lorenc Budina, ouř. p. Bonzovského o vraždu dítěte; 1633. *Paul v. Hirnbein, ouř. na St. Jičíně o trest mečem; *Balcar z Žerotína na Meziříčí a Rožnově o dluh; Vejt jinak Hřivna Nákelský, úř. kl. Hradiště o dluhy a purkrechtní peníze; *Přemysl z Žerotína na Visenberku o cizol., o zloč. na provaz; 1634. *Vilém Borovský z Borové na Křtomilech (Christmühl) o děd.; *Tomáš Kuzuský, správce kl. Všeck sv. o trest na úmyslné pochování za živa; *ouř. na N. Jičíně o trest mečem; *ouř. na St. Jičíně o zločiny.

Z těchto přehledův seznali jsme znamenitý obvod práva Olomuckého, ale pozorovali zároveň, kterak poznenáhlu veškerá malá práva po vesnicích a malých městečkách pozbyla své samostatnosti, kdežto vrchnostenská čili patrimonialní práva čím dále tím více opanovala. Rovněž závažná proměna stala se s právem Olomuckým, že agenda jeho civilní, zastoupená především naučováním soukromníkův, naprosto potuchla, kdežto působnost jeho ve věcech hrdelních velice vzrostla.

Jakož po roce 1620. udávaly se ohromné převraty na všem všude, nemohlo ani vrchní právo Olomucké zůstati bez obměn. Zavedlo by nás příliš daleko, kdybychom všechny podstatnější momenty uváděti chtěli, pročez jen k některým přihlednouti chceme.

Za prvé množí se počet ortelů přísných, ba ukrutných²⁾; však ke cti tehdejších pánů přísežných jest, že mírným ortelem r. 1629. zachránili od upálení 8 osob pro čarodějnictví od vrchnostenského úředníka Novojičínského obžalovaných³⁾.

• Za druhé **zmenšen i obvod** právu Olomuckému, když l. 1626. kníže Karel z Lichtenštejna po všech svých panstvích Moravských rozhlásiti kázal patent, aby „jeho příslušníci nikdež jinde v spravedlnostech lidských nežli **v městě Krnově**⁴⁾ o naučení se neutíkali“. Jakož pak kníže Karel l. 1622—24. od Císaře Ferdinanda II. za léna koruny české byl přejal panství Třebovské, Zábřezské, Rudu, Šumberk, Koldštýn a Unčov, odpadla tímto nařízením od práva Olomuckého městská práva dotud v Olomouci naučovaná: Třebová (a bývalé právo patrimonialní v Trnávce), Zábřeh; s Rudou města Šilperk a Krumperk (Grünberg); Šumberk; s Koldštýnem Staré Město, posléze Unčov.

Unčované, byvše pro narušení z rebellie potrestáni pozbytím svých statků, vzali od pánů Olomučanů jen podmíněčné odpustění⁵⁾, kteréž v nejedné příčině jest pamětihodno.

I podařilo se jim ovšem sebe dokonale obhájeti, takže konfiskované jejich statky jim l. 1632. byly navraceny, než nevíme, zda potomně zase ku právu Olomuckému se přiloučili.

Jestliže pak českým městům ku právu Krnovskému přiděleným jistotně proto, že Krnov té doby byl již německý, nastala proměna **s řečí naučovací**, zejména Unčovu, Zábřehu a Šilperku, však i při městech u vrchního práva Olomuckého zůstálých proměnilo se v té příčině mnoho: do Nového Jičína dáno poslední naučení české l. 1608., do Šternberka l. 1624., do Mohelnice l. 1631.

Kromě toho l. 1629. uchýlilo se Olomucké právo od rovnoprávnosti jindy tak chvalitebně šetřené, že přestalo strany české naučovati po česku, ač ovšem již zase l. 1631. vrátilo se ku svému starému pravidlu.

Rovněž i značnou výměnou při šlechtě a okolnostmi nepříznivými způsobeno, že vrchnosti a vrchnostenské úřady od r. 1624. čím dále tím méně českých naučení vyžadují.

¹⁾ Srv. mé pojednání „Das Olmützer Stadtgericht als Oberhof.“

²⁾ Byli to: Jakub Neisser, sedlák z Šanova a jeho žena Anna, Jiřík, jejich syn a Marketa, sestra Neissrova, Hansel Hübscher, Alžběta Hübscherova, Justina, žena dlaždiče ze Žiliny, Anna Meinxova, vdova ze Šanova.

³⁾ Že Krnovské právo městské za dřívějších dob spravováno bylo lidmi učenými, svědčí archiv Olomucký, v němž se chová pod Sign. 29. 5. dílo „Geschriebene Urtel der von Magdeburg, Donaw, Leipzig, Wittenberg, Breslau, Praga“, kteréž bylo majetkem a snad i prací Venceslavi Jahn, senatoris Carnoviensis, 1571, mistra Steph. Rigelia, a 1618. Stoka z Stoknfelsu. — Týž Stoknfels pořídil si „Notulář listů naučených“, jak by se na pergameně a papíře psáti měly podle pořádku mark. Mor.“ (Sign. 29. 4).

⁴⁾ My purkmistr a rada m. Olomouce vyznáváme tímto listem . . . : Jakož před nás v sedici radě slovovali a opatrní pán Adam Karel, J. K. Mti rychtář, pan Lorenc, organista primator a pan Blažej Fejlar, spoluradní, jakožto vyslaní od ouřadu m. Unčova, jménem a na místě téhož ouřadu podle plnomocenství jim daného, předstoupili a nám toho zprávu učinili, kterak nynějšího času jsouce v poddanosti a k ruce J. K. Mti pána Karla knížete a vladáře domu Lichtenštejnského

A jako v knihách ortelů zachovaných na konec převládá již němčina, podobněž i v jiných knihách městských, co se týče kupů, poručenství, svatebních smluv atd. čeština zaniká, vyjímaje zápisy šlechty starého rázu anebo, kdež běží o věci zemské. Na př. léta 1637. k žádosti paní Špringsfeldky úřad městský odpečetil počty po její nebožtíku manželu, načež zápis o tom aktu učiněn po česku; podobněž častá depozita zemského podkomořího na radnici Olomucké kvitují se česky. Trvát ještě vědomí, ovšem již mdlé, že se šlechtou o věci zemské česky má býti jednáno.

A nyní o úpadku Magdeburského práva a tím o zaniknutí vrchní stolice Olomucké. — V první příčině nový soudní řád z r. 1628., kterým se sice jura privatorum šetří, avšak se též opravují dle obecných císařských nařízení, jak se v jiných královstvích a zemích zachovávají¹⁾, nezůstal bez účinku.

V Meziříčí aspoň l. 1631. propukl odpor proti saskému právu, zaviněný tuším tím, že Olomučané od r. 1625. dosti pravidelně vydávali ortele s formulí „podle práva saského“.

O průběhu toho sporu nejsme ovšem spraveni, nicméně jest odpověď Olomučanův, kterou Meziříčanům **vypovídají právo**, poučná.

„Službu, Psaní Vaše přijmouc, jak z něho po přečtení, tak i předešle od vyslanejch Vašich (z) přednešení a promluvení, čeho po nás a jakou informaci v příčině práv a statut Vašich městských, kterýchž že předkové Vaši i Vy, jak město začátek svůj vzalo, v užívání pokojném ste pozůstaveni byli a nimi se vždycky řídili, až teď teprv ode dvou let některý osoby z měšťanův Vašich ty statuta Vaše opovrhnutí a snad podle saských a ne (od) M. Císařské zřízených a ustanovených práv Vašich jíti by chtěli, jak dáleji v tom byste protiv stranám pokračovati a zachovati se jměli, žádostivě vyhledáváte, s dostatkem sme vyrozuměli. Na kteroužto žádost . . . pro správu Vás tajiti nemůžeme: Pokudž tomu tak . . . , že předkové Vaši i tolikéž Vy JMCísařské královskéjmi, českéjmi právy ustanovenejmi bez překážky ste se řídili a vedle těch postupovali, i takové právo od J. M. Císaře Rudolfa jména druhého sv. a sl. paměti v létě 1579. potvrzené sobě majíce, podle těch dle přísah Vašich vejpovědi a ortele činili, vynášeli a až dosavád ještě vedle nich postupujete, abychom my

postoupeni, od J. K. Mti jakožto vrchnosti jejich patent po všech panstvích rozhlášen jest, aby jak oni, tak i jiní v poddanost J. K. Mti příslušející nikdež jinde v spravedlnostech lidských nežli v městě Krnově o naučení se utíkali. Při tom se vši náležitou uctivostí žádajíce, abychom jim a potomkům jejich k tomu, aby se sem, kdyžby se jináč budoucně přeměniti mělo, zase k vyššímu právu, jakž od mnoha let od nich se zachovávalo, o naučení utíkatí mohli, povolili. Kdež spatříce my jejich žádost slušnou bejtí a nacházejíce, že se týž ouřad contumaciter od vyššího práva neodtrhují, nýbrž podle poručení vrchnosti své se tak zachovají, a tu kde jim ukázáno, naučení bráti muosí. Pročež jim a budoucím potomkům jejím k tomu sme povolili, aby oni a budoucí potomci jejich, kdyžby se jakž nahoře psáno nějaká proměna státi měla, zase zde v městě Olomouci při vyšším právě naučení bráti a pohledávati mohli, a v tom žádně ouhony nesnášeli. Pro lepší toho jistotu pečeť Naší městskou k tomuto listu jsme přitisknouti dali. Stalo se v m. Olomouci, 30. dne Aprilis l. P. 1626. (Acta quotidiana 1611—1638. Sign. I. 3).

¹⁾ Bischoff l. c. 43.

takové Císařské ustanovení Vám z milosti nadaná zmenšovati, rušiti a protiv takovým — spravujíce a řídíce se my zde a město toto saskejmi, Magdeburskými právy — dle žádosti Vaši naučování udělovati jměli, toho nám učiniti se netrefi. Při kterýchžto právích a ustanoveních Vašich . . . slušně zachování bejtí, a jednomu každému spravedlnost udělovati hleděti jak věděti budete. Tím se spraviti můžete. — Ty všecky akta ku právu vyššímu našemu odvedená Vám zase zpátkem odsíláme. Datum z Olomouce dne 7. novembris Anno 1631.“ (Lib. sent. 19. 5. 316).

Aniž bychom se pokoušeli o další vystopování úpadku městského práva Magdeburského, zpomeneme jen, že r. 1679. od císaře Leopolda i na Moravě zavedena jsou Koldínova česká práva městská, čímž právu Magdeburskému i na Moravě konec učiněn jest. — A tak ani již poslední ortel na meč a upálení z Olomouce do Tovačova vydaný dne 7. července 1679 nemá obvyklé formule „vedle našich starých Magdeburských u nás až posavád chvalitebně zachovalých práv saských“.

Co se týče úpadku materiálního, zpomenuli jsme na svém místě, kterak naposledy při Olomuckém právě vzrostla agenda hrdelní. Tato agenda jistotně značně poklesla, jakmile s rokem 1650. appellate do Prahy učiněna povinnou. a přestala vůbec, když všecky věci hrdelní přikázány jsou appellaci do Prahy, takže platnost vyšších práv v té příčině naprosto pominula. Všecka bývalá, stoletá organisace právní, tak dokonale se shroutila, že na př. do Tovačova poslední naučení z Olomouce vydáno bylo již dne 16. prosince l. 1689. — Nechtějíce nijakých vývodů dalších činiti o proměnách potomních, zaznamenáváme o právě Tovačovském jen to, že od r. 1689—1701. „jménem i na místě J. V. H. Mti“ vydávalo rozsudky v příčinách kriminalných, byvši patrně od vrchnosti k tomu delegováno.

II. Literatura Magdeburského práva na Moravě.

Právní dualismus, který odtud pocházel, že v severních Čechách a na severní Moravě řídili se „Sachsenspiegelm“, kdežto v jižních Čechách a na jižní Moravě platil „Schwabenspiegel“, pominul v Čechách, nikoli na Moravě, tudíž přirozeně hádati lze, že Morava měla literaturu práva Magdeburského hojnější, než se posaváde minilo. — Nicméně podobněž jako v Čechách stolicí Litoměřickou daleko překonávala vrchní stolice Pražská, i na Moravě Brněnská dříve a hojnějšími spisy vynikla nad Olomouckou, pročež vědomosti o literatuře práva Brněnského byly hojnější, než o právě Magdeburském.

I poněvadž nám tuto běží o stránku literární, zpomeneme napřed **o právě Brněnském** a o jeho písemnictví.

O tomto právě již l. 1788. pojednal Josef Vratislav Monse svým spisem „Über die ältesten Municipalrechte der k. Stadt Brunn“.

Monse pak vypočítává kromě jiných tyto spisy archivu Brněnského:

- a) „Rustici de Schibnicz“, tištěný latinský codex, jenž obsahuje velikou sbírku naučení a ortelů Brněnských okolo roku 1350. přespolním městům vydaných. —
Tato sbírka ortelů Brněnských snešená okolo r. 1350. nabyta na jižní Moravě neobyčejné platnosti, jak již ta okolnost svědčí, že ji Brňané okolo r. 1480. tiskem vydali; ale nad to brzo potom, byvši přeložena na česko, pod titulem:
- b) „Letha Panie 1343. Sedlaczy z Ssibnicz“, kolovala v hojných opisech na Moravě. Jeden opis chová se v c. kr. studijní bibliotéce Olomoucké. Však podivno jest, že tohoto spisu ani Šembera ani Jireček nezpomínají*).
- c) Rukopis český, obsahující naučení a ortele od práva Brněnského městům, městečkům a všem vydávaných od roku 1471. až 1616.
- d) „Práva městská Brněnská z II. polovice 15. století v archivu Brněnském a v Děčíně v Čechách“ uvádějí Šembera lit. č. 202 a Jireček v Rukověti II. 136, ale nevíme, který rukopis Monsem citovaný se na ně hodí. — V Uher. Hradišti chovají se:
- e) „Naučení Brněnská Hradištské městské radě dávaná od r. 1447—1509.“, která r. 1882. tiskem vydal professor Tkač.

*) Na rukopis tento upozorňoval jsem v „Koledě“ l. 1881—1. „mravopisnými obrázky z moravských měst“, nakreslenými z ortelů daných z Brna do Boskovic, Napajedel, Bzenec, Velké Bystřice, Kroměříže, Uh. Brodu atd. Na podobném podkladu sestaven článek „Lazebníci v Brně ok. r. 1850.“ pro „Světobor“.

Přestávajíce na těchto spisech podotýkáme, že právo Brněnské, majíc kromě veliké snůšky ortelů z polovice 14. století též nepřetržitou sbírku rozsudků pro 145 let, v té příčině daleko vyniká nad právo Olomucké, a jak záslužný spis Tkačův svědčí, bedlivým zkoumáním po archivech městských na jižní Moravě jistotně budou vynešeny ještě hojně jiné přebytky téhož práva.

Co se tkne **Olomouce**, jest zjištěno, že Mause archiv městský prozkoumal, ano že také o právě Magdeburském na universitě Olomucké přednášel, neboť ve svém spise „*Tabula juris publici marchionatus Moraviae*“, tištěném roku 1776., ohlašuje o něm v §. 19. zvláštní přednášku: „*Judicia urbis Olomucensis speciatim: praetorium, provocatio ad magistratum, stilus curiae, modus procedendi*“. Ostatek litovati třeba, že jeho úmysl pojednati též o Olomuckém právě [Viz jeho *Municipalrechte* str. 117]. se neuskutečnil, neboť teprvé roku 1855. Dr. Bischoff spisem svým „*Deutsches Recht in Olmütz*“ a pojednáním o nejstarší městské knize (*Sitzungsberichte der k. k. Akad. d. W. Wien 1877.*) o poznání Olomuckého práva se zasloužil. —

Saligerův spis „*Über das Olmützer Stadtbuch des Wenzel von Iglau*“ (v Brně 1882.) týká se více vnitřní správy města Olomouce než práva samého, kdežto náš spis nelpí na zdech městských, nýbrž prohlíží k širokému okolí, kterak se mělo ku právu Magdeburskému vůbec a k vrchní stolici zvláště.

A v této naší příčině, znamenitý jinak, archiv Olomucký chová jen 2 čísla, nepočítáme-li krásného rukopisu *Sachsenspieglu*.

Již tedy k písemnictví práva Magdeburského.

Na prvním místě jmenujeme vynikající práci rodilého tušim Jevičana, jak ji obsahuje rukopis Jevičský, kterýž skládá se z těchto kusů:

1. Rozmnožený *Sachsenspiegel*: „*Das buch ist ein buch des rechten czu weychpildē in sachsischer art als es Medeburg gebruchet etc.*“ Dokonán jest ten spis slovy: *Hy hat daz buch eyn ende, got vns seyne genode sende etc.* — fer. II. ante S. *barbare virginis annor. dom. [MCCCC] LXXXI. Expliciunt leges Meidburgenses*“ (fol. 1—148).

2. Práva Maytburská pod titulem: „*Tyto knihy právně u vikpildē sasického řádu jakož Maythburg požívá a Hališené, jenž své svuolení práva tu berú atd.*“ — Překlad jest sveden až po 20. kapitulu I. knihy a končí:

„*Odumřeli dědina hervet aneb grod, ježto to naříkají, a ten by již umřel, jenž k tomu slušie, druhá strana by řekla, živ jest on ještě, na to žeby to tomu odciéziti . . .*“

„*Erstirbet ayn erhen hergewete, odir gerade, doz man on spricht, vnd der gewer tod ist, der dorczu gehort hatte. di onder partie spricht er lebe noch, off doz, doz man es domite emphremden . . .*“

Tento český překlad, ježto z příčin níže dotčených náleží patrně v léta 1481—2, jest nejstarší, neboť dle Šembery (lit. č. str. 202) jiné překlady Sachsenspieglu vznikly později a to: Lito-měřický 1485, práva sasického řádu 1499. a Kniha Maydeburských práv městských r. 1543.

3. „Nálezkové orteluo v. Tuto jich počátek“ jest titul později připsaný ku značné sbírce 7 latinských a 105 německých ortelův z první polovice 15. století, napsaných na listech 145 až 203. — Ačkoli ze všech těchto 112. ortelův jen 15 určitě poznáno jest za Olomucké, 1 za Brněnský, nemůže býti pochybnosti, že máme před sebou sbírku ortelů převahou Olomuckých, jak zejména stránka formální svědčí.

Ze všech těchto ortelů jen dva, a sice třikráte rokem (14)36. jsou datovány; v jednom datovaném a jiném nedatovaném činí se zmínka o husitách (hussen a Behmen), pročez se zřetelem k těmto a jiným okolnostem všecky tyto ortele německé položití můžeme asi mezi l. 1420—1440. Dosti bezpečně můžeme také určití dobu, kdy byly opisovány, neboť písař na listě 150. napsal letopočet, jak byl zvyklý psáti, LXXXVI, ale opravil se hned: XXXVI. Opisoval tedy po roce 1480.

4. „Olomuckých pánuov nálezkové orteluo v“ jest souvěký titul sbírky 53 ortelův českých; rukou z 16. století nadepsáno jest: „Nálezové staří od vrchního práva z města Olomouce“.

Z těchto 53 ortelův českých jest 28 skutečně označeno za Olomucké, jeden jest Brněnský do Rousínova a jeden Pražský do Berouna prý daný¹⁾. Nejstarší z těchto ortelů a sice Brněnský jest datován z r. 1459, nejmladší r. 1482. Poněvadž i tu písař se přepisoval v letopočtech, napsav na l. 253 b LXX místo LVIII, a na l. 262 LX místo LVIII, zřetelno bude, že opisoval po roce 1470. Ale poněvadž předposlední ortel jest z r. 1482, kdežto písař měl ještě na dalších 7 stránek nalinkováno, zdá se, že opis dokonán byl r. 1482.

Zaroveň celý rukopis v jednotlivých částkách svých jeví se nám nehotovým: při Sachsenspieglu scházejí iniciálky, překlad český jest nedokonán, ortele všecky jsou bez nápisů, takže třeba nám za to mfti, jakoby dílo písařovo násilně bylo přerušeno. To se asi stalo možná ke konci roku 1482.

Téhož roku sběhla se v životě písařově důležitá událost, kterou drobným písmem na mezeru mezi 2 orteli zaznamenal: „fer V. in die Sancti Jacobi (14)82. amplissima mater mea de hoc seculo migravit“.

¹⁾ O něm † Šembera tužkou poznamenal r. 1845, že otištěn byl v Květech na rok 1844. Zdá se však, že koloval i v jiných sbírkách ortelů. — Člověka spadnuvšího do studně zachránil dělník ale vyklál mu při tom oko. Poraněný žaloval ochránce, ale moudré právo nalezlo, aby prý skočil ještě jednou do studně; nestane-li se mu nic, že žalovaný má poranění nspravití. — Týž ortel jest i latinsky opsán.

Měli bychom však o spisovateli nesprávné ponětí, kdybychom nezpomenuli jeho právnických spisů jiných, které se netýkají práva Magdeburského*).

Kdežto tedy domnělý náš Jevičan jest právník všestranný,

Jan z Tovačova oblíbil si obor menší, přihlížeje hlavně ku právu Magdeburskému. Jeho spis uvádí Šembera 204, též Jungmann 71, takto:

5. „Výpovědi práva Magdeburského a některé ortele Olomucké“. — Rukopis o 323 listech 4° chová se v českém museu pod sign. III. E. 29. I končí se: „léta od narození Syna Božího M^VCXVIII^o v sobotu po Božím Těle na den sv. Bonifacia per me Johannem de Thowaczow pro tunc in Lithomierzicz“. — O spisovateli poněkud nám poskytnou světla ortele Olomucké; jestiž z nich patrno, že schválně si zajel do Jevíčka, aby tam asi r. 1517. ortele pod č. 4. uvedené opsal. Při této práci počínal si, abychom tak řekli, vědecky, že totiž všem českým ortelům Jevičského rukopisu dal ohlavení, že vynechával z pravidla data, a že na př. ortel 22. skrátil. Při tom ortele 23., 44. a 48. vynechal; naproti tomu pak ortel 7. a 51. rozvedl na dva.

Že Jan z Tovačova skutečně opisoval z rukopisu Jevičského a nikoli z jiné předlohy, hádáme odtud, že jeho ortele ničím neruší se od ortelů knihy Jevičské. — Posléze budiž podotčeno, že při orteli 3. opsal letopočet, ale chybně místo (14)79 — (14)29, a že k orteli 50, jemuž dal nápis: „Na hejtmanu nebo na úředníku pře byla-liby přestána“, po straně připsal: „Ctibor Tovačovský“.

A ačkoli těmto ortelům z Jevičského rukopisu přejatým na listě 63. dal speciální nápis „Olomucké ortele“, však na listě 79. beze všílikého označení následuje již ortel cizí, „z wormezgicz“ (?).

Jakož tedy za studiemi právními Jan z Tovačova byl zajel do Jevíčka, podobněž tuším za týmiž příčinami dlel i v Litoměřicích, aby poznal tamnější právo Magdeburské. — I obsahuje tedy rukopis jeho ortele práva Litoměřického a nejvyššího práva Magdeburského, při čemž obvyčejně udáno jest, že ortel dán do Šlaného, do Mostu atd.

Není ovšem naším úkolem šíře rozepisovati se o práci tohoto Moravana, jejíž systematicnost poznati lze z pečlivých rejstříků. Dosti na tom, že Moravan pokusil se o jakési sdružení obou stolic Magdeburského práva, Olomucké a Litoměřické.

Jiný Tovačován, nepochybně právní písař, původcem jest

6. Tovačovského rukopisu papírového o 306 foliových stranách, obsahujícího ortele Olomucké do Tovačova dané (s meze-

*) Jsou to tyto:

- a) **Práva manská**: „Ktož manská práva uměti chce, ty posluhajte těchto knih učení“ na l. 204–208. I tento spis vznikl okolo r. 1481, ale ani Šembera ani Jireček ho neuvádějí.
- b) **Některá pravidla**, jaké jest právo o psy (lovčího, sledníka, vizele, obrového, ponocného, pastušního a dvorového), a o ptáky (jestřába, sokola, páva) f. 208 B–209.
- c) **Patnácte různých formulí přísěžných českých**.
- d) **Právo zemské** o 202 §§, spis latinsko-český f. 210–227.

rami) od r. 1430—1689, některá jednání práva Tovačovského, výpovědi a rozsudky vrchnostenské, posléze ortele jménem vrchnosti vydané. Tento rukopis označený za majetek Jiřího Dvořáčka dodán mi byl před léty od žáka z Hrubčic. Paginován jest 3krát; před první paginací vytrženy 3 listy (f. 6. 7. 8.), po první paginaci vypadly str. 23. a 24.; třetí paginace nemá zřetele ku 4 listům vytrženým; té se držíme i my. — Kniha ta vznikla, jak se zdá, současně s prvním Olomuckým řádným kopiářem ortelů přespolečným vydaných (sign. 19. 5.) nejspíše k nařízení purkmistra a rady Tovačovské. Právní písař vykonal tu práci tak, že všechny ortele Olomucké v truhlici obecní pohozené začal opisovati, jak stádo běželo, nedbaje ani letopočtu, ani věci, ba zapomínaje na to, co již opsal; odtud některé ortele 2krát opsány. Že kniha měla obsahovati ortele Olomucké, z toho se poznává, an písař potomně od r. 1598—1610. ortele nové poslopně zapisuje, a pod každý ortel též jakési ohlavení pokládá. Do knihy takto vzniklé druhá ruka zapisovala právní věci od roku 1610—1615, načež následuje mezera, vysvětlitelná nepokojnými časy; od r. 1661—1701. zase se do ní zapisovalo, ale již jen jakoby pro paměť. —

Veliký význam toho rukopisu spočívá na těch okolnostech, že rukopis Tovačovský zachoval jednak nejstarší ortele české, jednak nejposlednější ortele vrchního práva Olomuckého, kdežto Olomucký archiv toho ničeho nepřechovává.

Rozumí se samo sebou, že původce toho rukopisu se starých ortelů setřel na mnoze ráz starožitný, ba že vůbec bez myšlení opisoval, odkudž lze vysvětliti mnohé chyby i smysl rušící, což na svých místech zvolavníky a otazníky označujeme. I podáváme text, jak jest.

Rukopis ten jest podkladem naší publikaci.

Nyní promluvíme o knihách Olomuckých:

7. *Sententiae definitivae a festo S. Laurentii 1537. tempore Magni Gabrielis Clotzer tunc civitatis Olomucensis notarii usque ad annum 1549.* Rukopis ten obsahoval ortele německé a české přespolečným městům Rýmařovu, Litovli, Unčovu a j. vydávané, a dostal se před rokem 1788. do Brna, kdež jej pod č. 3. našel Monse (Viz jeho *Municipalrechte* str. 117); po Monseovi cituje ten rukopis Bischoff l. c. 40. — Bohužel všecka snaha, tohoto kopiáře ortelů v Brně se dopídití, byla marná.

8. *Liber sententiarum a festo S. Laurentii a. d. 1558—1566;* jako předešlý rukopis obsahuje tento kopiář ortele české a německé přespolečným vydané a na 8 volných nesvázaných sloh napsané. Z tohoto rukopisu přejali jsme do naší knihy jeden ortel a 13 jsme mohli collationovati.

9. *Liber sententiarum ad extraneos latinarum* (Belehrungsbuch) od r. 1598—1635. chovaný v archivě Olomuckém (sign. 19. 5.) jest první řádný, vázaný kopiář ortelů přespolečným právům vydávaných. Z této knihy mohli jsme doplniti mezeru Tovačovského rukopisu od r. 1615—1635. Co do obsahu viz můj spis: „Das Olmützer Stadtgericht als Oberhof 1598—1620“.

Zbývá ještě zpomenouti skupiny rukopisů Hlubčicko-Olomucké. —

10. *Processus juris des Magdeburger Rechtes* mit beigefügten Rechtsentscheidungen des Olmützer & Leobschützer Schöppenstuhles vom Jahre 1562. (Beck, Geschichte d. St. Neutitschein 1854, předmluva 2).

11. *Týž processus juris* v pamětní knize rodiny Sivých z Mezeříčí, chované kdysi při obci Přílukách u Lešné. (Tamtéž u Becka).

Tímto snesli jsme vše, což o literatuře práva Magdeburského na Moravě mohlo býti shledáno.

Že ovšem prozpytováním městských archivů lecco bude ještě nalezeno, netřeba pochybovati, jakož na př. v archivě vlasten. musea našel se jeden a jediný dotud známý původní ortel daný z Olomouce do Náměště r. 1686.

III. Krátké dějiny m. Tovačova a tamnějšího práva.

Tovačov jest osadou prastarou a zpomíná se ho r. 1203, kdy se po Tovačově psali Vok a Pomněn. Jiný Vok z Tovačova, syn Pomněnův, l. 1232. zapsán za svědka o zboží Boleloucké. Kterak se potomně Tovačov s Oplocany, Vyklekami, Hrdibořicemi, Věrovany, Kralicemi a Pivínem stal zbožím královským, není povědomo; než r. 1297. král Václav faráři Tovačovskému Jakubovi a tamnějším kostelu sv. Jiří a Stanislava vzdal markrabský dvůr v Oplocanech, 3 lány ve Vyklekách a též jiné dávky a desátky zeměpanské z Tovačova a Vyklek. Nadání to r. 1303. potvrdil biskup Olomucký Jan. — Když l. 1321. král Jan zboží Tovačovské zastavoval Jindřichovi z Lípy, byl Tovačov městečkem (oppidum), Kralice jen trhovou vsí. — Po šesti letech týž král panu Jindřichovi za Tovačov pustil Třebovou, aby Tovačovské zboží v zástavu dáti mohl panu Albertovi z Cimburka, jehož manželkou byla paní Sabina z Koryčan.

Při rodě pánů Cimburků zůstal Tovačov od r. 1327—1502. — Pan Albert držel to zboží obyčejem zástavním, ale jeho synovi Ctiborovi řečenému Kazkovi z Tovačova roku 1358. od markrabě Jana — bez městečka Kralic a bez Hrdibořic — dostalo se v držení manské.

L. 1358. panu Ctiborovi puštěno zboží zejména toto: Tovačov, „oppidum“ s tvrzí a podacím. se mlýnem a se 2 poplužími; potom vesnice Thowaczowecz, Virowani, Oploczani, Wikleki a část Ejvaně markrabské (Eyuan); dále mlýn přede vsí Věrovany, pak louky a pastviny blíže Huh rziczicz, Loboticz, Nenakonicz a Rakodaw; k tomu též právo řečené ořechovní*).

Ačkoli dnes dědiny Tovačovce již netrvá, nemíníme, aby jméno „Thowaczowecz“ bylo bezesmyslné; naopak míníme míti pro ně dostatečný doklad v těchto okolnostech:

V nejstarší totiž knize Olomucké jakožto nejstarší ortel zapsán jest o Mikuláše Vlčka, syna někdy fojta Tovačovského (Viz ortele 2. a 3.) Měl-li tedy Tovačov před rokem 1352. fojta (advocatus), zřetelno bude, že Tovačov na krátce před tím. nadán byl právem německým, a sice saským čili Magdeburským, kteréžto právo tehda již zavedeno bylo v okolních městech; Hranicích, Přerově, Olomouci, Unčově, Litovli, Jevíčku a j.

Jakož pak právní proměna ta vymáhala i změnu místní, že bylo třeba novému městu obvyklý „rynek“ a p. a sice obyčejně na novém místě vystavěti, což se tím jistěji provedlo, když sou-

*) „Ořechovní“ platil ten, kdo do panských lesů chodil sbírat ořechy, jahody, houby atd. (Mor. IX. 80—1).

časně zbudována byla nová tvrz, nebude tuším pochybnosti žádné, že zpomenuť „Tovačovec“ jest vlastně starý Tovačov, staré město na právě českém trvavši, kteréž na vesnici pokleslo. Po čase tuším Tovačovec jakožto předměstí splynul s Tovačovem.

Slovem: Tovačov jsa roku 1352. ještě zbožím markrabským, ač zastaveným, poněvadž již tehda měl své vlastní právo, podřízen jest pod vrchní právo Olomucké. Ovšem obvod nižšího práva Tovačovského původně vztahoval se toliko na dědiny k panství Tovačovskému příslušné. I rostl jeho obvod tou měrou, jak rostlo i panství. Pročež ku vzrůstu panství samého budeme přihlížeti.

Za pána Ctibora Kazky, který panoval do r. 1392, přikoupeno 1365 $\frac{1}{2}$ dvoru, $\frac{1}{2}$ mlýnu a $\frac{1}{2}$ krěmy v Rakodavech (od Rudislava z Rakodav); 1380 od p. Voka z Kravař vsi Troubky (tvrz, dvůr, podací a 2 mlýny) a Člunek; 1371—1381 skoupeny podíly vsi Ejvaně jiným zemanům náležité.

Po pánu Ctiborovi Kazkovi následoval pan Albrecht z Cimburka, který r. 1411. městu Tovačovu pustil odmrť a dal jemu právovarečnictví s vystavováním piva do Ejvaně, Vyklek¹⁾ Oplocan a Lobodie.

Za panování páně Albrechtova, totiž r. 1398, při vysokých školách Pražských povýšen na mistra Jan z Tovačova.

Poněvadž po vymření markrabí Tovačov stal se zase královským manstvem, l. 1418. bratři Jan a Ctibor Tovačovští přijali na ně léno od samého krále Václava IV.

Z nich uvázal se v držení Tovačova pán Jan sám. Jsa horlivým přivržencem kalichu bojoval r. 1420. pod Vyšehradem, 1426 u Ústí a 1427 u Tachova, i není pochybnosti, že Tovačov též byl kališnický²⁾, i osadili se táborité na Tovačově r. 1430. a drželi jej ještě r. 1431. Těchto nepokojných časů dotýká se tuším ortel 11, kdež se mluví o stěhování z Tovačova.

Pán Jan z Cimburka byl r. 1437—8. a pak od r. 1441—1454. hejtmanem zemským, i zdá se, že r. 1454. židům³⁾ z Olomouce vyhnaným tak jako Plumlovský pán v Prostějově, též poskytl útulku v Tovačově. K tomu tuším ukazuje částečné rozšíření města za něho provedené, kdež vrchnostenskou „Nivu“ a zahrady panské řečené „Za hroby“ rozdělil na podsedky, a to tak, aby z každého podsedku po 10 zl. ročního platu vycházelo vrchnosti.

Po smrti páně Janově r. 1465. zboží Tovačovské v nedíllosti drželi jeho synové, pan Jaroslav a pan Ctibor, ale brzo potom Jaroslav svou polovici pustil pánu Ctiborovi, kterýžto za války propuklé mezi králem Jiřikem Poděbradským a Matyášem Uherským

¹⁾ Vykleky později od panství Tovačovského odpadly.

²⁾ V několika ortelích zpomíná se též „pikartů“ a „zboru“.

³⁾ Dosti hojným rozepřím se židy Tovačovskými a ortelům na ně vydaným, ano i výtčím, že Tovačované židům nadřezují, hude se lépe rozuměti, když se povází, že tou dobou v Olomouci židův nebylo, ač předce s Olomučany obchody vedli.

věrně stál ku králi českému, pro kteroužto příčinu Tovačov roku 1469. a 1472. velikých zakusil strastí válečných ¹⁾ se strany uherské.

Za platné služby sobě prokázané král Jiří z Poděbrad pánu Ctiborovi panství Tovačovské propustil z manství a za dědičné. — Ale i městu dostalo se znamenité náhrady za utrpení, neb král Vladislav povolil Tovačovu 2 trhy a též právo zeleným voskem pečeti.

Pán Ctibor pak 1475 rozšířil Tovačov městem novým, kteréž se starým spojil; a aby trhy výroční obživil a jarmarečníky přivábil, zavedl povědomé národní slavnosti a závody s rozmanitými odměnami pro vítěze, na př. krmného vola [Viz u Volného V. 769]. Však král Vladislav obdařil Tovačov ještě 3. a 4. výročním trhem.

Ostatek pán Ctibor hojnou měrou zvětšil i panství Tovačovské, an k němu přiloučil 1468 Hrdibořice, 1470 Kralice, 1479 získal podřily v Ejvani, 1490 Čehovice a Čelčice, 1491 Klenovice. Na Klopotovcích pak měli páni Tovačovští již od r. 1450. opravu.

O působení velikého tohoto státníka a o činnosti jeho literární, zejména o jeho Knize Tovačovské, kteráž se stala takorůzka zákonníkem zemského práva, nebudeme se šířiti. — Při smrti své 1494 nezůstavil pan Ctibor žádného potomka, pročež dědil po něm syn bratrův, pán Adam z Cimburka, kterýž bohužel již l. 1502. jakožto poslední svého rodu dne 3. prosince zemřel.

Od dědičky, paní mateře Adamovy. Johanky z Krajku, koupil to panství držitel sousedního zboží Kojetínského, pán Vilém z Pernštejna.

Nezpomínajíce jiných obdarování páně Vilémových, která učinil Tovačovanům, zapisujeme jen, že r. 1510. ku špitáli poručil 25 kop grošů ročních. — Při své smrti zůstavil pán Vilém dva syny, Jana, který přejal statky na Moravě, a Vojtěcha, jemuž se dostalo statků v Čechách. — Pán Jan zboží Tovačovské značně rozmnožil přikoupením Biskupic, Čertoryj, Bolelouce a Majetína, posléze i Klopotovic.

Po smrti bratra Vojtěcha († 1534), zdědiv všecky nebožtíkovy statky v Čechách, stal se předním velmožem v říši české. Byv dvakráte hejtmanem zemským, učinil s knížetem Těšínským smlouvu o jeho knížetství, a jsa poručníkem knížeti Václavovi Adamovi, dal mu k manželství svou dceru Marii.

Co se týče vnitřních poměrů městských, zpomeneme, že týž pán Jan z Pernštejna l. 1540. pustil měšťanům panskou „lazebnu“ a že r. 1544. pro zvelebení městské školy učinil nadání, hlavně na vychování rektora a kantora. Ježto tedy při škole té působili rektor i kantor, hádati smíme, že škola Tovačovská náležela mezi vynikající. I zpomínáme na tomto místě Jana z Tovačova, kterýž r. 1518. v Litoměřicích dokonil svůj právnický spis v předešlém článku ohlášený.

¹⁾ Těchto událostí zpomíná se v naučeních Brněnských, vydaných prof. Tkačem na str. 35.: „tu jsou války zasly, tu jsou Stranského jali, na Strání (u Slavkova) ho vězeli, i s jeho syny vězeli. Tu jest z vězení utekl, a byl jest u pána Jičínského (Jana z Cimburka) a tam jest smrt vzal na Tovačové“. —

Pán Jan z Pernštejna při své smrti († 1548.) zůstavil 3 syny: Jaroslava, Vratislava a Vojtěcha. Nejmladší z nich dostal statky Pernštejn, Plumlov, Tovačov s Kralicemi a Lanškroun. Za pána Vojtěcha z Pernštejna byl úředníkem na Tovačově Michal Gajovský. Městu pustil pan Vojtěch vrchnostenský pivovar i s právem vystavovati pivo na 11 vseh. Po smrti páně Vojtěchově († 1561.) přejal panství Tovačovské starší bratr jeho Vratislav, kterýž na zámku Tovačovském založil velikou knihovnu a nadhernou obrazárnu.

Zatím jmění Pernštejnského ubývalo, a když r. 1582. pán Vratislav zemřel, synové jeho Jan a Maxmilian nemohli již dluhů zmáhati. pročež r. 1590. i Tovačov prodali c. kr. tajnému radě a nejvyššímu hofmistru Janovi Manriquez de Lara, kterýž byl pánu Janovi tehánem. Když potomně nový majetník za krátko zemřel, r. 1594. tehyně pustila Tovačov zase svému zeti pánu Janovi z Pernštejna. Tento Tovačovanům dvůr někdy vrchnostenský řečený Jindřichovský r. 1596. osvobodil ode všech robot, ale současně otcovské panství, zmenšené o zboží Kralické, pustil uherskému nejv. hofmistru Štěpánovi Ilyesházynu z Ilyesházy, pánu na Trenčíně; avšak 5 let později ukoupili Tovačov páni Vejkart a Karel hrabata Salmové z Neyburku. z nichž prvnější to zboží potomně držel. Pán Vejkart panoval od r. 1601. kdy Tovačovanům ode všech povinností osvobodil pozemek na zbudování nového špitále¹⁾ a hřbitova, až do r. 1612. kdy zemřel.

Za sirotky po něm zůstalé, Julia, Karla a Vejkarta spravoval to panství zemský hejtman pan Ladislav z Lobkovic ještě r. 1615. Nejstarší z nich Julius přejal panství sám. Za jeho panování Tovačov dvakráte stihly vojenské události. Dne 27. července r. 1619. hejtman Buchheim přepadl město a do vydrancovaného zámku vložil posádku. Roku 1642. posádka zámecká odolala sice Švédům. ale město lehlo popelem; když ale v červenci r. 1643. Torstenson sám od Kroměříže přitřhl k Tovačovu. hejtman posádky Tovačovské, ač na blízku a sice již v Kojetíně stálo císařské vojsko pod velením hraběte Galasa, zbaběle vzdal zámek i město Torstensonvi, načež Švédové až do 3. srpna tábořili v Tovačově. Ale Tovačov neměl ještě klidu, poněvadž nepřítel přeložil svůj tábor do nedaleké Moštěnice u Přerova.

Od té chvíle klesal Tovačov čím dále, tím více. A jestli někdo na vlastní oči chce se přesvědčiti, jak velice poklesl Tovačov — a s ním ovšem jiná města — a jak netušená proměna se stala s tehdejším pokolením, povrchním nablédnutím do rukopisu Tovačovského sezná tu mezeru při zápisech práva Tovačovského od r. 1616—1661., ale sezná též na proměně písma, jaký to všeobecný úpadek od r. 1620—1660. byl nastal na Moravě. Po pánu Juliovi hr. Salmovi († 1655.) přejal Tovačovské panství syn Ferdinand Julius a panoval do r. 1697. Nemaje potomkův poručil panství strýci svému Arnoštu hr. Salmovi, ale administrátorem stal se p. Franc Dominik Podštatský. Od Arnošta hr. Salma dne 1. srpna roku 1715. přejal Tovačovské zboží Jan Jetřich Petřvaldský.

¹⁾ Starého špitále zpomíná se v ortelích již 1558.

Tím končíme všeobecné dějiny¹⁾ města Tovačova pro tu dobu, k níž se táhne náš spis.

A nyní zbývá ještě promluvit o **Tovačovském právé**: o jeho působnosti na práva okolní jemu podřízená, o jeho odvislosti od vrchního práva Olomuckého a o jeho poměru ku vrchnosti čili ku právu patrimonialnímu.

O organizaci bývalých právních instancí po smyslu našem nelze mluvit, neboť nemůžeme přesně povědět, co náleželo souditi malým právům vesnickým, co vyšším právům městským a co vyhrazeno bylo vrchnímu právu Olomuckému anebo nejvyššímu čili appellačnímu právu.

Jen tolik lze s dostatečnou určitostí povědět, že vesnická práva krevných vin a hrdelných věcí nesoudila.

Nicméně zdá se, že dle starého pravidla actor sequitur forum rei, všelijaká pře počínala se u toho práva, ku kterému byl odporník (žalovaný) osedlý. Na př. žhárku z Lobodice, která v kapitulní vsi Uherčicích zapálila, napřed při malém právé v Lobodicích obstavili, načež pře padá k příslušnému vyššímu právu do Tovačova. — Proto vždy bedlivě dbá se o to, aby odporník u svého příslušného práva byl žalován, anebo aby tam se rozepře dále vedla, kde byla započata (Viz č. 38. a 12). — Zpomenuté pravidlo actor sequitur forum rei vztahovalo se i na řeč právního jednání: poněvadž právo Těšíkovské německy jednalo, odbyta paní Bítovská ze Slavikovic, když si ztěžovala, že Těšíkovští její poddaného s českou žalobou nepřipustili, poukázáním na toto pravidlo.

Ze spisu našeho lze určitě povědět, že vyššímu právu Tovačovskému podřízena byla tato malá práva vesnická: Věrovany, Lobodice, Ejvan, Hrdibořice, Oplocany, Čelčice, Troubky a Klopotovice.

O jiných vseh pod panství Tovačovské příslušných, jak jsme je výše vyjmenovali, nelze přesně říci, kam slušely; R a k o d a v y m ě l y tuším s Věrovany společné právo.

Agenda s těmito právy byla původně ústní:

„Přišli k nám konšelé z Věrovan, kteřížto u nás právo a naučení berú, prosíce nás, abychom jim právo od sebe vydali o tato zášče, o kteréž k nim také konšelé z Lobodice²⁾ přišli, žádajíce naučení atd. (viz č. 6). — Přišli sou před nás konšelé z Ejvaně atd. (viz č. 7).

I třeba tedy za to míti, že k vyššímu právu do Tovačova podávány věci, o kteréž se nestal konec při právech malých, a pak záležitosti, jimž fojt a konšelé na vesnici nerozuměli. Též není pochybnosti, že Tovačovské právo skutečně malým právům naučení vydávalo; ovšem o takových naučeních z naší sbírky ortelů nedo-

¹⁾ Že k tomu náčrtku užito bylo blavně tištěných pomůcek, Volného, rodopisů atd., netřeba podotýkati, ač lecco nového přičiněno ode mne. — Aby však Tovačov brzo dostal vlastní místopis svého jména důstojný, to by mělo býti starostí — Tovačovánů. —

²⁾ Dostí možná, že Věrovské právo bylo Lobodskému původně vyšším.

zvídáme se, poněvadž, jakmile strany na nálezu práva Tovačovského přestaly, nebylo příčiny pře podávati k vrchnímu právu.

Tovačovskému právu přísluší tedy, co z úst konšelů vesnických slyšeli, sepsati a konšelům Olomuckým předkládati t. j. podávati za tato vesnická práva appellate k vrchnímu právu.

Měloť vyšší právo Tovačovské svého právního písaře, který věci ústně přednesené zapisoval; a fojt městský měl ovšem též větší právní zkušenost.

Kromě toho trvalo v Tovačově řádné vězení čili šatlava, do kteréž delinquenti, jakmile se jednalo o věci hrdelní, z okolních vesnic byli přivedeni. A potřeba toho nastávala vždy tehda, když běželo o mučení.

Útrpné čili ostré právo, buďto suché, buď světlé, koná se tedy v Tovačově, a tuším též poprava souzenců. — Útraty (viz č. 17.) platí to právo, jehož příslušníkem jest souzenec.

Konečně náleží vyššímu právu Tovačovskému oprava nad malými právy vesnickými.

„Poněvadž Klopotovští věci neslušné a neobyčejné při právě jejich proti spravedlnosti a pořádku práva před se berou . . . , Vás žádáme, kteříž práva Vašeho užívají, že takových věcí neobyčejných . . . zastavíte“ (č. 27).

Tím naznačili jsme poněkud poměr malých vesnických práv ku právu vyššímu v Tovačově; i připojíme přirozeně náčrtek, kterak se vyšší právo mělo ku právu vrchnímu.

Vrchní tedy právo v příčinách hrdelních:

- a) povoluje neb nařizuje sáhnouti k někomu útrpným právem, jakž na to hojno příkladů podávají č. 24, 25, 48, 49, 52, 82, 86. atd. Při tom šetří se různých okolností: odporník-li podezřelý, může se k němu přikročiti otázkou ostrou; jinak nech přísahou ujde žalobě (35. c); ku zloději, ačli ukradl nad 3 R. sáhnouti mučením (47); ze dvou dívek z vraždy dítek obviněných jen jedna, která se ku krádeži zná, má býti mučena (51 a); požehnaná nesmí býti mučena (51 b). — Vrchní právo určuje, jaké má býti mučení: vražednice dítěte má býti „moderate“ examinována (106 a), kdežto k jinému vězni „útrpným suchým právem na dva šprosle“ přikročeno býti má (122). Zlodějův zase koňských, kteří byli dvakráte mučeni, po druhé, k nařízení nepochybně vrchního práva, tázali se patrně „světlym právem“, neboť mezi útratami napočteno jest „za svíčky k tortuře 7 gr. 5 d“ (127 c).
- b) vydává ortele konečné: na provaz (97 ch), na meč (75, 83 c, 94 b), na kolo 90, 92), na utopení v měchu (93, 106 b), na šilink aneb pardus u pranýře (46, 47, 52 b, 73 b), aneb na holé vyhnanství (96 b). Žhářka z Lobodic (č. 25) jistotně byla za živa upálena; jiné žhářce dána milost na meč a tělo její mělo býti po smrti spáleno (128); pohřbení za živa se nevyskytuje.

Bez povolení vrchního práva a bez konečného ortele, nesmí nižší právo nikoho dáti mučiti, tím méně popravovati, neboť k vykonání toho všeho třeba vyprošovati mistra popravního.

Rovněž jako ve věcech hrdelních též i ve věcech civilních

- c) vrchní právo osvobozuje od žaloby (po případech i od útrat). Propouštění obviněnců kriminálních děje se obyčejně na urfrýd, s nímž spojeno jest vypovězení z panství Tovačovského. Sem náleží též annullování nálezu právního (107).
- d) vrchní právo dbá o pořádky při menších právech na všem všude. Tudíž opětuji se často důtky právům menším činěné pro ukvapené mučení, pro liknavost anebo stranickost. Velice často vracejí se nedokonalé spisy právní. Pročež nejednou se Tovačovskému právu pohrozuje, na př. stavním právem, ba vypověděním práva. (Srv. 31, 37 b, 79 k a j.).

Jako purkmistr a fojt města Tovačova jen na příslušenství městském (purkrechtu) mohou řídití a souditi: tak i vrchnost na svém vlastním, zámeckém obvodě, samostatně si vede a počíná. I vrchnost soudí vrahy a dává se naučovati u vrchního práva (č. 94), ano vydává ortele samostatné o zločiny spáchané v zámeckém obvodě (č. 123).

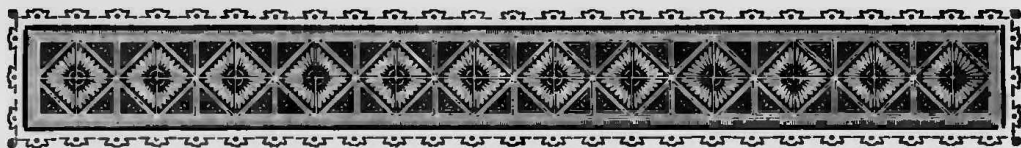
Že ovšem vrchnosti ne vždy vykonávaly své právo, nýbrž často městská práva delegovaly k právnímu řízení, jest dosti na to příkladů, jak svědčí i v naší knize ortele od Tovačovského práva „jménem i na místě vrchnosti“ vydané, a ovšem od ní i schválené (viz č. 140—148).

V právní řízení městského práva obyčejně vrchnost se nevkládá; jediný příklad máme z ortele 13, kdež pán kázal netrpěti řečníkův; ovšem ale zakročuje, když se jedná o propuštění z vězení cizího poddaného (č. 88. a 133).

Vrchnosti však zůstaveno právo, udělovati milost zločincům, jak svědčí č. 128, kdež žhářece prominuto upálení posmrtné.

Tolik o právě Tovačovském; jinak jest s úřadem města Tovačova: ten podlehá, když běží o rozepře poddaných, vrchnosti. Proto na př. spory cechovní klidí vrchnost (viz č. 97).

Dodatečně budiž zpomenuto, že dokonalého ponětí o soudním řízení práva Tovačovského poskytují nám 4 rozepře úplně provedené (č. 95, 96, 97. a 99). Zvláště poslední (rozepře šlechticů o purkrecht Tovačovský) staví soudnictví našich měst do jasného světla.

I. Ortele latinské.

1352—1420 (?).

Poněvadž Olomučané r. 1351. řád práva Magdeburského z Vratislavě dostali německý, nemůže býti pochybnosti, že ústní řízení před právem olomuckým bylo německé; nicméně nálezy právní od r. 1352—1422, jak svědčí nejstarší kniha městská, zapisovaly se po latinsky, ovšem ale v těch zápisech napořádě proskakují jednotlivá slova německá: „wolleist“, „kampfunden“ atd. Zápisy o věci obecní a cechovní v téže knize shledáváme od r. 1415. pravidelně německé. Co se týče zápisů právních v městské knize olomucké, odnášejí se k případům v Olomouci souzeným, i není tam žádných naučení přespólním právům vydaných. Avšak Tovačova dotýkají se tyto případy.

1. O vraždu 1355.

„Thoma filius Wacczonis de Dobotzaw proscriptus est pro homicidio in uno alieno homine perpetrato in domo Prageri“. (Tomáš syn Vácův z Tovačova, psán jest byl pro vraždu spáchanou na cizinci v domě Pragerově).

Jiný Tovačován Vlček, syn Mikuláše, někdy fojta Tovačovského, z rodného svého místa tuším vyhnáný a na Povli osedlý od r. 1351—1359 Olomučany mnoho zaneprazdňoval.

2. O krádež koní.

„Wylczko de Thopoczau, filius olim Nicolai advocati, scriptus est pro eo, quod ipse tempore nocturno subtraxit duos equos cum Jenkone de Cokorn duorum peregrinorum in domo Dituschii pellificis“. (Vlček z Tovačova, syn někdy fojta Mikuláše, psán jest proto, že noční věci vyvedl s Jankem z Kokor dva koně dvěma hostům z domu kožešníka Dituše).

3. O loupež v klášteře sv. Kateřiny.

„Wylczko de Thopoczau procurator in Pofla scriptus est una cum filio coloni ibidem, quod ipse cum suis complicitibus tempore nocturnali violenter intraverunt claustrum s. Katherine et commisit spolium et furtum in ipsorum cleynudiis et manuceriis“.

V rukopise Jevičském dochovalo se nám sice 7 ortelů latinsky přespólním vydaných, ale zůstaly bez určitějšího označení.

4. Pro krádež buď oběšení buď vyhnanství.

(Magister civium et iurati cives civitatis Olomucensis. Amici carissimi). Sicut vestra discretio nostræ diffinitioni scripsit de quodam, qui nocturno tempore per fenestram cuiusdam feminæ camisiam unam extraxit et idem homo confessus est, se hoc fecisse ex causa cuiusdam debiti, idemque homo quia nocturno tempore hoc fecit propria et non iudicis auctoritate, allegationes, quas pro se fecit, sibi non prosunt, sed furti species iudicatur. Ideo si res eadem subtracta valet V gr., penam furis demeruit, nisi aliquo benigniori genere (?) et iuris suffragio eam mitigare posset. Si autem res ipsa valet minus V gr., tunc sub interdictione opidi ne redeat dimittatur (Cod. Jevičský CLIV),

II. Ortele německé.

Co se týče naučování německého, podmíněného německým řádem práva Magdeburského, třeba pamatovati, že počátečně, asi od r. 1420. z Olomouce vydávána byla naučení německá do všech měst vrchnímu právu olomuckému podřízených, což můžeme zatím doložit ze zachovaných ortelů pro česká města Jevíčko a Prostějov. S některými městy jako s Třebovou, Rýmařovem, Starým městem a j. Olomučané nikdy tuším neúřadovali česky. — Rovněž důležité jest pamatovati, že Olomučané s nejvyšší stolicí Vratislavskou, kteráž byla pro celou severní Moravu appellační, nikdy nepřestali úřadovati po německu. — V Jevičském rukopise dochovalo se nám celkem 105 ortelů německých z 15. století, z nichž ale jen asi 12 lze prohlásiti za Olomucké. I poněvadž všechny ty ortele zůstaly bez data, kdežto jediná rozepře ve Vratislavi souzená jest vročena, pokládáme ji zde ukázkou.

5. O nápad po vlastní matce pře se syn s příbuznými svého druhého otčima.

„Vnsern willigen dinst czufor, erbarn vnd weisen herren vnseren gunstigen lieben Eldern, als wir am nechsten ewren Eren vns bitund czu vnderweisen geschriben haben, mit sulchen worten Sich hat gepurt, dorauff yr (Breslauer) vns (Olmützer) widerum geschriben vnd vnderweist habt yn sulcher mas“ :

„Noch allen den worten als ir vns forschriben habt, sprechen wir Schephen czu Breslaw fur eyn recht: zo als der anleger setczet, das die czeit do seyne mutr vorschiden ist ynnen ym lande nichten gewest ist, vnd formist sich beweisunge, das her recht hab von Erbteils ader fon schulde wegen, fon dem gelosene gut; Beweist dan der anleger das, als recht ist, so können ym die Instrumenta, mit den es forgeben ist, nicht geschaden von rechtes wegen. vorsigelt mit vnserem Stat Insigl etc.““

„Hierumb so hat der ankleger vns czugepracht Geczewgnus vnder der Gewicz Insigl, dofon der Burgermeistr vnd der ratt vns schreibet, als ir sehen wert . . . in der abschrift . . . Dorczu so hat derselb ankleger fur vns gepracht etwas vil lewte aus dem dorff prikas, die for vns bay iren guten trewen vnd bey gestabtem eide — bekant haben, wi das fur 19 jaren pertl des anklegers erster Stiffvater vnd seyn mutter angehaben vnd 6 jar nocheinander pir yn ir dorff gegeben vnd geporgt haben, das hernach des anklegers anderm Stiffvater Miks benka . . vnd seyner formeltn mutr bezalt say worden, so das das lezte gelt als iczund 10 jar Ingereicht vnd bezalt ist, aber sie wosten . . nicht, wie vil des gewesen ist, sunder benanten czwen aws yn, die czeit czu Jn kreczmer gewesen seyn vnd die Summa pas wosten Der eyn kreczmer bekennet, wi er dem Miks benken vnd seiner hausfraven Erbgelt vnd pirlgelt 34 mark hat helffen eynfodern, des nu 10 jar seyn; der ander kreczmer bekennet, wi er dem itcz genaten Miks benka . . als iczund 14 vnd 15 jar seyn 31 schok hat helffen einfodern — Dawider sprachs 'z anklegers widerteil:

„lieben heren, vnser widersacher kan nicht beweisen, das er pay seiner mutter tod ym lande nicht gewesen ist . . ., sunder er bekennet selbs vnder andern worten . ., das er alhie czu Olmuncz gewesen ist, als seyn mutr starb . . . Dann . . als seyne Geczewgen sprechen, das seyner erster Stiffvater pertl vnd seyn muter haben seyn erbteil vorkaufft, das trifft vns nictes an wider vnsers vettern gelassen gut, wenn vnser vetter nicht pertl, sunder Miks benka geheisen hat, also das es pillicher trifft Seynen ersten Stiffvater, des haws vnd Erb er noch hewt besiczt, So ist es awch wissentlich, das vnser vetter gehabt hat eynen hoff vff dem lande vnd alhie ein haws vnd fur der Stat das ander ee wann er vnsers widersachers mutter nam Sunderlich die lewte vom prikas als sie bekennen, wie das der pertl vnd sein hausfraw Jn pir forkauft hat; hat yn der pertl icht geporgt ader von yn icht eingenommen, dofon wissen wir nicht vnd es geet auch wider vns . . . nichtcz an. Dann als der eyn kreczmer anders vnd der ander anders bekennen, die wellen wir nicht leiden Sunder wir wellen ausweisen, das vnser vetter sein hoff vorkaufft hat vm 100 schok gr. . . vnd dovon gelt fur seynen Stifsun . . gegeben, domit er yn fon hussen aus dem gefenkhus gelost hat’ Uff das antwort der ankleger: „Sintemolen ich sulches mein Erbteil . . . mit fil lewt fon Gewicz vnt fon prikas . . . bewaist hab, vnd mayne widersacher die nicht vorwarffen vnczen an firden tag, getrawe ich dem rechten . . .’ Daruf spricht das widerteil: „man hat vns nicht gefrogt, ab wir si leiden wolen, ader nicht; auch haben wir eines gesprechs do wider gepeten . . ., worum wir sie nicht laiden wollen’ Uff das alles spricht der ankleger: „was sie wider mayn geczewgnus sprechen, das ist nicht wor’. Hierumme piten wir neben baiden teilen, Ewre eren wellen vns vnderweisen, ab der ankleger sein bewaisung genunk geton hat, vnd mit sulcher geczewgnus forforen mag, ader ab seyn widerteil das forwesen mag,

ader was dorumb ein recht ist, das wellen wir alle czait fordinen.
Dat. (Olmuncz) fer. VI. ante dorothee virg. Anno (MCCCC) XXXVI“.

„Vnsern freundlichen grus czuvor Erbarn vnd weisen besunder lieben frunden. Noch allen den Worten, als ir vns vorschriben habt, Sprechen wir Schepphen czu Breslaw vor ein recht: So als dem aneclager vormals durch ortel rechte bewaisunge czugeteilet ist, vnd als denne der Aneclager nu die bewaisunge mit frumen vnvorsprochen lewthin vorfurt hat, vnd das widerteil die beweisunge geliden vnd nichtin widersprochen haben, als recht ist, So vorfert der aneclager mit sulcher beweisunge migelichen von rechtes wegen. vorsigt mit vnserm Stat Ingsigl Noch Christi geburt Im (1400) sechs vnd dreysigistim Jare am sunnobunde noch Valentin“^{*)} (Jevičský cod. CXVIIIb—CLb).

III. Ortele české.

Že Olomučané jen z nutnosti a k naléhání těch kterých práv menších česky naučovati počali, rozumí se samo sebou; ale menší práva nesoučasně českých naučení žádala, nýbrž třeba za to míti, že toto národnostní přeměňování měst moravských průběhem celého 15. století se udávalo poznenáhlu. Na př. jest patrné, že do Tovačova vydávala se naučení česká již okolo roku 1430, kdežto Jevíčko 1436 s Olomoucem ještě jedná německy, a nejstarší český ortel z Olomouce v Jevičském rukopise jest z roku 1463!

Olomučanům nastala první vážná potřeba po česku jednati, když r. 1450 purkmistr a rada vlastní obyvatele „mistry krajčieře i všechny jich pacholky“ (Saliger 79) rozsuzovali; avšak již r. 1439—1440 moravský podkomoří, Václav z Kukvic, s Olomučany o kramáře jedná česky (Tamtéž 98—109). Z toho tedy, an podkomoří užívá češtiny, patrné jest, že na Moravě čeština již měla velikou váhu. Ostatek známo jest, že knihy půhonů cudy Olomucké již koncem 14. století se počesťovaly; téhož příkladu následovalo manské právo v Kroměříži a r. 1426 desky zemské Krnovské a Opavské byly již české. Slovem: do roku 1430 na severní Moravě a na Opavsku, dříve než jinde v zemích českých, zjednáán byl češtině všeobecný průchod, takže ve všech městech na severní Moravě vyjímaje Rýmařov, Staré město a Třebovou, čeština opanovala: Unčov, Šternberk, Litovel, Šildperk a j. do r. 1630 byly městy českými.

1430—1449.

6. O zastřelení šípem ze samostřelu.

Službu svou vzkazujem, moudří a opatrní přátelé milí. Jakož ste nám psali pod takovými slovy:

„Přišli k nám konšelé z Věrovan, kteřížto u nás právo a naučení berú, prosíce nás, abychom jim právo od sebe vydali o tato

^{*)} Vyřízení do 14 dní bylo zajisté velmi rychlé.

zášče, o kteréž k nim také konšelé z Lobodic přišli, žádající naučení, kterak přišla před ně Margreta z Dřínového žádající práva, a žalovala jest na Pavla Nevčasa a na Jana syna jeho z Srbec, žeby syna jejího vlastního jmenem Matěje zabili, a na to svědomí vystavila dva člověky, kterážto takto jsta uznali, že když jsou na svatú Maři Majdalenu šli z Němčic z hodův, tu Jan Pavlov Nevčasův syn napínal jest před branú svůj samostřel a Margetin syn Matěj, uřev(!) to, také ihned svůj samostřel napal, a tak jsta ihned k sobě udeřila a stiskla, on k němu, a on zase k němu, a v tom Jan Pavlův Nevčasův syn zastřelil jest Matěje syna Margetina. Pak proti té žalobě Pavel Nevčas s Janem synem svým takový odpor učinili jsou a svědomí vystavili tři člověky, a ti když sou měli svědectví, ihned z těch tří svědkův jeden člověk nejstarší, když jest měl svědčiti a mluvití jich slovem, řekl jest: „Pane Bože, což tuto mluvití budu a svědčiti, jestliže bych neprávě mluvil a svědčil, bůh dej mi Pán Bůh ústa zamekl, abych více nemohl mluvití“. A to řka vyznával takto, že týž den na svatou Maři Majdalenu, když jsú šli z Němčic, že Pavel Nevčas přihodil se k nim a šel s nimi před ves až k sadu prostřednímu, i vyšel jest k nim některaký Kolečo a odvolal Pavla Nevčasa od nich i mluvil s ním, toho ti svědkové nevědí, oč, a tak jsou se rozešli. Potom pak Matěj syn Margetin vyšel jest před bránu Němčickou a napínal svůj samostřel, a Pavel Nevčas uzřev to i šel jest k němu a prosil jeho, aby nenapínal, a on vždy přes to napal jest. A když jest napal, tu jeho Pavel pro Bůh prosil, aby takového napínání nechal, a podával jemu toho a řka: „zdali na mého syna napínáš, prosímť nechej toho napínání, však sem mého syna dobře mocen; jestližeť jest co učinil, chciť popraviti a jeho pokázati, že toho žel nebude“. Tu jest jemu Matěj řekl: „Nech mne, takéžs ty mi jako i syn tvůj!“ A v tom Pavel nemoha jeho nikterakž naprositi, aby své nesnáze nechal, i popadl jemu samostřel a šíp jemu (s) samostřela strhl, a on dobyv kordu, i porazil jest jej ihned, a Jan syn jeho příběh s samostřelem napatým, vida že mu otce porazil, i zastřelil jest jej na otci svém. A ten jistý člověk dokonav tu řeč řekl: „co sem mluvil a svědčil, tuto pod svou duší zatracení(m) pravím, že jinak nejní než pravá pravda, co sem mluvil a svědčil a viděl“. Protož páni milí vedle toho svědomí prosíme Vaší ctné opatrnosti, račtež nám na to naučení dáti, aby oni mohli jim dále od sebe vydati, aby je obapolně právem rozdělili. Dat. v Tovačově(!) f. IV. Matthey. Purkmistr a rada města Tovačova“.

Vedle těchto nadepsaných slov, jakož ste nám psali, my konšelé města Olomouce takto Vás práva naučujem, a jestiti právo, že o ten mord z obou stran není dosti svědomí a žádné straně ku polepšení není, než mají ti sebe předně právem dobývati“. (24—6*).

7. Otrok, nedobýv u hospodáře do roku, dobývá mzdy.

Službu svú vzkazujem moudří a opatrní přátelé milí. Jakož ste nám psali pod takovými slovy: „Přišli sou před nás konšelé z Ejvaně, kteřížto u nás právo a naučení berou, žádající, abychom

*) Holé číslice znamenají stránky rukopisu Tovačovského.

jim právo a naučení vydali, že se stalo u nich, že otrok přistál byl u hospodáře do roka, i byl u něho půl léta a šest nedělí, a potom odešel nedobyt svého roku, a potom po třech letech anebo více přišel a napomínal ze mzdy hospodáře, aby jemu dal, což jest do toho roku, jakž s ním byl umluvil, zaslúžil; a hospodář se jemu bránil dáti bere(!) sobě tu při, že jest nedobyl. A otrok chtěl jest na každého dobrého člověka přijíti o tu mzdu, což by mezi nimi vyřekl, že chce na tom přestati, ale hospodář nedal se jest o to ohledati a na žádném chtěl jest přestati, než vždy chtěl jest zvěděti, co jest za právo otročé: nedobuda do roku a do času toho, jakož jest umluveno, má-li jemu dáno býti čili nic, co by toho bylo právo. A my sme toho sami nemohli rozeznati, abychom jim naučení a právo vydali, abychom my jim dále od sebe vydali, aby oni o to právem byli rozděleni. Dat. Tovačov f. V. in die Conversionis sancti Pauli. Purkmistr, fojt a konšelé města Tovačova“.

Vedle těch slov, jakož ste nám psali, my konšelé m. Olomúce takto Vás práva naučujeme a jestiž právo: Tak jakož ten otrok toho hospodáře nařiká ze mzdy, tehda hospodář povinovat jest za jeho služby učiniti, a otrok tomu hospodáři také zase zdržeti má, což s ním umluvil jest, z práva. (99—100).

8. O ryby ukradené, o nichž hádati měla hadářka.

Službu svú vzkazujem opatrní přátelé milí, jakož nám píšete pod takovými slovy:

„Že přistúpil člověk jeden jmenem Velek před Vás a žalobu učinil před právem na Matěje Svrbíka takto: že když byl nalovil ryb, jakož se tím obchodí, i ukradeny jsou jemu tu noc, když chtěl s nimi na prodej jeti. A když se jemu to stalo, tehdy Velek šel k plesníkovi, kterýž jest starší nad nimi, co by jemu k tomu radil, a plesník jemu takto řekl: „Líto mi jest toho; a teď máš jiná dva rybáře, jdiž a hledej v řekách buďto v panských anebo v jiných (w niych)“; a když se došlo na Matějickou Svrbíkovou řeku, a on-to jest Svrbík dělal na hrázi své, i řekl jest Velkovi tak: „Co páráš veslem? Hledej klíčem!“ A pak jest odjel Svrbík od nich a podělav na hrázi i vrátil se jest zase k nim a opět to jest řekl k nim: „Nehledejte, nenejdete nic; i vímť jednu ženu a chciť se hrdla odsúdit, že ta žena Vám pravdu poví, kdož jest ty ryby pohral“. A oni se jeho tázali, to jest Velek s tovaryši, která by to žena byla, a on řekl jest: „Běta, jest v lázni“. Tehdy ten člověk, kterémuž ryby sou pobrány, šel jest k té ženě, aby jemu pověděla, a řka: „Matěj Svrbík mne k tobě ukázal, že ty víš, kdo mi ryby pokradl“. A ta žena jemu řekla: Kdožť ke mně ukázal, tenť jest je pokradl“. A ten člověk pojav s sebú konšela a k tomu se jest přihodil starý fojt, i šel ještě k té ženě a řka k ní: „Prosím tebe pro Pána Boha, pověz mi před těmito dobrými lidmi pravdu a nebeř jeho na svú duši“. A ona řekla jest: „Pod upálením žeť ten je vzal, kterýž tobě ke mně ukázal“. A když jest bylo před tím vyznávání před právem i před pány, tehdy Svrbík přiznal se jest k napřed jmenované

řeči, která se jest mezi nimi na řece stala, že hrdla se chci odsouditi, že ta žena nejnak nejde (najde); a Svrbík také v ty časy pojma s sebou člověka dobrého cti hodného spoluměštěnína našeho i šel k té ženě i řekl jest jí: „Hádalalis ty Velkovi, bych já jemu ukradl ty ryby?“ A ona jest řekla: „Jižt sem zde od třiceti let a žádnému sem nehádala ty věc(i)“. A když pomocný člověk Velkův žaloval na Svrbika, tehdy v té žalobě jeden člověk řekl jest netak, a v tom jest páně vinu pokupil (Panie wynu pokupil), a proti tomu slovu Řekl (proti tomu slowu rzekl), jest on „Řekl jede“, a tento že na hrázi byl a dělal, a Svrbík řekl: „Z čehož mi vinu dává v žalobě, v tom se já v ničemž neznám, než chci naplnění naučení. Dat. in Tovačov in die Elizabeth. Purkmistr a rada města Tovačova“.

Vedle nadepsaných slov my konšelé města Olomúce takto Vás právem naučujeme, a jest právo, že tej hadařšce, u které Velek byl, nemá věreno býti. A jakož se Matěj Svrbík Velkovi ničímž nezná, tehdy ten jistý Matěj Svrbík má Velkovi práv býti, jestli jej toho zbaviti nechce, sám svú rukú, a to z práva“. (103—5).

9. Že jeden druhého přísahou zastoupiti nemůže.

Službu svú vzkazujem, opatrní přátelé milí. Jakož nám píšete pod takovými slovy:

„Moudří a opatrní, páni milí. Věděti Vaší opatrnosti dáváme, jakož V Otí tejno nejní, kterak před tím Vaším Otem psali jsme v orteli svém, o to což mají činiti mezi sebou Jakub Miňovský a Jan Koleso znamenitě o přísahu, kterúž Košík nálezem V Otí Janovi Kolesovi činiti jměl jest, a kterak Jakub Miňovský město Košíka té přísahy odbýti chtěl jest Janovi Kolesovi, a on přijiti od něho přísahy nechtěl jest, jakož o tu dali sme se naučiti Vašemi Otmí a na to od Vaší (!) Oti naučení podle práva Vašeho přišlo jest, že to býti nemůž, aby Jakub Miňovský za to sem (sám) právo učinil, než sám Košík. I rač V Otí věděti, že před naším soudem, kdežto Jan Koleso a Jakub Miňovský stáli jsou, právo, kteréžto od Vaše Oti nám k naučení přineseno jest, čísti jsme kázali, ale Jan Koleso nevyslyšav toho naučení od Vašie Oti této pře chytil se jest řka: „Páni, račte věděti, že sem Miňovského ustál na právích“ jednu i druhé i věci (wiecezy) než pětkrát po právě vidanie(?) když jest měl ten svědek právo činiti, totižto Jan Košík, a toho jest neučinil, ani chce učiniti; protož to chci míeti zústalé a za obdržané právo“. Tak jsú se ty pře mezi nimi díly, ale my nevíme ani tomu rozumíme. kterým obyčejem by jeho Jan Koleso Jakuba Miňovského pětkrát ustál; než Jakub Miňovský také býval jest a stával na právích jako Jan Koleso. Protož Vašie Opatrnosti za naučení prosíme jakožto pánův milých, a to pro naši službu. Dat. fer V. Purkmistr a rada města Tovačova“.

Vedle nadepsaných slov my konšelé m. Olomúce takto Vás právem naučujeme a jest právo: Jan Miňovský nemůž Jana Košíka zastúpiti, než máť při prvním aneb dřevním naučení zuostati a to z práva. (106—7).

10. Která strana propadla základ pro zdvižení míru.

Službu svou vzkazujem, moudří a opatrní přátelé milí. Jakož ste nám psali pod takovými slovy:

„Stalo se jest, že přišel před nás Toman soused náš dávaje vinu Václavovi a pastorku jeho, žeby měli některú chvíli záště mezi sebou i jsou sručeni řádně tak, aby sebu dobře byli a ničímž zlým sobě nezpomínali, a na to jsou zaručeni byli pod základem, jestliže by kdo usvědčen byl z některé strany a to kdy sobě zpomenuli, aby základu svému pohoršili, i tak žaloval Toman, že Václav a pastorek jeho sou spravedlivě základ vedli, takžeby toho míru nedrželi a jemu ten mír zvihli, a Václav pravil: „že sem já nikdy toho míru nezdvihal, ač sem s ním smířen; než o pastorku svém já nevíem, neb pastorek můj jest ode mně oddělen a jest na svém chlebě. Jestliže on co tobě zdvihal a nezdržal, k němu hled, nebť on statku mého nemůž prosouditi“. I nebylo jest tu pastorka toho před námi, aniž byl ku právu zaručen; než Václav také řekl, žeby Toman spravedlivěji ten základ propadl, než já, neb Toman ten mír by jemu zdvihal; i vystavil jest Toman svědomí své, konšela a obecného člověka; a ti jsou vyznali před námi, že by od Václava svrchupsaného nic neslyšeli, by co Tomanovi on zdvihal, než od pastorka jsou slyšeli, žeby Tomanovi zdvihal. Ale pastorka mezi námi nebylo. Pak Václav(?) vystavil také svědomí své dva člověky obecné, a ti vyznali jsou, když v některé chvíli některaký Jan Ručka byl u Tomana, i tam se hyndrovala s Tomanem, tehda ten Jan jda od Tomana i řekl: „Jestli kdo tuto dobrý člověk, nedej mi toliko hyndrovati“, a Václav stojí před domem svým i řekl: „Milý Pane, pod ke mně!“ A Toman řekl: „Václave, víš, co máš se mnú činiti.“ A Václav řekl: „Ját s tebou nic nemám činiti, než vše dobré; a což sem s tebou měl činiti, o to sem smířen, a to držeti chci“. A Toman řekl: „Pomniž to, vždy tě k své vůli připravím“. Tak jsou ti dva člověky vyznali. Protož, páni, prosíme Vaší ctné opatrnosti, račtež nám na to naučení dáti vedle těchto při a svědomí tohoto, kdoby ten základ spravedlivěji propadl, mezi Tomanem a Václavem svrchupsaným. Datum Tovačov f. III. na den památný blahosl. P. Marie. Purkmistr a konšelé města Tovačova“.

Vedle nadepsaných slov my konšelé m. Olomúce takto Vás práva naučujeme, a jestiti právo: Poněvadž Toman svědomí vystavil konšela a obecního člověka a že ti vyznali, že od Václava nic neslyšeli, by on co Tomanovi zdvihal, než od pastorka jsou slyšeli, že Tomanovi zdvihal, tehdy pastorek Václavovi jeho pře ničímž neobtěžil, tak jakož jest od něho oddělen a na jeho chlebě není; než jakož Václav také své svědomí vystavil dva člověky, kteří vyznali, že Toman řekl k Václavovi: „Pomniž to, vždy tě k své vůli připravím“, pro tu hrůzu Toman jest propadl ten základ z práva, a Václav nic. (111—3).

11. Útržení na cti zpomínáním skutků odprosem napravených.

Službu svú vzkazujem, moudří a opatrní přátelé milí. Jakož nám píšete pod takovými slovy:

„Stalo se jest, že Adam vinu dal před námi Mikšovi, žeby jej poháněl a utrhl na cti jeho takúto měrou: že když Mikeš byl zašel něco proti nám konšelům i proti jiným susedům našim, a Adam byl spolu konšelem našim, i odprošoval Mikeš nás konšel i jiných soused našich, než Adama vymínil jest a řka: že jeho prositi nechce, neb toho hoden není, že jsa konšelem žeby byl popřel čbera mláta susedě jedné naší tu chvíli fojtové, a že po tom odprošoval ten čber mláta Adam jsa konšelem. Z toho Adam Mikšovi vinu dal před námi, a Mikuláš se v tom ve všem znal a na svědomí se odvolal, že to tak bylo; a Adam proti tomu pravil, co se koli dělo, že jest to dávná chvíle a smluvená věc; i odvolal se také na svědomí Adam. I vystavili sou obapolně svědomí, zvláště fojta, kterýž tu chvíli byl, i konšely ty, kteříž tu chvíli byli, i jiné sousedy, kterýmžto svědomo jest, i obapolně na nich přestali mocně, což vyznají. I vyznali jsou ti lidé susedé naši, kteříž z nich někteří jsou nyní spolupřísežní naši, že když některú chvíli — tomu snad sedum let bude — Adam svrchupsaný byl konšelem, s jinými susedy našimi pak neostál než sám druhý v konšelství a tovaryši jeho se přec stěhovali z města, i když jsou jiní konšelé vsedli v konšelství, žádali jsou počtu od Adama a od jiných tovaryšů, Adam řekl: že jiní tovaryši jsú se pryč stěhovali, a já nejsem než sám druhý a nepamatuji těch sbírek a toho počtu nepsali sme sobě. I prosil jest probůh konšel i jiných soused, aby jemu to odpustili a upomínali, ta oni že jsú to učinili probůh a jemu to odpustili, než aby se jemu o neudávalo potom ani jinému, než aby bylo popisováno a řádné počty činili aby(!); tak jsú vyznali před námi. A o čber mláta jakož Mikeš Adama viní, Adam praví: „i ovšem učinil sem to pro lepší, že sem odprosil, abych s tou paní se nevadil o tak rovnú věc“. I vyznalo týž svědomí a tíž lidé, že také Adam jsa konšelem odprošoval té paní čber mláta. Protož milí páni prosíme Vaše opatrnosti, račtež nám na to naučení dáti, škodiloliby to co cti Adamovi či coby za právo bylo, abychom my je dále mohli právem rozsúdit neb se obapolně odvolali na právo. Dat, Tovačov f. V. in die Fabiani & Sebastiani. Purkmistr a konšelé městečka Tovačova“.

Vedle nadepsaných slov, jakož Mikeš a Adam sobě vinu dávají, my konšelé m. Olomúce takto Vás právem naučujeme, a jestiti právo: Tak jakož Adam o tom počtu prosil konšel a obce a jiných soused pro Bůh, aby jemu odpustili, a oni sou to učinili, jakož pak dobří lidé, kteříž při tom byli, vyznávají, že jemu odpuštěno jest a také o to mláto že jest odprosil té paní, a že je to umluvená věc: tehda těch věcí Adamovi ve zlém více nemá zpomínáno býti, a jestiž jeho cti beze škody, a to z práva. (108—110).

12. O dobývání hlavy.

Službu naši vzkazujem, múdří a opatrní přátelé milí. Jakož nám píšete pod takovými slovy, „že se stala když tehdyž takováto příhoda, že jeden sused z Kralic zabil jesti Valentinovi a Holíkovi susedům našim přítele vlastního jmenem Bohuně a (na) mnohých jsou rocích bývali u nich v Kralicích o tu hlavu, i nemohl se jim

žádný konec o tu hlavu státi, a skrze to obstavila jsú ta dva přítelé toho jistého nebožce Bohuně — jiná dva člověky z Kralic na právo v našem městě o tu hlavu dříve jmenovanú, a mezi tím umřel jest jeden přítel toho jistého nebožce Bohuně, jakož se on zastavil a hlavy dobýval, i pozůstal jest ještě jeden přítel jmenem Holík, a ten hlavy svého přítele nebožce Bohuně dobýva(v) dával jest jim ten jistý Holík těm lidem z Kralic roky časté zde u nás na právech a žalovav na ně před právem i žádal jesti od nich odpovědi, a oni jsú žádné nedali jemu řkúce: „žeť my to známe, žeť se žádný konec tomu v Kralicích nemohl státi o tu hlavu, a taký viš dobře, žeť my tím vinni nejsme a skrze to sme mnoho proškodili“. I žádali jsou vždy ještě přes to ti lidé z Kralic roku, a on jim žádného roku nechtěl dáti, a my je o to neuměli obapolně rozdělití. Protož Vaše šlechetnosti prosíme jakožto pánů v svých milých, abyšte nas ráčili právem svým naučiti, kterak je máme o to obapolně rozdělití o to pro naši službu. Dat. Tovačov f. VI. in die Leonis (?) Purkmistr a r. města Tovačova“.

Vedle nadepsaných slov my konšelé města Olomúce takto Vás právem naučujeme, a jest právo: poněvadž přítele toho Bohuně prvé ty věci počali právem v Kralicích, tehda ty věci tu v Kralicích před právem mají konány býti, a Holík Bohuňov přítel má těm obstaraným lidem z Kralic ke konání těch věcí ještě rok dáti, a to z práva. (97—8).

13. Pán kázal netrpěti řečníkův; vrchní právo nalezlo, že při přísaze má býti řečník aneb pomocník.

Službu svou vzkazujem, opatrní přátelé. Jakož ste nám psali pod takovými slovy:

„Stalo se jest, že Mára koupila jest kožich u ženy jedné a neměla peněz i vzala sobě rok tomu, aby zaplatila jej, a když přijde ten rok, přišla jest napomínat ta žena Máry, aby jí plnila za ten kožich; a ona jest neměla jej čím zaplatiti, prosila sobě dalšího příročí, aby mohla shledati a jej zaplatiti. Pak ta jistá žena poručila jest hospodyně té a přítelkyni své, u kteréž jest byla ta Mára, aby ona od ní vzala; pak Mára odešla jest k přátelům svým, a když jest přišla zase od přátel i napomínala jest ta jistá žena Máře, aby jí plnila za kožich, a Mára jest řekla, „že sem dala hospodyně své zlatý, jakož si jí poručila, abych jí dala“. A ta jistá hospodyně pře jí toho pravíc, že nikdy toho není, by jí dala; a potom ta jistá Mára žádala jest práva na hospodyně před právem, poněvadž jí při: aby právo za to učinila; a hospodyně také žádala, že ji chce odhýti právem, což jí právo nejde*) A my sme našli té hospodyně, aby jí za to právo učinila, poněvadž jí toho při. I měli jsou oba spolu řečníky, a pán náš zapověděl jest, abychom řečníkův netrpěli, i činili jsou také právo prvej jiní bez řečníkův vedle páně příkázání; pak té jisté hospodyně řečník podal jest se na bližší právo, poněvadž jest najdeno, aby jí právem odbyla, můžli míti ku pomoci přítele svého anebo pomocníka, aneb řečníka, když by měla právo

*) najde.

činiti. — Protož prosíme vaše ctné opatrnosti, račte nám na to naučení dáti, abychom my je mohli spravedlivým rozdělití. Dat. Tovačově f. V. Magdalene. Purkmistr a r. městečka Tovačova“.

Vedle těch nadepsaných slov. jakož ste nám psali, my k. m. Olomouce takto Vás práva naučejeme, že při přísaze má býti řečník; pakliby bezelsti býti nemohl, tehda ona můž míti ku pomoci přítele svého anebo jiného pomocníka z práva. (27—8; 95—6 dvakráte opsáno).

14. O nedokonané vdání domu*).

Službu svú vzkazujem, opatrní přátelé milí. Jakož nám píšete pod takovými slovy, že se přihodilo jest u nás v Tovačově v jeden čas pod sv. Jiří, že jest přišel Jan k Blahovi k sousousedu svému, ukúpil jest u něho dům i s zahradú, a zahrada jest byla oseta tak, jakož ná zahradu záleží; a když jest kúpil, tehdy se jest k němu přistěhoval a zaručil jest jemu to jistými lidmi; tehdy Jan napřed již řečený žádal jest od Blahy také již jmenovaného, aby se jemu z domu vystěhoval a týž začal(?) se jeho ven z domu bezděčně vymétati a řka jemu: „jižť sem já tobě zaručil, chciť také, aby se vystěhoval z domu mého“. Tehdy Blaha šel jest (k) fojtovi, aby Janovi to poctivě vzdal, jakž jest tomu obyčej a město za právo má, a to jest Blaha několikrát učinil, že jest k fojtu o to chodil a nikoli jest toho na něm nemohl míti, aby jemu to vzdal, a v té chvíli stalo se jest. že Jan napřed řečený umřel jest a jeho manželka ihned po jeho smrti vystěhovala se jest z toho domu a také v té chvíli změnili sou se fojtové. Tehdy potom jiný fojt řekl jest Janové: „Proč se z toho domu vystěhovala a již si užitky z zahrady pobrala, a tuto podle sousedův pánu kdož bude roboty a jiné poplatky činiti?“ A ona jest řekla, „proč bych já tu byla, ano mi toho nižádný nevzdal, ani mému nebožtíku muži“; a to jest konšelům starým dobře známo. že jest fojt první toho nechtěl vzdáti. Protož na to od Vaší Milosti žádáme naučení z práva. Purkmistr (a) rada města Tovačova.

*) Vdání domů a statků před sedícím právem konalo se v Olomouci takto. — Fojt vezma klobouk toho, jemuž se co vdávalo, i zvdihna jej do výše, praví:

„Tuto stojí (Petr) a vdává dům (Řehovi) v (Litovelské) ulici, položený mezi (Jakubovým) a (Pavlovým) domem ve všech těch právech, jakž jej sám držel, právem městským. Pane (Řeho) Vaší opatrnosti se tážu, jaký pokoj tento dům míti má?“

„Pane fojte, ctný Pane, jakož se mne Vaše opatrnost táže, jaký pokoj tento dům míti má, k tomu odpovídám, že má míti předně Boží pokoj, římské královské Milosti našeho nejmilostivějšího Pána pokoj, (ctného) práva pokoj, vši ctné obce pokoj, bohatých i chudých, jakž města tato královská za právo mají“.

Na to fojt se táže vdavatele:

„Pane (Petře) táži se Vaší opatrnosti, do kterého času záruka trvati má?“ „Pane fojte, ctný Pane, jakož se mne Vaše opatrnost táže, do kterého času záruka trvati má, k tomu odpovídám, že záruka trvati má do roka a do dae, jakž města tato královská za právo mají“.

Když potom vdavatel se ještě dvěma usedlými člověky, kteří taktéž rukou dáním a ústy fojtovi slibovali, zaručil příjemci, písař přísežný zapsal kup do knih městských.

(Z Bischoffa das Olmützer Stadtbuch 318—9, viz Sitzungsberichte d. k. Akad. der Wiss. 1877. přeloženo).

Vedle nadepsaných slov my konšelé města Olomúce takto Vás právem naučíme(!), a jestiti právo: „Tak jakož nebožtík Jan koupil dům a zahradu u Blahy a Jan jemu to zaručil jistými lidmi, tehdy Blaha má svého k těm rukojmím hleděti a o vzdání, co se nestalo. to se staň, nebť Blaha to má vzdávati rukojmím před fojtem, jakož město za právo má, a to z práva“. (92—3).

* * *

15. O půl purkrechtu, že, ač nev dán, zůstatí má přijemci.

Službu naši napřed opatrní přátelé milí. Píšete nám, že stalo se jest, že přišel před nás Krch náš spolusúsed dávaje vinu Jiříkovi také spolusúsedu našemu, že když jemu prodal byl půl purkrechtu přede dvěma letma anebo před třemi právě pod takovou úmluvú, že kdyžby jměl peníze. aby mohl své zase vyplatiti, a Ješek odpověděl a řka, že toho není, a že nikdy mezi námi těch úmluv nebylo, než koupil sem toho půl purkrechtu pravým trhem sobě i svým dětem, jakž toto město za právo má; a Krch řekl, že jsem já takto prodal, jako svrchu psáno stojí. A my jsme jich otázali, mají-li které svědomí, ježto při tom trhu byli, a Ješek řekl, že žádný nebyl při tom, než duše má a jeho, než vím dobré lidi, kteří sou při tom nebyli, ale slyšeli sou z jeho oust, kterak prodal mi ten purgrecht, i přišli sou ti lidi: Zich, Petr švec, Toman švec, Jakub rybář, spolusousedé naši, a vyznali sou pod přísahou, že jsou slyšeli z jeho oust z Krchovic (!), že jest prodal Krch Ješkovi půl pulkrechtu pravým trhem, jako město za právo má, a prosíť nás naučiti, a Ješek zaplatil Krchovi ty všechny peníze, co jmělo býti za ten purkrecht, ale Krch jemu nikdy neodevzdal toho purkrechtu.

Protož my konšelé města Olomúce naučujeme Vás za právo, poněvadž Ješek svědomím vyvedl, že Krch jemu půl purkrechtu prodal a zaplatil, jakož město za právo jmá, a Krch svědkův nezavrhl, ale trpěl, tehdy ten purkrecht má Ješkovi zůstatí vedle práva. Dat. Olomoucy f. VI. (!) léta 1447. Purkmistr a rada města Olomúce. (67—8.)

16. Svědomí přátel a chlebojedův neplatí.

Služba naše, moudří a opatrní sousedé a přátelé milí. Na ty pře odporní, kteréž ste nám vypsali, naučení žádající, na to my konšelé m. Ol. takto Vás za právo naučujeme. Tak jakož žalobník vinu dává odpovědníkovi z VI tj,*) kteréž jest od něho přijal a provodí to svědomím hodným mnoho svědkův, a ti jednostejně vyznávají, že odpovědník u Lichého jsa vyvrhl 3 gr. jmenovitě jmenuje a řka: „kdo mi dá jiné 3 gr. za mech? VI tj, Ktež (!) sem já vyvrhl, ale odpovědník jest (!) toho nepří a svědomí toho netrpí, řka žeby přátelé a chlebojedové žalobníkové byli; jestliže to provede odpovědník svědomím, žeby jeho tak blízce přátelé aneb

*) Značka *tj* znamená patrně *zlatý* čili *hřivnu*.

chlebojedové byli, žeby svědčiti nemohli, tehda jemu jich není potřebi trpěti. Pakliby toho provésti nemohl, a ti by svědkové byli víry hodni a on jich trpěti nechtěl, tehda má odpovědník žalobníkovi z takového nároku vyjiti s tolika a s takovými víry hodnými svědky, jakož jest přesvědčen a to z práva. Datum v Olomouci (!) Anno (14)66. K. p. m. O. (75).

17. Nad přátelským svědomím přilepší se při odpovědníkově.

Službu naši, moudří a opatrní sousedé přátelé milí. Na žalobu a odpor, jakož nám píšete naučení žádající, na to my konšelé m. O. takto Vás za právo naučujeme. Jakož Vám prvé právo a naučení dáno jest v prvním orteli, jestli žeby nad přátelské svědomí, kteréž zavrženo jest, jiné svědomí hodné a dostitedlné (!) žalobník vystaviti mohl, žeby ku právu přístup jmíti mohl, a takového svědomí před právem Vaším nevidělste (!), nežli to, což ste prvé nad (!) oznamovali, v Vašich ortejích (!) — Poněvadž prvnějšího svědomí žalobník jmíti nemohl jest, tehda přijde ta pře ku polepšení odpovědníkovi a to z práva. Datum v Olomouci (!) Anno (MCCCC) LXXX — K. p. m. O. (69).

18. Odpovědník odpovídej přením anebo znáním.

Přízeň naši vzkazujem, m. a o. p. m. Jakož ste nám dvů stran žalobu a odpověď popsáno poslali, na to od nás naučení žádající, na to my konšelé přísežní m. O. vyřikáme za právo: Tak jakož žalobnice vinu dává odpovědnici zlatého, pravice, že jí půjčila totižto zieninne (!) jednoho zlatého po smrti syna svého, když jest jej prosila, a ten jej řekla dáti zase, když peníze jí půjdou; a odpornice odpírá: „jakož mi dává vinu žalobnice zlatého, jestli žeto na mne provede, že mi co půjčila, hotova jsem na tom přestati a odbýti.“ Poněvadž žalobník (!) vinu dává odpovědnici z zlatého prostě bez svědomí, že jí půjčila zlatý, a odpovědnice odepírá pravice, jestliže to provede žalobnice, tehdy na tom chce přestati: tehdy právadle odpovědnice žalobnici dostitedelně neodpovídala, a z práva má je (!) odpovídati přením anebo znáním. A t. z p. Ex Olomucz f. II Scti Procopii (4. čce) Anno (14)80—(94).

19. O dluh, jehož odpovědník s sebe nesvedl.

Přízeň naši vzkazujem m. a o. p. m. Jakož ste nám dvů stran žalobu a odpověď popsáno poslali, od nás naučení na to žádající, na to my přísežní konšelé m. O. vyřikáme za právo: Tak jakož žalobník vinu dává odpovědníkovi, že by jemu 4 tj vinovat ještě purkrechtních peněz byl, odporník odpovídaje pravíc, že VI rukojmí měl, kteříž zaň za ten purkrecht slíbili a z těch čtyře umřeli a dva živi zůstali a na ty se odvolává, a těch dvů svědomí také sme srozuměli; a tak před kterýmž odpovědník žalobníkovi peníze purkrechtné

položil vyznává, že když odporník žalobníkovi peněz před ním položil, tehdy ste mezi sebou počala (poczalu) hádku, a odpovědník polože peníze, řekl svým dvěma rukojmím: „teď Vás a svůj purkrecht vyvazuji“. A žalobník zase odpověděl: „to není za nie neb mi nyní máš dáti IV tj a na léto III tj“. A fojt slyše jejich hádku řekl žalobníkovi, aby zatím vzal III tj a ve dvou nedělích aby rok jměli a tu aby shledali rukojně; a jest-liže odpovědník co z sebe svěsti můž, že toho má požití; pakliby nesvedl, že žalobníkovi z toho práv býti má a od toho času odpovědník nikdy se k fojtovi nepostavil. Poněvadž odpovědník k roku složenému se nepostavil a ten dluh z sebe nesvedl, můž-li pak odpovědník ještě i podnes provést jako právo jest, že ty 4 tj zaplatil žalobníkovi, tehdy toho požití má. A t. z p. dán Olo. f. II. po sv. Kateřině (28. list.) l. (14)86. K. p. m. O. (17).

20. Statek bez kšaftu odemřelý nápadem přechází na nejbližší pokrevné.

Služba naše, moudří a opatrní přátelé naši milí. Psali ste k nám pře dvou stran, sobě odporných žalobu (?), kdež se drží žalobník statku po tetce své, v kterémž ona po smrti muže svého seděla bez překážek a k němu se žádný nepřipověděl ani ten statek od jejího muže žádnému není odkázán. A ona mnohokrát pravila za svého zdraví, že žádnému nemá býti než my (!) sestřencům a že ten, který se k statku táhne, u ní byl jako jiný služebník a vystavil na to dva svědky. Odporník praví, že strejc jeho nebožtík vzal jej v ten statek za syna svého vlastního před panem Haškem a žena jeho že tu také přítomna byla; dále praví, že jest u něho zůstal až do smrti a z toho statku, že nikomu nic neporučil. I vystavil na to mnoho dobrých lidí na svědomí, jemu sme vyrozuměli. A poněvadž námi a právem žádáte naučení býti, na to my přísězní konšelé města Olomouce za právo vyřikáme: Poněvadž sme v tej rozepři prvé také psaní jměli, v kterémž odporník na konci odporu svého zavazuje (!), že můž provést ika, že právo rozkáže, kterak je v ten statek uveden a hned na místě nepostavil, jakým způsobem, a že by od svého strejce za syna na ten statek přijat byl, jako nyní pokládá, než taje jest toho, což mu jmělo ku pomoci přijíti, a my sme Vám v onen čas ortel takový vydali, poněvadž ta jistá tetka bez zřízení kšaftu smrtí odešla, že přátelé, kteříž ji po krvi nejbližší jsou, k takovému jejímu statku se táhnouti a jeho se držeti mohou: při takovém našem orteli nyní také zůstatí má a nad ním žádného jiného ortele v tej při vyřikati nemůžem a to z práva. Datum Olomouc (!) f. II. post Bonifacii (10. čna) Anno Domini 1505. K. p. m. O. (101—2).

21. Nedostatečné svědomí o dluh zaplacení.

Službu naši, moudří a opatrní přátelé milí. Jakož ste nám dvě stran žalobu a odpověď poslali, od nás na to naučení žádající, na to my konšelé přísězní města Olomouce vyřikáme za právo: Tak

jakž žalobník vinu dává odpovědníkovi že jemu dlužen byl za ovoce 8 R a že jemu na ten dluh dal 1 R a ostatek totižto 7 R že jemu ještě dlužen jest, a podle žaloby jeho odvolal se na svědomí listné pánův měšťanů Ostravských, kterémužto svědomí dostatečně porozuměli jsme; a odpovědník odpíraje protiv žalobě pravil, že žalobníkovi nic dlužen není a žalobníkovi zaplatil, co jemu povinovat byl, a podle odporu svého odpovědník se také odvolal na svědomí, kterémuž jsme také porozuměli: Poněvadž starý fojt Ostravský a Jiřík z Chřenovic vyznali, jako právo jest, že odpovědník byl žalobníkovi 8 R dlužen a že jemu na to dal 1 zlatý a k ostatku že odpovědník prosil rok do čtyr nedělí, ale podle toho nevyznávají, žeby odporník žalobníkovi byl ostatek zaplatil. Můželi pak odpovědník provésti, jak právo jest, že žalobníkovi ostatek totižto 7 R zaplatil, tehdy právadle při tom odpovědník má pozůstaven býti a to z práva. Datum v Olomúci (!) po sv. Matouši. Anno Domini 1407*) (66).

22. Poručníci nijakou smlouvou z udělení počtů nejsou osvobozeni, anobrž mají věrnou ruku otevřítí.

Přízeň svou vzkazujem, opatrní přátelé naši milí. Žalobě i odporu nám dle naučení na právo naše poslaným tím jsme vyrozuměli, jakož žalobníci žalují na poručníky odporníky své, že by jim nechtěli počtu učiniti a věrné ruky se odevřítí zbraňovali, zamítajíce se jakúsi smlůvú tú, kteráž žalobníci ani ženy jejich nesvolovali, ani přistupovali, než v(ž)dy jsou jí odpírali, držíc jsa poručenství. Protiv tomu odporníci jakožto poručníci odporují pravíc, že jsou již z toho poručenství osvobozeni smlůvú, která jest Ondra Macků na místě dcer svých a žen žalobníkův jako ten, který moc toho měl, učinili a tak tú smlůvú jse zamítají, že by jim potřeby nebylo počtů dělati. Na to my konšelé přísežní m. Olomúce za právo vyřikáme: Poněvadž odporníci jse zamítají smlůvú, kterážby dělána býti (měla) Ondrů Macků ale žalobníci tomu odporují, že vůle své nedávali k tej smlůvě a otec dětí svých to co jim od přátel neb jiných dobrých lidí poručeno bývá bez jejich dobrovolného přivolení toho zbaviti ani zamlůvati nemůž, tehdy ta smlůva žalobníkům na překážku není; než odporníci povinni budou počet udělati a jestliže zhývá mimo poručenství, mají žalobníkům věrnou ruku odevřítí a to z práva. Datum ex Olomuc f. VI. p. fest. Penthecosten (18. kv.) Anno XV^cXXI^o. K. p. m. O. (90—1).

23. Panská-li moc odporníka zavadila, k odporu svému příti můž a má.

Přízeň svú vzkazujem, moudří a opatrní přátelé milí. Jakož nám píšete, prosíc, abychom Vám podle práva naučení dali, kdež odporník k roku položenému a právu jse nepostavil pořádkem dvě

*) Netřeba dovoditi, proč čteme 1507.

neděli a zase dvě neděli, aby odpor činil podle výroku našeho a práv, a že zalobník z tej příčiny, že jest odporník nestál, peníze ty, pro které žalobu učinil, totiž XV R od odporníka míti chce bez dalšího rozeznání práv, pravíc, že by je práve(m) ustál; při tom jste nám list, kteréhož Vám pan Jan Reichenpoch úřed(n)ík na Hrádku píše, o člověka pána svého strany odporní psal a ti (?) oznamujete příčinu, pro kterou odporník k roku položenému nestál. Jestliže odporník ku právu zase přití(!) a přistoupiti můž a odpor činiti či ne(?), na to Vám toto naučení dáváme: Poněvadž v právech jse řetedlně nachází, kdyžkolivěk božská moc a panská straně keré překáží, že k právu neb k roku položenému státi nemůž, a takovou překážku podle práva provede, že k škodě straně žádné býti nemůž, pan Jan Reichenpach odporné straně svědomí toho dává, že jako úředník pána svého a na místě vejš jmenovaného člověka odporníka u vězení měl, tak že jse k roku neb právu postavití nemohl. I jest tu často jmenovaného odporníka moc panská zavadila, že nestál. Právadle odporník k odporu svému na žalobu mu učiněnú přití můž a má, a to z práva. Datum Olomucii 19. dne Septembris Anno Domini (15)32. K. p. m. O. (71—2.)

24. O dobytek člověka z Traplic; člověk, který ten dobytek hnal, buď útrpně tázán.

Přízeň svú vzkazujem, múdří a opatrní přátelé naší milí. Psaní Vašemu, které ste nám učinili, tudíž i prosbě Vaší, abychom Vám naučení dali na příhodu, kteráž se u Vás sběhla, tomu sme vyrozuměli a Vám podle práva toto naučení dáváme: Poněvadž lidé kněze opata Velehradského z Traplic provozují osmi osobami podle práva, že ty krásy Jana Konečného souseda jejich jsou, právadle ty krásy jemu zase navraceny býti jmají, a k tomu, kterej ty krásy hnal, jestli soukupa svého ukázati nemůž a člověk podezřelý jest, právem útrpním k němu přikročeno býti může, a to z práva. Datum v Olomouci penultima Aprilis Anno 1533. K. p. m. O. (70).

25. Poněvadž se Kuně z Lobodic konopí zmátlo, pohrozila Uherčickým žhářstvím.

a. Uherčičtí mají pohrůžku prokázati.

Službu svou vzkazujem, moudří a opatrní přátelé naší milí. Psaní, kteréž jste nam učinili tudíž i žádosti Vaší, abychom Vám naučení dali na příhodu, která se v dědině v Lobodicích s obstavků osoby jedné od Uherčičích(!) lidí kapitulních z příčiny, že táž osoba pohrůžku učinila žhářstvím a v tej pohrůžce i skutek se jest našel, tomu sme přečta vyrozuměli a Vám podle práva naučení dáváme. Provedouli Uherčič(t)í pohrůžku, kterou praví, že ta osoba obstavená učinila žhářstvím, tak jakž právo jest, tehda právadle po takovým průvodu k obstavené osobě právem útrpným přikročeno býti může, a co potom pozná, podle toho jse k ní zachováno býti jmá, a to z práva. Dat. Olomucii f. III. post Corporis Christi. (2. čvna) Anno (15)40. K. p. m. O. (11; 89 dvakráte)

b. Že se k osobě z pohrůžky žhářstvím usvědčené
útrpně přikročiti má.

Službu svou vzkazujem, moudří a opatrní přátelé naši milí.
— Psaní, kteréž ste Nám učinili s tou prosbou, abychom Vám od
nás prvnější ortel vydaný, rozváživše svědomí, naučení podle práva
vydali, tomu sme přečta všemu vyrozuměli, a Vám podle práva
naučení dáváme. Poněvadž se v svědomí 4 osoby (!) podle práva
vyslyšené(m) jednostejně nachází, že Kuna pověděla, že se o to,
že jí konopí zmateny sou, mstítí chce a zapáliti, i právadle k ní
podle prvnějšího naučení právem útrpným zachováno se býti jmá.
A to z práva. Datum Olomucy f. IV. post Viti (17. čvna) Anno
(15)40. — K. p. m. O. (73).

c. Že se ortel stranám čísti má.

Službu svou vzkazujem, moudří a opatrní přátelé naši milí.
Vznesl jest na nás urozený vladyka pan Jan Lošovský, kterakbyšte
stranám ortel poslední Vám od nás poslaný, co se Uherčických
a ženy obžalování dotýče, odevřiti a čísti, a aby se k sobě podle
toho naučení zachovati věděli, dáti nechtěli. I jestližebý tak bylo,
znáti můžete, co by z toho přijíti mohlo. Protož Vás přátelsky
napomínáme, že se k stranám podle pořádku práva a naučení
našeho Vám vydaného zachováte. Pakliby se to nestalo, již bychom
se k Vám tak, jakž na to záleží, zachovati museli. Datum f. VI.
post Laurenti (14. srpn.) Anno (15)40. — Purgmistr a rada města
Olomúce (15).

d. Kdo má útraty právní platiti, Tovačovské,
Lobodské či Uherčické právo?

Přízeň naši vzkazujem, moudří a opatrní přátelé naši milí.
Psaní, kteréž ste nám učinili s tou žádostí, abychom Vám naučení
dali, kdo tej (!) škodu, kteří se na vrchnost ortelem naším vzta-
hují, Vy-li, při kterémž právě útrpné právo strpěla, či Loboščí, na
kterým právě jse vobstávka stala, či Uherštíščí, kteří sou na tu
ženu stáli, spraviti a platiti mají, tomu jsme přečta vyrozuměli.
A Vám toto naučení dáváme: jestliže Loboščí tak jakž píšete Vám
pravili a řekli, že na to nic naložiti nemáte, než toliko Vaše práce
aby byla, a jejich peníze a náklad, právadle oni Vás v tom, jak
řekli, zastoupiti povinni jsou, a to z práva. Dán (!) v Olomouci
ve středu po sv. Václavě (29. září) léta (15)40. — K. p. m. O. (79).

e. Olomucké právo zachovalo tajemství úřední;
o právní útraty.

Službu svou vzkazujem, moudří a opatrní přátelé naši milí.
Odpovědi, kteréž jste nám na psaní naše, což se ortele toho, kterak
se k stranám o útrpné právo zachovati jmáte, dále dotýče, tomu
jsme vyrozuměli, a panu Janovi (Lošovskému), co se jeho dotýkalo,

žebý před Vámi praviti jměl, žebý věděl, co v tom orteli stojí, přečísti dali, kdež on tomu tuze odpírá, aby to měl mluvití, místa nedává, a o nás, abychom jemu co o tom oznámili, nevěřte. — Při tom žádáte, abychom Vám oznámili, k komu jse o škody obrátiti, i nepochybujem, že jste naučení našemu Vám na žádost Vaši vydanému vyrozuměti mohli, protož nepochybujem, že se podle toho tak zachováte. Datum f. II. . . . Annorum (MD)XXXX°. Purkmistr a rada m. Olomouce (83).

26. Svědomí pečetí nestvzené a peníze ortelní se vracejí.

Službu svou vzkazujem, moudří a opatrní přátelé naši milí. V tomto orteli poslali ste nám cedule místo (?) snad svědomí smlúvu svatební, znamenajíc však nedostatečně (!) a bez pečeti proti obyčeji, jakž svědomí pečetí stvrzeno býti má. A poněvadž nám v podezření bylo, neb jste jinde svědomí ne tak, než pod pečeti k nám v orteli poslali, čehož Vámi bez pochyby to nesešlo, nechtělo se nám podle práva hoditi to za dostatečné jmiti a držeti, než vejroem našim tu při na jiné svědomí pořádné odložití. A protož Vám ty akta aneb spis, jakž jste jej nám poslali, i s tou cedulí vkládanou, při tom také peníze ortelní, zase odsíláme, nepochybují(c), že to pilněji a lépe opatřiti dáte, aby se žádné straně v tom neublížilo, než podle pořádku práva zachováno bylo. Tím se spravíte. Datum (!) Olomouci v sobotu po sv. Jakubu (28. čce) Anno (15)43. — P. a r. m. O. (81).

27. O přetržení nepořádku při právě Klopotovském.

Službu svú vzkazujem, moudří a opatrní přátelé naši milí. Což nám pan Jan Lošovský z Šunvaldu, úředník kostela Olomouckého, o Jiřika Kabouska, kterýž jse v Klopotovicích soudí, píše, Vám teď přípis téhož psaní posíláme, jemuž vyrozumíte. Pak, poněvadž Klopotovští věci neslušné a neobyčejné při právě jejich proti spravedlivosti a pořádku práva před se berou k znamenitým obtížnostem stranám před právem jejich činiti majícím, tak jakž (z) toho přípisu vyrozuměti můžete, Vás žádáme, kteříž práva Vašeho užívají, takových věcí neobyčejných a stranám škodlivých i neobyčejných zastavíte, o čemž nepochybujem, než že tak učiníte a strany takovým šacováním obtěžovati mimo pořádku (!) práva nedopustíte a se sami tolikéž v takové i jiné věci při právě Vaším spravedlivě k stranám zachováte. Odpovědi žádáme. Datum v Olomúci (!) Anno domini (15)43. — P. a r. m. O. (77.)

28. Odporník odpovídati nemá, jestli více osob k obvinění sluší.

Přízeň naši vzkazujem, moudří a opatrní přátelé naši milí. Jakož ste nám žalobu a odpor dvou stran sobě odporných podle obyčeje soudu Vašeho před týmž právem Vaším z oust týchž stran

přednešené a sepsané poslali, prosíc, abychom Vám co za právo jest rozeznajíc na ně naučení dali, na kteroužto žalobu a odpor my k. p. m. O. za právo vyřikáme: Jestliže více osob k obvinění o to svědomí vydané a prožalované (kteréžto svědomí žalobníkovi jakž v žalobě svoj klade ke škodě býti by jmělo) sluší, tak jakž jse odporník v odporu svém i v opravě slyšet dává, slušně by odporník osobu svou jedínú, poněvadž ta věc netoliko odporníka než také jiných osob podle něho, od kterýchž takové svědomí vyšlo anebo dáváno jest, jse dotýče a na ně vztahuje, k odpovídání nucen býti nemohl ani odpovídati povinen byl, a to z práva. Datum Olomucey f. IV. ante palmarum (3. dubna) Anno Domini 1544°. — K. p. m. O. (14).

29, a. Že výpis z ortele stranám vydán býti má.

Přízeň naši vzkazujem, moudří a opatrní přátelé naši milí. Jakož nám píšete, oznamujíc, kterakby Jan Kovařík v tej rozepři mezi týmž Janem Kovaříkem a Mikulášem Pakšatú vejpis od Vás z ortele našeho Vám tyto dni pominulé k žádosti týchž stran vydaného žádal, čehož jste že jemu odepřeli, nevědúc, jestli žádost jeho podle pořádku práva, Nás při tom prosíc, abychom co za právo jest, v tom naučení spravedlivé dali. Na to my konšelé města Olomúce Vám toto naučení dáváme, že Jan Kovařík v žádosti svoj spravedlivej slušně oslyšen býti nemůže, než povinni ste netoliko jemu, než také i drugej straně odpornej, ač jestliby toho žádostiva byla, vejписы z téhož ortele vydávati, aby se strany jím spravující podle toho zachovati a věci své při právě tím lépe opatrovati mohly, a to z práva. Datum v Olomúci f. VI. post Pásche Anno Domini 1544. K. p. m. O. (137).

b. Na žalobu bez odporu nelze ortele vydávati.

Přízeň naši vzkazujem, moudří a opatrní přátelé naši milí. Jakož jste nám žalobu Jana Kovaříka na Mikuláše Pakšaty před právem Vaším učiněnou poslali, nás v tom za naučení žádajíc, i (o)znamujem Vám, že jse nám na spis jedné strany, neb toliko na žalobu bez odporu, vykřnúti nehodí. Než bude-li nám spis nebo akta celý, totiž žaloba i s odporem obou stran, podle pořádku práva poslaný, (!) naučením zachovati, a teď Vám tu žalobu i s peněží ortelními zase odsíláme. Tím se spravte. Datum v Olomouci (!) po sv. Ondřeji (pros.) léta 1544. — K. p. m. O. (82).

c) Odporník žalobníkovi na řádnou žalobu odpor učiniti má.

Přízeň naši vzkazujem, moudří a opatrní přátelé naši milí. Psaní Vašemu a otázce Vaší, kteréž ste nam z strany Jana Kovaříka a Mikuláše Pakšaty dle naučení učinili, jsme vyrozuměli a na to Vám naučení dáváme: Jakož sme Vám předešlého léta v tejto rozepři mezi dotčenými stranami naučení vydali, nepochybujem, že

jse podle takového naučení našeho Vám vydaného víte kterak podle práva k těm stranám zachovati, při kterýmž toho ponecháváme. Než jestliže týž Mikuláš Pakšata v jakých slovích, kteréž by proti Janovi Kovaříkovi byly, buď v jakýchkolivěk, slyšeti jse dal, o taková slova dobrovolně promluvená Janovi Kovaříkovi na žalobu jeho řádný slušný odpor učiniti musí, a to z práva, Dat. v Olomouci v pátek před svatých (!) Petra a Pavla apoštolů božích (26. čvna) léta (15)45°. K. p. m. O, (31.)

d. Pro nestání k rokům odporníka žalobník nevohrál;
ale odporník rychtáři vetunk zaplatiti má.

Přízeň naši vzkazujem, moudří a opatrní přátelé naši milí. Jakož nám píšete, co se Jana Kovaříka (z) Určic žalobníka a Miku. láše Pakšaty odporníka dotýče, oznamujíc, kterakby odporník ke třem rokům jemu s žalobníkem od Vás položeným ku právu Vašemu jse postaviti a Janovi odpovídati zanedbával, vymlívajíc se týž odporník, žeby člověka pomocného nejměl, při tom i to dokládáte, když jest týž odporník čtvrtého roku žádal, že toho roku čtvrtého žalobník přijíti jest nechtěl, pokládajíc sobě tu při právem za vohránu a obdrženu, a chtěc o to sám právem naučen býti tak, jakž žaloba žalobníková nám podle psaní Vašeho k rozeznání poslaná v sobě zavírá, tomu všemu sme vyrozuměli, nás v tom za spravedlivé naučení prosíc; i nepochybujeme, že psaní naše, kteréž jsme Vám času předešlého o touž věc na takovou žádost Vaši k tejto podobnú na nás učiněnou odeslali, v dobrej paměti jmáte, že jse nám toliko na jednej osoby aneb strany přednesení, totiž na žalobu bez odporu, vedle práva vyřknúti nehodí, kterýmžto psaním naším předešlým se spraviti můžete. Co se pak nestání odporníka ku právu dotýče, na to Vám toto naučení podle práva dáváme: Ačkolivěk odporník k těm třem rokům, jakž píšete, vyžádaným nestál, avšak, poněvadž jse v psaní Vašem, že by se v čtvrtém roku pro takové jeho odporníkové nestání ku právu v tejto při, jakž se rozsudek mezi dotčenými stranami od Vás byl stal, nenachází; tehdy žalobník také tej pře sobě na odporníkovi za vohranou aneb vysaženou pokládati nemůž, než odporník pro takové jeho neposlušenství o nestání aneboli k rozkazům jemu položeným rychtáři Vašemu vetunku spravedlivého právem na to usazeného a vyměřeného povinen jest položiti a spraviti, po kterýmžto vetunku tak spraveným odporník slušně k odpovědi připuštěn bývá, tak aby žalobník žalobu svú, poněvadž pře nocována jest, obnovil a odporník(!) z toho, z čehož jej viniti má aneb chce, pořádkem práva vinil a odporník aby jemu na žalobu jeho znova učiněnou zase odpovídal a odpor svůj také mohl učiniti, lečby odporník věry hodně tak jakž právo jest dokázati mohl, že skrze moc Boží neb pro potreby pána svého aneb pro jiné slušné přčiny hindrován jsouc ku právu jse postaviti a státi jest nemohl. Když to tak provede, tej pokuty slušně ujde a prázden bude, a to z práva. Datum v Olomúci v pátek před sv. Jakubem (23. ča.) (15)46. — K. p. m. O. (6—7).

e. Obě strany odvolavše se k průvodům mají svědomí v slušném času před právo položit.

Přízeň naši vzkazujem, moudří a opatrní přátelé naši milí. Jakož jste nám žalobu a odpor i s opravami dvou stran sobě odporných, jakž sou se před právem Vaším skrze Jana Kovaříka žalobníka s jedné a Mikuláše Pakšaty odporníka z strany druhé daly, poslali, nás v tom vedle práva za naučení prosíc, na kteroužto žalobu a odpor za právo vyřikáme: Poněvadž se obě straně na průvod odvolávají, i dle práva povinni jsou z obou stran takové svědomí v slušném času vedle práva před právo položit a podvolení svému dosti učiniti, aby se po takovém průvodu předloženém dále v tejto věci zjít mohlo, co slušné a spravedlivé jest, a to z práva. Datum Olomúc (!) v středu den sv. Kristofora (25. čce) léta (15)47. — K. p. m. O. (115).

f. Olomoucké právo nenaučuje na žádost jedné toliko strany.

Přízeň naši vzkazujem, moudří a opatrní přátelé naši milí. Jakož nám píšete oznamujíc, že by Jan Kovařík žádostiv byl, aby Mikuláš Pakšata svědky své v svědomí jeho zapsané před Vámi a právem Vaším živý postavil, dokládajíc v témž psaní Vašem, že se v tom na peníze žalobníka roučiti dáváte, poněvadž toho žádostiv jest: i věděti Vám dáváme, že se nám hoditi nechce, jaké Vám naučení na žádost a peníze jedné toliko strany vydati, než budeteli se k nám v tom podle pořádku práva zachovávat, tak aby se spolu za své peníze anebo Vy sami za Vaše práce abyšte se naučiti dali, jak toho pořádek práva jest, na to Vám rádi spravedlivě naučení vydáme, a teď Vám zase otázku Vaši neobyčejnú i s penězi ortelními posíláme. Tím se spravíte. Dán v Olomúci v pondělí den sv. Řehoře (12. břez.) léta (15)48. — K. p. m. O. (129).

g. Odporník žalobníkovi na vymyšlenou žalobu odpovídati nemá.

Přízeň naši vzkazujem, moudří opatrní přátelé naši milí. Jakož ste nám žalobu, odpor s opravami i s svědomím dvou stran sobě odporných z strany Jana Kovaříka žalobníka z jedné a Mikuláše Pakšaty z Polkovic odporníka z strany druhé před právem Vaším podle pořádku téhož soudu Vašeho přednešené a sepsané na právo naše poslali, prosíc, abychom co za právo jest rozeznajíc na ně vyřkli, na takové spisy a svědomí nám poslané my konšelé přísežní m. Olomouce za právo vyřikáme: Že se z těch spisů a svědomí obů stran nám poslaných tolik nachází, že odporník žalobníkovi na žalobu jeho vymyšlenou povinen není odpovídati, než tej žalobě (!) od žalobníka slušně dokonale svobodný a prázdný učiněn býti jmá. Což se škod a útrat i jiných nákladův od stran v tejto rozepři vzatých a na to naložených i vedených dotýče, ty se z slušných a povážených příčin na obě straně sobě srovnané zdvihají, takže strana straně z nich odpovídati povinna není a nemá, a to z práva. Datum v Olomouci v pondělí před sv. Vavřincem l. (15)49. — K. p. m. O. (9).

30. Odporník žalobníkovi odpovídati má.

Přízeň naši vzkazujem, moudří a opatrní přátelé naši milí. Poslali jste k nám žalobu a odpor i s opravami dvou stran sobě odporných před právem Vaším z oust týchž stran sepsané s tou prosbú, abychom Vám dle práva naučení dali, na kterýžto (!) žalobu a odpor za právo vyřikáme: Jakož sme Vám času předešlého v tejto rozepři mezi těmiž stranami naučení dali, za to nepochybně držíme, že se podle toho víte kterak v tom k těmž stranám zachovati. Pak poněvadž žalobník odporníka (z) zlodějství, kterýžby s nějakým Pavlem Mičkem v Prostějově popraveným jmíti a činiti jměl, nařiká, i dle práva odporník na takovou podezřelost, v kteréž týž žalobník jej odporníka z strany téhož zlodějství má, jemu žalobníkovi na žalobu jeho řádnú slušný odpor, i z těch slov od odporníka promluvených, musí učiniti a se toho zbraňovati, a z něho vyťahovati nemůž; však aby odporníkovi zase dopřito bylo, proti žalobě žalobníkově slušně podle potřebnosti svéj mluvíti o to, co spravedlivé jest, a to z práva. Datum v Olomúci v pátek po sv. Urbanu (28. kv.) l. (15)46. K. p. m. O. (78).

31. Pro liknavost městského práva hrozí se Tovačovánům stavním právem.

Službu svú vzkazujem, moudří a opatrní přátelé naši milí. Jakož sme Vám prvé dvoje psaní, co se Anny Řehovy tudíž i spravedlnosti její dotýče, učinili, i dali ste nám vždy tuto odpověď, aby ona až do sv. Jiří příštího shovění jměla a že na tento čas žádných peněz před rukama není; což jest nám do Vás s podivením, poněvadž táž Anna na tento čas jiného nežádá než to, aby se jí oznámilo, co jí spravedlivě náleží, ale to se až posavád jí od Vás potkati (?) nemohlo. A protož Vás, jakž předešle tak i nyní, za to žádáme, že bez všelijakých dalších výmluv a odtahův se k tomu přičinite, aby se ten pozůstalý statek rozdělití pak co jí na její díl přijde, kde to vzíti jmá, když jí to půjde, že nám to psaním svým oznámíte, tak aby se ona dále v tom věděla, jak zachovati, kdež nepochybujem, že tak učiníte; pakliby se tak nestalo, Vám se tímto listem konečně v tom opovídáme, že jí práva stavního na spoluobyvatele Vaše dopustiti chceme; majíc tu věru k Vám, že k tomu přijíti nedáte. Odpovědi žádáme, kterouž bychom jse spraviti mohli. Dán v Olomúci v středu sv. tří králů (15. led.) léta 42*). — P. a r. m. O. (116).

32. Jaké poplatky od dlužníků fojt Olomucký béře.

Přízeň naši vzkazujem, moudří a opatrní přátelé naši milí. Jakož nám píšete, otázku na nás učiníc, když kdo před fojtem Vaším pro nějaký dluh řádný, kterýž na víně aneb na pivě propil, obžalován bývá, jestli týž dlužník fojtovi jakou pokutu položití povinen, tomu sme vyrozuměli, i na to Vám toto oznamujem: že se fojtové při městě našem takto v tom zachovávají. Když kdo

*) Svátek tří králů připadá na středu l. 1546.

koho o které řádné aneb jiné dluhy před fojtem naším viní, budou-li tíž dlužníci o takové dluhy (nemaje čím zaplatiti anebo kejm uručiti) do kázni dáni, tehdy se z kázni vyručiti a fojtu našemu pokuty jeho 4 groše dáti a věřitelům svým dluhy jejich v šesti nedělích zaplatiti musejí. Pakli takoví dlužníci, pokudž jim žalobníci o to bez vsazení do kázni věřiti chtějí, fojtu našemu podle pořádku města našeho do šesti neděl slibují, že takové dluhy věřitelům svým v těch šesti nedělích zaplatiti chtějí a tomu dosti učiní; tehda povinni jsou fojtovi našemu vedle zaplacení takových dluhův svrchu psané pokuty jeho spravedlivě dáti a položiti. Toho jsme Vás na otázku Vaši dle spravedlivosti, abyšte se tím spraviti mohli, tejna učiniti nechťeli. Datum v Holomouci v outerý před hromnicemi (26. led.) l. P. 1547. K. p. m. O. (37—8).

33. a. Spor dvou žen o statek po jich manželů
pozůstalý.

Přízeň naši vzkazujem, opatrní přátelé naši milí. Jakož ste nám žalobu a odpor s opravami i jinými potřebami dvou stran sobě odporných, jakž sou se před právem Vaším podle obyčeje téhož soudu Vašeho dály o statek po Janu Poláčkovi kuchařovi nebožtíku pozůstalý, z oust týchž stran, nás prosíc, abychom Vám co za právo jest v tom rozeznajíc na to naučení dali, kdež my konšelé Olomučtí na to za právo vyřkáme: že to svědomí žalobníci tudíž i poručenství, na kteréž se žalobnice v žalobě své odvolává, a nám při tom sporu týchž stran poslány jsou, odpornici (kteráž také tomu svědomí místa nedává, dokládajíc, že by jí i to podle pořádku práva zjeveno nebylo, aby svůj odpor slušný proti tomu byla mohla učiniti) a spravedlivosti její na překážku býti nemůž, neb žádný člověk jináče prvé manželku vlastní pořádně jemu zdávanou v živnosti její jinú ženu za manželku sobě vzíti se dopustiti a tak dvě ženy živý zdávaný míti vedle pořádku křesťanského nemá, než provede-li odpornice odpor svůj věry hodný, jakž právo jest. že s nahoře dotčeným Janem Kuchařem před oženěním jeho s druhú ženú v stav manželský pořádně vešla a byvši tak s ním dítě některé manželský s ním měla, z kterýchž to dětí jedno jmenovaného Jana Kuchaře otce svého vlastního živností přetrvalo, tehdy táž odpornice s dítětem svým bližší k témuž statku pozůstalému jest, nežli by jí druhá žena téhož Jana Kuchaře, s kterouž v manželství seděl, s dětmi svými od téhož statku odstrčiti mohla; lečby žalobnice jiné příčiny hodné dostatečným svědomím vedle práva prokázati mohla, pro kterouž by táž odpornice s dítětem svým aneb ona sama, pokudž by téhož dítěte nebylo, toho statku slušně zbavena a odsúzena býti jměla. A když to tak provede aneb jináče, staň se dále vedle toho, co slušně a spravedlivě v tejto věci zjítí a státi se jmá, a to z práva. Datum v Olomouci v pátek před nedělí květnou léta (15)47°. — Konšelé přísežní m. Olomúce (12).

b. Nechať právo zachová se podle předešlého ortele.

Přízeň naši vzkazujem m. a o. p. n. m. Jakož jste nám opět žalobu a odpor o statek po nebožtíku Janovi Kuchaři vydali, žádajíc

nás, abychom Vám na ně naučení dali, na to za právo vyříkáme, že strany vedle ortele našeho předešlého Vám v tejto věci vydaného, jakž právo jest, předložením svědomí povinni jsou se zachovati, po kterémžto průvodu vedle znění předešlého ortele našeho od nich předloženém dále s tou, co slušné a spravedlivé, zjiti a státi se má. A t. z p. Dán v Ol. v pát. před sv. Urbanem (24. květ.) l. (15)49. K. p. m. O. (80).

c. Manželka křesťansky zdávaná dědičkou
jest po muži.

Přízeň naši vzkazujem m. a o. p. n. m. Jakož ste nám pře dvou stran sobě odporných mezi Matějem z Rosic na místě Kateřiny manželky své žalobníkem a Dorotú Kameničkú, manželkú neb. Jana Poláčka kuchaře, odporníci před právem Vaším přednešené a sepsané i svědomí týchž stran na právo naše k rozeznání a vyjádření poslali, prosíc, abychom Vám na ně z práva naučení dali, na to za právo vyříkáme: Poněvadž Dorota Kamenička dostatečně prokazuje, že jest Jana Poláčka kuchaře manželka řádně a křesťansky s ním zdána byla a i řádně děti s ním zplodila, a Matěje z Rosic manželka s týmž Janem kuchařem proti všemu řádu křesťanskému přebývala, že Kamenička k těm 86 R po Janovi kuchaři manželu právo má, a poručenství téhož Jana žádné moci nemá. A t. z p. Dat. v Ol. v outerý před sv. Dorotú (5. ún.) l. (15)50. K. p. m. O. (117.)

34. Matka na meč, syn na vyhnanství se odsuzují.

Přízeň naši vzkazujem, múdří a opatrní přátelé naši milí. Jakož ste otázku podle práva na nás učinili, co se toho strašlivého jednání, kteréž se mezi mateří a synem u Vás v Tovačově sběhlo, dotýče, prosíc, abychom Vám na to, co za právo jest, rozeznajíc naučení dali, kdež my konšelé přísežní města Olomouce na to za právo vyříkáme: Jestližeby matka i s synem svým na tom přiznání svým takového jich proti přirození provozovaného a učiněného skutku stále zůstali, tehdy slušně matka podle zřízení popsanych práv mečem od života k smrti připravena bývá; než syn, poněvadž sic ještě malý a mladý i z jiných hodných příčin, z země vybyt a odkázán na věčné časy bývá, a to z práva. Datum v Olomouci v pátek po neděli křížovou (!) (20 kv.) l. (15)47^a. K. p. m. O. (84.)

35. a. Aby se odporníkovi dopustilo svědomí
postaviti.

Přízeň naši vzkazujem, moudří a opatrní přátelé naši milí. Na žalobu a odpor i opravy dvou stran sobě odporných před právem Vaším vedle obyčeje a pořádku téhož práva Vašeho skrze Šimka Ševčíka žalobníka a Matouše Kováře odporníka přednešené a sepsané a nám dle naučení k rozeznání poslané my konšelé přísežní m. Olomouce za právo vyříkáme: Poněvadž odporník v odporu svým tudíž i v opravě svéj na svědomí, podvolujíc se předložení své prověsti, jse odvolává, i dle práva dotčený odporník takové svě-

domí své podle podvolení svého povinen jest před právo položití a tomu víry hodně, jakž právo jest, dosti učiniti, však aby se žalobníkovi potřeby jeho, pokudž co proti témuž svědomí odporníkovému slušně mluvíti jmiti bude, oznámiti dopřelo (!) a dopustilo, aby se dále v tejto věci zjiti mohlo, co spravedlivé jest, a to z práva. Dán v Olomouci v středu před sv. Urbanem (22. kv.) l. (15)49°. — K. p. m. O. (16.)

b. Akta neúplná i peníze ortelní se vracejí.

Přízeň svú vzkazujem, moudří a opatrní přátelé naši milí. Jakož jste nám dvú stran rozepře, totiž Matouše Kováře a Šimka Ševčíka, dle naučení poslali, v kterémžto spisu týchž stran vznešení téhož Matouše na dvoje svědomí jse se vztahuje, kteréž by nám posláno býti jmělo; ale poněvadž nám takové svědomí, na kteréž jse Matouš, jakž dotčeno, odvolává, při týchž aktích posláno nejní: nenáleželo nám na ten spis nedostatečný podlé práva co vyřknúti. A protož Vám jej zase nazpátek i s penězi ortelními teď odsíláme, než bude-li nám v celosti, jak sluší, poslán, radi Vám na něj naučení spravedlivě vydáme. Datum v Olomúci f. VI. post Jacobi (27. čce.) Anno Domini (15)49. — P. a r. m. O. (128.)

c. Ač-li odporník podezřelý, sáhnouti k němu útrpně; jinak nech přísahou žalobě ujde.

Přízeň naši vzkazujem, moudří a opatruí přátelé naši milí! Žalobě a odporu i svědomí dvou stran sobě odporných mezi Matoušem Kovářem žalobníkem a Šimkem Ševčíkem odporníkem prožalovaným a nám od Vás dle naučení k rozeznání poslaným sme vyrozuměli, kdež na to za právo vyříkáme: Poněvadž v svědomí žalobníkovém se nachází, že Šimek Ševčík odporník jsa v domě Matouše Kováře žalobníka křik do světnice jest učinil řka, že někdo z komory běží na dvůr, a Matouš vyběhna, žádného nenašel, a hlasný, kterého se Matouš o to ptal, taký žádného běžeti neviděl; i pokudžby dotčený odporník člověk podezřelej krom tohoto nářku byl, tehdaž by k němu právem útrpným přikročeno býti mohlo; pakliby sice žádné podezřelosti anebo zlej skutek zjevný na sobě neměl a člověk na svej poctivosti neurazenej (?) byl, tehdaž by výše tisknut býti nemohl než na přísahu, kterou rukú svú vlastní na svatých, jakž právo jest, tej žalobě ujde a prázden bude, a to z práva. Datum v Olomouci v středu před sv. Vavřincem (7. srp.) l. 1549°. — K. p. m. O. (133—4.)

36. Úřední hodiny práva Olomuckého; kolik ve tunku strana nestojící platí rychtáři.

Přízeň naši vzkazujem, moudří a opatrní přátelé naši milí. Psaní Vašemu, které ste nám dle naučení učinili, oznamujfc, kterakby jse některé strany, jmajíce roky od Vás jim k vyššímu právu položené, neposlušně v postavení svém k rokům položeným zachovávali a k hodině jmenované jse najíti k Vám nedali, nad čímž strany

poslušné těžkosti nesou proti stranám neposlušným, že pro jejich neza . . . ho postavení ke škodám připraveny bývají, odpovídajíc, že jim k vůli na škodu svú déle státi a čekati nechťi, žádajíc nás při tom v témž psaní Vašem, abychom Vám oznámili, do které hodiny na právě seděti máte; tomu sme všemu vyrozuměli i na to Vám toto oznamujem, že my při právě našem takto v tom se zachováváme, že 3 hodiny pořád sběhlé od rána v střízlivosti na právě našem strany slyšíc, kteříž před právem naším činiti jmají, sedíme; pakliby se před vyjitím těch tří hodin která pře začala a vykonána býti nemohla buď z strany žalobné aneb odporné, tehdy se stranám něco sedění dalšího přičiní, aby to, což začato jest, se vykonati mohlo. Co se pak těch stran právu neposlušných dotýče, jestližeby se která strana, jsouc ku právu Vašemu aneboli vyššímu řádně uručena, buď žalobník anebo odporník, k roku a času jemu od Vás ku právu položenému a jmenovanému svávolně bez příčin hodných a důvodných nestála, taková každá strana pro jeho svávolné neposlušenství a nepostavení ku právu rychtáři Vašemu anebo soudci přednímu práva Vašeho zahájeného vetunk spravedlivý, totiž 3 šilinky peněz obecně berných, propadl a povinen jest spraviti a položiti, a to z práva. Datum v Olomúci v pondělí před sv. Vavřincem (5. srp.) l. P. (15)49. K. p. m. O. (123—4.)

37. a. Proč strana k žalobě připuštěna nebyla?
Aby žid základ již vyplacený vrátil.

Službu svou vzkazujem m. a o. p. n. m. Zdraví i jiného mnoho dobrého přáli bychom Vám rádi. Vznesl jest na nás Václav Hun spoluobyvatel náš, který s nějakým židem před právem Vaším o konopě činiti jmá, že Mauřic Neydeker švagr jeho příšedší před Vás k roku ku právu položenému na místě téhož Václava Huna a manželky jeho, když sou vězením obklíčeni byli a sami státi nemohli, chtějí žalobu učiniti na téhož žida, že ste jej k žalobě připustiti nechťeli, čehož se u nás do Vás ztěžují. A protož Vás žádáme, že nám psaním svým oznámíte, pro kterúž příčinu Mauřic švagr jeho k žalobě připuštěn není, abychom jse věděli čím spraviti. Při tom také dotčený Václav Hun nám oznámil, že před rokem Barochovi Mandlovi židovi sousedu Vašemu nějaký základ zastavil za sumu peněz, kterúžto sumu peněz Václav témuž židovi úplně zaplatil a jemu za to, což mu na ten základ půjčil dosti učinil, žádajíc, aby jemu ten základ zase navrátil, toho Václav od žida až posavád dosáhnúti nemohl. Kdež Vás žádáme, že téhož Barocha žida skutečně k tomu přidržíte, aby našemu ten základ, poněvadž náš jemu dosti učinil, zase navrátil, o čemž nepochybujem, že pro spravedlnost tak učiníte. Odpovědi žádáme. Dat. v Ol. ve čtvrtek před sv. Pavlem na víru obr. (24. led.) l. 1550. P. a r. m. O. (87—8.)

Tovačované odpověděvše dostali novou zprávu.

b. Stížnost i do práva Tovačovského; o osobu stavu rytířského, která se v stav městský dá.

Službu svou vzkazujem m. a o. p. n. m. Zase téhož zdraví i na všem jiného všeho dobrého přáli bychom Vám rádi. Psaní Vaše

nám učiněné jsme Anně Horčičkové a Mauricovi bratru jejímu přechísti dali, kdež toto k tomu praví, že žádný jiný tím vinen není, že se ta věc mezi tejš (!) Horčičkové a Eliášem židem protahuje, nežli Vy, a to takto: Že ste času předešlého, když jest Mauric Nejdekera jakožto zmocněný týž Horčičkové žalobu na téhož Eliáše před Vámi a právem Vaším učiniti chtěl, že ste jemu toho dopustiti a k tomu přijíti dáti nechtěli; při tom též Horčičkova oznámila, že z hodných příčin před vánoci nejprve příštími tu věc předsevzítí a žalobu svú učiniti nemůž, než po vánocích což bude moci nejspíš k Vám se chce a ku právu Vašemu míti. Co se stěžování Vašeho z strany nezachování Maurice Nejdekara před Vámi dotýče, na to jest nám tuto odpověď dal, že jest on na onen čas stavu rytířského užíval podle majestátu, kterýž na to jměl, ale poněvadž se již v stav městský dal, pokudž jej čeho před námi chtítí viniti (budete), že Vám rád chce na obvinění Vaše odpovídati a práv býti. Toho sme Vás na psaní Vaše tejno učiniti nechtěli. Dat v Olomúci ve čtvrtek den sv. p. Barbory (4. pros.) l. 1550. P. a r. m. O. (85.)

38. Tuřepští viníce mlynáře Svrčovského v Lobodických nechtěli k témuž právu ručiti, táhnouce se k naučení práva Pustiměřského.

Přízeň svú vzkazujem, moudří a opatrní přátelé naši milí. Jakož nám pšete, co se Tuřepských (!) dotýče, kteříž Jana mlynáře Svrčovského času nyní minulého na dědině Lobodických z nějakých 104 R. vinili, čemuž Jan Svrček odepřel, že jim nic dlužen není odvolávajíc se v tom na rozeznání práva, kterážto rozepře od Lobodských ku právu puštěna jest, ku kterémužto Jan Svrček uručil, a Tuřepští uručiti nechtěli, zastírajíc se nějakým naučením práva Pustiměřského, pro kteréžto neposlušenství jich do kázni vzati jsou, tak jakž též psaní Vaše nám o to učiněné dále a šířeji v sobě zavírá, prosíc nás při tom za naučení. Kdež Vám na takovou otázku Vaši toto podle práva naučení dáváme: Poněvadž Truzepští (!) téhož Jana Svrčka na dědině Lobodské z summy svrchu psané vinili a Jan Svrček, odpírajíc tomu, ku právu jse volal, chtíc s nimi právem o to živ býti, ku kterémužto i podle uznání Lobodských uručil, slušně Tuřepští tolikéž učiniti a tak se zachovati uručením ku právu a s tímž Janem Svrčkem právem se rozeznati dáti musejí, aby se po žalobě, odporu i jiném pořádném předložení týchž stran dále v tejto věci zjiti a učiniti mohlo, co slušné a spravedlivé jest, a to z práva. Datum v Olomúci v outerý po sv. Vavřinci (11. srp.) l. 1551. K. p. m. O. (146.) >

39. Aby žaloba byla zřetelná.

Přízeň naši vzkazujem m. a o. p. n. m. Jakož ste nám dvou stran rozepře mezi Blahou z Mezic žalobníkem a nějakými odporníky v žalobě téhož žalobníka nejmenovanými na právo naše k rozeznání poslali, prosíc nás v tom za naučení, na to za právo vyříkáme, že žalobník žalobu svú temnú světle postaviti a odporníky/

své, proti kterýmž žalobu svú o ten nápad. který by jemu z statku nebožtíka Houžvičky po manželceovej náležeti měl, činiti míní, jmény svými sepsati dáti má, kdož jemu v spravedlivosti jeho jaké hyndrunky a jakým způsobem překážky činí, na kteroužto žalobu jeho tak gruntovně učiněnou odporníci žalobníkovi odpor slušný dáti musí, aby jse po gruntovně a rozumně i pořádně postavené žalobě a odporu v tejto rozepři mezi týmiž stranami dále sjíti a státi mohlo, co spravedlivé jest. A t. z p. Dat. v Ol. v pátek po sv. Jakubu (29. čce.) l. P. 1552. K. p. m. O. (127.)

40. Mlýn Ustínský pustil Krs Lupavému za dům a $\frac{1}{4}$ role v Tovačově, ale nedostal toho zboží, poněvadž je prodal úředník Tovačovský.

a. Můželi odporník provésti, že kup mlýnu dobrovolně a s vědomím úřadu Ustínského se stal, má jej podržeti.

Přízeň naši vzkazujem, moudří a opatrní přátelé naši milí. Na žalobu a odpor a opravy Jiříka Krse žalobníka a Tomáše Lupavého odporníka před právem Vaším přednešené a sepsané a nám dle naučení k rozeznání poslané, my konšelé a přísežní m. Olomúce za právo vyřikáme: Mohl-liby odporník odpor svůj podle podvolení svého svědomím hodným a vedle práva dostatečným provésti, že jest se mezi týmž žalobníkem a odporníkem dobrovolnej a nepřinucenej frejmark o ten mlýn Ustínský a o dům a čtvrt rolí v Tovačově ležící s vědomím úřadu Ustínského stal, před kterýmžto úřadem žalobník o žádném podvodu (jakž v žaloběovej do-
týká) neoznámil, a že potom ten dům s tou čtvrtí rolí téhož žalobníka pro jeho peněz purkrechtních nekladení a poplatkův panských neodbejvání témuž odporníkovi od pana hejtmana Tovačovského a od jinejch pánův k prodávání přísúzen jest, tak jakž tenž odpor jeho v sobě obsahuje, slušněť by při tom zůstaven a zachován býti musil bez všelijakých překážek a hindrování od žalobníka a to z práva. Datum v Olomúci v pátek před nedělí smrtnou (13. března) léta 1551. K. p. m. O. (143).

b. Odporník se při mlýně zůstavuje; ostatek žalobník nech hledá odporníka před právem Tovačovským.

Přízeň naši vzkazujem, moudří a opatrní přátelé naši milí. Jakož jste nám dvou stran rozepře, totiž Jana Krse a Jana Lupavého i svědomí jejich poslali, prosíc nás v tom za naučení, na to za právo vyřikáme: že odporník Lupavej odpor svůj o ten frejmark podle ortele vašeho, jakž právo jest, provedl, při kterémžto frejmarku slušně zůstaven býti má. A jestli že týž Jan Krs žalobník téhož Lupavého z strany verunkův na mlýně jemu zadrženyh a nezaplacenejch, aneb z domu a z rolí Krsovejch v Tovačově jinému

prodanejch aneb z čeho jiného před právem Tovačovským (!) pořádně bude chtít vinit, z toho jemu Lupavej také tu zase odpovídati, a práv býti musí a má, a to z práva. Datum v Olomúci v sobotu před sv. Vavřincem (8. srpna) léta 1551. K. p. m. O. (130).

c. Žalobník prokázati má, že odporník jemu 180tj mimo roční 40tj ze mlýna zaplatiti má.

Přízeň naši vzkazujem, moudří a opatrní přátelé naši milí. Jakož ste nám žalobu a odpor s opravami dvou stran sobě odpor-
ných před právem Vaším skrze Jiříka Krse žalobníka a Tomáše Lupavého podle obyčeje téhož soudu Vašeho přednesené a sepsané nám na právo naše k rozeznání dle naučení poslali, těm jsme vy-
rozuměli, kdež žalobník žalobu svou proti odporníkovi činí, viníc
jej z domu a z rolí i z toho, což jest k tomu domu náleželo, kterýž
jemu podle frejmarku, jakž pořádek, odveden nebyl, a žeby jemu od-
porníkovi 100 tj závdavku a dvoje peníze po 40 tj, kteréž by na
mlýnu odporníkovém zaplatiti jměl, zadržoval a zaplatiti nechtěl;
proti tomu odporník klade, ač jest ten dům téhož žalobníka jinému
prodal, že to učiniti musil pro neplacení verunku zadržalého od
žalobníka a že jemu žalobníkovi těch 180 zl. od žalobníka prožalo-
vaných na tento čas položiti aneb zaplatiti povinen není, než že
při každém svatém Jiří podle smlúvy a frejmarku mezi nimi učině-
ného po XLtj na tom mlýnu klade těm, kterýmž ty peníze náležejí,
neb žalobníkovi jeho statek nejde(?). tak jakž žaloba a odpor jejich
z obou stran v sobě zavírají. Na to za právo vyříkáme, že žalobník
žalobu a předložení své povinen jest podle pořádku práva provéstí,
a to takto, že jemu odporník těch 180 tj prožalovaných, kterýchž
žalobník na odporníkovém mlýně jmá, při frejmarku mezi nimi
učiněném připověděl mimo toho ročního placení téhož mlýnu, na
kterýmž každý rok odporník po XL tj platí, hotových vydati, a že
týž odporník k témuž domu žalobníkovému pro nekladení verunkův
pořádkem práva nepřistoupil a jej pořádně, jakž práva ukazují ne-
prodal. I když to tak prokáže aneb neprokáže, staň se dále vedle
toho, co spravedlivé jest; však bude-li odporník proti svědomí žalob-
níkovému co jímíti odporovati aneb také i svědomí předložiti a zase
žalobník proti tomu svědomí co jímíti mluvití, to jse každé straně
dopustiti jmá, a to z práva. Datum v Olomúci v pátek po sv. Ja-
kubu (29. července) 1552. K. p. m. O. (150—1).

e. Odporník má žalobníkovi grunt odevzdati; pakli
nemůže, nech se prostředkem dobrých lidí o to
srovnají.

Přízeň naši vzkazujem, moudří a opatrní přátelé naši milí.
Psaní Vašemu, kteréž jste nám o Jiříka Krse a Tomáše Lupavého
učinili, co se tej odevzdavky domu a čtvrtí rolí, kteréž Tomáš Jiří-
kovi odevzdati měl a toho neučinil, dotejče, v kterémž nás za na-
učení prosíte, jakby se týž Tomáš Lupavý při tej odevzdavce zacho-

vati jměl, tomu sme všemu vyrozuměli a Vám toto naučení podle práva na to dáváme: Poněvadž předešlej ortel náš mezi těmi stranami vám vydaný zřetelně v sobě ukazuje, že Tomáš Lupavý Jiříkovi Krsovi dům i s čtvrtí rolí v Tovačově, kterýž jest jemu za mlýn jeho Ustínský frejmarkem svobodným dal, odevzdati jměl a toho neučinil, tak jakž Krs Lupavému mlýn svůj jest odevzdal, nýbrž ty krunty mimo pořádku práva prodal, že ještě povinen jest, ten dům s tou čtvrtí rolí jemu odevzdati, tak jakž týž ortel náš v sobě zavírá. I dle práva slušně při témž orteli našem zůstává, takže týž Lupavý Krsovi ty grunty jemu profrejmarčený a neodevzdaný jmá odevzdati. Pakliby Lupavý tomu dosti učiniti nemohl, tehdy se s ním prostředkem dobrých lidí o to srovnati má, a to z práva. Datum v Olomúci v středu před Božím Tělem (23. května) léta (L) (MD)LIV. K. p. m. O. (155—6).

d. Odporník má žalobníkovi dům a roli odevdati.

Přízeň naši vzkazujem, moudří a opatrní přátelé naši milí. Jakož ste nám pře dvou stran sobě odporných mezi Janem Krsem žalobníkem a Tomášem Lupavejm odporníkem před právem Vaším přednešené a sepsané k rozeznání a k vyjádření nad ortel náš Vám v tejto věci vydanéj poslali, prosíc nás v tom z práva za naučení, na to za právo vyřikáme: Poněvadž odporník k tomu se zná, že ten dům se čtvrtí rolí i s jiným k tomu příslušenstvím v Tovačově, kterýž jest žalobníkovi frejmarkem svobodným za mlýn jeho Ustínský dal a pustil odevzdati chtěl, k čemuž pro pana Michala Gajovského ty časy úředníka Tovačovského přijíti nemohl, tak jakž i svědomí odporníkovo o tom také v sobě ukazuje, i dle práva povinen jest týž odporník témuž žalobníkovi ten dům s touž čtvrtí rolí nepořádně a na škodu žalobníkovu prodaný ještě odevzdati a v moc jeho uvésti tak jakž jest žalobník odporníkovi mlýn svůj odevzdal a v moc jeho uvedl, neb se odporník obojího, totiž mlýna a domu anebo těch verunkův ročních z téhož domu vycházejících držeti a požívati a žalobníka od toho statku jeho jemu profrejmarčeného odstrčiti slušně nemůž. Co se těch 180 R, kterýchž žalobník na týmž mlýně odporníkovém jmá, dotýče, z těch jemu odporník, poněvadž žalobník podle ortele našeho předešlého neprovodí, že by jich jemu při frejmarku podle těch 40 tj ročních vejrunkův, kteréž odporník každého roku na témž mlýně klade a platí zase navrátiti byl podvolil, na tento čas povinen není odpovídati, a to z práva. Datum v Olomúci v sobotu před svatým Vavřincem (4. srpna) léta Páně 1553. K. p. m. O. (120—1).

41. Kolik mejta z obilí mlynáři Olomučtí berou.

Přízeň naši vzkazujem m. a o. p. n. m. Jakož nám píšete oznamujíc nám o obtížnostech a žalob(ách), kteréž by od lidu obecního často k Vám přicházely, kteřížby na mlynáře, kteříž okolo Vás jsou žalovati měli, že by jim mnoho mejta brali, pravíce, že

jim prvé, nežli ta nová míra*) byla, tak mnoho nebrali, prosíc nás, abychom oznámili, co by mlynáři spravedlivě od měrice nynější vzíti jměli; tomu jsme vyrozuměli. Na toto oznamujem, že jse při mlyních našich při braní mejta z obilí takto zachovává, že mlynáři naši z každý míry veliká (!) šestnáctý díl mejta berou. Toho jsme Vás na psaní Vaše tejna učiniti nechtěli, abyšte se věděli tím spraviti a jak k mlynářům Vaším v tom zachovati. Dán v Olomúci v pátek po sv. Jakubu (29. čce) l. 1552. K p. m. O. (118.)

42. Žalobníci mají žalobu svou svědomím provésti.

Přízeň naši vzkazujem m. a o. p. n. m. Jakož ste nám pře dvů stran sobě odporných mezi Václavem a Janem bratřími žalobníky a Vavřincem z Hrubčic odporníkem na právo naše poslali, prosíc nás v tom z práva za naučení, na to za právo vyřikáme: Poněvadž žalobníci odporníka ze 400 R i jiného statku více po neb. pikhartu bratru jejich zůstalého viní, kteréhožtoby odporník k sobě přijíti, a žalobníkům náležití jměl; i dle práva dotčení žalobníci povinni jsou takovou spravedlnost svú, kterou se k tému statku prožalovanému jmiti praví, a že takový statek jim náležitý jest a že jest jej odporník k sobě přijal, u sebe zachoval a což toho všeho bylo, svědomím vedle práva hodným jakž právo jest prokázati, po kterémžto průvodu jse dále v tejto věci staň, co spravedlivě sjíti se má, však aby odporníkovi proti svědomí žalobníkův mluvití a potřeby jeho vznéstí hájeno nebylo. A t. z p. Dat. v Olomúci v pát. před sv. M. Majdalenú (21. čce) l. 1553. K p. m. O. (147.)

43. Odporník má daní své prokázati.

Přízeň naši vzkazujem m. a o. p. n. m. Jakož ste nám pře dvou stran sobě odporných z Oplocan poslali, prosíc, abychom Vám na ně naučení dali, těm jsme vyrozuměli, na kteréž za právo vyřikáme, že Jan Berka odporník povinen jest daní své, kteréžby jemu Anna Špejarka Martinovi žalobníkova sestra nebožka voplacených před úřadem na mocném místě dobrovolně z statku svého vlastního 172 tj jemu oddávajíc podle znění odporu jeho učiniti měla, víry hodně a dostatečně, jakž právo jest, prokázati, po kterémžto průvodu dále se staň, co slušně a spravedlivě sjíti a státi se jmá; však

*) R. 1546. v pátek po ned. Reminiscere v Olomouci usnesl se sněm zavésti na Moravě jednotejné míry co do váhy, loktů, měřic, mázů, věder a beček; co do mlynářů, odložil to do soudu Brněnského. Na sněmě Brněnském 1546 (pond. před povýš. sv. kříže) ustanoveno jen, aby tyto jednotejné míry z měst královských pod erbem jednoho každého král. města vydávány byly. Na to pak l. 1547 v Olomouci při času sv. 3 králů na tom se zůstalo, aby vědro 60 mázů a čtvrt 15 mázů měla, a aby „hednáři po víi zemi na ten ham a na to vědro bečky malé i veliké dělali — hned od sv. Václava“. — Stran mlynářů nenalezá se usnešení; však zdá se, že sedláci vozili obilí dle staré, malé míry, a že mlynáři dle nové brali . . . Ostatek nastaly poddaným o novou větš míru nejedny těžkosti, zvláště tehdy, když vrchnostem ospy sypali. Proto Čehovští p. Vratislava z Pernštejna 1568 žádali, aby jim „to obilí od nich pánu povinné ze staré míry na novou míru velikou spravedlivě vyměřiti dal“. Podal p. V. Nebovidský.

pokudž žalobník bude co proti svědomí odporníkovému jmiti mluviti a odporovati, aby jemu to hájeno nebylo. A t. z p. Dat. v Olomúci v pátek před květnú ned. (16. bř.) l. 1554. K. p. m. O. (122.)

44. Žalobníci mají svou žalobu gruntovně prokázati.

Přízeň naši vzkazujem m. a o. n. m. Žalobě, odporu a oprávnám Mikuláše z Drslavic, bratra neb. Martina Ondrova Beránka s Vávrou bratrem svým, poddaných uroz. p. p. Jetřicha z Kunovic a na Brodě Uherském žalobníkův, a Prokopa mlynáře, poddaného uroz. p. p. Vojtěcha z Pernštejna, obyvatele Tovačovského, odporníka o $\frac{1}{4}$ sta zlatých proti sobě před právem Vaším učiněnejm a sepsanejm a na nám na právo naše k rozeznání poslanejm, prosíc, abychom Vám na ně z práva naučení dali, těm sme vyrozuměli. Na to za právo vyřikáme, že žalobníci žalobu svou proti odporníkovi rozumně a kruntovně, z jakého statku aneb z jakých peněz p. neb. Vaňkovi synu Beránkovém, strejci jejich a na čích kruntích pozůstalých jeho viní, postaviti a vysloviti musejí. Na kterúžto žalobu jejich tak gruntovně učiněnou odporník povinen jest žalobníkům slušný odpor dáti a učiniti, aby se dále na gruntovní předložení a vznešení z obou stran, jakž náleží učiněné, v tejto rozepři zjiti a státi se mohlo, co slušné a spravedlivé jest. A t. z p. Dat. v Ol. v pátek před květnú ned. (16. bř.) l. 1554. K. p. m. O. (157.)

45. a. Odporníci mají mocné daní statku prokázati.

Přízeň naši vzkazujem m. a o. p. n. m. Jakož ste nám dvou stran rozepře před právem Vaším přednešené a sepsané mezi Vávrou žalobníkem a Machem fojtem Tovačovským a Jiříkem zetěm jeho odporníky poslali prosíc, abychom Vám co za právo jest rozeznajíc na ně naučení dali, na to my k. p. m. O. za právo vyřikáme: Poněvadž odporníci na mocné daní, kteréž by jim nebožka Anna Pikartka učiniti a statek svůj vlastní, jmenovitě 210 tj i jinej vrchní statek neboli nadbyt na mocném místě, jsa statku svého mocna odevzdati a zapsati jměla, i dle práva povinni sou týž odporníci takové mocné daní a že jse jest to pořádně učinilo, víry hodně a dostatečně jakž právo jest prokázati, tudíž i to že Marta dotčenej Anny Pikartky máti vlastní po smrti týž Anny dcery svej, buda v Tovačově před úřadem k svrchu psanému daní mocnému, jakž vodporníci v odporu svém kladou povolilo, což jest jim Pikartka dcera její dala a v knihách městskejch Tovačovskejch zapsáno, že to těmž odporníkům mocně pouští. I když to tak provedou aneb neprovedou, staň se dále vedle toho, co spravedlivé jest, však aby žalobníkovi proti svědomí odporníkův potřeby své mluviti aneb i svědomí aneboli poručenství, na které se volá, před právo položiti hájeno nebylo. A t. z p. Dat. v Ol. v pát. před květ. ned. (16. bř.) l. P. 1554. K. p. m. O. (53—4.)

b. Odporníci dosti ukázali, že statek jim náleží.

Přízeň svú vzkazujem m. a o. p. m. Žalobě, odporu a svědomí dvou stran sobě odporných, totiž Vávry žalobníka a Jiříka s Matějem

Francovým i na místě Martina masaře odporníků, na právo naše k rozeznání a k vyjádření poslaným, nás na ně za naučení prosíc, těm sme vyrozuměli. Na kteréž za právo vyřikáme, že odporníci odpor svůj podle ortele našeho předešlého dostatečně jakž právo jest provedli. A protož při tom statku od Anny Pikartky jim mocně odevzdaném a v knihy města Tovačova zapsaném slušně pozůstaveni a zachováni býti a to užívati mají bez překážek od žalobníka. A t. z p. Dat. v Ol. v pond. před sv. Vavř. (6. srp.) l. 1554. K. p. m. O. (132).

46. Zloděje trestati šilinkem u pranýře.

Přízeň naši vzkazujem m. a o. p. n. m. Jakož nám zase nad naučení naše Vám dané o toho lotra, kterýž v krádeži postižen jest, píšete, oznamujíc, že jse ta krádež jeho podle šacování Vašeho vejše nevztahuje než na půl druhýho zlatýho, nás při tom prosíc za naučení, jakž byste se k němu dále chovati jměli, na to Vám toto naučením oznamujem: pokudž týž lotr v žádném jistým podezření jiného zlodějství anebo účinku chyba tejto nynější krádeži jeho, kteráž se na 3 zlatý podle otázky Vaší nevztahuje, není, tehda vejše trestán býti nemůž než šilinkem u pranýře aneb v šerhovně, pokudž by mladých a nerozumných let byl, aby jse budoucně toho uvaroval a více nedopustil, s vypověděním jeho od města. A t. z p. Dán v Ol. ve čtvrtek po sv. Kordule (24. říj.) l. 1555. K. p. m. O. (158).

47. Cizoložníky šilinkem u pranýře vybiti; k zloději, ač-li ukradl nad 3 R, útrpným právem přikročiti.

Přízeň svú vzkazujem m. a o. p. n. m. Psaní Vašemu, kteréž ste nám učinili o nějakého člověka z kraje Opavského, kterýžby maje sám manželku svú vlastní i děťátko s ní, jinú osobu svobodnú ulouditi a s ní u Vás nemalý čas neřádně obcovati jměl, a jse i k manželce své, když k Vám za ním přišla, znáti (nechtěl), tak jakž též psaní Vaše v sobě ukazuje, prosíc nás v tom za naučení, na to Vám oznamujem: pokudž jse týž člověk k tomu skutku nepořádnému, kterýž by u Vás, jak nám píšete, provozovati jměl, přiznává a při tom přiznání svém stále zůstane: tehda k němu jakožto k cizoložníku přiznanému podle pořádku práva přikročiti a jemu, poněvadž bez obvinění do vězení přišel, i s tou osobou, kteráž věděvši o tom, že týž člověk manželku svú vlastní jmá, jeho se držela a nepořádně s ním obcovala, dobrým šilinkem u pranýře a odkázáním z města a z kruntvů městských trestati dáti můžete, a t. z p. —

Co se toho druhého artykule dotýče. v kterémž nám oznamujete, že jednoho zločince v zlodějství postiženého a s jistinú popadeného u vězení svém jmáte. prosíc nás v témž artykuli též za naučení, jak se k těmž zločinci jmáte zachovati. na to Vám toto naučení dáváme: Jestliže se ta krádež jeho na více nežli na 3 R vztahuje. tehdy k němu právem útrpným přikročeno a dále

podle vyznání jeho a pořádku práva zachováno býti má, a t. z p. Dat. v Ol. ve čtvrtek před sv. Lukášem evang. (12. pros.) l. 1555. K. p. m. O. (159—60).

4. K lotrům, kteří 3 osoby na veřejné cestě o šaty obrali, jakožto k loupežníkům útrpně přikročeno býti má.

Přízeň naši vzkazujem m. a o. p. n. m. Jakož nám píšete oznamujíc, že nějakého Mládka, rybníkáře a druhého tovaryše jeho u vězení svém máte, kteříž že jsou 3 osoby za Tovačovem na cestě svobodné obrali, jim šaty jejich, totiž 4 košile, kabát barchanový, nohavice súkenný dobrého sukna poberúc; a že se týž Mládek a ten tovaryš jeho k tomu skutku znají, nás v tom za naučení prosíc, na to Vám toto naučení dáváme. Když jse ten Mládek, rybníkář s tovaryšem svým k tomu účinku znají, že sou těm 3 osobám nahoře dotčeným šaty jejich na svobodné cestě, jakž nám píšete a nahoře dotčeno, pobrali, slušně k nim právem útrpným, jakožto loupežníkům a zhůbcům zemským přikročeno a dále po vyznání jejich podle pořádku práva zachováno býti má. A to z p. Dat. v Olomúci v středu před sv. Maří Majdalenú (21. čce) l. 1557. K. p. m. O. (144).

49. A čkoli poškozený zlodějovi na hrdlo nestojí, má se k lotrovi útrpně přikročiti.

Přízeň naši vzkazujem m. a o. p. n. m. Jakož nám píšete oznamujíc, kterak nějaký Jan, poddaný pana podkomořího JMti, nějakého lotra s jistinú témuž Janovi od téhož lotra pokradenú u Vás v Tovačově postihl a jej podle pořádku práva do vězení Vašeho připravil, kterýžto Jan témuž lotru na hrdlo státi nemíní, žádajíc toliko šaty své jemu pokradené, aby mu propuštěny a zase navraceny byly, nás při tom za naučení žádajíc, muožli týž Jan, poberúc své, zase toho lotra prázden býti a Vám toho lotra nechati, tomu jsme všemu vyrozuměli. I toto Vám na to naučení vedle práva dáváme, že ty šaty Janovi pokradené a jemu přináležité slušně vydávány býti musejí; než což se lotra s jistinú popadeného dotýče, ačkolivěk jemu Jan o hrdlo jeho nestojí, však poněvadž jakž píšete s jistinú postižen jest, k němu právem útrpným přikročiti a sáhati i se dále vedle práva a zásluhy jeho zachovati dáti můžete. A t. z p. Dán v Ol. v outerý před sv. Václavem l. P. 57. K. p. m. O. (114).

50. O nápad po sirotku, zdali bratří a sestry či matka děditi mají.

Přízeň naši vzkazujem m. a o. p. n. m. Jakož nám z strany jednoho souseda Vašeho umrlého píšete, kterýž manželky a několikero dítek i statek po sobě nechal, kterážto žena jakožto vdova stav svůj vdovský proměňujíc za jiného muže se vdala, tudíž

*) L. 1556 bylo v outerý sv. Václava.

i jedna dcera nebožtíka, z kterýchžto sirotkův jeden umřel, nezměnivši stavu svého, ku kterémuž dílu toho umřelého sirotka máte i s touž dcerú vdanú zarovna jiným dětem, kteříž stavu svého nezměnili, jmiti chtěli, nás v tom za naučení prosíc, kdož z těch všech lepší spravedlnost k tomu dílu po smrti téhož sirotka zemřelého zůstalému jmá, tomu sme všemu porozuměli. Na to Vám toto naučení dáváme: jestliže se mezi touž ženou, kteráž se po smrti manžela svého zase za jiného muže vdala, a tú jednu dcerú vdanú s jinými dětmi jejími statkem po prvním manželu jejím a otci těch dětí rozdilu nestalo, tehda ten díl, kterýž po témž sirotku zemřelém zůstal, tejj ženě a všem dětem společně k rovnýmu dílu přijíti jmá. Pakli by se rozdíl mezi nimi stal bez vejmníky a to takové, jestližeby které dítě zemřelo, aby jeho díl toliko na druhý děti a ne na matku spadl, tehdy by podle pořádku práva mateř toho dítěte zemřelého bližší byla a lepší spravedlnost k tomu dílu jeho jakožto matka vlastní jměla, nežli bratří a sestry jeho. A t. z p. Dat. v Ol. v pát. před*) sv. Vavř. l. 1558. K. p. m. O. (5.)

51. a. Ze dvou dívek z vraždy dítek obviněných jedna, že se ku krádeži zná, buď útrpně tážána.

Přízeň naši vzkazujem, moudří a opatrní přátelé naši milí. Psaní Vašemu, kteréž ste nám učinili, co se nějakých dvú dívek, jmenovitě Káči a Anky dotýče, kteréž by děti své vlastní zamordovati a ve špitáli Vašem při živnosti nějaké Kláry hospodyně v témž špitále s pomocí její zakopati měly, což jest jim, jakž nám píšete, nějaká dívka chromá, kteráž od několika let v témž špitáli jest, těm děvkám to vůči mluvila, tomu sme vyrozuměli. Na to Vám toto naučení dáváme: Poněvadž Anka podle psaní Vašeho ku krádeži se zná, slušně k ní právem útrpným přikročeno býti může. A což tak vyzná, podle toho se spraviti můžete. A k druhéj dívce také potom věděti budete, jak se dále zachovati, aby takový zlý ukrutný skutek mordování dětí náležitě podle práva trestáno bylo, a to z práva. Datum v Olomouci v sobotu po vstoupení Pána Krista na Nebe (21. kv.) l. P. 1558. (175.)

b. Požehnaná nemá býti mučena.

Přízeň naši vzkazujem, moudří a opatrní přátelé naši milí. Na psaní Vaše, které ste nám dle naučení učinili, co se Anky dívky podezřelé dotýče, ku kteréž právem útrpným přikročeno býti má, kteráž se plodem obtížena býti praví, Vám toto naučení dáváme: Jestliže se tak, jakž ona praví a oznamuje věry hodně, po dostatečném jejím ohledání skiz osoby ženské víry hodné, kteréž tej věci dobře rozumějí, nejde, že těhotna jest, tehdy by se k ní za tento čas sáhati nemohlo, až by u vězení dostatečně opatřena souce toho plodu odbyla. Pakli by se to podle oznámení jejího nenašlo, a žeby se tím lstivě vymlůvati chtěla, tehdy se vedle předešlého naučení našeho k ní zachováte, a to z práva. Datum v Olomúci v outerý po neděli Exaudi (24. kv.) l. 1558. K. p. m. O. (173.)

*) V pátek po sv. Vavř. bylo 12. srpna.

c. Na rukojmě vydána býti nemůže.

Přízeň naši vzkazujem, moudří a opatrní přátelé naši milí. Jakož nám píšete z strany Káči děvky, na kterouž jest dívka ze špitále pravila, že by dítě zamordovati měla, kteráž proto do vězení, poněvadž se našlo, že plodem obtížena jest, dána, nás v tom za naučení prosíc, jmáte-li túž Káči na rukojmě vydati čili nic. Na to Vám toto oznamujem: že táž Káče, poněvadž se ta věc práva útrpního dotýče, na rukojmě dána býti nemůže, než při orteli našem předešlém Vám (v) tejto věci vydaném slušně zůstane, a to z práva. Datum v Olomúci v pondělí po sv. Janu Křtiteli (27. čna.) l. 1558. K. p. m. O. (34.)

d. Poněvadž první na druhou útrpně nic nevyznala, tato pod základem propuštěna býti má.

Přízeň svú vzkazujem, moudří a opatrní přátelé naši milí. [*]Psaní Vašemu, které ste nám o těch [dvou] dívek (!) totiž Anky a Káči učinili, na kteréž dívka ze špitále pravila, že by děti s Klárou hospodyní špitalskou mordovati jměly, kterážto Anka se ku krádeži znala a právem útrpným tážána jsouc za zlé skutky své konec vzala, nevyznávajíc na dotčenú Káči nic, nás v tom za naučení prosíc, jmáte-li ji na žádost a prosbu otce a přátel její za ní učiněnou na rukojmě dáti aneb kterak byste se i k tejž Káči jměli zachovati, tomu sme všemu vyrozuměli. Na to Vám toto naučení dáváme: Poněvadž táž Anka na Káči nic nevyznala, tehdy ji, pokudžby v čem jiném zlým podezřena nebyla, na rukojmě dostatečně pod základem dobrým dáti můžete, na ten způsob, aby se ku každému pokojně a náležitě zachovala a Vám ani žádnému to vězení ničímž zlým buď slovy nebo skutky nezpomínala, a to z práva.] Datum v Olomúci v outerý po novém létě (4. led.) léta LIX°. K. p. m. O. (48; Lib. sententiar. ab anno 1558—60 I. 2.)

52. a. Ježto se zná, že děťátko do rybníka pohodila, budiž útrpně tážána.

Přízeň naši vzkazujem, moudří a opatrní přátelé naši milí. [Jakož nám píšete oznamujíc o nějakém děťátku mrtvém, kteréž v nějakém pustém rybníčku u Čelčic nalezeno, k kterémuž se nějaká osoba jmenem Anka zná, že by její bylo, a z té příčiny do vězení že vzata jest, nás v tom za naučení prosíc, na to Vám toto naučení dáváme: Poněvadž dotčená Anka souce prvé v smilstvu popadena v řeči z strany toho děťátka nestálá jest, tehdy k ní právem útrpným přikročiti dáti můžete, aby se jí dále vedle vyznání a zasloužení jejího státi mohlo, a to z práva. Datum v Olomúci v úterý před sv. Mikulášem (5. pros.) l. P. 1559.] K. p. m. O. (131; lib. sent. II. 1 b.)

*) Odtud počínajíc užíváme vedle rukopisu Tovačovského též zachovaných kopií ortelových z archivu Olomuckého; i poněvadž v těch kopiích acházejí nápisy a často i datum, [záverkami] označujeme části collationované aneb opravené.

b. Že mrtvé dítě do rybníka hodila, pardus a vyhnanství zasloužila.

Přízeň naši vzkazujem, moudří a opatrní přátelé naši milí. [Jakož nám píšete, že ste k té Ance z Čelčic mistrem popravním přikročiti a ji pro její zlý skutek dvakráte táhnouti a mučiti dali, a ona že se poznala, že jest to dítě majíc ve vsi v Čelčicích mrtvé narozené, obávajíc se přátel do toho rybníčku pustého u Čelčic vnesla, a teprvé na osmý den to dítě její že jest nalezeno, a tak před se jednostejně na tom stojí, že jest dítě to mrtvé měla, nás v tom za naučení prosíc, na to Vám toto naučení dáváme: Poněvadž se z prvního dobrovolného vyznání jejího i také po trápení tolik nachází, že jest táž Anka téhož dítěte svévolně nezamordovala, než mrtvé na tento svět přinesla, tehda jí pro takové ukrutné a nekřesťanské předsevzetí její, že jest to děťátko tejně do téhož rybníčku uvrhla a prvé také v cizoložství nalezena jest, z těch a jiných podezřelých příčin pardus u pranýře jí dáti poručiti a po takovém pardusu z města a z gruntů Vašich na věčné časy vypověděti můžete, a to z práva. Datum] v Olomúci v outerý po sv. Šťastným (16. led.) l. 1560. — Radní a přísežní m. Olomouce. (29; lib. sent. II. 3.)

53. Ze se třeba dle snešení sněmovního z r. 1555.
k mistrům popravním zachovati.

Službu svú vzkazujem, moudří a opatrní přátelé naši milí. Zdraví a v něm jiného všeho dobrého přáli bychom Vám věrně rádi. Jakož nám psaní činíte, žádajíce, abychme Vám naučení dali, jakž byste se k týmž popravním mistrům chovati měli, tomu sme vyrozuměli, i teď Vám pro vyrozumění přípis v tom listu zavřeném, který stavům vyšším JJMM^{em} markr. mor. na sněmu obecném, kterýž v Olomúci držán byl při času početí Panny Marie léta 55.*), jakž v tom zachováno býti má, posíláme. Tím se spravte. S tím dejž Pán Bůh Vám se na všem dobře jmíti. Datum v Olomúci ve čtvrtek před hromnicemi (1. ún.) l. P. 1560. Purkmistr a r. m. O. (140.)

54. K člověku od popraveného z vraždy poklepanému právem útrpným přikročiti se má.

Lectum et scriptum**) Ad Towaczow. Psaní Vašemu i vyznání nějakého Prdasa, který za své zlé skutky záplatu vzal a na nějakého Hanouska z Majetína vyznati měl, žeby u Hustopeč v vinohradech vinčaura spolu zabili, a na tom že jest týž Pavel i umřel, sme vyrozuměli. A kdež nás v tom, jakbyste se k témuž Hanouskovi zachovati dáti měli, za naučení prosíte, na to za právo vyřkáme, že k témuž Hanouskovi právem útrpným přikročiti a vedle zásluhy jeho zachovati dáti můžete. A t. z p. Dat. uts. (v pátek po sv. Jiří = 24. dub. l. 1562.) (Lib. sent. ab a. 1561—62. IV. 278.)

*) Tohoto snešení v sněmovních památkách není zapsáno, nýbrž r. 1571 v Olomouci ten pondělí po sv. Prokopu snešeno jest: „Strany mistra popravního, když by ho kdo přes pole potřeboval, nechtěl-li by ho kdo stravovati, aby mu na den a na noc i na osobu jeho, pacholky i na koně 22 grošů dával, a on to bude povinen přijíti.“ Podal p. V. Nebovidský.

**) Ta slova stojí po straně.

55. Statek dvou sirotek zemřelých nápadem-li přechází na živé sirotky či na matku.

Přízeň naši vzkazujem m. a o. p. n. m. Jakož nám píšete oznamujíc o nějakém Bartošovi Trápělo, žeby předeek jeho manželky po sobě se štyrma dětmi pozůstavil (!) a ona že v statku až do proměnění stavu svého zůstala, a když ji Bartoš pojal za manželku, že jemu grunt prodán jest, z kterýchžto dětí dví zemřelo, nás v tom, na kohoby díl těch dětí zemřelých siroteků připadnutí jměl, na tyli živý čili na matku, která díl svůj muži svému v moc uvedla, za naučení prosíc, na to Vám toto naučení dáváme: pokudž matka dotčených sirotekův v svadebních smlouvách sobě co vymínila, tehda slušně ty dva díly po těch sirotcích jí připadají. Pakliby sobě v těch smlouvách nic nevymínila, tehda sirotkům zůstalým takové dva díly přisouditi můžte, a máte jim v tom překážky činiti nemá. A t. z p. Dat. v Ol. v pát. před*) sv. Vítem l. 1564. K. p. m. O. (161.)

56. Obě strany mají prokázati svou příbuznost k nebožtíkovi, po němž dobývají nápadu.

Pozdravení naše vzkazujem m. a o. p. n. m. Jakož ste nám spis právní dvou stran sobě odporných v té při mezi Matějem Lejkem na místě Anny manželky své žalobníkem z jedné a Blahou Kuželova z Věrovan odporníkem z strany druhé v dědině Věrovanech předložené a sepsané na právo naše poslali, kdež žalobník odporníka viní, žeby statek po neb. Vaňkovi Jelínkovi bral a jeho jakožto svého vlastního užíval, pravíce se tak dobrú spravedlnost k témuž statku míti, jako i odporník na místě manželky své, čemuž odporník místa nedává, toho dokládajíc, že týž Vaněk Jelínek byl otec vlastní Kateřiny manželky jeho a že jemu ten statek jakožto po vlastním otci na místě též manželky před žalobníkem spravedlivě náleží a ne žalobníkovi na místě tejj Kateřiny vlastní dcery a vnučky téhož Jelínka, nás v tom za naučení prosíc: Na to za právo vyřikáme, že obě straně žalobní i odporní příbuznost svú, co jest jim ten jistej Jelínek za přítele byl, prokázati povinni jsou, aby se dále po takovém průvodu zjítí mohlo, co slušné a spravedlivé jest, a to z práva. Dat. v Olomúci v outerý před sv. Matějem (20. ún.) l. 1565. K. p. m. O. (168).

57. Manžel leže nemocen vlastní ženu vinil, že jest jeho nemocí vinna a že v krádeži postížena byla.

Pozdravení naše vzkazujeme m. a o. p. n. m. [Jakož nám píšete z strany nějakého Havla Blahouška, který by u fojta Vašeho nemocen leže Vám toho zprávu dal, žeby žádný jiný nemocí jeho vinen býti neměl než manželka jeho, též také žeby v krádeži postížena byla, tomu sme vyrozuměli. A rádi bychom Vám na otázku Vaši naučení dali, ale nemohouce tomu z psaní Vašeho vyrozuměti,

*) V pátek po sv. Vítě bylo 16. června,

kdoby ten Havel a manželka jeho anebo jakého obchodu byli, aneb jestli totéž manželce jeho vůči mluveno, znali se k tomu aneb jestli že v takových neb k tomu podobných věcech v podezření kdy byla, na ten čas Vám na otázku Vaši naučení z práva dáti nemůžeme. Než když nám o tom o všem tak jak samo v sobě gruntovně oznámíte, proč ten jistý ženu svú podezřelú má, aneb vědouce o tom prvé za jakou příčinú jest toho (ne)voznámil, rádi Vám na otázku Vaši z práva naučení dáti nepominem. Dat. v Ol. v ned. jenž slove Reminiscere (18. bř.) l. 1565. K. p. m. O. (10; lib. sent. VII. 8*).

58. a. Žalobník viní odporníka, že Vlachy, kteří ho poranili z vězení propustil.

Pozdravení naše vzkazujem m. a o. p. n. m. [Na žalobu i odpor s opravami v tej při mezi Zachariášem Bišofem žalobníkem z jedné a Svatošem Zmeškalem odporníkem (z) strany druhé, které ste nám na právo naše poslali, kdež žalobník odporníka viní, že jest s nějakými Vlachy, kteří sou jeho zranili, ku právu vyššímu puštěn jsa, uručiti musel, a Vlachům(!), kteří sou jeho zranili, ku právu vyššímu puštění jsou, rukojmě neměli, že jsou z poručení odporníka jakožto purkmistra ty časy do kázně vzati, a tak když na ně žalobník žalovati chtěl, že těch Vlachů nebylo a není, a tak z tej příčiny, poněvadž odporník žalobníkovi těch Vlachů nestání škod na něm postíhati chce. Na kteroužto žalobu odporník odpovídáti se zbraňuje, zprávy od žalobníka žádajíc: Za právo vyříkáme, že žalobník odporníkovi přede všemi věcmi zprávu učiniti povinen, a po zprávě učinění odporník na žalobu žalobníka odpovídáti má, aby se dále (po) předložení obú stran zjiti mohlo, co slušné a spravedlivé jest. A t. z p.] Zapečetěno pečeti naší městskou v středu po ned. Judica (3. dub.) l. 1566. K. p. m. O. (163; lib. sent. VII. 5—6.)

b. Žalobník má svou žalobu prokázati.

Pozdravení své vzkazujem m. a o. p. n. m. [Jakož ste nám opět žalobu, odpor i s opravami dvou stran sobě odporných v tej při mezi Zachariášem Bišoffem žalobníkem z jedné a Svatošem Zmeškalam odporníkem z strany druhé poslali, nás v tom za naučení prosíc, na to za právo vyříkáme: Poněvadž žalobník v opravě své dokládá, že jest odporník žalobníkovi rukojmě, souce purkmistr osobně svú [rukú] slíby přijímal a ty Vlachy starší do kázně vzíti rozkázal, povinen jest to, jak právo, dostatečně prokázati. A mělli by odporník co proti tomu mluvíti aneb že sou ty Vlaši(!) do vězení vzali a rychtář že od nich klíče měl a je z vůle Zachariáše k jednání vypustil a zase vsázeti dal, čím prokázati, také se jemu nezavírá, aby se dále o té při zjiti mohlo (musylo), co slušné a spravedlivé jest. A t. z p.] Zapečetěno pečeti naší městskou v středu po sv. Ondřeji l. 1566. K. p. m. O. (166; lib. sent. VIII. 2).

*) Tam jest datum: „ve štvrtak před ned. Reminiscere.“

c. Odporník při vedení svědkův nezachoval se podle pořádku k žalobníkovi.

Pozdravení své vzkazujem m. a o. p. n. m. Jakož ste nám spis právní i svědomí obů stran v té při mezi Zachariášem Pšoffem žalobníkem z jedné a Svatošem Zmeškalem odporníkem z strany druhé na právo naše poslali, nás v tom za naučení prosíc, na to za právo vyřikáme: Pokudž jest se odporník při vedení svědkův vedle práva pořádně, jak jemu to od žalobníka se přičítá, nezachoval, a žalobníka k tomu necitoval ani positionales articulos jemu neodeslal, povinen jest tomu vedle vyměření práv ještě zadosti učiniti. A teď Vám acta i svědomí obů stran zase odsíláme. A t. z p. Zapečetěno pečeti naší městskou v outerej po ned. Reminiscere (16. bř.) l. 1568. K. p. m. O. (164).

d. Odporník žaloby se osvobozuje; outraty se z obou stran zdvihají.

Pozdravení své vzkazujem m. a o. p. n. m. Jakož ste nám spis právní i s svědomím z obů stran v té při mezi Zachariášem Pišoffem žalobníkem z jedné a Svatošem Zmeškalem odporníkem z strany druhé na právo naše poslali, nás v tom za naučení prosíc, na to za právo vyřikáme: Poněvadž odporník vedle ortele našeho předešle vydaného, že ti Vlaši z poručení jeho do vězení vzati, a rychtář jako ten, kterému vězně k opatrování poručení byli, že od nich klíče měl, dostatečně prokazuje, tehda jeho tej žaloby osvoboditi a prázdná učiniti můžete; než outraty a právní expensy se z povážených příčin z obů stran zdvihají. A t. z p. Zapečetěno pečeti naší městskou v outerej před sv. Maří Majdalenou (20. čce.) l. 1568. K. p. m. O. (170.)

59. a. Žalobník má prokázati, že odporník učinil se mocnou rukou nad statkem sirotčím.

Pozdravení své vzkazujem m. a o. p. n. m. [Na žalobu, odpor i s opravami v tej při mezi Martinem Zemánkem žalobníkem z jedné a Jakubem Pekařem odporníkem z strany druhé; kdež žalobník odporníka viní, že jest se mocnou rukou učinil nad statkem sirotčím pozůstalým po neb. Vaškovi vlastním otcí manželky žalobníka bez žádného kupu; čemuž odporník odpírá, na smlúvy se odvolávajíc, za právo vyřikáme: že žalobník žalobu svou povinen jest, jakž právo, prokázati; a má-li odporník co proti takovému průchodu mluvití aneb co ukazovati, také se mu nezavírá, aby se dále po předložení obou stran v tej při zjiti mohlo, co slušné a spravedlivé jest. A t. z p.] Zapečetěno pečeti naší městskou ve štvrték (1. srp.) po sv. Anně l. 1566. K. p. m. O. (162; lib. sent. VII. 20).

b. Odporník, byv od své manželky do všeho statku přijat, není povinen odpovídati.

Pozdravení své vzkazujeme m. a o. p. n. m. [Na spis právní i svědomí z obů stran vedené v té při mezi Martinem Zemánkem žalobníkem z jedné a Jakubem Pekařem odporníkem z strany druhé,

které ste nám na právo naše poslali, nás v tom za naučení prosíc, za právo vyříkáme: Poněvadž ze smluv svadebních, které v registra městská v Tovačově zapsána jsou, se nachází, že jest Dorota manželka odporníkova jeho do všeho statku kromě II^c tj [hrziwen] a s lůže šatů, které sobě vymínila, přijala, není odporník žalobníkovi na žalobu jeho povinen odpovídati, než právní outraty a jiné expensy se z povážených příčin zdvihají, a t. z p.] Zapečetěno pečeti naší městské v středu*) po sv. Ondřeji l. 1566. K. m. O. (30; lib. sent. VIII. 25).

60. a. Žalobník dobývá je nápadu, má příbuznost svou prokázati.

Pozdravení své vzkazujem m. a o. p. n. m. [Na žalobu, odpor i s opravami v tej při mezi Janem Šerým z Přerova i na místě Mandaleny manželhy své vlastní žalobníkem z jedné a Laurynem písařem na místě Kateřiny manželky své vlastní odporníkem z strany druhé, kdež žalobník odporníka viní, že by mu se vkládal v statek po neb. Pavlovi bratru vlastním manželky jeho; čemuž odporník odpírá pravice, že týž statek po Pavlovi zůstalý na manželku jeho Kateřinu jakožto vlastní matku téhož Pavla připadl, za právo vyříkáme: Že žalobník příbuznost svou, co jest témuž Pavlovi byl, prokázati povinen, čehož se ani odporníku nebrání, tak aby po ukázaní z obů stran takové příbuznosti se dále v té při zjiti mohlo, co slušné a spravedlivé [bude]. A t. z p.] Zapečetěno pečeti naší městskou ve čtvrtek po sv. Anně (1. srp.) l. 1566. K. m. O. (52; lib. sent. VII. 21.)

b. Matka dědí po synu.

Pozdravení své vzkazujem m. a o. p. n. m. [Na spis právní a svědomí z obů stran v té při mezi Janem Šerým z Přerova z jedné a Laurynem písařem na místě Kateřiny manželky své odporníkem z strany druhé nám na právo naše odeslané nás v tom za naučení prosíce, za právo vyříkáme: že ten díl po Pavlu synu vlastním Kateřiny na ni jakožto matku vlastní vedle práv saských připadl. A Jan Šerý na místě manželky své jí Kateřině v tom překážky činiti nemá; než expensy a právní outraty se z slušnejch příčin z obů stran zdvihají. A t. z p.] Zapečetěno pečeti n. m. v středu po sv. Ondřeji (4. pros.) l. 1566. K. p. m. O. (167; lib. sent. VIII. 2.)

61. a. Pomluvač má pomluvu dokázati.

Pozdravení své vzkazujem m. a o. p. n. m. [Jakož nám píšete oznamujíc, co jest se u Vás mezi Jiříkem Vašatým spoluobyvatelem Vaším jakožto žalobníkem z jedné a Markem Masařem odporníkem z strany druhé sběhlo, totiž, že týž Marek před Vámi od žalobníka obžalován, žeby o žalobníku mluvití měl, kterak jest s Annou dcerou vlastní manželky své prvního muže jejího, totiž pastorkyní svou, kterážto Anna také manžela svého má, obcoval a skutek cizoložný

*) Ve středu před sv. Ondřejem bylo 27. listopadu.

působil, k čemuž se odporník, že jest to mluvil přiznal a podnes neodpírá s tím doložením, poněvadž jest odporník k rokům od práva vyměřeným nestával až k štvrtému roku teprův, že jeho rukojmě do vězení postavili, že žalobník základu žádá, a pro nestání k rokům položeným s odporníkem nic činiti míti nechce; ale odporník že předsa na svém stojí, a to o žalobníku praví, nás v tom za naučení prosíc. Na to za právo vyřikáme: Poněvadž jsou rukojmě téhož Marka postavili, že základu povinni nejsou klásti. A odporník jest to, co jest o žalobníkovi mluvil a mluví na něho, jakž právo, prokazovati povinen; proti kterémuž průvodu žalobník, má-li se čím brániti, také se mu nezavírá, aby se dále v té při (s)jítí mohlo, co slušné a spravedlivé jest. A t. z p. Zapečetěno pečeti naší městskou v pond. před sv. Matoušem] apošt. Božím (16. září) l. P. 1566. K. p. m. O. (138; lib. sent. VIII. 5).

b. Poněvadž neprokázal, má odprositi, načež bude pověděn.

Přízeň a lásku vzkazujem m. a o. p. n. m. [Jakož ste nám spis dvou stran sobě odporných před právem našim vedených v té při mezi Jiříkem Vašatým žalobníkem z jedné a Markem pacholkem odporníkem z strany druhé na právo naše poslali, nás v tom za naučení prosíce. Na to za právo vyřikáme: Poněvadž se odporník slyšeti dal, že toho, co jest o žalobníku mluvil jináče, než svědomím svým (což jemu vedle práva postačiti nemůže) prokázati možné není, tehda jeho o takový nářek vězením ku příkladu jiným trestati, a aby toho žalobníka v přítomnosti dobrých lidí před úřadem odprosil (a pověděl, že jest jemu v tom, což jest o něm mluvil, před Bohem a lidmi křivdu učinil), přidržeti a z gruntův Vašich vypovědět dáti můžete. A t. z p.] Zapečetěno pečeti naší městskou v středu po smrtedlné neděli (19. bř.) l. 1567. K. p. m. O. (139; lib. sent. VIII. 7).

62. a. O ztrátu šatů; že odporníka, který jest při nerozumu, přátelé zastoupiti mají.

Pozdravení své vzkazujem m. a o. p. n. m. [Na žalobu, odpor i s opravami v tej při mezi Martinem Šalšem krejčím žalobníkem z jedné a Václavem z Litomyšle z strany druhé, které ste nám na právo naše poslali, kdež žalobník odporníka viní z ztráty nějakých šatů s tím doložením, že jest se odporník k tomu přiznati, že by takové šaty vzíti měl, (nechce), čemuž odporník odpírá pravíce, co jest mluvil, že jest to z návodu žalobníka a z nerozumu svého a poněkud i skrz kouzla přinucen sa učinil, nás v tom za naučení prosíc. Na to z práva vyřikáme: Poněvadž žalobník sám se k tomu zná, že takovou krádež naň prokázati nemůž, a odporník se při nedostatku rozumu býti praví, povinni jsou přátelé téhož odporníka to ukázati. A mělliby žalobník co proti tomu mluvit, také se jemu nezavírá, aby se dále v té při zjítí mohlo, co slušné a spravedlivé jest. A t. z p.] Zapečetěno pečeti naší městskou v středu po sv. Ondřeji (4. pros.) l. 1566. K. p. m. O. (165; lib. sent. VIII. 3.)

b. Svědomí odporníkov o má se žalobníkovi
čísti dáti.

Pozdravení své vzkazujem m. a o. p. n. m. [Na spis právní i svědomí z obou stran vedené v tej při mezi Martinem Šalší krejčím žalobníkem a Václavem z Litomyšle odporníkem strany druhé, které ste nám na právo naše poslali, nás v tom za naučení prosíc, na to Vám toho naučení dávám: že to svědomí odporníka, které ste nám zavřené odeslali, a my Vám je zase odsíláme, zjevně přečísti, pokudž toho za pořádek. i výtah dáti žalobníkovi můžete, aby on proti tomu, má-li čím mluvil, tak aby se dále v tej při sjíti mohlo, co slušné a spravedlivé jest. A. t. z p. Zapečetěno pečeti naší městskú v pond. před*) sv. Vavřincem l. 1567.] K. p. m. O. (136; lib. sent. VIII. 11.)

63. Nádenník z vraždy žida obviněný, poněvadž
alibi prokázal, z vězení propuštěn.

Pozdravení své vzkazujem m. a o. p. n. m. Jakož nám píšete, žeby nějaký Izák žid z Tovačova poddaný JM^u pána Vašeho, člověk již starý a sešlý, v úterý před sv. Bartolomějem jminulém ráno při slunci vejchodu z Tovačova do Troubek dluhu upomínat jdouce na mostě mezi Tovačovem a Troubkami zamordovaný a s mostu toho do vody vhozen byl, a k takovému mordu žeby se nějaký Jakub Polák, nádenník, před židem Ploškem při přítomnosti dobrých lidí jsouce opilý znáti měl a skrze to do vězení dán jest, k čemuž se na ten čas znáti nechce, s tím doložením, že celý den, když ten žid zabít jest, v Ejvani od rána až do večera byl, jakž jest pak týž Jakub z poručení pana ouředníka to z sebe svěsti připověděl, nás v tom za naučení prosíc, na to Vám toto naučení dáváme: Poněvadž se ze spisu a z svědkův nám odeslaných nachází, že týž Jakub toho dne, když ten žid zabít, od rána až do noci v Ejvani byl, tehda jeho z téhož vězení osvoboditi a prázdna učiniti můžete. A. t. z p. Zapečetěno naší pečeti městskú v pond. po sv. Valentinu (16. ún.) l. 1562. K. p. m. O. (125—6.)

64. O lotra, který v bigamii žil a také prý vraždu spáchal,
o něhož pán nestojí.

Pozdravení své vzkazujem m. a o. p. n. m. Psaní Vašemu z strany Jana Uječka, který se praví býti rodem a poddaným kněze opata Hradištského z Cetechovic, ten žeby majíce manželku a dítky, mimo záповěd a ručení od pana ouředníka, se jiné osoby přidržeti a tam v tej chalupě, kde ta jistá se přechovávala, nočním časem rozhoštěnej ležíc na lavici postižen jsa utekl, a potom v tej chalupě, kde jest slúžil, vzat a do vězení dán jest. U vězení pak jsouce (vyznal), že jest v Kněhnicích (Kuchniczych) jednoho člověka zamordoval, se dobrovolně přiznal, a jakým způsobem se to zběhlo, oznámil s tím doložením, že Kněhničští téhož Jana z ničehož viniti

*) V pond. po sv. Václavu bylo 10. srpna.

a kněz opat že o takového lotra podezřelého státi nemíní, jakž pak týž psaní Vaše to v sobě šířeji obsahuje a zavírá, sme vyrozuměli. A rádi bychom Vám v tom na žádost Vaši naučení dali, ale poněvadž z psaní Vašeho tomu rozuměti nemůžem, zná-li se tomu týž Jan, že jest s tou osobů, majíce manželku svú, neřádně obcoval, aneb může-li se to na něho dostatečně prokázati, že vinen jest, leč proč jest před rychtářem byvši u ní postižen utekl; z strany pak mordu, že se před časy na pití v jednom místě sepral. I neoznamujete, v kterém místě a s kterými osobami, a bylli jesti ten, kterého v Kněhnicích zamordoval jeden z těch, s kterými se předešle sepral; a bylli jest toho úmyslu jeho zamordovati; též také, kde jest se po vykonání takového mordu přechovával, a co jest od toho času dělal, nemohli sme Vám na otázku Vaši naučení konečného vydati. Než když nám o tom o všem, co k tomu říká, oznámeno bude, neobmeškáme Vám na žádost Vaši (ač bude-li Vám toho potřeba) naučení z práva vydati. Zapečetěno pečeti naší městské v pátek před sv. Matějem (20. ún.) l. 1568. K. p. m. O. (141—2.)

65. Německého svědomí vydávati Tovačovské právo není povinno, leč by je vydalo pro průchod pravdy.

Pozdravení své vzkazujem, moudří a opatrní přátelé naši milí. Jakož nám píšete z strany Jana Holického, žádajíc od nás naučení, poněvadž svědomí k vyššímu právu potřebuje a to moravským jazykem že by napsáno bylo a při právě vyšším žeby přijato býti nemělo,*) jak byste se v tom dále zachovati měli, na to Vám toto naučení dáváme: Pokudž to prvé u Vás nebylo za pořádek, že toho ještě bezděčně učiniti povinni nejste, leč byste to pro průchod spravedlivosti učiniti chtěli, neb se to často u nás přihází, že netoliko německy přeložené ku potřebě lidské ne z povinnosti (než z povinnosti?) vydáváme. A to z práva. Datum v městě Olomouci v pátek po Nanebevstoupením (!) Pána Krysta (28. kv.) léta 1568. — K. p. m. O. (149.)

66. Bratr vlastní má lepší právo k statku po bratru zůstalý, než ujcové.

Pozdravení vzkazujem m. a o. p. n. m. Jakož nám píšete, oznamujíc, žeby Stanislav Kovář spolusoused Váš, okolo dvů let z tohoto světa smrtí sešel a po sobě (zůstavil) dva syny vlastní totiž Jiříka a Václava, též manželku a macochu týchž bratrů, potem také i dcery vlastní Kateřiny 3 děti, kterážto Kateřina od několika let potom i manžel její zemřeli; kteréžto děti od sestry vlastní nahoře psaných bratrů sou; pak teď, žeby jeden z těch bratrů zejména Jiřík, neproměnice stavu svého a nejsouce statkem po otci dělný kromě svršků zemřel, a Vaněk vlastní bratr jeho žeby před ujci k tomu dílu právo míti chtěl, nás v tom za naučení prosíc, na to za právo vyřikáme: Jestli že v tom nic jiného než jakž spis Váš

*) Jakkoli již tehda apellace v Praze trvala, ale vrchní právo Olomucké připouštělo appellaci jen do Vratislavě, kdež ovšem českých spisů nepřijímali. Viz úvod.

nám odeslaný v sobě obsahuje není, tehda bratr vlastní k statku po bratru vlastním pozůstalejm(u) lepší právo vedle práv saských, kterýchž my užíváme, nežli děti po Kateřině pozůstalé a Václava ujcové, má. A t. z p. Zapečetěno naší městskou pečeti v pátek před sv. Jakubem (23. čce.) l. 1568. K. p. m. O. (55).

67. O 3 lehké ženy.

K dotazu Tovačovského práva, co dělali se 3 ženskými proviniými: Mandalenou vdovou po kováři, která na jarmark do Kromčříže chodíc s tovaryšem tkalcovským v Postupkách se seznámila; s Kateřinou, která na faře v Nakle sloužila; a s děvkou služebnou od Těšína, kterou těhotnu dali do vězení, odpovědělo právo Olomucké: Poněvadž ty osoby na poctivosti a dobrém jmeně svém skrz to zhyzděny jsou, že k nim slušně dalším trestáním neb pokutováním přikročiti vedle práva dáti nemůžete, a to z práva. Datum v pondělí před sv. Václavem (26. září) l. 1569. Konšelé přísežní práva městského Olomuckého. (152—4).

68. Barvíř domáhá záplaty.

Pozdravení své vzkazujem, m. a o. p. n. m. Psaní Vašemu, v kterémž nám oznamujete, žeby mistr Gregar lékař neb barvíř z Olomúce Jiříka Bílého před rychtářem obvinil, žeby jemu od hojení, které jest jemu před 6 léty, přijmouce téhož Jiříka za umrlého člověka, a již žeby jemu hotovými penězi platiti nechtěl, ukazujíc jemu nějakou spravedlivost po manželce své v Blatcích, kteráby po dvů tj anebo něco více ročně jíti měla, což Gregar od něho přijíti nechce, nás v tom za naučení prosíc, na to Vám toto naučení dáváme: Pokudž Bilej čím jinejm platiti nemá, povinen jest to Gregar, co jemukoli buď v Blatcích aneb kde jinde jistého náleží, za tou(!) práci a od hojení přijíti. A t. z p. Zapečetěno pečeti naší měst. v pondělí před sv. Tomášem (19. pros.) l. 1569. K. p. m. O. (174).

69. a. O pastýře, který v noci jablka kradl.

Přízeň naši vzkazujem, m. a o. p. n. m. Psaní Vašemu, kteréž nám z strany Adama podruha, pastýře Vašeho, kterej jest přes záповěď Vaši do Jiříka purkmistra zahrady druhou hodinu na noc vlezouc jablka trhal a kradl, a sice v jinejch krádežích postižen, sme vyrozuměli, a na to Vám toto naučení dáváme: Pokudž jest týž Adam o záповědi Vaši vědouc toho se dopustil a v krádeži vedle zprávy postižen jest, tehda jeho vězením potrestati dadouc z gruntů Vašich vypověděti dáti můžete. A t. z p. Dat. v pond. před sv. Václ. (26. září) l. 1569. K. p. m. O. (176).

b. Týž pastýř ochromil žalobníka; potrestati jej vězením, ale jen z gruntův městských vypověděn býti může.

M. a o. p. p. m. Psaní Vašemu, kteréž nám opěty z strany Adama Podruha a Martina Krejčího nad předešlé naučení naše v tej

věci vydané činíte, dokládajíc, že sobě Martin jsouce od téhož Adama ochromen, o čemž ste nám v předešlém psaní Vašem o touž věc učiněném neoznámili, jemu to k nápravě přivedeno není a Vy že ste na tom byli, stran obou a to ku právu vyššímu podati, ale poněvadž Adam chudej jsouce na právo nakládati vedle zprávy Vaši nemůže, že by to daremní zaneprázdnění práva bylo, sme vyrozuměli. Na to Vám oznamujem: Pokudž týž Adam takového ochromení, jakž sami v psaní svém dokládáte čím platiti nemá, tehda toho při předešlém naučení Vám v tej věci vydaném zůstávujem. A Vy jeho vězením skutečně potrestati dadúce z jiných cizích gruntův než z těch, které k městu Vašemu a pod správu Vaši náleží, vypovídati dáti nemůžete. A t. z p. Zapečetěno pečeti naší městskú v pondělí po sv. Kateřině (28. list.) L. B. 1569. K. p. m. O. (169).

70. Žalobníci mají žalobu prokázati.

Pozdravení své a všecko dobré vzkazujem, m. a o. p. m. Na žalobu, odpor i s opravami v té při mezi Bartoněm a přátely jeho z Lutína žalobníky z jedné a Matoušem Krsem odporníkem z strany druhé, které ste nám na právo naše odeslali, kdež žalobníci odporníka viní, že jim statku hájí po nebožtíkovi Jírovi Krsu, čemuž odporník odpírá pravice se bejtí zmocněným od Magdy manželky své, která po své vlastní dceře spravedlivosti žádá, nás v tom za naučení prosíc, za právo vyříkáme, že žalobníci žalobu svú povinni sou, jakž právo, dostatečně prokázati; a měllyby odporník co proti takovému průvodu mluvití neb ukazovati, také se jemu nezavírá, aby se dále v té při zjítí mohlo, co slušné a spravedlivé jest. A t. z p. Zapečetěno pečeti naší městskú v pondělí po nedělí Reminisc. (3. bř.) L. P. 1572. K. p. m. O. — (171).

71. Žalobníci mají statek odporníkův šacovati dáti a odtud záplatu vzíti.

Zdraví i j. v. d. na P. B. vš. vám žádáme, m. a o. p. n. m. Na žalobu, odpor i s opravami v té při mezi Václavem Hruškou a Vaškem Pakšatou z Polkovic žalobníky z jedné, a Davidem židem z Kojetína odporníkem z strany druhé, kdež žalobníci odporníka viní, že jsouce za téhož žida rukojmě 86 R dáti a zaplatiti museli, čemuž žid odpírá k 72 R se znajíc s tím doložením, že sou se žalobníci k statku jeho v Kojetině připověděli. I poněvadž žalobníci tomu neodpírají, povinni sou se toho statku právem obklíčeného držeti a jej šacovati dadouc sobě tím za dluh svůj, který prokáží, záplatu učiniti, a což by se nedostávalo, když žid přísahu vedle obyčeje židovského*) stvrdí, že odjinud a čím dále platiti nemá, než tím co na gruntech má, povinni jsou to rukojmě od něho přijati. A t. z p. Dat. ve štvrtěk před sv. Tomášem (17. pros.) l. 73. K. p. m. O. (172).

*) Přísahu židovskou viz níže.

72. a. Odporníci mají svadební smlouvy úkazati.

Zdraví i jiného všeho dobrého na P. B. vš. vám žádáme, m. a o. p. p. n. m. Jakož ste nám žalobu a odpor v té při mezi Martinem mlynářem žalobníkem z jedné, a Vaňkem a Urbanem strejci nebožtíka Jana Mazánka odporníky z strany druhé na právo naše poslali; kdež žalobník odporníky viní, žeby se v statek po Janovi Mazánkovi pozůstalý, kterej statek by týž Mazánek po Alžbětě materi vlastní žalobníka bráti měl, čemuž odporníci odpírají pravice, žeby táž Alžběta jsouce dílná s dítkami svými díl svůj Janovi Mazánkovi smlouvami svadebními zavázati měla, nás v tom za naučení prosíc, na to za právo vyřikáme: Že odporníci takové smlúvy, na kteréž se v odpovědi své odvolávají, prokázati povinni sou; a bude-li žalobník co proti takovejm smlúvám chtíti mluvíti neb ukázati, také se jemu nezavírá, aby se dále v té při po předložení obou stran zjiti mohlo, co slušné a spravedlivé jest. A t. z p. Datum ve čtvrtek před sv. Tomášem (17. pros.) l. 73. (135).

b. Odporníci mají žalobníkovi $\frac{1}{3}$ díl statku pozůstalého vydati.

Pozdravení naše s vinšováním zdraví a v něm j. v. d. m. a o. p. p. n. m. Na spis právní a smlúvy svadební nám odeslané v té při mezi Martinem mlynářem žalobníkem z jedné, a Vaňkem a Urbanem strejci neb. Jana Mazánka odporníka (!) z strany druhé, za právo vyřikáme: Poněvadž odporníci tomu, aby Jana Mazánka nebožtíka manželka vlastní máťe Martina mlynáře býti neměla, neodporují, povinni jsou žalobníkovi tíž odporníci třetí díl statku po materi zůstalého, který jest Mazánek nebožtík k sobě přijal, jakožto vlastního synu vydati, než ostatek statku toho nejbližším přátelům vedle smluv svadebních téhož Mazánka slušně zůstati má. Právní pak expensy a outraty se z povážených příčin z obou stran zdvihají. A t. z p. Dán v m. Ol. v sob. před ned. květnú (3. dub.) l. 1574. (148.)

c. Lejtrunk mezi stranami výpovědi soudní neruší.

Pozdravení naše s vinšováním zdraví a vš. d. vzkazujem, m. a o. p. n. m. Na lejtrunk Martina mlynáře z strany jedné, Vaňka a Urbana strejcův neb. Jana Mazánka z strany druhé nám odeslanej za právo vyřikáme, že neohlédajíce se na takovej lejtrunk toho při prvnějším Vám v té věci daném naučení zanecháváme. Než co se právních expensí a outrat při tomto lejtrunku dotejče, ty jest žalobník povinen odporníkům, co jich prokázati budou moci, nahraditi. A t. z p. Dán v m. O. v outerý po ned. rem. (2. bř.) l. 75. K. p. m. O. (57.)

73. a. Až odporníci na žalobu odpověď dají, vydá se naučení.

Pozdravení přátelské vzkazujem s vinšováním v. d., m. a o. p. n. m. Jakož ste nám žalobu Tomáše Kunovského rychtáře Vašeho, kterou k vyššímu právu na nějakého Jíru a Havla činí strany

krádeže od nich vykonané, odeslali, ku kteréžto krádeži žeby se ti dva znali dokládajíc, sme tomu vyrozuměli. A Vám v tom na prosbu toto naučení dáváme, že na jedny strany předložení naučení Vám dávati povinni nejsme, než když odporníci každéj sám za sebe odpověď na žalobu rychtáře Vašeho dadí, a to nám sepsané odesláno bude, rádi Vám na to naučení vydati chceme. A t. z p. Dat. v pond. po ned. Cantate (21. kv.) l. 76. K. p. m. O. (56.)

b. Chtějí-li zlodějům milost prokázati, metlami je dáti vymrskati.

Pozdravení přátelské s vinšováním v. d. napřed vzkazujem, m. a o. p. p. n. m., kdež nám znovu žalobu Tomáše Kunovského, rychtáře Vašeho, i s odpovědmi Jíry z Loukova a Hanila z Nemilan odsíláte, z kterežto odpovědí vyrozumíváme, že se odporníci k takovejm krádežům (!) znajíc za milost prosí, na to Vám toto naučení dáváme, ačbyšte k oběma, poněvadž se nejednou krádeže dopustili, i jakožto k zlodějům se zachovati dáti mohli; poněvadž se v tom znají a za milost tak, aby pokání činiti mohli, prosí: tehda (pokudž chcete) jim milost učiniti, je metlami u planíře nebo z města vedle pořádku Vašeho vymrskati a z gruntů Vašich pro takovou krádež vypověděti dáti můžete. A t. z p. Dat. v pát. po sv. Jak. (27. čce.) l. 76. K. p. m. O. (23.)

74. Manželé dostali se do vězení, poněvadž žena druhého si vzala; manžel, nevěděl-li o té věci, z vězení propuštěn býti má.

Pozdravení naše přátelské vzkazujeme, m. a o. p. p. n. m. Jakož ste nám žalobu Šimona N. rychtáře Tovačovského žalobníka z jedné, a odpověď Václava Chládky i na místě Elišky ženy své obžalovaného z strany druhé, na právo naše, nás v tom za naučení prosíce odeslali, kdež žalobník zprávu dává, že l. 78. nějak při času sv. Ducha obžalovaný do vězení se dostali za příčinou, že táž Eliška majíc manžela svého pořádně vzdávaného sobě jest téhož Václava vzala a se s ním oddati dala, a ačkoli první manžel její živ jest, však že jest s druhejm manželem prebejvání majíce děťátko zpłodila; proti tomu pak obžalovaný svou omluvu, odpor a zprávu dává, tak jakž ten spis to vše v sobě šíře obsahuje a zavírá. Na to Vám odpověď tuto dáváme: Pokavádž by obžalovaný omluvu, odpor a zprávu svú dostatečně prokázati mohl, a sice by dobrého, chvalitebného chování byl, takže se o něm nesmejší, aby se toho vědomě neb všetečně dopustil, nic co jest se tukoliv stalo, že se nesprávně a z omylu stalo, a on že jest s touž Eliškou pořádně vzdán, tehdy by rychtář Váš Tovačovskej k právu světskému žalovati slušně nemohl. Tím sebe i rychtáře Vašeho spraviti a potomně nám zouplna spisy, kdy obě dvě strany dostatečně, co jedna proti druhé říká, slyšány budou (čehož se nyníčko nestalo, poněvadž se (ne)nachází, co rychtář k tomu obžalovaného spisu mluví, a zdali všemu tomu místa dává) odsílati máte. A nestane-li se toho, znáti můžete, že

zbytečně vězně dlouho vězením obtěžovati dáti a k tomu povolovati nám se dobře trefiti nebude moci. Dat. v pát. před sv. Mat. (21. září) l. 78. K. p. m. O. (191—2.)

75. Lotr, který 3 živé zdávané manželky měl a též krádeží se dopustil, mečem odpraven býti má.

Pozdravení přátelské vzkazujeme m. a o. p. n. m. Jakož ste nám psaní učinili v příčině Jana Šternberského zprávu dávající, kterak týž Jan s nějakým Jírou Ostrovským se do vězení Vašeho dostanouc dobrovolně bez trápení se přiznal, že 3 manželky živé vzdávané má a k tomu že 30 loket plátna v Tvorovicích z stavu vyřezal a šest klubek příze ukradl, čehož i po trápení že tomu tak jest potvrdil, a k některým krádežem se více přiznal, nás v tom za naučení prosíce, jak byste se k němu v tom zachovati dáti měli, za právo vyříkáme, že týž Jan pro takové své předsevzetí, jestliže na takovém vyznání až do konce setrvá, mečem na hrdle ztrestán býti může. A t. z p. Dat. v pond. před sv. Martin. (7. list.) l. 1580. K. p. m. O. (188.)

76. a. Odporníkovi žalovanému, že žida ubil a za mrtvého do vody hodil, má se povolití, aby své alibi prokázal.

Pozdravení přátelské vzkazujeme m. a o. p. p. n. m. Jakož ste nám žalobu Jakuba žida z Tovačova žalobníka z jedné a odpor Valentina Vyskočila odporníka z strany druhé s jinejmi právními spisy na právo naše odeslali, nás v tom za naučení prosíce, kdež žalobník odporníka viní, že jest léta t. 80. ten outerý před sv. Vavřincem přitrefice se k němu mezi 8. a 9. hodinů na svítání u mostu, kterýž leží před řeků Vaňka Konečného slove u Jiříkové lásky, jeho sekerů*) za ucho udeřil a více než 5 ran v hlavě udělal, od něho váček s 10 zl. utrhl, a na tom nemaje dosti jeho žida za umrlého do vody vhodil a nad to vejš k témuž židu z ručnice jest udeřic, kde který sochor nalezl, na něho házel, tak jakž ta žaloba to vše šíře v sobě obsahuje a zavírá, čemuž odporník odpírá, škody, poněvadž v těžkém vězení židu k vůli seděti musí, opovídá, a žalobník pak svú při líčí jednak že jest zraněný do města přišel, ty rány ukazoval, a odporník v domě že nebyl; odporník pak se uvoluje to ukázati, kde by téhož dne byl, prosíce, aby vězení propuštěn, a to dostatečně vésti mohl: Zá právo vyříkáme, že žalobník žalobu a líčení té pře za pravé učiniti a prokázati jest povinen. A bude-li obviněný co proti tomu chtíti mluvit, též i ukazovati, to se jednomu jak druhému nezavírá, aby po pořádném obou stran slyšení v té při vyrčeno býti mohlo, co slušné a spravedlivé bude. A t. z p. Dat. v outerý před sv. Kateř. (22. list.) l. P. 80. K. p. m. O. (184.)

b. Témuž aby Tovačovští učinili možnost, svědomím se opatřiti.

Pozdravení přátelské vzkazujeme m. a o. p. p. n. m. Jakož ste nám vedené svědomí i jiné právní spisy Jakuba žida žalobníka

*) Sekerkou, jaké dosud nosí Slováci.

z jedné a Valentina Vyskočila obžalovaného z strany druhé na právo naše, nás v tom za naučení prosíce, odeslali, i toto jest v tom zdání naše: Poněvadž Vyskočil vždy sobě strany vězení stěžuje a na to naříkati nepřestává, že touž věcí všech svědomí sobě shotoviti a nevinu své ukázati postačiti nemůže, tak jak jeho spisy to vše v sobě šíře obsahují a zavírají. I můžete na ty cesty pomysleti, kterakby týž Vyskočil svejmi potřebami dostatečně (opatřen) býti mohl, tak aby žádnéj straně se ublížení nestalo. A za tú příčinú Vám táž svědomí, dokavadž obě strany k zavření pře nepřistoupí, zase od-síláme. Než když strany se všemi dostatky slyšání souce tu při zavrú a nám k spravedlivému rozsudku odeslána akta a svědomí budou, má vyrčeno býti, co slušné a spravedlivé bude. A t. z p. Dat. v pond. před Nanebesavzetí(m) P. Marie (14. srp.) l. 1581. K. p. m. O. (197.)

77. a. Že se každé straně spisy i odpory klásti
povoliti má.

Pozdravení p. vzkazujem m. o. p. n. m. Jakož ste nám psaní učinili v příčině stran sobě odporných, totižto Marty Elblové jináč Glogšpergerové a Mandle žida z Tovačova, nás v tom, zdaliby potřeby své táž Marta v spisu před právo předkládati měla, za naučení právní prosíc, na kteroužto otázku Vaši před Vámi netajíme, že stranám sobě odporným před právem naším potřeb jich a spisů přednáseti aneb odpory klásti, v tom však pořádek právní zachovajíc, se nezavírá, nýbrž jedné každé straně, jak se jí koliv zdá, alebrž tak aby toliko s potřebami svejmi dostatečně slyšána bejti mohla, se toho dopouští, čímž se také spraviti moci budete. A t. z p. Dat. ve čtvrtek po sv. Matouši (22. září) l. 80. K. p. m. O. (42.)

b. Že odporník žid na spis žalobnice, ač z polovice la-
tinský, své potřeby přednésti má.

Pozdravení přátelské vzkazujem m. o. p. p. n. m. Jakož ste nám psaní učinili zprávu dávajíc, že Mandl žid na předloženej spis opravy žaloby Marty Elblové, majíce opravu odporu svého klásti, na odpor se tomu postavil příčinu tu kladúc, že toho učiniti nemíní, protožeby Marta Elblova spis opravy žaloby své na Mandle polovice jazykem latinským předložiti měla, a jakž to vše psaní Vaše šíře v sobě obsahuje a zavírá, na právo naše odeslali, nás v tom za naučení prosíce, za právo vyřikáme: Že Mandl žid proti tomu spisu Marty Elblové své potřeby právní přednésti, a slyšán býti má. A t. z p. Dat. v pát. po hromnicích (3. ún.) l. P. 81. K. p. m. O. (41.)

c. Dává se věděti Tovačovanům, proč žalobnice si ztě-
žuje do práva Tovačovského i do odporníka.

Pozdravení př. vzk. m. o. p. p. n. m. Jakého jest nám Marta Elblova, spoluobytelkyně naše, spisu podala, a co sobě do osob Vašich, též i do Mandle žida v témž za nemalou stížnost pokládá, ten Vám pro širší zprávu a dostatečnější vyrozumění příležitě od-

siláme, nás vedle toho v tom za opatření prosíce, že již té prosby oslyšeti nemoha(!) a nicméně o tom sami vědouc, že od vydání v té při naučení právního již tak dlouhý čas pominul, a jakž toho zprávu máme na dotčené Elblové nikdy v tom nic nescházelo, nýbrž on Mandl žid k daremním přitahům (!) příčinu dával, a skrze jemu v tom folkování jakž se tomu srozumívá ta akta mimo pořádek právní se tak dlouhéj čas zadržely. Nad čímž jistě (ač by tak bylo) žádného oblíbení bychom neměli. Protož na žádost dotčené Elblové Vás tímto psaním přátelsky žádajíc napomínáme, že v tom tak postupovati a se k stranám chovati budete, aby jedné jako i druhé pořádku práva se udělovalo; tolikéž táž akta, (poněvadž Mandl žid až posavád nic nekladl, anobř i ku kladení spisův čas vyměřený, jakž rozumíte, promlčel), ku právu vrchnímu, aby bez prodlení náležitě odeslána byla; kdež nepochybujem, znajíc toho naše napomenutí slušné bejti, že tak učiníte tak, aby z dalších všelijakých obtížností sjiti mohlo. S tím se Vám na všem šťastně a dobře jmiti vinšujem. Dat. v pát. před pam. Všech Svatých l. 1583. K. p. m. O. (195—6.)

1580—1585.

78. Rozepře o 31 měřici ukradené pšenice.

- a. Aby žalobníci žalobu prokázali, a odporník aby prokázal, kde takovou pšenici koupil.

Pozdravení přátelské vzkazujeme, m. o. p. n. m. Jakož ste nám žalobu Davida a Khauffmahna židův žalobníkův z jedné a odpor Matouše Sokola z strany druhé, kdež žalobníci odporníka viní a v druhém spisu svém dokládají, žeby jim třiceti jednu měřici pšenice ukrásti měl, čemuž odporník netoliko odpírá, než aby mohl těžkého vězení propuštěn býti žádá, nás v tom za naučení prosíce, odeslali, za právo vyřikáme: Ačkoliv nedostateci velicí při též žalobě se nachází, však jsou žalobníci žalobu svou co nejspěšnějším čase(m), kterýž jim jmenovati máte pod ztracením té pře i s jinejmi všemi v žalobě obsaženými případnostmi, prokázati a za pravé učiniti povinni. A bude-li odporník co proti tomu chtíti mluvit aneb, kde takovou pšenici koupil, prokazovati, to se jemu nezavírá, tak aby (se) v té při dále zjiti mohlo, co slušné a spravedlivé jest. Než co se dotejče stížnosti odporníka, žeby v přetěžkém vězení seděti měl, to, na jakej by způsob z téhož propuštěn a svou při vésti, k tej státi, dostáti a zadosti učiniti, ujištěn bejti mohl, při uvážení a opatření Vašem bud. A t. z p. Dat. v outerý před pam. sv. panny Kateřiny (22. list.) l. 80. K. p. m. O. (186—7).

- b. Aby odporník prokázal, že ve dveřích díry nebylo, a že ta pšenice rostla.

Pozdravení přátelské vzkazujeme m. a o. p. p. n. m. Jakož ste nám spisy právní, vedené svědomí a jiné potřeby Davida a Kauffmanna židův z jedné a Matouše Sokola z strany druhé na právo naše nás v tom za naučení prosíce odeslali, za právo vyřikáme:

Že Sokol to ukázati a za pravé učiniti jest povinen, že ve dvěři(!) tejš světnice žádného zámku neb díry, skrze kterýby Daniel Tesař krádeži se dívati mohl, není. Též že taková pšenice, souc od židův jiným měšťanům prodávána, jest rostla a na slady rozdělána; židé pak sou povinni své vedené svědomí s svědomím tím, které jest Blaha před pánem ouředníkem vedl, nedadouce čtyrem nedělím projíti, stvrditi a upevniti; a když se to stane, má dále vyrčeno býti, co slušné a spravedlivé bude. A t. z p. Datum v středu po neděli, kteráž slove Exaudi (10. kv.) l. 81. K. p. m. O. (1).

c. Že žalobníci žaloby neprokázali; odporník nech se očistí přísahou.

Pozdravení přátelské vzkazujeme m. a o. p. p. n. m. Na žalobu odpor z obou stran vedené svědomí a jiné právní spisy Davida a Kauffmanna židů žalobníků z jedné a Matouše Sokola odporníka z strany druhé, kteréž ste nám na právo naše nás v tom za naučení prosíce odeslali, za právo vyřikáme, z těch spisů a vedených svědomí tak mnoho se nachází: že žalobníci žaloby své, jakž právo, sou dostatečně neprokázali a za právo neučinili, protož obžalovanej týž žaloby prázen a učiněn býti má, jakož ho pak též žaloby prázdna činíme. A jestli obžalovaný svědomím svým a přísahú to stvrditi může, že jest žádné pšenice tejmž židům nebral, tehda židé jemu zase ze všech outrat a právních nákladův odpovídati a právi býti mají. A t. z p. Dat. v pondělí před Nanebevzetí(!) P. Marie (14. srp.) l. 81. K. p. m. O. (39).

d. Žalovaný přísahu nech vykoná bez zbytečných ceremonií.

Pozdravení přátelské vzkazujeme m. a o. p. p. n. m. Jakož právního naučení od nás žádáte v příčině Matouše Sokola, jakby přísahu konati jměl, za právo vyřikáme: že podle obyčeje a zvyklosti Vaší bez daremnejch a zbytečnejch ceremonií, tak jakž se u Vás od jiných přísahy pravdu pověděti obyčejné konají (poněvadž, jak ste to míti chtěli, nám připisu neodsíláte), táž přísaha vedle naučení našeho vykonána bejti jmá. A t. z p. Datum v pondělí před sv. Ondř. l. LXXXI. K. p. m. O. (179).

e. Nech obžalovaný přes odpor žalobníků přísahu vykoná.

Pozdravení přátelské vzkazujeme m. a o. p. p. n. m. Jakož ste nám psaní učinili zprávu dávající, že židé Sokola k přísaze pustiti odepřeli za příčinou podezřelosti, nás v tom za naučení právní prosíce, i Vám oznamujeme, že sme též rozepře všecky svědomí i jiné spisy v svém bedlivém a bohda spravedlivém uvážení jměli, a se nenadáli, aby tíž židé mimo uznání naše touž podezřelost vyhledávati měli; protož za právo vyřikáme: Že na takovou podezřelost se neohlídajíce Sokol, když se vedle naučení našeho zachová a

vedle pořádku a obyčeje Vašeho přísahu vykoná, že slušně a spravedlivě při témž naučení našem táž pře zanechána bejti jmá. A poněvadž sou se židé proti naučení našemu Sokolovi přísahy činiti odepřeli, mají témuž Sokolovi všechny právní outraty této instancí nahraditi a nad to vejš na tři dni a tři noci do vězení dáni bejti. A t. z p. Datum v pátek po sv. Františku (6. říj.) l. 1581. K. p. m. O.

f. Poněvadž žalobníci žalovali u vrchnosti, žalovaný prožaloval je; mají podati opis své supplikace k vrchnosti.

Pozdravení přátelské vzkazujeme m. o. p. n. m. Jakož ste nám akta právní Matouše Sokola žalobníka z jedné a Kauffmanna a Kople židův z Tovačova, odpor i jiné spisy právní odporníků z strany druhé na právo naše, nás v tom za naučení prosíce, odeslali, kdež majíce všecky ty akta v bedlivém svém uvážení za právo vyřikáme: že odporníci odpor svůj netoliko sub N. 2 než i N. 4, kterež Vám příležitostě odsíláme, a napotom s akty zase odeslaný bejti jmá, ve všem znění a položení, nemůže-li po otevření a publikování tohoto nálezu ve dvou nedělích pořád zběhlých bejti, tehda hned v drugejch dvou, a nejposléze ve třetích dvou nedělích za pravý učiniti a prokázati sou povinni. A pokudž se nachází, že lite pendente obžalovaní nějaké supplikací JMti Pánu z Pernštejna sl. a dobré paměti*), což jim slušně hájeno bejti nemělo, této pře se dotejkající sou podali a se strany žalobní dotejkati jměla, i aby akta celá a dokonalá byla, též se porozuměti mohlo, za jakými příčinami tyto průtahy se dějí, povinni sou obžalovaní též supplikací hodnověrný přípis pod propadením žalobníku pro neposlušnost jich jednoho sta kop groší, za kopu 60 gr. bílejších počítajíce, v témž nahoře vyměřeném čase k aktám položití a sepsané podati. A když se to stane, a vše tak na právě, jakž za pořad, složí, tehda jedné i druhé straně, která čeho bude žádostiva, pro průchod spravedlnosti z takovejch spisů jim hodnověrný přípisy vydati máte. A hned odporníci ve dvou nedělích, žalobník též ve dvou nedělích (ač žádný kratší kompromis mezi stranami není) až do třetnice(!) s svými právními potřebami slyšání bejti mají. A když po pořádném obou stran slyšání strany ku právu zavrou a akta se pořádná a celá ku právu odešl, tehda strany spravedlivého rozsudku očekávati mají. A t. z p. Dat. v pát. po sv. Martinu l. P. 1583. K. p. m. O. (198—9).

g. Že žalovaní mají poříditi hodnověrnější přípis své supplikace.

Pozdravení své vzkazujeme m. o. p. n. m. Jakož ste nám akta právní, vedené svědomí a jiné spisy Matouše Sokola z jedné, Kauffmanna a Kople židů z strany druhé, na právo naše, nás v tom za naučení prosíce, odeslali, za právo vyřikáme: Že z těch spisů najíti se nemůže, aby tento příležitostě přípis též supplikací, která jest vedle naučení našeho právního Sokolovi vydána býti jměla, hodno-

*) Pan Vratislav † l. 1582.

věrný přípis byl, protož Kauffman a Kopl sou to nejposléze do dvou neděl pod touž pokutou, v témž prvním naučení vyměřenou, ukázati a za pravé učiniti povinni, že týž přípis s svým pravým originálem beze všeho umenšení ve všem znění a položení, též klausulích a punktích, se srovnává a znějící jest. Když se to stane a strana každá v jednom spisu (ač toho potřebovati bude) nejposléze v šesti nedělích a třech dnech od vyhlášení tohoto našeho naučení svými právními potřebami slyšána bude, a nám se to odešle, tehda má na to i na tato nynější akta, které za námi zůstávají, vyrčeno a uznáno býti, co za pravé a spravedlivé bude. A t. z p. Datum v outerej po*) sv. Prokopu l. 84. K. p. m. O. (51).

h. A by se žalovaným přálo prodlenějšího času
na pořizení vidimované supplikace.

Pozdravení přátelské vzkazujeme m. a o. p. p. n. m. Jakož ste nám psaní a supplikaci Kauffmana a Kople židův, nás v tom za naučení prosíc, (odeslali), Vám oznamujem: Pokavádž tíž židé bezelstně k tomu postačiti nemohou, a to jejich příčinou neschází, aby tejž vejpis zvidimován v čase určitém bejti mohl, že jim času prodlenějšího, však nejdále do dvou neděl, popříti moci můžete, však aby se mimo ten čas žádnou příčinou odklady více nedály. A protož Vám touž supplikaci pro vyrozumění, a téhož roku stranám do 2 neděl (ačby bezelstně prvé bejti nemohlo) k odložení posíláme, abyšte na touž supplikaci vedle tohoto našeho psaní se zachovati jak věděli, než sice všeho toho při našem naučení zanecháváme. Datum v sobotu den pam. Sv. Petra v okovech (srp.) l. 84. K. p. m. O. (36).

ch. A by se žalobníkovi připis té židovské suppli-
kace vrátil.

Pozdravení přátelské vzkazujeme m. o. p. n. m. Jakož ste nám psaní v příčině Kople a Kauffmana židův z jedné a Matouše Sokola supplikaci z strany druhé odeslali, nás za naučení prosíc, za právo vyříkáme. že témuž Sokolovi přípis též židovské supplikaci též našeho naučení vydati ste povinni. A toho všeho při témž naučení zanecháváme a Vám supplikaci téhož Sokola odsíláme, abyšte jak židův(!) tak i tuto k aktám přiložili. aby, když obě strany slyšány budou, i v těch sobě odporných zprávách zjiti a vyrčeno bejti mohlo, co slušné a spravedlivé bude. A t. z p. Datum v outerej před**) Proměn. Krysta Pána na hůře Tábor l. 84. K. p. m. O. (205).

i. Že žalovaní mají se na nepodezřelém právéu rovnaní
se žalobníkem o outraty; zaroveň aby se osoby úřední
narovnalý stran vězení žalobníka.

Pozdravení přátelské vzkazujeme m. o. p. n. m. Jakož ste nám vedené z obou stran svědomí i jiné právní spisy Matouše Sokola

*) V outerý před sv. Prokopem bylo 4. čce.

**) V outerý po Proměn. bylo 7. srpna.

z jedné a Kauffmana a Kopla žida(!) z strany druhé na právo naše, nás v tom za naučení prosíce odeslali, za právo vyřikáme: Že slušně při naučení našem prvním, jehož datum v pondělí před Nanebevzetí P. Marie l. 81. jminulého, zůstává, a jsou židé s týmž Sokolem o všechny outraty a náklady právní od vyhlášení tohoto naučení do dvou neděl pořád zběhlých urovnati a jeho spokojiti povinni; a jestližeby se to státi mimo naději nemohlo, a Sokol by nesčístnejch (!) outrat vyhledával, tehdy aby tejto při konec učiněn byl, vedle dobrého zdání našeho za slušné se nám býti vidí, aby obě strany, židé pak skrze plnomocné své, po vyjití těch dvou neděl sem se najítí dali; tu bychom na žádost jich některé osoby, kteréžby mezi nimi prostředkovati jměly, z jiných rad k tomu dožádati chtěli, aby to mezi nimi buď přátelským během porovnali, nebo, nechtěla-li by jedna neb druhá strana co mírného podnikati, aby o to pořadem práva v času, který jim bude při tom vyměřen, rozeznáni byli. — A z svědomí Tomáše Kunovského, Jana Chomutovského a Pavla mlynáře zřetelně se to nachází, jaké jest to vězení (když jest týž Sokol od Jana Noska na rathouz podán byl) bylo, a jak dlouho trvalo, a že sou osoby jmenované přespólních bez domácích za rukojmě přijímati nechtěli; než v tom se ve všem mimo řád a právo zachovali a neobyčejné zaručení jímíti chtěli, tak jakž samo jich vysvědčení to vše v sobě šíře obsahuje a zavírá. Protož sou též osoby, kteří jeho do klády za obě nohy vsazovati, do pout a rožeň přes nohy dávatí dali a rukojmí přespólních přijímati nechtěli, i o též vězení s týmž Sokolem na svrchupsaný způsob narovnati povinni. — A jestliže Sokol soukupa svého jmenovati a to dostatečně v týmž čase prokázati bude moci, že jest ty krávy jsouce na jarmarce v Holešově koupil, a druhá strana proti tomu slyšána bude, tehda též strany té krádeže vyřčeno bude moci býti, co slušné a spravedlivé bude; než jiné outraty též domněné o živnošť připravení, neb šenku a živnosti zastavení, ty se všechny z obou stran z slušných a uvážlivých příčin proti sobě zdvihají. A t. z p. Dat. v pát. po pam. Narození P. Marie (září) l. 84. K. p. m. O. (49—50.)

k. Aby se žalobníku překážek od práva nečinilo.

Pozdravení přátelské vzkazujeme m. a o. p. p. n. m. Jaké ste nám psaní učinili, též co spis Matouše Sokola v sobě obsahuje a zavírá, sme porozuměli, kdež nás za naučení právní žádáte, i jiného Vám naučení dáti nemůžeme, než abyšte nám napotom takovejch daremnejch zaneprázdnění nečinili a nás takovejmi psaními nezaneprazdňovali, neb o tom dobrou vědomost máte, jakej jest starobylej netoliko Váš než všech vůbec obyčej, totižto, když žalobník žaluje, aby odpor odpovídal a práv byl. Protož také toho při tom zanecháváme, aby na obvinění Sokola jistá odpověď se dala, a Vám ouřadu nenáleží, abyšte kdy strany v jejich spravedlnostech hindrovati neb na místě stran (když se Vás nic nedotýče) na právo vrchní co tomu podobného napotom vznášeti měli. Tím sebe i strany spraviti moci budete, a takové spisy Vám zase odsíláme. Dat. v pátek po pam. Všech svatých (list.) l. 84. K. p. m. O. (203.)

1. Kdož žalobníka věznili, propadli mu pokutu.

Pozdravení př. vzkazujem m. o. p. p. n. m. Jakož ste nám spisy právní Matouše Sokola žalobníka z jedné a odpor i jiné spisy Tomáše Kunovského, Jana Chomutovského a Pavla mlynáře odporníky (!) z strany druhé, nás v tom za naučení prosíce, poslali, za právo vyřkáme, že odporníci vedle naučení našeho, jehož datum v pátek po Narození P. M. l. 84., se poslušně zachovati jměli. A poněvadž se toho nestalo než z jich samejch svědomí to se zřetelně nachází, jaké to jest vězení (když jest týž Sokol od Jana Noska na rathouz podán byl) bylo a jak dlouho trvalo, a že sou osoby jmenované přesporních bez domácích za rukojmě přijímati nechťeli, protož neohlídajíce se nyní na jich jalové omluvy (neb jestli že jest písař se v tom jináče, nežli náleželo, choval, to sobě časně stěžiti a při své spravedlnosti zanechání bejti posavád mohou) propadli jsou témuž Sokolovi pokutu právem vyměřenou a tu Sokolovi složiti, nebo se vedle téhož naučení zachovati mají. A t. z p. Dat. v pátek po Nanebevst. Pána Krysta (květ.) l. 85. K. p. m. O. (43.)

m. Žalovaní, kteří nyní zase žalobníka žalují, vědí, jaké jsou pořádky zemské.

Pozdravení naše vzk. m. o. p. n. m. Jakou ste nám zprávu v příčině Mandle a Kugle (!) židů z jedné a Matouše Sokola z strany druhé učinili, nás v tom za naučení prosíce, tomu sme z přečtení i z jiných spisů šíře porozuměli. A nepochybujem, že tíž židé pořádky markrabství moravského dobře vědí. Jestliže jest jim týž Sokol čím spravedlivě povínoval, že ho z toho pořádně tu, kdež osedlý jest, bez takových zaneprázdnění viniti mohou. A není náležité, abyšte nás napotom takovým(i) nedůvodnými zprávami a daremně zaneprázdnovati dáti jměli. A to vše pod vypověděním práva škod a outrat (kterýchž nezdviháme) nahrazením. A t. z p. Dat. v pát. po sv. Vavřinci (16. srp.) l. 85. K. p. m. O.

1581—1585.

79. Rozepře o 472 zl., které prý Marta Dytryška židovi Mandlovi dlužna jest.

a. Když Marta žalobu k vrchnímu právu podávala, měl žid bez fortelů na ni odpověď dáti.

Pozdravení př. vzk. m. a o. p. n. m. Jakož ste nám žalobu Marty Dytryšky z jedné a odpor Mandle žida z Tovačova obžalovaného z strany druhé na právo naše, nás v tom za naučení prosíce, odeslali, za právo vyřkáme: Z odporu obžalovaného tak se mnoho nachází, že sám se k tomu zná, že pan purkmistr a páni tej pře k sobě nepřijímajíce na žádost žalobnice ku právu vyššímu sou oddali, i by pak v žalobě práva vrchního žádná se zmínka nedála než k témuž se právu spisy odsílaly, neměl jest týž obžalovaný slušně daremného zaneprázdnění a průtahu činiti a sobě vymyšlených fortelův tak všetečně užívati. Protož má na to i tolikéž, co se škod a outrat

dotejče, vyrčeno a nalezeno býti to, co slušné a spravedlivé bude. A povinen jest obžalovaný na žalobu žalobnice slušný a srozumitelnou odpověď (v) určitém čase, kterýž mu (však bez odtažův) jmenovati můžete, dáti, aby po řádném slyšení obou vyrčeno býti mohlo, co slušné a spravedlivé bude. A t. z p. Dat. v středu po ned. jenž slove Exaudi (16. květ.) l. 81. K. p. m. O. (20.)

b. Do žalobnice ztěžuje si právo Tovačovské; má se na radnici Olomuckou dostaviti.

Pozdravení př. vzkazujem m. o. p. p. n. m. Jakož ste nám psaní učinili, ztěžující sobě do Marty Dytryšky, žeby Vás nemále, ale velice na poctivosti naříkati, tupiti všetečně, nenáležitě a nedůvodně jměla, tomu z psaní Vašeho sme porozuměli, na kteréž i od nás naučení právního žádáte. I znáti můžete, že na jedné strany oznámení něco právního uznati se dobře trefiti nemůže, a chtíce v tom řád a pořádek právní zachovati, na tom sme, dále Pán Bůh ve čtvrtek příští touž Martu s svými potřebami právními, jakož sme jí rok a den uložili, proti též zprávě Vaší a proč jest to učinila, tím ranněji na rathouze slyšeti, a po vyslyšení obou stran vyřknouti, co slušné a spravedlivé bude. Protož jestliže toho přítomni býti chcete, to při vůli Vaší zůstává, než sice na psaní Vaše Vám žádného konečného naučení dáti nemůžeme. A t. z p. Dat. v outery po sv. Jiljím (4. září) l. 1581. K. p. m. O. (47).

c. O zamyšlenou appellaci jedné strany na hrad Pražský.

Pozdravení př. vzkazujem m. a o. p. p. n. m. Jakož ste nám psaní Vaše a suplikací Mandle žida odeslali, tomu sme z přečtení vyrozuměli. A ačkoliv se nám na oznámení jedné strany bez dostatečného druhé strany (s) svými potřebami slyšení něco právního uznati dobře trefiti nemůže, však abyšte jak sebe tak strany čím spraviti věděti mohli (bychom my i pak od osob našich, kdyby se pořádně odvolání na JMC pány rady nad appellacemi na hrad Pražský a proti takovejm nálezům, kteréby na ublížení spravedlnosti (ač náš nález toho v sobě neobsahuje) se dály, téhož odvolání brániti nemínili) Vám příležitě pro širší vyrozumění, ne z povinnosti, ale šetříce osob a žádosti Vaší přepis z nadání a svobod JM^{tem} všem čtyřem stavům markrabství tohoto Moravského daných odsíláme. A jestliže Vy netoliko vedle zprávy Vaší proti starobylým pořádkům, nýbrž proti všem čtyřem stavům markrabství tohoto Mor. co před sebe vzíti chtíte budete, to při užívání (!) Vašem bud. S tím se Vám na všem dobře jmíti vinšujem. Dat. v sob. před sv. Antonínem (13. led.) l. 82. K. p. m. O. (189).

d. Specifikace toho dluhu, oňž činiti jest; žid má dluh prokázati; Olomucké právo se ohražuje, jakoby appellaci do Prahy zabraňovalo. — Marta si ztěžuje o vězení.

Pozdravení př. vzkazujem m. a o. p. p. n. m. Jakož ste nám spisy právní Marty Dytryšky a Mandle žida z strany druhé na právo naše, nás v tom za naučení prosíce odeslali, za právo vyříkáme:

Z těch všech spisů tak se mnoho nachází, že Marta Dytryška, aby jí žid mimo dvou set a dvaceti zlatých co více půjčiti měl se znáti nechce, nýbrž že jest na touž sumu témuž židu 17 věder vína zemského, každé vědro po 2 zl. počítajíc, učiní 34 zl., již odvedla a dala, dokládá; žid pak praví, že pořádné zápisy má, že jest Martě Dytryšce 472 R na základ neb klenoty a na slib neb přípověď též Marty 200 zlatých půjčil. — A aby toho vína těch nahoře oznámených 17 věder přijati neměl, nezpírá, nýbrž že jest s těmiž klenoty jako svejmi vlastními činiti mohl a moc jměl oznamuje. Protož jest žid takovou svú půjčku v jistém a určitém čase, kterýž mu vedle našeho přímého zdání neb obyčeje a starobylého pořádku jmenovati můžete, prokázati a za pravé učiniti povinen. A jestliže táž Marta Dytryška proti tomu slyšána býti žádá, a to co jest v svém spisu položila, že jest cedule jmenem (jejím) psáti dal, prokázati a za pravé učiniti by chtěla, toby jí slušně odepříno a hájeno býti nemohlo; protož i v tom se tak zachovati a jí jistej a určitej čas jmenovati můžete, tak aby po pořádném obou stran slyšání dále vyrčeno býti mohlo, co slušné a spravedlivé bude. Vedle hlavní pře za třetí artykul i to se při těch spisech nachází, že Marta sobě stěžuje, že by se při tejš při daremní odkladové díti měli, ale žid odporující praví, že z ponuknutí našeho do apellací před rady JMC na hrad Pražský jemu jest zbráněno, a že jest se do vězení dostal; tu stranám oznámiti jmáte, že my žádnému pořádné apellací, která by též místo své jmíti mohla, nikda sme nebránili a posavád brániti nemíníme. A za těmi příčinami aby se takovým stížnostem porozuměti a i napotom slušně odolati mohlo, máte netoliko v tejto rozepři než i ve všech jiných při vkládání k aktám spisů na každém spisu, kdy a kterého dne se dodává, pilně poznamenati dávati, aby se i v tom řád dobrý zachovávaje strany v svých (!) stížnostech spravedlivého opatření očekávati mohly. Dále se pak i to nachází, že strany se na některé numerované vejписы odvolávají, kterýchžto při aktách vyhledávati nemůžeme. Protož Vám ty spisy odsíláme, abyšte ty případy i ten německý spis sub No 2 vedle Dytryšky znějících při konci petici (peticzy) k týmž spisům přidati dali, tak abychom zouplna akta jmenovati(?) mohli. Neb jestližeby se od Vás napotom co toho (o čemž nesmýšlíme) dáti mělo, znáti můžete, že bychom na nedokonalé spisy žádného naučení dávati nemohli, nýbrž by strany škod a outrat též daremního a zbytečného zaneprázdnění uznáno býti muselo, coby za slušné a spravedlivé bylo.

Vedle toho všeho i to se ještě nachází, že Marta sobě strany vězení stěžuje, ale žid, v jakémby vězení držána byla, zpravu dává. A naposledy Marta Dytryška škod a outrat pohledává, a žid též strany rukojemství, jakby ty klenoty zaručeny byly, zjevně neoznamuje ani připsu neodsílá. Protož na ty artykule Vám nyní naučení právního, dokavadž nám všecka akta z ouplna zase odeslána nebudou, dáti dobře se trefiti nemůže, než má napotom, když dostatečně strany se všemi právními potřebami, jak o jeden i o jiné všecky artykule i svými průvody slyšány budú, uznáno a vyrčeno býti, co slušné a spravedlivé bude, a t. z p. Dat. v outerej po pam. Nar. P. M. (11. září) l. 82. K. p. m. O. (181—3).

e. Dává se místo stížnosti, že svědomí žida mimo pořádek jest vedeno.

Pozdravení př. vzkazujeme m. o. p. n. m. Jakož ste nám spisy právní obšírné a vedené svědomí Mandla žida z jedné a Marty Dytryšky z strany druhé na právo naše, nás v tom za naučení prosíce, odeslali, Vám oznamujeme, že sme naučení právní Vám na táž akta vydati chtěli, však pokudž se nachází, že Marta Dytryška mezi jinejmi i to sobě stěžuje, žeby v svědomí od žida vedeném pořádek práva pominut bejti měl. A protož slušně ten nedostatek předně má napraven bejti, ale tak, abyšte Martu Dytryšku k tomu, když žid svého svědka Martina Vencla k svědomí stavěti bude, citovati dali, aby ona své právní potřeby předněsti a dále podle práva v tom postupovati mohla, a takové seznání svědkův slušně zapečetěné držáno bejti má dotud, dokavadž by strany všech svědomí neprovedli a za odevření neb publikování jich nežádali. A pokudž táž akta velmi zatmělé a ne srozumitelně sepsána a pořádně složená se nenacházejí, takže sotva toho sme se dočisti mohli, kde počátek neb konec jich jest: protož je Vám zase odsíláme. A budou-li nám napotom pořádně a tak jak jeden spis na druhý jde odeslána, a Vy co právního po nás žádáti budete, má Vás, co za pořad práva jest, potkatí. Datum v outerej po památce Těla Božího*) l. 1583. K. p. m. O. (18; 193—4).

f. Vracejí se právu Tovačovskému spisy, že nebyly složeny, jak po sobě jdou.

Pozdravení své vzkazujem m. o. p. n. m. Jakož ste nám spisy Mandla žida a Marty Dytryšky na právo naše odeslali, Vám oznamujem, že toho při těch spisích najíti nemůžeme, abyšte se vedle naučení našeho, jehož datum v outerý po památce Těla Božího, zachovati a spisy pořádně složené a tak jak jeden spis na druhý jde odeslati jměli. Protož Vám ty spisy zase odsíláme a Vás napomínáme, abyšte nejdéle do tří dnův od tohoto příštího pondělka počítajíce také spisy, jak jeden na druhej jde, totiž to od nejprvnějšího až do nejposlednějšího po alfabetě neb počtech poznamenati dadouce vedle artykulů v naučení, jehož datum v outerej po památce Narození P. Marie l. 82., vyměřených a vysvětlených složili, zapečetili a je pořádně složené a poznamenané se(m) na právo vedle právních peněz, (jak) mnoho těch artykulův jest, na kteréž se právem naučení vydávati mají, po jistém poslu odeslali a dalšího právního opatření očekávali. Nestane-li se toho, Vám se opovídáme, že dále takových daremných zaneprázdnění a stran v právě a spravedlnosti meškání od Vás snášeti nemíníme, nýbrž se k Vám vedle náležitosti zachovati dáme. Datum v sobotu před ned. postní Oculi (3. břez.) l. 84. K. p. m. O. (180).

*) Dle nového kal. 14. června.

g. Poněvadž při spisu pod literou A. jsou nedostatky, nechať někdo z Tovačova přijde do Olomouce.

Pozdravení př. vzkazujeme m. o. p. p. n. m. Akta a spisy právní v tej rozepři Marty Dytryšky z jedné a Mandla žida z strany druhé v uvážení svém sme jmiti chtěli, ale Vám oznamujem, když sme nejprvnější spis pod literou A. uvažovati chtěli, že ihned nedostatky se našly. Protož Vám té cesty podáváme, chcete-li z prostředku Vašeho k pondělku příštímu osoby některé sem vypraviti, aby o to rozmluveno, a bude-li možné, na místě dobrém postaveno bejti mohlo; protož oumyslu Vašeho, co v tom jest, chtějte nám o tom dáti věděti, abychom se dále náležitě a spravedlivě zachovati mohli. S tím ochraně Božské Vás poručena činíme. Dat. v sobotu před nedělí Judica (17. bř.) l. 84. (40).

h. Aby žid přísáhal.

Pozdravení př. vzkazujem m. o. p. n. m. Jakož ste nám spisy právní, vedené svědomí a jiné potřeby Marty Dytryšky žalobnice z jedné a Mandla žida odporníka z strany druhé na právo naše, nás v tom za naučení prosíce, odeslali, za právo býti uznáváme: Předně, co se těch 200 zlatých půjčených, k kterým se žalobnice zná, dotejče, že to slušně při témž zápisu, kterej jest v knihách rychtářských, zůstává; než 472 zlaté, (k)kterým se táž žalobnice znáti nechce, ač jest odporník ten dluh dostatečně prokázati měl, však může-li svým dobrým svědomím, když mu k rozmyšlení do 2 neděl čas dáte, se rozmyslíce příležitou přísahu (viz vedle) ten dluh 472 R. vedle toho, co jest provedl, potvrditi a touž přísahou vykonati, tehda Marta Dytryška jemu z toho odpovídati práva bejti a jeho spokojiti jest povinna. A ouroky neb lichvy z hodnejch a slušnejch příčin netoliko za tou příčinu, že se neprokazují: jako že při cedulích zapsány se nenachází, nýbrž z jiných mnohých uvážlivých příčin, které za námi zůstávají, jako i právní outraty obou stran žalobnice i odporníka proti sobě zdviháme a compensujeme. Též že za právo vyříkáme, že jest odporníku nenáleželo těch klinotů roztrhati dáti; protož jestli žalobnice též ve dvou nedělích přísahou tělesných obyčejích(!) svým dobrým svědomím tu jemu hodnost těch klinotů jako i šatů obdržeti moci bude, a odporník toho svou židovskou přísahou neumenší, jest týž odporník s žalobnicí o tejj rest neb cenu a hodnost jich urovnati povinen. Než co se stížnosti žalobnice, žeby na ni mocí sáženo a ona do vězení dána byla, dotejče, bude-li žalobnice to chtíti prokázati a za právo učiniti, a druhá strana proti tomu slyšána bude, tehda má vyrčeno býti, co slušné a spravedlivé jest. A t. z p. Dat. v outerej po sv. Prokopu (10. čce) l. 84. K. p. n. O. (200—1.)

ch. Formule židovské přísahy.

Das ich Manndl Jud Martha Ditrichin Vierhundert Zwey Vnd Siebenzig gulden geliehen habe, Vnd das sie mir das selbige schuldig Vnd Züebezalzen Vorpflcht ist, Schwer ich vnd betrewe hiemitt,

das mir Gott helfe auf diesen funff buchern Moysi, der Himmel vnd erden, laub vnd gras, Vnd alle Ding erschaffen hatt. Vnd ob ich Unrecht schwere, das mich die erde miese Verschlinden, die Dathann Vnd abyrom Verschlandt(!), Vnd ob ich Unrecht schwer, das mich die maselsucht bestehe, die Naaman Verlies Vnd Jezi ankam*), Vnd ob ich Unrecht schwer, das ich aus der ehe Vortilget werde die Gott Mosy gab durch die Zehenn geboth auf dem berg Synay, Vnd ob ich Unrecht schwer, das die siendt uber mich gehe, die uber falsche schwerer ausgesagt ist in den funff buchern Moysy; Vnd ob ich Unrecht schwer, das ich Zum Stein werden mus als Lottes weib, die Zue einer Salzseulen ward; Vnd ob ich Unrecht schwer, das mich die blutsucht bestehe Vnd nimer Verlasse, Vnd ob ich Unrecht schwer, das ich nimmermehr muss Kommen in's Abraham's schoss; Vnd ob ich Unrecht schwere, das mich Gott ewiglich schende Vnd Zue dem Teuffel sende mit leib**) vnd seel, Hatt Vnd nimenehreu(!) Amen. (202).

i. Aby Dytryška cenu klenotů sobě šacovala, a aby žid svou přísahou tu cenu hleděl zmenšiti.

Pozdravení př. vzkazujeme m. o. p. p. n. m. Psaní, kteréž ste nám učinili, též spis Mandla žida odeslali, kdež týž Mandl žid za vysvětlení slov v naučení našem totižto „A odporník toho svou židovskou přísahou neumenší“, tomu všemu sme porozuměli. I pokudž nás za naučení žádáte, za právo vyřikáme: Že to vše při témž našem naučení, kteréž světlé a srozumitedlné jest, zůstati má, však těmi slovy nic jiného se neuznává, než to, aby Markyta Dytryška, cenu neb hodnotu těch při židu zanechaných klinotů a šatů totižto, že je sobě vedle svého dobrého svědomí tak nebo tak velice, jakby obdržeti sjejm svědomím mohla, šacuje a pokládá, a že smejší, žeby takovou neb takovou sumu stály, přísahou obdržela, a žid by se nad tou cenou obtížen býti uznával, a mohl by svou židovskou přísahou tu cenu umenšiti, tehda by s touž přísahou slyšán byl, aby dále o rešt neb cenu a hodnotu jich urovnáno a soudu konec učiněno bejti mohlo. Datum v pátek po sv. Jakubu (27. čce) l. 1584. (20—21).

k. Tovačovským hrozí se vypověděním práva, že židovi nadržují.

Pozdravení př. vzkazujeme m. a. o. p. p. n. m. Jaká jest nám supplikace jménem Marty Dytryšky podána, tu Vám pro širší vyrozumění příležitosti odsíláme. A pokudžby tak bylo, že byste víceji

Pozoruhodno jest, že pro žida přísahu nepřeložili na česko. Celkem ovšem snášel se s formulí saskými právy předepsanou, ale značně jest zkrácena a odpadly též formality, neboť čteme v Jevičském rukopise l. c.: „Jat obir di soche iber femzigletige mork, so soll her sweren off dem rodal vnd sol aynen groen rok an hoben on hemde an blosser hent vnd cawou groee hosen on furwacz vnd ayne hent, di in lommen blut gefeuchtet ist“.

*) V Jevičském rukopise: „Di naman forlis und iesse bestunt“.

**) V Jevičském rukopise: „vnd mich der tewffl felle vnd wek fire mit laibe“ vnd mit selen nu und ymer mer (LXII. LXIII.)

židovským chtěním neb nechťením se spravovali, nežli naučením a dobrým zdáním naším, znáti můžete, že by Vám to schváleno bejti nemohlo, neb víte, že žid jsouce strana soudci bejti nemůže, aniž jest slušné, by týž žid i spisů přijímati(se) zbraňoval, abyšte Vy jich přijímati a na právo k spravedlivému rozeznání odsílati neměli. Protož nepochybujem, nýbrž za potřebné uznáváme, Vas nad zbyť tímto psaním napomenouti a to pod pokutou vypořádě'ní práva, abyšte se v tom podle práva spravedlivě zachovali a stranám netoliko nápomocni byli, nýbrž je přidrželi, aby po svých právních potřebách bez odkladu postupovali a jich v ničemž nehindrujíce, aby bez dalších židovských zaneprázdnění na jich předložené právní potřeby spravedlivého rozsudku očekávati mohli. S tím se Vám dobře jmiti vinšujeme. Dat. v pátek před ned. Cantata (17. květ.) l. 85. K. p. m. O. (44).

1. Že žid již nemá připuštěn býti k přísaze o cenu klenotů.

Pozdravení př. vzkazujeme m. o. p. n. m. Jakožto ste nám psaní učinili a vedle toho dva spisy právní, jeden Marty Dytryšky a druhý Mandla žida, nás v tom za naučení prosíce, na právo naše odeslali, za právo vyříkáme: Že neohlídajíce se na ty spisy, toho všeho při naučení našem, jehož datum v outerej po sv. Přokopu l. 84. zanecháváme. Však s touto vejmínkou, že nyní již po vykonaném od Marty Dytryšky závazku Mandl žid k takové přísaze, kteréž užiti žádá (na předešlé naše vyměření neukazujíce) klinotů a jinejch věcí pořádně šacovati nedavše, připuštěn slušně býti nemůže, pokudž žádných hodných příčin, pro které by sobě tu cenu obtížnou bejti uznával, prokázati a za pravé učiniti, aby k židovské přísaze nyní připuštěn byl, jest nemohl. A na to vejš naučení naše na žádnou takovou holou přísahu, na kterou nyní žid se vztahovati (chce), nemají. Než kdyby žid byl všechny věci pořádně šacovati davše lepší zprávu o ceně těch jistých věcí vedle svého svědomí a přísahy dáti byl mohl, nežli táž Marta, i v tom by slušného opatření byl užil. Škody pak a outraty této instancí s obou stran z hodnejch příčin se zdvihají. A t. z p. Datum ve štvrtek před Všemi svatými l. 1585. K. p. m. O. (45—6).

80. O násilí.

Pozdravení přátelské vzkazujeme m. o. p. n. m. Jakož ste nám outrpné vyznání Urbana Blazniče na právo naše nás v tom za naučení prosíce odeslali, za právo vyříkáme: Že slušně na všechny případnosti se vyptati a předně na to pozor jmíti jmáte, jak jest to násilí dceři Štastného z Kralic učiniti chtěl . . . , též zdali touž děvečku v Vrbátkách onásilnil, a dále vedle jeho provinění jeho ztrestati dáti můžete. A t. z p. Datum v pátek po pam. naroz. P. M. l. 84. K. p. m. O. (58).

81. Co činiti, že žalovaný žalobnici nechce odpovídati, kdo jejího manžela zavraždil?

Pozdravení přátelské vzkazujeme m. o. p. n. m. Jakož ste nám poslali žalobu i jiné spisy právní Doroty vdovy po neb. Matějovi Řešíkovi žalobnice z jedné a Jana Skrocha obžalovaného z strany druhé, kdež žalobnice zprávu dává, že odporník jdouce s nebožtíkem manželem jejím do města Tovačova při času začátku adventu l. (15)85. u Pavla Fialky až do večera na vině jsouce a odtud domů jdouce, neb jíti chtěje, a když sou spolu vyšli, že manžel její tu na cestě blíž dědiny Oplocan hanebně zamordován, než že ta žalobnice neví, co se tu dalo a způsobilo i jakým způsobem se ta věc přitrefila, toho žádajíc, aby obžalovanej to ukázal, kdo a jakým způsobem manžela jejího jest zamordoval, na kteroužto žalobu obžalovaný odpovídati se zbraňuje, nás v tom za naučení prosíc, za právo vyřikáme: Chce-li žalobnice pořádnou stížností neb žalobů obžalovaného z oučinku jistého, v čem mu vinu dává, obviňující učiniti, že se to jí nezavírá, a jestliže toliko ta stížnost žalobnice vedle druhého jejího spisu jest, že obžalovanej jí oznámiti nechce, kdo a jakým způsobem manžela zamordoval a toliko by od něho svědomí žádala, tehdy vedle náležitosti pro průchod spravedlnosti, slušné by svědomí dáno bejti mělo. A pokudžby odporník za pravé učiniti a to prokázati mohl, že jest s povolením fojta po svých potřebách přes svět pracoval a žalobnice, by hodnějších příčin k podezření proti odporníku, než jak v aktách svých pokládá, neměla, tehdy po pořádném obou stran slyšení i z strany škod a outrat, kteréž nyní na tento čas mezi nimi vyzdviháme. vyrčeno bude moci bejti, co slušného a spravedlivého bude. A t. z p. Dat. v středu den proměn. Krysta Pána na hůře Tábor (6. srp.) l. 86. K. p. m. O. (2—3).

82. Že třeba útrpně vyšetřiti, bylo-li děťátko mrtvo.

Pozdravení naše přátelské vzkazujeme m. a o. p. n. m. Jakož nám zprávu dáváte, že Salomena Telebořka vždy na tom stojí, že jest tož děťátko mrtvé měla, nás v tom za naučení prosíc, za právo vyřikáme: „Že ještě tomu rozuměti nemůžeme, zdali byste se k též Teleboře vedle naučení našeho i s pohrůžkou outrpního práva zachovati dali, neb pokavadž stará Kostkova s jinejmi ženami, kteréž se na též děťátko dívaly, jí to v noci s pravdou mluvíti mohly, že jest děťátko dospělé, jakž náleží bylo, a táž Salomena i toho ničímž odvésti a se z domnění vyvésti dostatečně nemohla, tehdy byste příčinu jmíti mohli, ji outrpným právem vedle náležitosti pro vyzvědění pravdy zohlediti dáti. A t. z p. Dat. v pátek den památky sv. Maří Majdaleny (23. čce) l. 1588. K. p. m. O. (204).

83. a. Aby se odporníkovi přálo času u potřebami právními se opatřiti.

Pozdravení své vzkazujeme m. a o. p. p. n. m. Jakož ste nám spis Jana Dobroňova obžalovaného na právo naše nás v tom za naučení prosíce odeslali, za právo vyřikáme: Poněvadž dotčený Dobroňov

odpověď na žalobu jest dal, že žalobník žalobu svou v jistém brzkém časi, kterýž jemu bez odkladův jmenovati máte, prokázati a za právo učiniti jest povinen. A když obžalovaný s potřebami svými právními protiva tomu slyšán bude, má dále uznáno býti to, což slušné a spravedlivé jest. A t. z p. Dat. outerej na den sv. Lucie (13. pros.) l. 1588. K. p. m. O. (89).

b. Že žalobnice do dvou neděl žalobu pořádnější pod propadením pře podati má.

Pozdravení své vzkazujeme m. o. p. n. m. Jakož ste nám zprávu fojta a starších dědiny Oplocan, též spečetěný spis v způsobu svědomí, kterýž Vám zase odsíláme, a Jana Dobroňova právní potřeby odeslali na právo naše, nás v tom za naučení prosíce, za právo vyříkáme, že žalobníci rok jistej a konečnej jmenovati máte od publikování a vyhlášení tohoto naučení do dvou neděl pořád zběhlých, aby žalobu svou se všemi případnostmi v týmž čase nebo, nebude-li moci bezelstně, v druhých dvou nedělích pořádněji a dostatečněji, než se posavad stalo, pod propadením té pře, všech škod a outrat na to vzešlých, prokázala a za pravé učinila. A když vedle předešlých naučení našich vobě strany slyšány budou s jejich právními potřebami, má uznáno a vyrčeno býti, co spravedlivé bude. Než co se stížnosti ouřadu Oplocanského dotýče, takových neřestí stranám přehlídati povinni nejsou, než mohou se k jednomu každému náležitým trestáním zachovati a takové neřesti skutečně zastavovati. A t. z p. Dat. v středu po ned. postní Judica (22. bř.) l. P. 89. K. p. m. O. (60).

c. Mordýře mečem odpraviti.

Pozdravení přátelské vzkazujeme m. a o. p. p. n. m. Jakož ste nám vedené svědomí, odvod a jiné spisy právní Jana Dobroňova obžalovaného z jedné a Doroty vdovy po neb. Václavovi Synku zmocněných žalobníkův z strany druhé na právo naše, nás v tom za naučení prosíce odeslali, za právo vyříkáme: Ačkoli dosti nepůsobně v domě Pavla Borka nebožtík Václav Synkův se choval, však nicméně z vedeného svědomí tak se mnoho nachází, že jest od Jana Dobroňova týž sirotek zamordován. Protož k němu obžalovanému jakožto k mordýři se zachovati, jeho mečem od života smrtí sklíditi dāti podle ostrosti práva (ačbyšte jemu milosti učiniti žádné slušné příčiny neměli), moc jmáte. A t. z p. Dat. v pát. po památce mláďátek (29. pros.) l. 89. K. p. m. O. (61).

84. a. Rozepře o pozůstalost, kdež se jedna strana táhne k smlouvám svatebním, druhá ku kšaftu.

Pozdravení své vzkazujeme m. o. p. n. m. Jakož ste nám spisy právní Gabriele Mezřického i na místě jiných přátel jeho žalobníků z jedné a Marty Jana Mezřického nebožtíka pozůstalé vdovy odpor-nice z strany druhé na právo naše, nás v tom za naučení prosíce, kdež žalobník odpornici viní, žeby jemu a přátelům jeho vedle

poslední vůle neb kšaftu Jana Meziřického na smlouvách svadebních vyměněných 600 tj dodati se zbraňovala; odpornice pak zmocnění pořádného jsouce žádostiva kšaft proti smlouvám svadebním nepořádněj býti, a že jest těch 600 tj k sobě nikdo nepřijal praví: Protož jest žalobník, ač jest pořádně zmocněn, žalobu svú v jistém určitém čase, který jemu jmenovati máte, prokázati a za pravé učiniti povinen. A proti tomu zase odpornici též všechny právní dohrodiní se pozůstávají, aby po pořádném obou stran slyšení v té při vyrčeno býti mohlo, co slušné a spravedlivé bude. A t. z p. A teď Vám ty smlúvy svadební i ten kšaft zase odsíláme. Datum ve štvrtek po sv. Vítě (15. čna) l. 89. K. p. m. O. (63).

b. Aby strany ukázaly, co nebožtík sobě vymínil.

Pozdravení přátelské vzkazujeme m. a o. p. p. n. m. Spisy právní Gabriele Meziřického žalobníka z jedné proti Martě neb. Jana Mezeřického někdejší manželce, obžalovanéj z strany druhé, nám na právo naše odeslané Vám zase odsíláme a za potřebí býti uznáváme, aby obě strany při těchto Vám odeslaných spisích své další srozumitelné potřeby vyjádřeněji a světleji nám přednesly a to ukázaly, že jest nebožtík Meziřický smlúvy svadební kšaftem měniti neb tvrditi příčinu jměl. Též i to vyhledajíce, co jest na těch gruntech l. 82. sobě Jan Meziřický vyměnil, jak jest tehdáž 700 R. témuž Meziřickému na tejhž domích v smlouvách jmenovaných náleželo, obě strany vedle oučtů ukázati mají, aby dále vyrčeno býti mohlo, co slušné a spravedlivé bude. A t. z p. Dat. v pátek před novým létem po narození Božím příštím(!) 1590 (29. pros. 1589). K. p. m. O. (64).

c. Aby obžalovaný poslední vůli do 700 R. vykonal.

Pozdravení své vzk. m. a o. p. n. m. Jakož ste nám spisy právní, vedené svědomí a jiné potřeby Gabriele Mezeřického žalobníka z jedné, a Martina písaře důchodního, obžalovaného z strany druhé, na právo naše nás v tom za naučení prosíce odeslali, za právo vyříkáme: Z těch všech spisů tak se mnoho nachází, že nebožtík Mezeřický na smlouvách svadebních 700 zl. na gruntech jmenovitě na domě Jana Švehláka, na domě Jana Kryštofora a chalupách Jiříka Strouny a Jiříka Balasty jest sobě vyměnil, a po témž na touž výminku svou poslední vůli sepsal a na rathouz schovati dal. I poněvadž jest své zdání z strany těch 700 R. smlouvami vyměřenými(!) kšaftem vysvětlil a nad takovou bezpochyby svou sepsanou vůli život svůj dokonal a toho nic nezměnil, slušné jest, aby obžalovaný touž poslední vůli do sumy 700 R vykonal. Než outraty a škody, ty z hodných příčin mezi sebou zdviženy býti mají, jakož je pak s obou stran zdviháme. A t. z p. Dat. v pát. den 10. ap. po sv. Vavř. (10. dub.) l. 1590 (206).

85. Žalobník má do určitého času žalobu svou prokázati.

Pozdravení přátelské vzkazujeme m. a o. p. n. m. Jakož ste nám žalobu a jiné spisy právní Jana Buchty a jeho konsortův

žalobníkův z jedné a Matěje syna Hruškového odporníka z strany druhé na právo naše, nás v tom za naučení prosíce, odeslali, za právo vyřikáme, že žalobník žalobu svou v času určitém prokázati a za pravé učiniti jest povinen. A jestliže má co proti tomu odporník vésti neb mluvit a prokazovati, to se též jemu nezavírá, aby po pořádném obou stran slyšení vyrčeno býti mohlo, co slušné a spravedlivé bude. A t. z p. Dat. v m. Ol. ve čtvrtek před ned. jenž slove Křížová (24. kv.) l. 1590. K. p. m. O. (65)

86. K vrahovi neznajícímu se ostrým právem přikročiti.

Pozdravení př. vzkazujeme m. a o. p. n. m. Jakož ste nám outrpné vyznání Macka Mirkyně, nás v tom za naučení prosíce, na právo odeslali, za právo vyřikáme: Pokavadž Pavel Stárků dobrovolně se k témuž mordu nad otcem provedeným znáti nebude chtíti, že ostrým outrpním právem pro vyzvědění pravdy i k témuž Urbánkovi přikročiti příčinu jmáte. A t. z p. Dat. ve čtvrtek před sv. Jiljím 30. srp. l. 90. K. p. m. O. (21).

87. Aby se straně žalující na právo Tovačovské vyhovělo.

Pozdravení př. vzkazujem m. a o. p. n. m. Jakož ste psaní Martě Elblové na žádost její na Vás vloženou učinili, to jest nám táž Marta v originalu předložila, kteréž sme v svém uvážení jměli. A nemohouce táž Marta na též odpovědi přestati, k ouřadu jest příležitě supplikaci podala. My pak o Vás nepochybujeme, nýbrž z mocnosti práva Vás napomínáme, že se v tom spravedlivě netoliko zachováte, a k dalším nesnázím přijíti nedáte. S tím se Vám dobře jmiti vinšujeme. Dat. v pát. před sv. Tomášem (15. pros.) l. 95. K. p. m. O. (62).

88. O věznu k žádosti cizí vrchnosti propuštěného.

Moudří a o. p. p. n. m. Téhož zdraví i jiného všeho nejlepšího dobrého přejeme Vám rádi. Poněvadž na poručení JMti pana hejtmána Jana Vesního z vězení Vašeho vrchnosti jeho (čím jste bez toho dle zřízení zemského povinni byli) ste vydali, dáleji s tou věcí činiti nic nemáte, ale bude-li jeho kdo z čeho chtíti viniti, poněvadž JMť pán jeho za pravé a spravedlivé od něho učiniti připovídal, tam, totižto před vrchností jeho, toho pohledávati, viniti a, co zapotřebí podle práva bude konati, musí, a t. z p. Dat. v Ol. v outerý po sv. Pavlu na víru obr. (27. led.) l. 1598. P. a r. m. O. (207).

89. a. Nápad rovným dílem jak žalobníkům tak žalovaným náleží.

Tovačovským. M. a o. p. p. n. m. Zdraví i jiného všeho dobrého Vám rádi přejeme. Jaká jest rozepře na právě Vašem mezi Vavřincem mlynářem z Hrdibořic a švagry jeho na místě manželky jich žalobníky, též Augustinem Pantyčerem na místě manželky jeho a consorta jeho odporníky, o vymínku, kterou jest někdy Barbora mlynářka z Oplocan sobě na smlouvách svadebních před manželem

svým vymínila, vznikla. z odeslaných act jsme dostatečně porozuměli a ty bedlivě uvážíc z práva bejti uznáváme: Poněvadž jak žalobní tak i odporní strana v jednom gradu nebo stupni bejti se poznávají, a žádnéj jinej rozdíl, kromě že strana žalobní od bratří otcova (!) tej nebožky Barbory, jako strana odporní od bratří mateře její sou pošli, se nachází: Z té příčiny slušně taková někdy často psanej Barbory mlynářky vymínka na všechny společně, jak žalobníky tak i odporníky rovným dílem k rozdělení mezi ně náleží. A t. z p. Datum v Olomouci v pondělí po neděli Reminiscere (8. bř.) l. 99. (Sent. ad extr. 15. 5. 13.)

b. Aby právo Tovačovské oznámilo, kdy předešlou
výpověď vyhlásilo.

Pozdravení naše přátelské vzkazující, m. a o. p. a p. n. z. m. Psaní Vaše s odeslanou dvojí missivou (mistivou) uroz. pána Jana Kokorského z Kokor a na Laškově, nač by se vztahovalo, sme porozuměli, a poněvadž nám v tej příčině věděti potřeba jest, kdy a kterého dne jest vejповěď naše, jejíž datum v pondělí po neděli Reminiscere l. tohoto mezi nápadníky nebo přátely po nebožce Barboře mlynářce z Oplocan o tu věc publicirována, že nám to v známost neprodívajíc uvedete, věříme. Což kdy se stane, nechceme Vás naučením naším, kterého žádáte, opouštěti ani zdržovati. A t. z p. Datum v Olomouci v středu 4. aug. Anno 99. P. a r. m. O. (208; sent. ad extr. 19. 5. 19.)

c. Poněvadž výpověď v moc právní vešla, zůstává
při první výpovědi.

Do Tovačova. Pozdravení naše přátelské vzkazující m. a o. p. p. a sousedé n. m. Psaní Vaše, na jaké by se naučení vztahovalo v příčině uroz. pána Jana Kokorského z Kokor a na Laškově, sudího práva menšího zemského kraje Olomuckého, některých poddaných, kteří sobě v pozůstalém statku po něhdy (!) Barboře mlynářce Oplocké podle jiných přátel spravedlnost míti pokládají, sme vyrozuměli, i toto Vám v té příčině za naučení dáváme: Poněvadž podle zprávy Vaší předešlé náš o tu věc nález nebo vejповěď, kterého datum v Olomouci v pondělí po neděli Reminiscere l. t. 99, v pondělí po provodní neděli téhož léta, kdež náleželo publicovati (!), po publikování pak žádný se v času pravém vyměřeným na nic toho nepotahoval ani neohlašoval, takže ta věc tudy v moc svou přišla a res judicata zůstala: Protož toho všeho při témž vejš dotčeným naším nálezu zanecháváme, podle kterého svobodně kráčet i tomu dosti činiti máte. A t. z p. Datum v Olomouci v pátek po sv. Bart. (27. srp.) l. 99. (Sent. ad extr. 19. 5. 21.)

90. Pastýře, který hospodáře zavraždil, kolem odpraviti.

Opatrní páni př. n. m. Jakého naučení o význání Janka pastýře po nás žádáte, z psaní Vašeho sme porozuměli. I poněvadž ten Janek pastýř k takovému hroznému mordýřskému skutku, jehož

se proti hospodáři svému dopustiti směl, se zjevně zná, budete jeho moci jiným ku příkladu prostředkem kola z světa skliditi dáti. A t. z p. Dat. v Ol. 22. dne Martii l. 1600. P. a r. m. Ol. (209; sent. ad extr. 19. 5. 278).

91. Pro pohrůžku na urfrýd propustiti.

Opatrní páni přátelé n. m. V příčině pohrůžky Anny Pičonaté (Piczenate) za příčinou Urbana, syna jejího k vejvodu při vyznání Janka zetě její postaveného, sousedům Lobodským učiněné, že nás za naučení žádáte, sme z psaní Vašeho tolikéž i stížnosti vši obce Lobodské vyrozuměli. I pokudž táž Anna jiné podezřelosti při obcování dobrýho života svýho vynesla(!) a ta slova „Nuže vy sousedé Lobodští hleďtež, což se mým dítkám nyní děje, že se to Vám i dítkám Vaším hoditi bude“ z lítosti veliké, kterouž nad dítkami svými měla, že mluvila se přiznává, budete ji moci na dostatečný rukojmě nebo urfrýd propustiti. A t. z p. Dat. v Ol. 22. Martii l. 1600. P. a r. m. O. (210; sent. ad extr. 19. 5. 27).

92. Mordýře kolem odpraviti.

Pozdravení naše vzkazujíc m. a o. p. p. n. z. m. V příčině vyznání Jakuba Příhody z dědiny Popůvek a odporu na místě popravním teprv proti tomu od téhož Jakuba učiněného po přečtení a všeho toho bedlivém uvážení, to Vám k žádosti Vaší naučení odsíláme: Poněvadž tenž Jakub Příhoda žádných slušných a právem schválených příčin odporu učiněného nepřednáší, nýbrž i ovšem k tomu všemu, co prvé vyznal, a nad to vejš i ještě více dobrovolně se zná, slušně tehdy ortel Váš jemu učiněný podniknouti a jakožto zjevný mordýř prostředkem kola jiným ku příkladu z světa sklizen býti má. A to z p. Dat. v Ol. 14. dne dec. A. 1602. (211; sent. ad extr. 19. 5. 63.).

93. Vražedníci dítěte utopiti.

Pozdravení př. Vám, vzkazujeme. Jakého právního naučení v příčině vyznání před trápením i po trápení Anny dcery Jíry Němce z Rakodav po nás pohledáváte, z přečtení psaní a v něm zavřeného její vyznání sme porozuměli, a po bedlivém toho všeho uvážení nacházíme: Poněvadž dotčená Anna k skutku se zná, totižto že . . na ulici porodila — a tam dítě v dříví vdělala, tak že v tom jejím ujití tož dítě jest umřelo a od sviň užráno jest . . ., slušně pro takový zlý skutek svůj jiným ku příkladu do vody živa uvržena a z světa sklizena býti má. A t. z p. Dat. v Ol. die 19. oct. A. 1604. (212; sent. ad extr. 19. 5. 77.).

94. a. O vraha, který zabil soka, aby se obránil.

An den Hochgebornen Herrn Herrn Weikhart Graffen Von Salm. Auf denen Von E. G. Unss Newlich zugeschikten Mordtfahl, darinnen, wassmassen gegen dem Handthafftigen Thättern Jacob Basta seiner begangenen That Zu Verfahren, Vnd wass dessen Rechtens gesein möchte, wir ersucht worden, Befinden Wir B. U. R. d. S. O., dass Vermöge dess Procces dess Rechtens auff den An-

zungs(!) Punkt der angezogenen Nottwehr, also auch derer durch den Entleibten auff den dörrfern Und offener Strassen Ihme Thattern austehenden Leibsgefahr halber, wie zu Recht brauchig, die von Jacob Basta producirte Zeugen mit belegung des Aydts Zuvor examiniret werden sollen. Wann solches beschehen Und wir nacher hierwegen ersucht werden, Sol alssdan ferner ergehen, Was hierin billich und Recht sein wirdt. Decis. in Cons. Ol. 27. Febr. 1609. (Sent. ad extr. 19. 5. 112—3).

94. b. Vraha na meč, že neprokázal sebeobransy.

An Herrn Graffen von Salm. Auf Volführte nunmehr Gerichtlich, wie Zue Recht brauchig, Verhörte Zeugen, dann auch deren E. G. abgebenen Supplication der angezogenen Und praetendirten Nottwehr, Jacob Basta Unss Zuegeschigten Rechtsfrag, was dess Rechtens gesein möchte, wir herüber angesinnet worden, wo diesem als Und sonst nichts Erheblichers darwider aufgebracht werden könnte, Nach fleissiger erschung Und genuegsamen Erwegung deroselben Befinden Wir B. U. R. d. S. O., dass weillen der gefangene Basta die Umstände, so Zue Einen Nottwehr erfordert werden, wie Recht nicht Erwiesen, Alss sol Umb solch sein Verbrechen Er Basta mit dem Schwerdt Vom Leben Zum Todt gestrafft werden. V. R. W. Decis. in cons. Ol. 20. Mart. 1609. (Sent. ad extr. 19. 5. 114.)

95. a. Akta Eliáše Smětáčka z m. Hradiště žalobníka a Urbana z městečka Napajedel odporníka na právo v městě Tovačově za příčinou nápadu po neb. Matějovi Smětáčkovi položené.

Slovoutní a vzáctně moudří poctiví, pane purkmistře a páni radní mně laskaví. Jakož od Vašich Otí jest mi oznámeno, abych v spisu v příčině poručenství v městě Přerově l. tohoto 1607. v středu před památkou tří králů od Matěje syna Smětáckovýho, od vlastního bratra mýho vykonaného, Vaším Otem podal, jsouc poslušen tak činím. V kterémžto poručenství patrně doloženo jest, že jest Matěj Smětáčků, maje rozum zdravý a paměť dobrou učinil poručenství o statečku svém podle pořádku města Přerova, u přítomnosti od pána purkmistra a pánův k němu vyslaných. Kterémužto poručenství já vyrozumějíc, Eliáš Smětáček, vlastní strejc téhož Matěje místo dávám. Co se pak toho posledního artykule dotýče v témž poručenství, „cožkoli více statku mého jakéhokoliv zůstává, to přátelům svým nejbližším poroučím“, za tou tehdy příčinou a ne jinou V. O., když se bližších přátel jinších mně v krevnosti poctivých nenachází, což by tak té spravedlnosti spravedlivě vyhledati se mohlo, vydati ráčíte žádám. ačkoliv mateř jeho skrze někoho na ten nápad natahovati se chce; však kdyby se byla tak poctivě chovala a práva nepotracovala, ale maje léta svá neb. Matěj a statek sobě po otci svém svobodný a žádnému nezávadný poručil, komuž se jemu dobře zdálo a líbilo. Nebo po materi žádného nápadu již neočekával, pro její nešlechethné chování toliko posměchu a hanby dočkal spolu s námi přátely krevními, takže se za ni sty-

děti ani k ní za živnosti se znáti nesměl; proto i v poručenství jí opominul. Proč pak popravním mistrem vymrskána a z města vyvedena byla (takže až posavád do města Tovačova nesmí), o čemž V. Otem mnohem lépe vědomo jest, a tak znáti můžete z nařízení práva podle artykulů citovaných, jichž za přečtení žádám, C 39 f. 12 rozdíl druhý N 35 rozdíl 3, že jest sama se o to připravila; a práva takovým neslouží, kteříž proti právu přirozenému činí; mnohoby těch takových důvodů se nalézt mohlo, že sou se o spravedlnosti tím způsobem připravili. A kdyby to bejtí mělo, aby tou měrou k nápadům právo míti měli, nevím, pročby nařízení právní byla; nebo proto nařízena jsou, aby rozeznáno bylo zlé od dobrého. Za těmi tedy ukázanými právními příčinami pravím se k té vši pozůstalosti lepší právo míti nežli ti a takoví přátelé. Čehož všeho k uvážení spravedlivému V. Otem podávám a, ačby mně k dalším soudům a škodám přivozovali, škody opovídám a všech beneficií právních sobě na svobodě zanechávám. Actum v m. Hradišti v pond. po sv. Janě I. 1607. Eliáš Smětáček měšténín v m. Hradišti, vlastní strejc Matěje Smětáčkovo. (213—5).

b. Odpor na spis Eliáše Smětáčka od Urbana z Napajedel na právo m. Tovačova položený.

Slovoutné vzácnosti, moudří a opatrní, pane purkmistře a páni radní poctivého práva města Tovačova a mně laskaví! Jakož jest spis před Opatrností Vaší přednesl a podal Eliáš Smětáček m. m. H., jehož datum v outerej po sv. Janu Křtiteli, z kterýchžto (!) já přečtení, co by v sobě zdržoval a obsahoval, sem porozuměl, totiž předně, že Eliáš Smětáček měšténín z m. H. tomu poručenství, kteréž jest učinil neb. Matěj Smětáčků při právě města Přerova místo dává, to na ten čas na svém místě zůstávati může. Co se pak dotýče artykule posledního v týmž poručenství položeného, v němž se dokládá, že neb. Matěj poroučí statek svůj, což by jeho koliv pozůstávalo, svým nejbližším přátelům; i pokudž nade všecky jiné přátele poboční i krevní nemůže nad matku krevnější býti, kteráž jeho pod srdcem nosila a na svět bolestně zplodila a pracně vychovala, podle čehož lepší k té vši pozůstalosti právo nad Eliáše Smětáčka i jiné všecky přátele mám. Že pak Eliáš Smětáček ukazuje, žeby Anna, manželka má a matka téhož neb. Smětáčkovo, skrze nepořádné její chování takový nápad po synu svém potratiti měla, jakž jest jej ztratiti měla, poněvadž ještě k takovému nápadu práva neměla? Poněvadž jest ona za svůj skutek trestání přijati musila, nemají se jí ty věci při právě zpomínati, neb jest z toho jakž před lidmi takž také před Pánem Bohem pokání činila a až posavád činí; a od těch časů se mezi dobrými lidmi náležitě chová, protož se nevidí, aby tudy takovou spravedlnost ztratiti měla. A také já nemám nic činiti o poctivost, než o bližnost a krevnost. A tak Vaší O^u, páni radní milí, k spravedlivému uvážení tu věc podávám, žádajíce Vaší O^u, že to ráčíte v své bedlivé uvážení vzíti a tu spravedlnost přisoudice Anně, manželce mé, spravedlivě jí vydati račte. Za to Vaší O^u ponížně žádám. škody opovídám a všech dobrodiní právních i s výhradou práva vyššího sobě na svobodě

zanechávám. Datum spisu tohoto v městečku Napajedlách v pond. před Narozením P. Marie l. 1607. Vaším O^{tem} ve všem poslušný Urban, obyvatel v m. Napajedlách. (215—7).

c. Spis Eliáše Smětáčka . . na právo m. Tovačova
položený.

Slovoutné a vzácné opatrnosti, V. Mti pane purkmistře a páni právní. Jaký jest spis nějaký Urban z m. Napajedel na místě manželky své k právu V. Oti proti spisu mému, kteréhož datum v pond. po (!) Nar. P. M. léta tohoto 1607, jest složil, co by v sobě obsahoval a nač by se vztahoval, z přečtení jeho tomu ste výborně porozuměti ráčili. Předně co se toho poručenství neb. Matěje Smětáčkova dotýče, že já jemu místo dávám. on, že to tak na ten čas státi může, se ohlašuje, a toho poručenství ničímž v času právním, pročby jemu místa dáti nechtěl, žádných hodných právních příčin k právu neprokazuje; druhé již podle toho poručenství, na kterémž prvé přestati nechtěl, planou řečí manželku svou za nejbližšího krevního přítele býti pokládá. A neodpírajíce tomu skutku od té manželky jeho prvé proti Božským příkázáním i proti všemu přirozenému právu nad krví svou provedenému, že za to trestání vzala zůstává, a že pokání jak před P. Bohem tak před lidmi činí i od těch časův že se již poctivě chová vychvaluje, chtějíce tudy při právě V. Oti ji okrášlit, tak aby toho statku, kterýž jí nenáleží, po ní mohl dosáhnouti. Ale kdyby to jeho chválení jí a po zamordování toho dítěte její chování mělo vyhledáno býti, našlo by se to, že po témž skutku již prvé spáchaném pěkně pokání činila, že sobě ještě dva pankharty uhonila. I poněvadž se k tomu v spisu jeho přiznává, tomu neodpírá, nad vlastní přiznání lepšího, patrnějšího průvodu potřebí nejní. A tak ona skrze to své nepoctivé, nenáležitě chování přítelem krevním podle toho kšaftu býti nemůže ani nezůstává. A také zápisy, ani knihy městské k . . . ám, mordeřkám a nepoctivým lidem sloužiti nemohou podle práva, a nemají. O ženě pak jeho to dobře se ví, že jest dítě své zamordovala, katu v rukou byla a po propuštění jí zase dva pankharty měla; a kdo sobě takovou vezme, nemnoho sám lepší bývá; skrze kteréž to příčiny, abych se já s nimi (an mi v poctivosti rovni nejsou) v jaké další rozepře dávatí měl, to mi se učiniti nevidí. Protož V. O. práva spravedlivého pro průchod spravedlnosti žádám, poněvadž ten Urban podle práva zmocnění nemaje toho poručenství v času právním nenařikal, příčin právních, proč by jemu místa dáti nechtěl, ku právu nekladl, a teprva po přečtení toho poručenství a složení mé akci v 11 nedělích svůj spis složil; já pak, že sem a dítky mé nejbližší krevní přátelé, na poručení práva již prokázal; ten pak Matěj nám krevním přátelům (a ne té nepodařilé mateři své, o níž v tom poručenství žádné zmínky nečiní) svůj statek odkázal, že nám spravedlivou vejповěď z práva V. Oⁱ učiniti aneb se o to k slavnému vyššímu právu (maji-li k—y a morděřky dítek svých s poctivými lidmi spravedlnost k nápadu míti) naučiti dáti ráčíte, žádám. Tím svou při zavírám, sebe i svou při Pánu Bohu a právu spravedlivému poručena činím, vejповědi spravedlivé z práva očekávám, škody opo-

vidám a všech dobrodiní právních sobě s výhradou vyššího práva, zjevnou protestací na svobodě zanechávám. Actum při právě v m. Tovačově v outerej 18. dne sept. l. 1607. Eliáš Smětáček m. m. Hradiště. (217—9).

d. Odpor na spis Eliáše Smětáčka — od Urbana z Napa-jedel na právo m. Tovačova položený.

Slovoutné a vzáctné opatrnosti pane purkmistře a páni radní! Jaký jest spis aneb aktu zapsanou Eliáš z m. Hradiště ku právu V. O^a protiva spisu mému prvnímu, jehož datum ten outerej před sv. Matoušem l. 1607., učinil a k soudu i k uvážení podal, kterýžto i já, maje z něho vejtah, protiv tomu spisu i svůj spis aneb aktu sprostnou před opatrnost Vaši k uvážení podávám a jemu na to odpověď dávám. Jedno v tom, kdež mne viní z toho, že sem protiv poručenství na odporu byl a jemu žebych místa nedal až tehdaž, kdy mi se vidělo, měl sem k tomu příčinu, abych to povolně pořádk do 6 neděl v soud a bedlivost vzal, neb se ten obyčej zachovati má; a poněvadž nic nečelí spolu s právem protiv právním artykulům, to při tom zůstati má. Druhé, Eliáš Smětáček kdež mně spolu zároveň s manželkou i s jejími vejstupky viní a mně sám zlehčuje na poctivosti mé, o čemž kdo ona byla sem nevěděl, jakoby to v poručenství bylo doloženo, a já jakobych věda v poručenství(!) co toho jemu k tomu s mocí sáhati měl a jej, kdyby manželka má odporučena byla, od toho odtrhoval, což by to tak státi mohlo, nebo kdyby jmenovité příčiny tak, jakž obyčej příčiny klásti od poručenství se mají, byly v témž poručenství doloženy: pro tuto a tuto příčinu zejména jmenujíc, musiloby se pokoj dáti, ale toho není; v krátké řeči zavřeno jest „svým nejbližším přátelům“; ani toho nedokládá „poctivým“, čehož se Eliáš nejvíce drží. I poněvadž to tak jest, čemuž i Eliáš znovu poručenství nedává místa, toť jest na něm původněji, a mně jakoby jemu co z toho přišlo stíhá, jsouce sám obyčeje a chodu račího, nestojíce v upřímném poručenství rozumění; ale já na to nic nedhájíc a jsouce sprostný a tak již, jakoby mu od práva poručeno bylo, zlehčen od téhož Eliáše, však od práva nic. Toto ku paměti sobě přivodím, že přijde-li k tomu, aby se zpomínati musilo a na to slovo odpověď pánu Eliášovi dáti mělo strany zmínky činění, že povinnosti žádné není zápisy a knihy(!) městskými sloužiti lidem nepoctivým, čehož JJM^o opatrní páni v ničemž naříkání býti nemohou a aniž práva ukazují, aneb artykulové právní, aby potrestáním vejstupku takovým co zdržováno býti mělo, nýbrž jsouce vypověděni a nechtíce jíti, má se statek rozšacováno(!) bylo(!); a oni kdobykoli takoví v tom byli, aby byli odpraveni, připomíná po druhéj vejstupek manželky mé; však jeho v své svobodě dosloužila, právo bylo, proč o to obviňována nebyla; já sem o tom nevěděl, mně po tom nic, já o poctivost s ním Eliášem nic činiti nemám; a když Eliáš vejpověď činí, že není povinen posloužiti zápisem a knihami městskými nepoctivým, já nesmím tak k opatrnosti volně rozkazovati; než když on míchá jedno s druhým, poručenství s právními artykuli, jak jest to slušné, na svém místě to k uvážení pozůstává. I já tých milosti drobtů právních použiti

žádám od opatrnosti Vaší, když se rozprodávati a rozšacovati bude, že i mně se dostane a že k tomu právo mám; toto připomenu, že manželka má a neb. Matěje mateř vlastní jej liternímu umění učiti dala a že se i lidem poctivým literní umění milujícím hodil, obzvláště lidem duchovním, což vědomé, a pana Eliáše s tíhotou(?), jaká paměť byla, uznati se nemůže. Naposledy že manželka (má) jest nejbližší přítel krevní, to průvodně bejti může, jakž každý tomu rozuměti má. A poněvadž o tuto blíznost a krevnost, kdo ji patrněji provésti může, činěno nejvíce jest, já na místě manželky své ji prokazuji, že nad mateř neb. Matěje syna jejího žádný jiný nejní a býti nemůže. Podle těchto příčin slušných V. O. Pánu Bohu poroučím i sám sebe, věříc tomu, že skrze prostředek od P. Boha nařízený a nám poručený k spravedlivému rozeznání bohda přijdu a s tím potěšením(m) myslí spravedlivé vejpovědi očekávám a všech právních dobrodiní s výhradou vyššího práva zanechávám. Act. při právě m. Tovačova ten outerej před sv. Františkem l. 1607. Urban z městečka Napajedel. (220—3).

e. Psaní o naučení pánům Olomoučanům.

Službu svou Vaším M^{tem} vzkazujeme, moudří a opatrní páni přátelé a starší právní naši zvláště milí. Od Pána Boha zdraví i jiného všeho dobrého V^{ostem} věrně a upřímně žádáme. Jaké spisy Eliáš Smětáček z Hradiště jakožto žalobník a Urban z městečka Napajedel odporník za příčinou spravedlnosti po neb. Matějovi Smětáčkovým zůstalé, kdoby z nich k tomu nápadu bližší právo měl, rozeznání býti žádající, před nás sou předložili. Takové spisy V^{ostem} i s penězi právními příležitostě pro vyrozumění odsíláme. A poněvadž my sami mezi sebou, kdoby z nich k takové spravedlnosti lepší právo a nápad míti měl, vynaleznouti nemůžeme, Vašich M^u jakožto starších pánův právních našich zvláště milých prositebně žádáme, že nás naučením slavným V. M^u, kterak bychom dále v té věci postupovati a jakou vejpověď mezi stranami učiniti bychom měli, laskavě poděliti ráčíte. A s tím se Vaším M^{tem} od Pána Boha na všem dobře a šťastně míti vinšujeme. Datum v pátek po sv. Františku Anno 1607. (223—4).

f. Naučení.

Pozdravení naše přátelské napřed vzkazujeme. Jakož jste nám spisy Eliáše Smětáčka, m. Hradiského žalobníka z jedné, a Urbana obyvatele z města(!) Napajedel na místě N. manželky své odporníka z strany druhé, za příčinou nějakého poručenství a spravedlnosti po neb. Matějovi Smětáčkovým zůstalé odeslali, za naučení právní nás prositebně žádajíc, tomu sme vyrozuměli a po bedlivém toho uvážení my purkmistr a rada m. Olomouce za právo vyřikáme: Poněvadž obě strany v dokládaných spisech svých protiva poručenství tak dalece nejsou, a nešlechethné chování v svobodě páchané z práva saského ženě na poctivosti ale ne na spravedlnosti k ujmě jest, protož obě strany podle znění kšaftu jakožto přátelé nejbližší z takové pozůstalosti rovným dílem se poděliti mají. A t. z p. Decisum in cons. Olom. die 22. Maii A^o 1609. P. a r. m. O. (224; sent. ad extr. 19. 5. 116).

96. Rozepře mezi Matyášem Všetulským žalobníkem z jedné a Pavlem Dupákem odporníkem z strany druhé (o zeď zbořenou).

a. Žalobník: Léta P. 1610. v outerej po neděli Reminiscere za purkmistra Adama Andreasa Rakodavského, Pavla Pekaře, Jana Prostějovského, Jana Martinova a jich spoluradních tovaryšů, Matyáš Všetulský z města Tovačova položil žalobu a stížnost na Pavla Dupáka odtudž, z toho jej obviňujíc, že skrze neopatření Pavla Dupáka ze dvora jeho na stavení Matyáše Všetulského se škoda veliká stala a posavád děje. a aby Pavel Dupák s Matyášem Všetulským o takovou škodu se srovnal aneb jemu, aby se taková škoda nedála, zaopatřil, za dopomožení a udělení práva žádal.

b. Odporník: Při času etc. na žalobu psanou Pavel Dupák jakožto odporník Matyášovi Všetulskému toto za odpor učinil, že taková škoda Matyášovi Všetulskému se stala dříve, nežli Pavel Dupák se na ten dům dostal.

c. Vejpověď I.: Mezi Matyášem Všetulským z m. Tovačova z jedné a Pavlem Dupákem odtudž z strany druhé v té při, oč tak spolu činiti mají, jakž žaloba i odpor to v sobě obsahuje, purkmistr a rada m. Tovačova našli, že povinen jest žalobník, že taková škoda za Pavla Dupáka za hospodářství jeho jemu se stala, provésti a ukázati má do pátku nejprv příštího před P. P. a P. na rathouze.

d. Svědkové: Barton Zralej, Jan Zralej, obadva z dědiny Oplocan, oznámili, oba společně, že o sv. Janě Křtiteli léta pomínulého 1609 přítomni byli, když Matyášovi Všetulskému v komoře jeho od soumezí Pavla Dupáka stěna se zbořila, a dva trámy na zem spadly, kterýchžto že oni pomáhali zdvihati a jich podpírati; od toho jim že dal za 12 kr. piva. — Týž Jan Kutra podle svého dobrého svědomí oznámil, že o sv. Janě Křtiteli léta pomínulého 1609. tehdaž pivo v síni u něho pil, a Matyáš toho času šel do sklepu pro pivo, a po druhé že ani dveří otevřít nemohl, a tehdaž že ty trámy spadly, a též potomně že jest je pomáhal zdvihati, to oznámil. Actum v outerej po neděli družebné.

Vedle těchto nadepsaných svědků učinila se

e. Vejpověď II.: Mezi Matyášem Všetulským žalobníkem z jedné a Pavlem Dupákem odporníkem z strany druhé v té při, oč mezi nimi z strany zboření kusu stěny činiti bylo, purkmistr a rada m. Tovačová našli: Poněvadž z svědkův, že ta škoda na stěně Matyáše Všetulského příčinou Pavla Dupáka a kladení hnoje k tejž stěně se stala a na jedno napomenutí Matyášovo toho přestati, a takové škody v čas zaopatřiti jest zanedbal, až v tom kus stěny Matyášové se zbořilo, jest povinen Pavel Dupák řemeslníka, kterýž by tu stěnu tak, jakž nyní hrubě pobořena jest, zase opravil, zjednati, s ním se smluviti i jemu zaplatiti, a Matyášovi Všetulskému na pomoc ostatek nákladů na opravení toho zbořeného kusu stěny jeden zlatý hotový dáti má. Týž na druhou stranu Matyáš Všetulský bude povinen při stěně své od Pavla Dupáka násepek. aby k ní voda z střech jeho od Pavla Dupáka táhnouti se nemohla, dáti

udělali. Actum nálezu tohoto v outerej po neděli drubežné l. P. 1610. Po přečtení toho nálezu obě dvě strany se ohlásily, že na tom přestati a tomu dosti učiniti chtějí. (255—7).

97. Vejpvověď JM^u Páně (Vejkarta hraběte Salma) mezi cechmistry krejčířskými Tovačovskými a Markem krejčím z Evaně.

Léta P. 1610. v pátek před ned. Oculi za purkmistra Adama Andreasa Rakodavského, Pavlíčka Pekaře, Jana Prostějovského a Jana Mlynářova toto se do knih města Tovačova znamená. Jakož jest Marek krejčí z dědiny Evaně na žádost jeho snažnou od cechmistrů krejčířských Tovačovských do cechu jejich (však s jistou vejvínkou totiž, aby učedníka žádného přijímati a učiti práva neměl) přijat jsa na cechmistry Tovačovské, že jemu toho, aby učedníka učiti nemohl, zbraňují, o to sobě před JM^u pánem na dotčený cechmistry ztěžoval, a aby JM^u pán (předdotčených cechmistrů krejčířských vyměření ano i jeho samého dobrovolné k tomu přivolení) k tomu, aby učedníky učiti mohl, povoliti ráčil, o to skrze supplikaci u JM^u pána žádal. Kteroužto supplikaci dotčeného Marka i také správu mistrů krejčířských Tovačovských JM^u pán přijmouce, a čím se krejčí Tovačovští hájiti chtějí vyrozumějíce, ráčil jest JM^u pán ouřadu Tovačovskému nahoře psanému, aby tomu, oč mezi nimi činiti jest, bedlivě vyrozuměli a JM^u pánu pravdivou zprávu toho všeho učinili, dostatečně poručiti. — Což tak učiněno. A že mistři řemesla nadepsaného Tovačovští toho, aby mistři vesní k cechu i nově přijatí učedníků učiti práva neměli, hájí, a jakž některé obrany slušné tak i smlouvou pořádnou mezi sebou o vesňáky o to učiněnou a do knih jejich cechovních zapsanou, ano i osobami živými jako Matějem Krejsem z Postupic(?) a Jakubem Kreisem z Věrovan, že k tomu vesňáci i na místě budoucích mistrů veských dobrovolně přistoupili, to ukázali, k čemuž že i tento Marek také přistoupil, se vyrozumělo, to všechno JM^u pánu v známost uvedeno jeat. — Na to JM^u pán tuto sentenci anebo vejřek skrze dotčený ouřad učiniti a těm stranám vypověděti poručiti ráčil, jmenovitě, že JM^u pán toho, na čemž se koli na onen čas cechovní jakž Tovačovští tak i vesní krejčířští mistři i na místě budoucích snesli, netoliko nezlehčovati, alebrž schvalovati a při tom pozuostavovati ráčí. A pokudž by kdo víceji na potomní čas z veských krejčí k cechu přijatých o to neb něco tomu podobného se opotahovati a vrchnost zaměstknání činiti chtěl, má trestán býti. Pro budoucí paměť to do knih těchto vepsáno jest. Stalo se léta a dne atd. (228).

99. a. Akta Jiříka Kejvala, Duchka Tichého, Martina Košíka, Matěje Medového, Václava Vybírala a Jana Houška, sousedův z dědiny Troubek, žalobníky, a Matoušem Urbanovským, někdejším pacholkem Jíry Kozy v Troubkách, odporníkem, na právo m. Tovačova položené (o vyloučení včel).

Opatrný pane rychtáři, ctné a spravedlivé právo, s uctivostí náležitou před O^u V. předstoupivše tuto stížnost a žalobu na Ma-

touše Urbanovského, který teď roku pominulého u neb. Jíry Kozy souseda našeho za pacholka sloužil, sobě klademe a do něho stěžujeme, jmenovitě, že roku pominulého při času Věch svatých jest nalezen v lese Tovačovském slove v Břítí, že sobě na klátě jedl med nepřepouštěný, při kterémžto času a něco málo před tím na včelách našich, kteréž při lese máme, vyloupáním a vybráním od nich medu nemalé škody zdělaný jsou. Pro kteroužto příčinu z poručení vrchnosti naší jsa do vězení brán, nenáležitě se bránil, právu se protivil a utíkati chtěl. A tak dotčený Matouš, jakož svrchu dotčeno, i také když jím (!) nebyl, protivěním se právu nemalé podezření, že by on ten škůdce byl, na sebe jest uvedl. — A poněvadž pak máje sobě předešle o tom, kde jest toho medu dostal, aby se vyvedl, poručeno, toho obmeškává učiniti, též o vrchnosti své, kteráž by nám od něho za spravedlivé učiniti chtěla, snad pověděti nechce; za tou příčinou V. O. za to s náležitou uctivostí žádáme, že jej k tomu, aby to, kde jest toho medu, který v lese Tovačovském, jak nahoře dotčeno, jedl, nabral, dostatečně provedl, a se z domnění a podezřelosti vyvedl, přidržeti, anebo jináče se, což za právo jest, od něho za spravedlivé učiniti ráčíte, na spravedlivou resoluci V. O. očekávající, v škodách a outratách všelijakých, pokud by nás k nim svévolně dotčený Matouš příčinou býti chtěl, se ohražujeme, dobrodiní všech právních sobě pozůstavující. V. O^u ctného práva poslušní . . . sousedé z Troubek. (229—30).

b. Odpor na spis sousedův svrchupsaných od Matouše Urbanovského na rathouze Tovačovským učiněný.

Léta P. 1615 v outerý den sv. Matěje Matouš U. na žalobu na sebe učiněnou od sousedů Troubeckých toto oznámil: že neb. Koza byl nám poručil, abychom šli koní hledati; my pak nechaje koní šli jsme do Přerova na jarmarek a tu koupili sme sobě za 3 halíře hrnek a medu do něho koupili jsme za 4 krrejcary. Koupíc šli jsme s tím medem do Troubek zase k hospodářovi; potomně kázala nám hospodyně jíti koní do Ujití hledati; ohledajíce těch koní sedna na jedné kládě ten med jsme jedli. Člověk jeden přijdouce mezi nás ptal se, jestliže hus v tom hrnci máme. My sme se tomu smáli a jemu sme pověděli, že nemáme, a nic více. Actum na rathouze Tovačovském dne a leta uts. — Matouš Urbanovský. (230).

c. Spis na odpor Matouše Urbanovského učiněný od sousedův z dědiny Troubek na právo m. T. položený.

Opatrný pane rychtáři a spravedlivé právo. Jaký odpor Matouš Urbanovský na žalobu od nás na něho učiněnou a před Opatrností Vaše položenou, na právo O. V. v spisu jest učinil, porozuměli jsme. Kdež O. V. tomu patrně porozuměti ráčí, že dotčený Matouš žalobě naší netoliko na odpor není, alebrž zná se, že med jedl v místech těch, jakž my oznámili jsme, týž kde kdy na kterém místě ten med jedl, s tovaryšem svým, sám to vysvětluje a tak naší žaloby pojišťuje, toho nám již na něj svědky dovoditi bohda potřebí není. Že pak ten Matouš praví o tom medu, že jej koupil i také hrnec,

z něhož ten med jedli. žeby koupený byl, račte posouditi: s věcmi na svobodným trhu koupenými není potřebí se skrývati než svobodně koupené věci každý svobodně užívati může; tento pak Matouš spolu s tovaryšem svým že se ukrýval, v místech neobyčejných toho medu užíval, nad to výše, kdy od toho dobrého člověka náhodou trefeno a dotázka činěna naň byla, co mají, proč hned neohlásil se, že jest med a že věc koupená svobodna jest, ale sám se přiznává, že mlčeli, kam ta věc hledí? a dotčený Matouš že jest ten med na trhu koupil aneb kde ho nabral, není-li povinen se vyvésti dostatočně, toho my V. O. k bedlivému a spravedlivému uvážení podáváme. Nicméně, pokudžby dotčený dále nějakými obmyslnými cestami proti naší stížnosti jíti chtěl a my tomu porozumíme, budeme věděti, jak tomu říkati. Však v tom ve všem V. O. spravedlivého pravého práva, další resolucii se nespouštějíce všelijakých dobrodiní právních sobě pozůstavujeme a na vejповěď právní očekáváme, Vašich O^u ctného spravedlivého práva poslušní. . sousede z Troubek. (231—2).

d. Odpor Matouše Urbanovského na spis sousedův Troubeckých učiněný ku právu Tovačovskému.

Léta P. 1615 v outerý po ned. Invocavit Matouš Urbanovský na stížnost na sebe učiněnou a v spisu od sousedů Troubeckých ouřadu m. T. podanou tento odpor položil v tato slova: Že bylo v outerý, kázal nám hospodář jíti hledati koní, a my sme šli, a nemoha jich najíti šli sme zase domů, ptali sme se hospodyně, kde jest hospodář, a ona řekla, že šel do Přerova. A což nám kázal dělati? Kázal, abyšte předce šli hledati koní. Tak sme šli a nemoha jich najíti, řekli jsme sobě, abychom šli do Přerova. Přiřda do Přerova koupili sme sobě hrnek za 1¹/₂ d a medu do něho za 4 kr., koupili sme sobě i chleba a jedli sme jej jdouce domů. A přiřda domů, postavili sme jej v maštali na polici a vezma sobě chleba jedli sme jej zase. Potomně kázala nám ráno hospodyně hledati koní, i vzali sme ten med sebou a obejda Ujití sedli sme na dubě a jedli sme ten med, i přišel ten soused, nevím zdejší-li či odkud byl, pohlídl nám do hrnce a řekl nám: což máte? snad housku? A my jsme se zasmáli. A jakož sobě Troubečtí ztěžují do mně a se domnívají, žebych já ten med kradl, já toho oumyslu nemám, a poněvadž vrchnost má o mně ani přátelé státi nechťi, žádám, že páni nade mnou ruku ochrannou držeti ráčí. Act. na rathouze Tovačovským. (232—3).

e. Spis právní závírky učiněné ku právu ctnému v m. T. od nás M. Košíka, V. Vybírala a J. Houška i na místě jiných žalobníkův z Troubek — proti M. Urbanovskému, někdejšímu pacholku Jíry Kozy z Troubek, složený 20. die Marty 1615.

Opatrný pane rychtáři, ctné a spravedlivé právo. Co se odporu posledního a závírky od Mat. Urb. na naši žalobu před O. V. složeného dotejče, napřed toho dokládá, že neví, coby jiného mimo pře-

dešlý odpor svůj odpovídati a mluvití chtěl. A zatím hned se k tomu přiznává, že neví, odkud ten med jest, kteréžto oboje, jak se spolu rovná mluvití jednou tak a po druhé zase jinak, a coby dále zatím mělo následovati, Vaší mil^{ti} (?) v tom nám užšti potřebí není. Ale aby se i čas darmo nemařil a sem i tam řečí frejmarčeno nebylo, když on dotčený Matouš nepochybně sám se k tomu přiznal, že ten med v tom hrnci i s tou šatkou, co ten med přikrytý byl, jeho jest. a my to ukázati můžeme, že ten hrnec i ta šatka jeho není, nýbrž lidé u nás jsou, kteříž se k tomu oběmu hlásí a za své vlastní to obé býti praví, račte jakožto spravedlivé právo toho bedlivě posouditi, jak to může pravé býti, což on odporuje. Týž on praví, že přijda do Přerova koupili sobě hrnek za 1½ d, a tento hrnek stálby lépe než za 2 d, též rozuměti se může, že na rynku zvláště při jarmarce hrnčíři starých hrnců na prodej nemají, než nové, a tento hrnec starý jest a již užíváný, od ohně opálený. Více poráží jeho odpor samo jeho vlastní v druhém spisu přiznání, kdež to zjevně píše, že medu koupili do hrnka za 4 kr. a že jedli jdouce domů a domů přijda týž že jej opět jedli, i tam kdež v lese Tovačovském nalezení byli, opět jej jedli: račte posouditi, jak dlouho dvě osoby za 4 krejcarey medu nesnědí; tuto pak po dva dni neb tři dni jej pojídali, a ještě se ho v tom hrnci více nežli s půl mázu nachází, jak to jeho mluvení pravé býti může. Poněvadž pak dotčený Matouš Urbanovský jakž z strany nenáležitého v místech ukrytých toho medu užívání tak také v příčině svého odporování přiznávající se k věci cizí, sám na sebe podezřelost i potah uvozuje. Toho my všeho k spravedlivému V. O. uvážení podáváme a na vejповědi spravedlivé V. O. přestati hotovi jsouce na ten čas tuto závěrku činíme, však dalších dobrodiní právních sobě pozůstavující. V. O. ctného a opatrného práva poslušní. (233—4).

f. Psaní o naučení pánům Olomučanům.

Službu svou Vaším Mil^{tem} vzkazující m. a o. p. přátelé a otcové právní naši zvláště milí. Od Pána Boha zdraví i jiného dobrého VM^{tem} věrně a upřímně žádáme. Jaká rozepře mezi sousedy z dědiny Troubek a Matoušem Urbanovským, pacholkem někdy Jiříka Kozy odtudž, jest povstala, kteréžto strany obědvě akta ku právu zdejšímu rychtářskému složice, nám od téhož rychtáře přednešeny jsou. Nemohouce my pak sami toho, coby dále podle pořádku práva jíti mělo, v svých hlavách najíti, takové akta teď příležitě složené i s penězi právními V. M^{ti} odsílající, jakby v tom dále postupováno býti mělo, v tom od V. M^{ti} naučení býti žádáme. S tím milost Boží s námi býti rač. Dat. v m. Tovačově v pátek po ned. Oculi A. 1615. V.^{tem} ku právu poslušní purkmistr a rada m. Tovačova. (329—36). (234—5).

g. Naučení od pánů Olomučanů.

Pozdravení naše přátelské vzkazujeme m. a o. p. p. n. m. Tovačovským. [Jakož ste nám spisy a acta od Martina Kožíska, Václava Hlouška z dědiny Troubek protiv Matoušovi Urbanovskému

někdejšímu pacholku Jíry Kozy vedené odeslali a nás vedle nich, kterak byste v tom postupovati měli za naučení právem žádali, kdež my p. a r. m. O. po bedlivém toho uvážení těch spisů z práva uznáváme, aby se dotčený Matouš v uloženém a určitém času dle uložení Vašeho takové podezřelosti vyvedl a očistil; jestližeby se pak toho od něho nestalo, nýbrž odpíráním se očišťovati (?) chtěl, můžete jeho pro vyzvzdění pravdy útrpným právem dle slušnosti tázati, tak aby potomně se státi mohlo, co dále v tej příčině za právo jest. A t. z p.] 29. May 1615. (236; sent. ad extr. 19. 5. 152).

h. [Poněvadž se Matouš do určitého času takové podezřelosti nevyvedl, tázán jest útrpně, načež] vyznání Matouše Urbanovského, jakž v knihách černých zapsáno jest, ku právu vyššímu odesláno jest [s prosbou o nové naučení], na kteréž tento sentenc přišel: (236).

ch. Naučení druhé.

Pozdravení naše vzkazujeme Vám. — Jak na útrpné vyznání Matouše Urbanovského, tak také na dobrovolné jeho na tom zůstaní, my p. a r. m. O. uznáváme, že pokudž dotčený Matouš Urbanovský v takovém jeho vyznání tak zůstávati bude, provazem k smrti z tohoto světa jiným ku příkladu sklizen býti má. A t. z p. Decisum in cons. Ol. 3 July A. 1615. P. a r. m. O. (236; sent. ad extr. 19. 5. 156 b).

Po druhéj, kdy nějakého právního naučení od nás pohledávati budete, abyšte v náležitém tituli purkmistra a rady nevypouštěli, jak se to nyní od Vás stalo. (Sent. ad extr. 19. 5. 156b).

98. a. Nešťastník poklepaný, na něhož umřel Urbanovský.

Ouřadu města Tovačova. Na Vaši nám odeslanou právní otázku, v kteréž nás za právní naučení žádáte, po bedlivém jí uvážení my p. a r. m. O. nacházíme: Poněvadž Matouš Urbanovskej při trápení a po trápení na Jana Dvořáka některé účinky vyznal i také při utrácení jeho na něho umřel, tolikéž před tím jemu ty věci jest mluveno a pro takové i jiné podezřelosti jeho vejš psaného Dvořáka útrpně tázati (ste) dali, a k ničemu se vyznati nechce; nyní pak poněvadž nové podezření strany dítěci (dítieczy) kůže, kterou žeby podle zprávy jeho masar jemu dáti jměl, v tom v nepravdě nalezen jest a k tomu při trápení, jakoby spal se činí, můžete tehda jiným způsobem pro vyzvzdění pravdy útrpním právem k němu dáti přikročiti, tak aby se potom v tej příčině státi mohlo, co za právo jest. A t. z p. Decis. in cons. Ol. dne 12. měsíce July l. 1615. (Sent. ad extr. 19. 5. 158).

b. Poklepaného na urfrýd propustiti.

Ouřadu do Tovačova. Na odeslanou otázku Vaši v příčině Jana Dvořáka, a kterakž byste se k němu dáleji zachovati jměli, za naučení nás v tom snažně žádáte, my p. a r. m. O. uznáváme: Poněvadž jmenovaný Jan Dvořák po třetí útrpním právem tázán

jest a tudy jak prvé tak i nyní ničehož se vyznati nechce, budete jeho moci na urfýřd z toho vězení propustiti; nieméněji nežliby se to stalo, můžete co z něho skrze právo buď tuhejm i nebo dobrejmi slovy vyzvěděti, máte to ovšem vykonati. A t. z p. Decis. in cons. Ol. die 20. Juli 1615. (Sent. ad extr. 19. 5. 158).

99. Rozpře mezi Albrechtem Rohovladem Bukůvkou z Bukůvky z jedné a mezi pány Šarovci z druhé strany o purkrecht v Tovačově pozůstalý po paní Elišce Blektové, rozené z Šarova.

a. Revers pana A. Rohovlada Bukůvky.

Já Albrecht Rohovlad Bukůvka z Bukůvky a na Červené Lhotě i s erby .. svými známo činím tímto listem slove revers ... Jakož jest dům .. na předměstí Tovačovském po urozené vladyce paní Elišce starší Šarovcové z Šarova již nebožce na purkrechtu zůstal, i majíce dítky mé Zikmunt a Eliška k takové pozůstalosti .. jakožto po paní bábě své nejlepší spravedlnost a nápad, i nemohouce se já na místě dítek mých ... pro mnohé překážky .. k takové pozůstalosti připověděti a uvázati až teď nyní. A protož ... na místě dítek svých let nemajících jakožto nejblížších nápadníkův téhož statku .. připovídám a uvazuji se v takový dům i v to všechno, což k tomu spravedlivě náleží, i v jiné a všelijaké svršky a nábytky .. ku pravému držení, opatření a užívání dítkám mejm vlastním — a tímto listem .. JM^u Pánu Panu Ladislavovi z Lobkovic, hejtmanu markr. Mor. jakožto panu poručníkovi JichM^u pánů sirotek a statku Tovačovského, i tolikéž právu a vši obci m. Tovačova se zapisuji, slihuji a připovídám: kdožby mne o takovou pozůstalost ... právem purkrechtním vinil, že chci z toho odpovídati, ku právu purkrechtnímu státi, odpory ... položit i ukázati. A jakýžkoli by nález neb vejpověď od práva purkrechtního přišla a toho nápadu dítky mé odsouzeny byly, připovídám podlí toho nálezu .. zadosti učiniti, to vše, več jsem se tu na purkrechtě .. s povolením vrchnosti uvázal, zase odstoupiti ..., takže skrze to žádný pán a držitel statku Tovačovského ani ouřad a obec Tovačovská ... škod míti .. nemají. A pokudžby se toho co stalo, slihuji v tom ve všem je zastupovati .. a škody .. vynahražovati. A my Michal z Hrádku a na Bílé Lhotě, Václav Drahanovský z Pěněčína na Lhotě a Vranový, rukojmě a spravedliví spoluslůbcové za něho (pana Albrechta Rohovlada), slihuje, že se tomu všemu ... beze všelijakejch škod, zmatků a fortelů zadosti stane. Jestližeby se pak toho podlí tohoto reversu nestalo, tedy my .. z toho odpovídati a právi býti chceme. — A pro lepší toho jistotu ... my .. jistec a rukojmě pečeti své vlastní jsme ... přitisknutí dali. Jehož datum na Červené Lhotě 20. dne mšs. června l. P. 1615.

K tomu ještě pan Bukůvka přistavil 4 rukojmě sousedy Tovačovské k stání a dostání ku právu až do té pře skonání (238—40.)

b. Revers pánů Šarovců v.

My Joachym ml. Blekta z Outěchovic na Zdětíně a Hradisku, Hynek Šarovec z Šarova a na Ptení, Bohuslav Tasa Skydynsky z Skydyně a na Hluchově i na místě jiných spolupřípovědníkův našich známo činíme tímto listem, slove revers . . . Jakož jest grunt . . na předměstí města Tovačova po uroz. paní Elišce star. Šarovcovně z Šarova . . pozůstal, na nějž jsme právní přípověď učinili, pravíc se k němu právo míti jakožto krevní přátelé. Poněvadž pak urozený a st. rytíř p. Albrecht Rohovlad Bukůvka . . na místě dítek svých téhož gruntu se jest ujal, takže s ním o tenž grunt . . rozsouzení býti máme, za kteroužto příčinou podle vyměření právního my přípovědníci ku právu stání i dostání a tomu všemu, což vyšší právo usoudí mezi námi, zadosti učinění . . jsme zaručili a moudrým a opatrným pánu purkmistru a radě . . tento revers vydali, připovídajíce . . , že ouřad . . ano i obec Tovačovská pro tuto naši při . . žádné škody míti nemají. Jestližeby se pak co toho příčinou naší přitrefilo, tehdy my přípovědníci budeme je povinni v tom . . zastáti a žádné škody na ně nedopouštěti . . Pro lepší pak toho stálost . . my přípovědníci i na místě jiných . . pečeti naši . . jsme přitiskli. Jehož datum v m. Tovačově 1. dne septembris l. P. 1615. (240—1).

c. Plnomocenství pánů Šarovců v.

My Václav Kokorský z Kokor a na domě v Brodě Uherském, Jan Rafael Chroustenský z Malovar a z Chroustenic na Myslbořicích a Rudolci, Jan Šarovec z Šarova i na místě Elišky sestry své let nemající, Johanka ml. Šarovcova z Šarova a na svob. domě v m. Brně, Johanka st. Šarovcova z Šarova a na svob. dvoře v městečku Nivnici známo činíme tímto listem slove plnomocenství, jakož jsme v městě Tovačově na grunt na předměstí . . jakožto na pozůstalost po urozené paní Elišce st. Šarovcové, o kterýžto grunt majíce soud aneb chtěje právem purkrechtním rozeznání býti s urozeným a st. ryt. panem Albrechtem R. Bukůvkou, poněvadž se jest na místě dítek svých v tenž grunt — uvázal: Poněvadž pak my přípovědníci jedni od druhých opodál statky své máme, takže k rokům od práva pokládáným do m. Tovačova všechněm nám se dostavovati obtížnou věcí by bylo, za kteroužto příčinou . . zmocňujeme ur. a st. ryt. pana Joachyma ml. Blektu . . , Hynka Šarovce, Bohuslava Tasa Skydyňského, jakožto spolupřípovědníky naše, a tolikéž slov. Jana Landškrounského měštěná m. Brodu jakožto pomocného člověka našeho . . , aby na místě našem . . k rokům od práva jmenovaným do m. Tovačova se dostavovali . . a co potřebného . . řídili . . a to k zisku i k ztrátě . . Pro lepší toho vědomost . . sekryty naše . . jsme přitiskli a rukami vlastními se podepsali. Stalo se l. 21. augusti l. 1615. (241—3).

d. Actio I. aneb spis právní první žaloby před m. a o. p. p. a r. m. T. ku přečtení i bedlivému uvážení složená od nás Joachyma Blekty, Hynka Šarovce, Bohuslava Tasa Skydyňského etc.

Slovutné Oti pane p. a p. r. m. Tovačova, páni k nám laskavě přivětiví. Jakož jsme předešle my vlastní strejcové a tety neb švagrové na místě manželék našich na dům zde při m. Tovačově . . . jakožto na pozůstalost po ur. pí. Elišce st. Šarovcovně . . . právní přípověď učinili . . . žalujeme ztěžující sobě právu a V. Oti do ur. a st. rytíře pana Albrechta R. Bukůvky . . . tu jemu vinu dávající, že jest se na místě . . . dítek svých téhož domu . . . (nemajíc toho dítkám svým žádným zápisem knih městských ani kšaftem pořádným zadaného) ujal a nám téhož domu postoupiti nechce, ježto my jakožto krevní a stupněm blízeí přátelé nebožky paní Elišky . . . a zvláště pokudž jí tenž dům vlastně náležel a ona bez porřízení a kšaftu z tohoto světa sejdouc žádných vlastních dítek po sobě jest nezanechala, za kteroužto příčinou my k tomu . . . jakožto po meči a krevní její přátelé právo se míti pravíme, jakož tu krevnost . . . dostatečně prokázati moci budeme. Vedle kteréžto krevnosti . . . tej naděje jsme, že dům . . . nám přisouzen . . . druhé pak straně, že to z práva V. Oti aby nám téhož domu . . . neprodleně postoupil . . . naříditi nepominete, za to V. Oti práva spravedlivého přátelsky žádáme . . . Škody i náklady opovídáme a všech beneficíí právních sobě na svobodě zanecháváme. Act. při právě m. Tovačova 19. augusta l. 1615. (243—5).

e. Odpověď na první spis pánů nápadníků . . . ode mne Albrechta Rohovlada Bukůvky — před sl. Oti p. p. a r. m. Tovačova.

Slovutné Oti p. p. p. r. etné a poctivé právo! Ztížnosti urozených . . . p. Joachyma ml. Blekty . . . p. Hynka Šarovce . . . p. Bohuslava T. Skydinského . . . i na místě jiných pp. přípovědníků ku právu V. Oti složené, že bych se v statek . . . po ur. pí. Elišce st. Šarovcové . . . na místě dítek . . . uvázal a jim toho postoupiti nechtěl, jsem porozuměl. I jest V. Oti vědomé . . . že jsem . . . s povolením vrchnosti V. Oti pod dostatečným ujištěním . . . v touž pozůstalost se uvázal. A to proto, že dotčení Zikmund a Eliška, dítky mé nezletilé z Kateřiny Blektovny, manželky mé a vlastní dcery neb. paní Elišky st. Šarovcové, po níž ten statek purkrechtní zanechán jest, zplozeny a té pozůstalosti vztupující na stupeň nebožky paní matky své nejpřednější a nejblížeí krevní, jakožto v nukové po vlastní bábě nápadníci jsou. Čehož také i sama dotčená paní Eliška st. Šarovcova ležíc na smrteelné posteli, jsouc napomínána, aby porřízení o statku svém učinila, dotvrdila, mluvě, že toho potřeby neuznává, poněvadž žádný jiný bližší nápadník . . . býti nemůže. Což vše, bude-li mi to od práva V. Oti nalezeno, dostatečně provéstí a prokázati moci budu. A protož V. Oti za to žádám, že mne zbytečně k outratám a meškání přivozovati dopouštětí, nýbrž takovou spravedlnost dítkám mejm spravedlivým nálezem právním osvoboditi a přisouditi ráčíte. Vyhražující sobě při tom všechna beneficia juris s opověděním škod a outrat na to vzešlých. Praesentatum 1. septembris. (245—6).

f. Druhý díl actii neb obrana proti prvnímu spisu ur. p. Bukůvky . . . od nás přípovědníků . . .

Slovutné a vzáctné Oti m. a o. p. p. a radní páni m. Tovačova, spravedlivé a prozřetelné právo. — V dobré paměti O. V. zůstává, jakou odpověď urozený p. . Bukůvka . . na první actii neb spis od nás ku právu O. V. předešle složený nám dává; z . . bedlivého přečtení, coby v sobě obsahoval, . . . dobře jsme porozuměli. Proti kterémužto spisu . . my tuto obranu . . pokládáme . . Předně . . Co se toho punktu . . dotýče . . , že ačkoli se téhož gruntu ujal, však že tu nic na skrácení spravedlnosti naší a proti právu před sebe nebéře, oumluvna se činí . . , že to i s povolením vrchnosti Vaší učinil. My pak . . ačkoli . . tak dobře jako p. Bukůvka téhož gruntu, odvedouc revers, jsme se ujíti . . mohli, ale poněvadž toho pořádek práva zahajuje, nám se toho učiniti nevidělo proto, neb o tom práva vypravují, o čemž list 109 ff 48, že . . pokudžkoli od práva toho jedenkaždý řádně by v possessi . . uveden nebyl, že žádnému nenáleží takových pozůstalostí na skrácení jiných nápadníkův se ujímati až do času vyměřeného — (pod ztrátou svého dílu — a pokutou).

Strany pak druhého punktu, jakž toho pan Bukůvka v svém spisu dokládá, proč se jest téhož gruntu . . ujal, že proto, poněvadž . . . dítky Zikmund a Eliška . . na stupeň paní matere nastupující . . k této pozůstalosti . . jakožto . . vnukové . . po paní bábě . . nejlepší právo míti chtějí, že jsou descendentes secundum arborem consanguinitatis a regulí práva městského: jaký by to stupeň neb bližnost byla . . . , tomu jsme dobře vyrozuměli, totiž to že podle práva městského secundum arborem consanguinitatis jakž z figur týchž arborův ano i z mnohých regulí práva městského ne na jednom místě de successione ab intestato zmínka že se o tom činí, to vyhledáno býti může a zvláště práva saská*) na listu 117. až do listu 120., též v originálních starých císařských neb Justinianových právích v II. knize a kapitole 62. až do kapitoly 64. Item v jiných cís. právích na listu 101. a sub lit. f. 16. Item „Mielniczy Palní kniha“ práv městských na listu 137., též list 141. a figury týchž stromův s mnohými regulemi se nacházejí, ano i jiní juristové Bartholus**), Itermanus, Vultes et Johannes, Althusius***), utriusque doctoris de successione ab intestato lib. 1. cap. 22. o tom dosti obšírně vypravujíce, i na jiné knihy Justinianovy ukazují, odkudž i práva saská jako z jedné studnice svůj původ mají, kteréžto regule práv městských. ačkoli chvalitebné jsou, však nic to u sebe nacházíme, že se k této při . . . hned z prosta nic se nevztahují ani k nám nepřísluší, a tož z příčin nížepsaných: Předně a nejprvé, že ačkoliv ten grunt jest práva městského se dotýkající a pod šos městský přísluší, však o to nesmejšíme, aby právo spravedlivé a prozřetelné nás, mezi námi osobami rytířskými a zvláštními svobodami strany nápadův v této zemi obdařenými . . a mezi lidmi prostého řádu ku právu městskému příslušejícími rozdílu zachovati

*) *Sachsenspiegel aufs neue übersehen nach dem hochgelerten Herrn Christoph Zabel* — Leipzig 1549.

**) *Juriscóna. coryphaei Bartoli à Saxoferr opera* — Basilae 1589.

***) *Jurisprudentiae Romanae* — Ars — Studio Johannis Althusii ed. alt. Herbornae 1588.

nemělo, o tom žádné pochybnosti nemáme a zvláště poněvadž z obojí strany osoby rytířské jsme; že pak jsouce my osoby rytířské právem purkrechtním rozeznání býti žádáme, komu by ta spravedlnost neb pozůstalost . . přivlastněna býti měla, však to na zlehčení svobod o nápadích a na skrácení spravedlnosti naší býti nemůže . . , nýbrž my dle vyměření zřízení zemského, jakž list 133. ukazuje, ku právu purkrechtnímu přistupující . . . ne regulemi práva městského, ale regulemi a privilegiemi, kteréž strany nápadův na stav panský a stav rytířský sobě dané majíce jdeme . . . Proto že ty privilegia jako nějaká figura neb strom to patrně ukazují, komu vlastně nápadové po přátelích bez kšaftu umírajících připadají a náleží. A jakož mezi měšťany podle stromu krevnosti nápadové jdou, tak podle týchž privilegií a svobod mezi námi každý nápad . . komuž vlastně náleží, tomu taký právem přivlastněn býti má. Neb právo, jak juristové píší, na spravedlnosti založeno jest . . , kterážto spravedlnost ustavičná jest a jednomu každému toho práva, kteréž komu podle stavu, řádu a privilegií vlastně náleží, sděluje . . .

Aby pak tomu taký porozuměno býti mohlo . . , podlí čeho my připovědníci právo se míti pravíme, těchto nížepsaných a podstatných punktův O. V. ku uvážení podáváme. Nejprvé podlí toho, že neb. paní Eliška vlastní stryna naše pravou nápadnicí téhož gruntu . . zůstala a to způsobem tímto, že majíc společný zápis na tenž grunt . . s panem Jindřichem Blektou . . na svobodném dvoře v Oplocanech, Hartunkově a Kyselovicích jakožto manželou svým, což hodnověrným přípisem téhož společného zápisu jejich z knih městských města Tovačova pod lit. A. pokládáme, poněvadž pí. Eliška pana Jindřicha Blektu . . živobytím jest přečkala . . , kteréhožto gruntu až do smrti své jakožto pravá dědička jest v užívání byla a žádným zápisem za živobytí ani kšaftem pořádným na smrtnou postel ležíc paní Kateřině Blektové ani dítkám jejím ani žádnému jest nevzdala a od nás i od rodu našeho neodtrhla, nýbrž i paní Kateřinu dceru svou, manželku, pana Albrechta R. Bukůvky . . živobytím přečkajíc sama tolikéž bez . . kšaftu jest umřela. My pak jsouce její krevní stupněm podlí privileji zemských blízci po meči přátelé a vlastní strejcové podle toho, že jest táž paní Eliška st. Šarovcova našich nejmilejších pánů otcův vlastní sestra a nám stryna byla a téhož erbů i titule . . užívala a z Šarova se psala, což jest mnohým poctivým lidem dobře vědomé . . . , což dostatečným svědomím poctivých osob rytířských pečetmi spečetěným provozující, kteréž pod lit. B. pokládáme a čehož za . . bedlivé uvážení O. V. etného práva žádáme . . . A téhož gruntu nijakým zápisem nikomu nevzdaného, my nejbližší po meči přátelé neb vlastní strejcové nápadníky býti se pravíme způsobem tímto: Poněvadž jest nám i mnohým poctivým lidem to dobře vědomé, že neb. paní Kateřina Blektovna . . od pana otce i paní matere za živobytí věnem náležitě odbyta jest byla a zase nikdy podlí privileji markrabství Moravského, jakž o tom nařizeno jest, za dědičku a nápadnici od pana otce a paní matere statku jejich zřízena nebyla, nýbrž jsouc tak věnem vybyta již z toho statku rodičův svých nic víc, než toho, jestližeby jí rodičové mimo

věno co z milosti dali neb kšaftem poručili, míti nemohla, a poněvadž paní Kateřině . . již tu nic podle svobod . . nenáleželo, že tehdy dítky její k tomu právo míti nemohou.

Poněvadž pak již častokrát o privilejiích a stupních strany nápadův zmínka se činí . . , že táž pozůstalost nám strejcům (a ne vnukům) vlastně náleží, o tom zřízení zemské na l. 80. patrně vypravuje, že po otcí synové neb dcery jakožto strejcové po meči lepší právo k nápadům mají nežli synové a dcery neb jiní přátelé po materi, a zvláště kdež by mateř z kterého statku věnem vybyta byla. A tento punkt jest vzat z toho ustanovení z desk zemských Brněnských, což sobě páni a stav rytířský za právo ustanovili a to . . . ve dsky zemské tolikéž vepsati v městě Brně poručili, kterýmžto právem při nápadích nejináč než jako měšťané secundum arborem consanguinitatis se řídí a spravují; a to se stalo za krále Albrechta sl. p., když byly různice vznikly o nápady. Skrze což Jich Mtem nejvyšším pánům ouředníkům zemským veliké a časté zaměstknání činěno bývalo, protož stav panský a stav rytířský vydali z sebe po 12. osobách . . . , aby nález podle privileji . . . učinili, což se i stalo . . . za hejtmána JMti pana Vaňka z Boskovic a komorníkův (!) JMti pana Jana z Lichtnburku a p. Jana z Lomnice a na Goldštejně léta 143 (5?) . . . Mezi kterýmižto artykuli . . . psáno stojí: Kterážbykoli dcera, jsouc od rodičův věnem vybyta (leč by jí otec při smlouvách svadebních neoddělil), že taková panna aneb vdova již více k statku rodičův svých práva nemá, leč by jí rodičové co z milosti, zápisem neb kšaftem . . . zadali.

Item v privilegium krále Jana a krále Matyáše sl. paměti, jehož datum v Budíně l. 1487. tolikéž takto za právo jest: Vdával-li by otec dceru, bratr svou sestru . . , po niž by věno jmenoval aneb vydal, a jestližby ji nápadníci a dědičkou statku svého mimo věno po ni jmenované neb vydané ustanoviti chtěl, že to má zápisem od osob stavu panského neb rytířského zaopatřiti; kdež by se tak nestalo, že taková věnem vybytá před bratřími a dětmi jejich jakožto přátely po meči až do šestého pokolení k žádnému nápadu . . . práva míti nemůže . . . ; k nápadům pak bratří a strejcové . . . právo mají, tak aby každá pozůstalost, od kterého rodu . . . svůj začátek má, při tom raději aby zůstávati mohla. Z kterýchžto důvodů O. V. vyšetřiti jste mohli, že podlí těchto punktův pravdivých to se dostatečně nachází, že tenž grunt . . po neb. vlastní stryně naší . . . nám strejcom náleží podle práva a svobod země tejto, podle čehož taký zachování býti . . žádáme, a zvláště pokudž i potvrzení svobod od JMCísaře nynějšího o tom taký vypravuje, kterak stav panský, rytířský a města při svých svobodách starobylých . . zůstati mají, kteréžto potvrzení . . se stalo na hradě Pražském l. 1611. ve čtvrtek po sl. h. seslání Ducha sv.

Poněvadž pak O. V. tomu dobře porozuměti mohli, podle čeho my přípovědníci k tej pozůstalosti právo se míti pravíme . . . , protož . . O. V. práva spravedlivého i prozřetelného, že touž pozůstalost . . nám právem přisouditi ano i v ni uvéstí nepominete, nad to . . panu Bukůvkovi . . , aby nám toho všeho . . neprodleně postoupíc z příjmů i vydání počet náležitý učinil, z práva V. Oti to

vynaleznete . . ctného práva přátelsky žádáme. A tak tuto druhou akci naši neb pomluvu zavírajíce všech beneficií právních sobě na svobodě zanecháváme, škody . . . podlí práva opovíráme. Actum při právě m. Tovačova 15. dne Octobris A. 1615. (246—54).

g. Replika na druhej spis . . pánův přípovědníkův ode mne A. Rohovlada a Bukůvky atd.

Slovutné Oti p. p. pp. radní ctné a poctivé právo. Jakým by spisem páni . . přípovědníci . . spravedlnost bližší té pozůstalosti před Zikmundem a Eliškou dítkami mými, jakožto vnuky . . neb. paní Elišky st. Šarovcové, z nebožky Kateřiny dcery její zplozenými, nápadníci býti se hlásili, tomu jsem z druhého spisu jejich . . . vyrozuměl, v kterémž jako i v prvním, že jsem se na místě a k ruce Zikmunda a Elišky . . v touž pozůstalost jim na skrácení pod . . reversem, což že i oni učiniti . . mohli, uvázal, zmínku činí, jakoby tomu vyrozuměti, jak jsem v tom postupoval z tej odpovědi nemohli, ježto v ní zřetelně doloženo jest, že se to dalo . . s povolením vrchnosti, a netoliko vrchnosti, ale s vědomím a povolením zmocněných na místě jiných pánův přípovědníkův a to proto, jakž dítky mé . . nejbližší a nejkrevnější nápadníci té pozůstalosti jsou, čehož též při předešlé odpovědi své pozůstavuji. — Vedle toho chtěje při svou zlepšiti některé regule z práv saských, některé z práv císařských, některé z spisův obojího práva doktorův a z municipálu de successione ab intestato citují a tu ne svou nežli mou při na místě dítek mých, že jim to jakožto vnukům po vlastní bábě před jinými přináleží, vysvětlují, nebo regule od nich citované . . , zvláště pak práva saská a císařská o tom světle a patrně in articulo de successione ab intestato sub. lit. E. 6, v rozdílu 2., kdoby takových statků po rodičích a přátelích bez kšaftu zemřelých . . nejlepším nápadníkem byl, vypravují takto: Jestližebý někdo bez kšaftu ze světa sešel, tehdy nápadním právem přátelé . . v statek jeho vkročují a to nápadní vkročování slove successio ab intestato, a sub. lit. F. 7, stojí: a při takových nápadích . . nejlepší právo mají descendentes . . buďto žeby ti byli mužského neb ženského pohlaví. Item sub. lit. F. 8. o tom světleji stojí, že při právě městském dcery rovně jako i synové v statcích . . svých rodičův jednoduše dědí . . , jak jsou synové, dcery, vnukové a vnučky a slovou sui haeredes vel sui liberi, kteříž řádně na tento svět . . manželsky . . zplozeni jsou . . , kteřížto artykulové to jako prstem, kdoby bližší vedle krevnosti takové pozůstalosti byl, ukazují a podle stromu krevnosti jakožto descendentes dítkám mým . . pozůstalost po paní bábě jich . . přisuzují; jakož pak kteříž jsou z krve nebožtíka p. Jindřicha Blekty a paní Elišky st. Šarovcové, vedle práva tohoto mimo dítky mé z Kateřiny dcery jejich vlastní zplození, není žádných, což že při právě tomto obdrží . . , pochybnosti žádné nemám; že jsou pak tuto od pp. přípovědníkův ti artykulové položeni . . , to ne k jich nežli dítkám mým k dobrému se stalo . . , čehož dále proti jich svědectví potřebí není prokazovati; neb ačkoliv sice zase rádi by dotčené artykule, že proti nim čelí a je tý vši purkrechtní . . . pozůstalosti odsuzují, v níveč

obrátkiti chtějí, pravíc, že k nim se hned z prosta nic nevztahují, ani k nim nepřisluší, dotejkajíc při tom privilegií, práv a svobod, statut starobylých zvyklostí, smlouvy mezi stavem panským a rytířským o nápadích utvrzené, listův od JMti králův českých sl. paměti markrabství tomuto Moravskému daných, chtěje o týž grunt ne vedle artykulův práva městského, nežli vedle těch privilegií . . . práva zemského rozsudek míti, což nikoli právu městskému neb zdejšímu se netrefuje, aby věci ty, kteréž Jich Mtem nejvyšším pánům ouředníkům a soudcům při sl. soudu zemském . . . k rozsudkům náleží, na sebe bráti a to přesuzovati jakožto věc k slav. soudu zemskému patřící měli, nebo jak Jich Mti nejvyšší páni soudcové zemští věcmi ku právu purkrechtnímu neb dědinnému přináležejícími nikoli se zanášeti a jich přisuzovati chtějí nemají, mnohem víc právu purkrechtnímu vedle týchž svobod a privilegií zemských minno regule práv městských jaké rozsudky vynášeti, nepřipadá, jakž to znamenitě zřízením zemským v listě 133., že žádná věc práva dědinného k soudu zemskému nepřisluší, obmezeno jest, čehož páni připovědníci v spisu svém sami podotýkají. a vedle téhož artykule zřízení zemského ku právu zdejšímu přistoupení, rozsudku právního žádají, a že co jim koliv za vejpověď z práva vyrčeno bude, na tom přestati chtějí, se prohlásili, k čemuž i já přistupuji a neméně jako i oni spravedlivého rozsudku očekávati budu. — Dále prokazují i to, že neb. paní Eliška st. Šarovcova jejich pánův otcův sestra, těmto pak pánům Šarovcům tetu byla, a majíc společný zápis s neb. Jindřichem Blektou . . . manželem svým na takový grunt, a přečkavši jej živobytím, grunt takový obdědila, a tudy žeby na pány Šarovce taková pozůstalost jakožto po tetě na strejce připadnutí měla, čemuž sice tak jest, že jest neb. paní Eliška . . . pánům Šarovcům tetu jest byla, zápis s neb. manželem . . . na ten grunt společný měla, živobytím p. manžela svého jakož i Kateřinu dceru svou, manželku mou a matku dítek mých přečkala, i bez pořízení a kšaftu z světa sešla, ale aby táž pozůstalost pánům Šarovcům . . . připadnouti měla, to nikterakž proti patrnému artykuli práva městského již citovanému (se) trefiti nemůže . . . neb dítky mé z té krve pana Jindřicha Blekty a paní Elišky . . . pošly secundum arborem consanguinitatis . . . na stupeň paní matere své jakožto vlastní vnukové . . . vstupují a té pozůstalosti nejbližší před jinejmi pobočními strejci nápadníci jsou, čehož sama častopsaná paní Eliška, ležíc na smrtné posteli ne o páních Šarovcích než o dítkách mých, že nejbližší nápadníci té vši pozůstalosti jsou oznámila, což se z svědomí tohoto bohda sub. lit. A. vynalezne.

Naposledy přednášejí smlouvy svadební mezi mnou a neb. Kateřinú Blektovou . . . vykonané, vždy usilujíc dítky mé . . . od též pozůstalosti odstrčiti s tím doložením, žeby neb. manželka má věnem z toho statku vybyta (čemuž já odporuji) býti měla ani kdy zas od rodičův svých do téhož statku přijata pořádně nebyla, jakž o tom v spisu svém s předněšením některých privilegií, práv a svobod zemských víc sobě k škodě nežli k jaké platnosti dosti obšírně vypisujíc a sebe sami artykulem z desk zemských Brněn-

ských, který přivozují, že stav panský a rytířský nejináč než jako měšťané secundum arborem consanguinitatis při nápadích se řídil a posavád řídí, což že i list krále Matyáše sl. p. to v sobě zdržuje, porázejí, a artykul práva městského sub lit. C. 51., že syn neb dcera, by i věno od otce přijala, že tím přijetím věna další spravedlnosti dědické se nezbavuje, zvláště pak, kdyžby se zápisem, smlouvami neb odkvitováním statku a dědictví otce a matky své neodřekla, toho dotvrzuje, a málo níž též právo sub. lit. F. 51, o tom praví takto: syn oženě se, přijal by nětco od otce svého k své živnosti, avšak statku otce by se neodřekl, a otec by ho také tím z statku svého novybyl, tehdy umřel-liby prvé než otec jeho dítek, kolikžby jich koliv pozůstalo, porazíc co otcí jich prvé (za) živobyti dáno bylo, mají jeden rovný díl s bratřími a sestrami v statku jim po dědu zůstalém míti, nebo vnukové vstupují na díl, kterýž rodičům jich (kdyby živi byli) náležel jure repraesentationis, kterážto právo s nahoře psaným artykulem z desk zemských ve ve všem se srovnává. A našlo by se ještě více z jejich spisů, čím se sami porázejí, tuto co psáti, ale poněvadž já s pány přípovědníky o žádné smlouvy svadební ani o věno při právě zdejšími činiti nemám, neb také ta věc ku právu zdejšímu nepřisluší. Protož obšírné o tom vypisování uskrovňuji a při právě tom, k kterémužto věc patří, toho pozanechávám; nežli majíce já rozepři . . . o grunt . . . zde zůstalej a ku právu zdejšímu purkrechtnímu přináležející toho toliko, kdoby jeho vedle krevnosti, zdali dítky mé jakožto descendentes a vnukové po vlastní bábě, čili páni Šarovcové . . jakožto collaterales neb poboční strejcové bližší a přednější býti měli. Žádám, že v tu věc vhlídnete, ji bedlivě povážíte a vejpovědi spravedlivou právní podělíte, vyhrazujíc sobě všeckna a všelijaká při tom dobrodiní právní a škody na to vzešlé odpovídám. (254—9).

h. Rozsudek Olomuckého práva.

Tovačovským. Jakož ste od nás právního naučení žádali, kterak byšte se v příčině pozůstalého statku purkrechtního po neb. paní Elišce st. Šarovcové z Šarova tu při městě Vašem, též také Vám od práva dědiny Oplocan předloženo jest, zachovati měli. M. p. a r. m. O. za právo vyznáváme: Když se vlastní strejcové a tety z jedné, též děti vlastní dcery již oznámené paní Elišky Šarovcové z strany druhé nacházejí, tehdy Zikmund a Eliška jakožto vnukové její podle práva purkrechtního toho nápadu mimo strejce a tety ujíti a v statku báby jich jakožto nejbližší vedle krevnosti následovati mají a to z práva. (Sent. ad extr. 19. 5. 165).

Podotknouti třeba, že témuž panu A. Rohovladovi Bukůvkovi a jeho dětem přisouzen byl též dvůr při městě Prostějově a v Oplocanech po témž panu Jindřichovi Blektovi pozůstalý, k nimž se byli hlásili páni Blektové. (Sent. ad extr. 19. 5. 173).

100. Vězně na urfrýd propustiti.

Tovačovským. Moudří etc. Psaní též acta ku právu Vašemu od fojta i konšelů na místě vši obce dědiny Troubek z strany jedné a Tomášem Rajickýho z strany druhé složené a nám odeslané jsme

přijali. Co se otázky právní a žádosti Vaší, abyšte v té příčině poučení byli, dotejče, pokud na dotčeného Tomáše Rajického sice nic podezřelého se neví, on v předvsevzítí svém překážku měl, skutku nevykonal a hospodář jeho Jíra Homole, majíce statek svůj v celosti, jemu to odpouští a z ničehož viniti nemíní; i jestli tomu všemu tak a nejináč, jak se dokládá, a dotčený Tomáš Rajický hříchu takového želí a naději k polepšení podává: My p. a r. m. O. uznáváme, že vězením za některý čas trestán a na urfrýd propuštěn býti má. A t. z p. Decis. in cons. Ol. 8. dne July 1. 1616. (Lib. sent. ad extraneos sign. 19. 5. f. 171).

101. Zloděje na urfrýd propustiti.

Idem(!) Žádost Vaši, abychem Vám právní naučení vydali vedle odeslané žaloby na Matěje ze Smržovic od fojta a konšelův na místě vsí obce dědiny Ejvaně, jsme vyrozuměli. I poněvadž týž Matěj pokradší peníze Jiříkovi Gejčolkovi(?) též na gruntu Václava Mojžíška někdy hospodáře svého při skutku přistížen jest. Pokudž tomu tak jest, jak se dokládá a on k tomu ke všemu se zná, a nic sice podezřelého na něho se nenachází: tehdy m. p. a r. m. O. nacházíme, že jiným ku příkladu má vězením něco prostrannějším pro vykonaný skutek trestán a na urfrýd propuštěn býti má. A t. z p. V Hol. 8. July A. 1616. (Sent. ad. extr. 19. 5. 171).

102. Vězně buď vypověděti, buď útrpně se tázati.

Tovačovským. Moudří etc. V příčině Jiříka Tesaře z Rybník, který Havlovi Hanákovi z dědiny Klopotovic jednu klisnu na panství ukradl a k tomu se posavád zná (jakž z příležitých akt též i na žádosti Vaší(!) bychom Vám naučení právní vydali), jsme vyrozuměli. M. p. a r. m. O. nacházíme: Pokudž dotčený Jiřík Tesař podezřelý není, ani aby čeho kradeného více dopustiti se měl, se prokázati a věděti nemůže, tedy vypovědín; pakliby podezřelý byl aneb více podobných věcí se dopustil, právem outrpním tázán a examinován býti má. A t. z p. V Hol. 2. Dec. 1616. (Sent. ad. extr. 19. 5. 174).

103. O nepořádné poručenství.

Tovačovským. Moudří etc. Na otázku z strany kšaftu nebožky Kateřiny Troubecké, na kterouž od nás poučení býti žádáte, pokudž nic jinšího(!) naproti tomu není, zvláště pak ten obyčej v testirování u nich podobným způsobem se zachovává; tehdy my p. a r. m. O. uznáváme: Poněvadž takový kšaft žádným člověkem, kterémuž by o tom kdy prvé svědomo bylo, stvrzený není; za druhé, také že i nebezpečnost pro podezřelost, aby podvrhlý nebyl, obávati by se mohlo: Protož že takové poručenství za pořádné obstáti nemůže. A t. z p. Decisum Ol. 9. Febr. Anno 1618. P. S. Originál takového poručenství zase odsíláme. (Sent. ad. extr. 19. 5. 185).

104. Naučení soukromé o pozůstalost.

Matějovi Homoláčovi a Barhoře, bratru a sestře vlastní(m) neb. Kateřiny po Janovi Hlavovi, též nebožtiku pozůstalý vdovy.

V příčině pozůstalosti nebožky Kateřiny sestry Vaší vlastní a pozůstalé vdově po Janovi Illavovi též nebožtíku ve mlýně*) Rakodavským, blíž města Tovačova ležícím, kteráž bez všelijakého pořízení a kšaftu statečku svého z tohoto světa časnou smrtí jest sešla, za jaké nás právní naučení žádáte, z přečtení psaní Vašeho jsme vyrozuměli, a po bedlivém toho všeho uvážení, pokudž tomu všemu tak, jak zprávu činite, jest, my p. a r. m. O. nacházíme, že Vám Jan Brušák, tovaryš mlynářský v takové pozůstalosti Kateřiny sestry Vaší žádné překážky činiti nemůže. A t. z p. Decisum in consilio Ol. die 10. Dec. A. 1621. (Sent. ad. extr. 19. 5. 225).

105. Naučení soukromé o pozůstalost.

Poctivej Kateřině Věrovanskej z Věrovan, přítelkyni nám milej. Přízeň naši vzkazujeme, poctivá přítelkyně nám milá. Otázku tvou právní v příčině spravedlnosti po bratřích Tvých, zdali Ty jakožto vlastní sestra jejich, kterých živobytím přechkala, aneboližto nebožky sestry Tvé pozůstalé děti k teěž spravedlnosti právo jmíti mají: I pokudž tomu tak jest, jak zprávu dáváš a nic podstatnějšího na protiv tomu nejní, tehdy my p. a r. m. O. nacházíme, že Ty podle saského práva po Tvých pravých vlastních bratřích k dotčenej spravedlnosti právo máš a Tvé sestry děti tu na nic se potahovati nemohou. A t. z p. Decis. in cons. senatus civit. Ol. 10. Novembris Anno 1628. (Sent. ad. extr. 19. 5. 271).

106. a. K vražednici dítěte přistoupení ostrým právem.

An Burgermeister & Rath zue Thobitschaw. Unser Gruess Zuvor Ehrsame Vorsichtige guette freunde. Auss Euer Zum Ober-Recht Vns Zuegeschickter Rechtsfrage beygefuegten Guettlichen Aussagen haben Wir Vernomben, was die Marina Geörge Koneczny Von Eywanie Tochter. Ihrer Verübten Missethat halber bekheennet: Vndt ihr dissfalls Euch darüber des Rechtens Zue belehren bittet. Weillen aber die Marina in Ihrer guettlichen Aussage nun gemeldet, das Sy das Kindt gesunder in die Burden gethan, Vndt hernach auf den (!) Buckel getragen. Welches Unterwegs nach Wierowan Vnwesend ihrer gestorben sey: So befinden Wir Burgermeister Vndt Rath der Statt Olmütz. das Zue noch Klarer erkundigung der Warheit die Marina mit der peinlich frag moderate Zu examiniren: Ob Sy nicht das Kindt selbst mit Ihren handen Vmbracht habe; Ingleichen auch Vndt mässiger der Tortur in allen puncten ihre guettliche Aussage bestättige. Da nun diss geschehen, Vnd Ihr hier-über weiter Vnss die Aussage Zuegeschicken werdet, soll alsdann Erkennt Vnd gesprochen werden, was recht ist Von Rechtswegen. Decisum in consilio sen. Ol. Anno 1629. (Sent. ad. extr. 19. 5. 292).

*) Dne 17. září r. 1627. Jan Lípa, mlynář Tovačovský, svého syna Václava za přítomnosti svědků Prokopa Dampusa, Daniele Fabra a Jana Koptívy v moc a jurisdikci radních pánů Olomuckých odevzdal, vzav patrně pro něho své odpuštění z Tovačova. (Acta quotidia 1. 3).

b. Vražednici ditěte v měchu utopiti.

Buergermeister & Rath zue Thobitschaw. Unsern Gruess zuvor, ehrsame, vorsichtige, gutte freunde. Wir haben auss Euren abermahligen Rechtsfrage wohl vernomben, das die gefangene Marina Georg Konecznys Tochter von Eywanie ihre guettliche Bekantnus durch die Tortur bestättigt, undt auch aussgesagt, wie sy ihr Kindt mit ihren eigenen handen ermordet undt umbracht. Derohalben ihr Euch wegen der ordentlichen bestraffung des Rechters Zue belehren pittet. Da zum fall nun diese Marina auf allen Punkten ihrer beschehenen Aussage beständg undt, wie bräuchlich vor Gericht, verharren werde: Alss erkennen Wir B. u. R. d. St. O. vor Recht, das sy ihres verübten lästerhaften Lebens undt dieses gethanen Kindts-Mordts halber in einem sakh ertrenckt undt am Leben solle gestrafft werden; da ihr aber die Obrikeit gnade erzeigen undt sy mit dem schwert richten wollte lassen, soll es dieser unserer belehrung nicht Zuewider sein von Rechtswegen. Decis. in cons. sen. Ol. Anno 1629. (Sent. ad. extr- 19 5. 293—4).

107. Soukromé naučení.

An David Evanský mitburg. Zue Dobitschaw. — Unsser gruss zuvor. Erbare guette freunde(!). Hat Adam Rakodoffský wegen Ewer beyder schreibung Eines verkaufften hauses und angehöriger Biengartens aussgeschütteten Reden und protestieren vill Jahr lang stillgeschwigen und von einem Jahr hero erst wider Euch ein Iniurien-Klag erhoben, Ihr auch hauptsechlich des widerumb guetwillig cedierten Biengartens halber Ewer Zeugen geführen(!) deren aussag publiciert; aber Euch kein Abschrift derselben ertheilt werden wollen. Und unter denen Zeugen Zue Dobischaw(!) und darauff ein Rath Zue Dobischaw neben denen einer selbst auss dem Rath über dieser Soch richten helffen: berufften(?) Gericht Persohnen von Kogetin, Euch beydes in gefancklich hafft und geltstraff 50 R vernrtheilet: aber ohne Zulassung ainziger frist bey dem Oberrecht Ewer notturfft dawider anhengig zue machen nicht gestatten wollen. Da zum fall nun diesen Eweren bericht noch die sachen beschaffen und nichts erhebliches dawider aufzubringen, So befinden Wir B. und Rathmanne d. St. O. dass in fundament des ganzen processus ein Rath zu Tobischaw geirret, derohalben die Iniurien-Klag über Rechts vorwerete Zeit nach verflüssung Jahr und Tages Eweren gegentheil Nicht zue lassen, weniger Euch auch die begerte erteilung Ewerer Zeugen-Aussage verweigern noch diejenige Raths-Persohn, so auss dem mittel gewesen und Zeugnuß geben, über erkennnuß dieser sachen und Sentenz baywesund(!) zu bleiben verstaten: überdiss ohn genuessam Verhör den ordentlichen weg zum Oberrecht euch nicht speren und entlich wider den Claren Aussag der privilegirten Schasischen(!) Kayserlichen Recht und Landes-Ordnung Euch zu Zweyerley straf ann leib mit gefängnus und an gelt auf 50 R hoch condemniren sollen noch können. Darumben solcher vorgenommenen process ganz unrecht nul und nichtig geschehen, davon sowohl wegen der auferlegten straf absolvirt werdet von Rechtswegen. Decis. in cons. sen. Ol. die 18. Jan. Anno 1630. (Sent. ad. extr. 19. 5. 294).

108. O vraždu; aby se více okolností uvážilo.

An Burgermeister und Rhatt zue Dobitschaw. Antwort. Unser gruess zuvor, Ehrsame, Vorsichtige guette freunde. Wir haben abermahl des Georgen Peyrzen so guettlich alss peinliche Aussage auf Euer begehren in erwegung genomben: Was nun des Hanusen Dubka entleibung belangt, obzwar der Peyrz geständig, das er denselben mit einem Messer gestochen: So ist doch dabei nicht bewiesen, das von solchem stich der Dubka gestorben. Demnach diese That mit mehrern Umständen nach erforderung des Rechts beweislich zue machen. auf welchen fall, alssdan von Uns erkannt werden soll, was Recht ist. Wegen der anderen puncten aber lassen Wir es bey nechstertheilter Unseren Oberrechtlichen Belehrung gäntzlich verbleiben. Diss wir Euch in Andtwortt nachrichtlichen nicht vorhalten wollen. Geben in der Statt Olmütz den 29. Nov. Anno 1630. (Sent. ad. extr. 19. 5. 106—7).

109. Soukromé naučení o nápad*).

Poctivému Matějovi Drhusovi z dědiny Klopotovic nám milému. Přízeň naši vzkazujeme, poctivý nám milý. Na otázku právní a žádost Tvou v příčině nápadu o pozůstalosti po nebožtíku Matějovi Tomášovi bratru vlastním Mandaleny manželky Tvé se dotejkající, pokudž všemu tak jest, jakž toho dokládáš a protiv tomu nic podstatnějšího by se přednésti a vynajíti nemohlo, my p. a r. hlavního královského m. Ol. nacházíme, že táž Mandalena manželka Tvá ke všemu nápadu a pozůstalosti po témž neb. Matějovi Tomášovi rovnej díl, jako Pavel Tomáš (poněvadž jich obou vlastní bratr a svobodný z tohoto světa vykročil) právo a spravedlnost má, a společní dědičkou se bejti nachází. A t. z p. Decis. in cons. sen. Ol. die 26. nov. 1632. (Sent. ad. extr. 19. 5. 321).

110. Stran zjevného zloděje

praesentována dne 3. prosince l. 1653. žádost práva Tovačovského o naučení. (Podací protokol arch. Ol. sign. 18. 1. 94**).

111. Do kata Olomuckého

ztěžují si Tovačovští dne 9. prosince l. 1653., že nad starý poplatek žádá větší taxu za eksekuci ortelův (Pod. prot. 18. 1. 95***).

*) Dne 7. dubna 1636. hrabě Tovačovský (Graff von Dobischaw) před městským úřadem v Olomouci podvolil se dědicům po císařském soudci (Kaiserrichter) všeho dluhu zaplatiti 7500 tolarů. (Acta quotidiana 1. 3).

**) Téhož roku 1653 úředník Tovačovský ztěžuje si v Olomouci do mistrů tesařů a o špatný most u Vrbátek. Tamtéž.

***) Starý plat katův, dle sněšení městské rady učiněného asi r. 1440.: „Přihodí-li se, že páni z okolních měst, městeček a vsí mistra popravního vyžadují, náleží se jim pod 10 hřivnami alibiti, že kata zase do Olomouce dodají a že mu předně od každé míle po 4 groších dají. Potomně, když mistr přibude do místa, kde má popravovati, potud, pokud tam trvá před popravou, po každé ráno i večer sluší mu 2 groše. Od věšení anebo stínání každé osoby náleží mu 16 grošů, od mučení 8 grošů. Tolikéž, když koho topí anebo za živa pochovává, od každého psaného ortele, dostane dvakráte tolik než v Olomouci, totiž po 16 groších. Rovněž od mrakání u pranýře, od vyklání očí, utěti rukou, od vylámaní zubů, od urezání uší, též platí se dvakráte tolik než v Olomouci, totiž po 8 groších (od jedné ruky,

112. O vidimování privileje

na mýto v Tovačově dne 16. srpna 1658. žádají Tovačované (Podací protokol 18. 1. 180*).

113. Stran Olomuckého kata

pracsentována dne 9. listopadu 1661. žádost Tovačovských o naučení (Pod. prot. 18. 1. 278).

114. O vraha, který dva mordy učinil a kúzlám sloužil.

Pozdravení naše přátelské Vám napřed vzkazující m. o. p. p. n. m. — Na Vaše poslušné při nás toho vyhledávání, abychom Vás právním naučením neboližto orčelem podělili v příčině Martina Klokovského, Vaší mil. vrchnosti poddaného, který se jest vedle Vašeho nám přisláného právního examinu a jeho dobrovolného k tomu přiznání netoliko spolu s druhéjmi dvojího mordu svávolně dopustil, ale i mimo to kúzlám neboližto čarodenství s tím dětinským pupkem [svému zlé paměti švagru daným] průchod dal, což vše, pokudžby v skutku účinným, tak jakž ste Nám toho zprávu učinili, na dotčeného Martina Klukovského se vyhledávalo, tehdy my p. a r. m. O. to vše v bedlivém uvážení majíce vedle starých saských Magdeburských u nás až posavád chvalitebně zachovalých práv [ačkoliv pro takové jeho rozličné páchané svrchupsané skutky mnohem těžšího a většího trestání zasloužil], nicméně však z milosti práva a vyhledávaje při tom více spasení jeho duše, toto vynacházíme, aby vejš dotčený Martin Klokovský předně zkrátka kolem z toho světa sveden a potomně na tož kolo uvržen byl. A t. vše z p. Decis. in cons. sen. Ol. die 9. dec. A. 1661. P. a r. král m. O. (263.—4).

115. O propůjčení kata,

aby pastýře Jana Hrdinu, který se ve Věrovanech oběsil, odklidil a spálil, dne 6. února 1666. žádají Tovačované (Podací protokol 1663.—1694. sign. 18. 2).

116. a. Žádosti o naučení v příčině Jana Vrby

pracsentovány 16. a 19. září 1668. (Podací protokol 18. 2).

jednoho oka atd.) — Kdež pak mistr popravní někoho pálí anebo kolem láme, budiž on mučen anebo ne, od osoby dostane hřivnu; tehdy však netřeba mu již dávat 4 grošů od míle. [Šaliger l. c. 58.—9].

Novější sňesení od roku 1502. zní po česku: „Jestli žeby kdo přes pole mistra popravčího potřeboval, aby popravoval člověka, kterýby sám sobě smrt učinil a o hrdlo se připravil, od takového mají jemu dány býti 3 bílé hřivny aneb českých grošů tolik, a nic více. A když mu ty dá, nebude povinen jemu od míle platiti. Jestli koho přes pole spálí, aneb na kolo vplete, neb čtvrtí, od takového každého hřivnu jednu českých dáti má; a když ji dá, nebude povinen jemu od míle platiti, než za stravu jemu dáti musí a z hospody vyplatiti. (Městská kniha 1492.—1625. i. 71. f. 1. Viz tamtéž f. 6.: „ex parte tortoris“)

*) Téhož roku dne 14. června dotazuje se Olomučanů hejtman Tovačovský, proč 2 poddaní z Hrdibořic by i obštaveni v Blatcích; dále naléhá na opravení cesty a mostu „auf dem Haar (Har)“; o poslednějši věc jedná se i dvě léta později. (Tamtéž 505. 549. 464 614. 684. 738).

b. Zloděje na provaz.

Pozdravení naše př. napřed vzkazujeme m. a o. p. Na Vaše Jiříka Vrby z dědiny Čejhovic v krádeže(!) postíženého právně vyslyšené a nám přislané vyznání, při tom na nás složenou žádost, abychom Vás právním naučením podělili, jakéhoby naddotčený Jiřík Vrba pro takové jeho krádeže, vejstupky trestání zasloužil, přítomné k odpovědi netajíme, že již častopsaný delinquent [pokudžby všemu, jak nám v Vašich právně zepsaných examinech toho zprávu činíte] tak bylo, po bedlivém toho všeho uvážení my p. a r. král. m. Ol. vedle našich starých saských Magdeburských u nás až posavád chvalitebně zachovalých práv to vynacházíme, aby předně ještě nadepsaný Jíra Vrba skrze mistra popravního po suchu tázán byl, jestli se k tomu všemu, co již vypověděl, zná a jestliže někde víceji takovej krádeže naprováděl. Posledně jestli které jiné tovaryše a kteří by ti byli jměl?, tázán byl. A pokudžby při nejmenším toho co v jeho nám přislanej vejpovědi obsaženo jest, dosvědčoval, tehdy dosti zasloužil, aby skrze provaz na zjevnej spravedlnosti ku příkladu jinším z tohoto světa zveden a tak usmrcen byl. A t. všechno z p. Decis. in cons. sen. reg. civ. Ol. die 24. sept. A. 1668. (262).

c. Žádost o nové naučení.

Dne 8. října podána žádost Tovačovských o další naučení, zdali se Jiřího Vrby k rozkazu milostivé vrchnosti k vůli úplnějšímu vyznání ostřejším právem tázati mají. (Pod. prot. 18. 2).

117. a. O vraždu Řehoře Duryše z Čelčic

dne 19. srpna 1670. praesentovány v Olomouci spisy o vyslýchaných svědcích proti Anně vdově téhož Řehoře. že se svým pacholkem Šimonem Valentou muže zavraždila; prosí se o naučení, ježto oba zapírají.

b. Opětné výpovědi svědkův

proti Anně a Valentovi podává právo Tovačovské dne 12. září.

c. Že se oba obvinění na mučení přiznali

a Duryše úmyslně a na svobodné cestě v poli usmrtili, dne 19. září oznamuje právo Tovačovské (Pod. prot. 18. 2). Ortele, který jistotně zněl na meč, se nedochovalo.

118. a. O vraždu syna pastýřova,

ku které se Jiří Polášek dobrovolně zná, Tovačovské právo dne 18. září 1670. žádá naučení. (Pod. prot. 18. 2).

b. Vraha mečem odpraviti.

Pozdravení naše s vínsem všeho dobrého m. a o. p. s. n. m. Kterak opět v příčině Jiříka v 20. letech pozůstalého syna neb. Říhy Poláška ze vsi Kožušán k zdejšímu klášteru sv. Kateřiny pří náležejícího, který pod právem Vaším Tovačovským dne 17. běžícího

měsíce examinován dobrovolně se přiznal, že nejprv s Staňkem ze vsi Uhrčie pastýřovým synem svádu začal, říkáje jemu, „proč jsi na můj šlach(?) zabil prase?“ Staněk jemu odpověděl: „Sakrmenskej blázne, však tebe viniti nebudou, jednom ty mlě!“ Jiřík pak zase jemu řekl: „Proč si je nevyhnal z naší zahrady a tam je zabil? Bezmála bych tě tím cepem udeřil“. Staněk opět odpověděl: „Sakrmente, uder, jsi-li pacholek“. Na kterýž slovo Jiřík vezmouce cep v hlavu jej za tylo udeřil. I ačkoliv po tej ráně Staněk se neskácel, nýbrž se na něho zanesl, Jiřík pak nemeškal, nýbrž jej po druhéj v tvář obrátá se udeřil, až se skácel a krev z oust pustil. To vidouce Jiří vzal slámu a ústa jemu ní zacpaje, aby ho krev neušla, u mlátovně jej slámú zakryl, a pochyťe jeho župici a klobouk v Tovačově židovi jménem Davidovi ji za 1 R 15 kr. prodal. Když pak podívaje se, zdali Staněk živ jest, mrtvýho našel, do jámy obilnej jej vhodil a trnám zakryl. Jsa potom v poli, když oral, pochyťen (pochitien), krev se jemu na znamení z nosa sama od sebe pustila; pročez skutek nepřel, nýbrž se dobrovolně ihned přiznal, a — o naučení, jak se s ním podle jeho skutku zachovati máte, nás náležitě žádáte: z Vašeho pod věřejším datum daného jsme vyrozuměli: Což jestli podle Vaší k nám učiněnej zprávy se tak nachází a on se k tomu zná, pročez my p. a r. královského v markr. Mor. hlavního m. O. uznáváme a dle našich starobylých saských Magdeburských u nás až po ten čas chvalitebně zachovávaných práv takovej ortel aneb vejpověď činíme: Ačkoliv dotčený Jiřík neb. Říhy Poláška pozůstalý syn dle spáchanýho zlýho skutku svýho většího trestání hoden jest, zvlášť že nyní vůbec takový mordy se lehkovážně dějí, však pro jeho ještě něco mladý léta, aby toliko mečem z světa na smřf uveden byl. A t. v. dle práva. Decis. in con. sen. regiae metropolis Olom. die 19. sept. 1670. P. a r. kr. hlav. m. O. (264.—66).

119. O zběhlou manželku Marynu.

kteřá hned po slibu manželovi utekla a s jiným mužem za 16 let 8 dětí měla, dne 4. března 1672. podána žádost práva Tovačovského za naučení. Dne 22. března podána nová zpráva, z níž vychází, že odběžný manžel slul Jakub Otrusina. Posléze dne 13. května podává se zpráva, co nejdůstojnější konsistoř uznala o ženě, kteřá svému muži hned po oddavkách odběhla. (Pod. prot. 18. 2).

120. Zloděje, který z návodu žida v apatece kradl, púl pardusem z města vybiti.

Pozdravení naše, při tom všechno dobré Vám vinšujeme m. a o. p. n. jmilí. — Porozumíváme, jakou k nám žádost o naučení Václava Čudu dne 23. ku konci přicházejícího měsíce v postscripto činíte, i po bedlivém jeho a žida Izáka Kauklera vyznání uvažování uznáváme: ačkoliv on Václav Čuda nejprv k takovému zlodějskému skutku od téhož Izáka žida naveden byl, však poněvadž po druhý netoliko sám od sebe do jmenovanej apateky lezl, dvěře otvíral, ano i jimi ještě dva (!) pacholata s sebou tamž a do jiných pokojův

jíti a krásti navedl a kradl, že s dotknutým svým mistrem židem Izákem provaz zasloužil; prohlédajíce však jeho ještě nedospělá mladá léta, můžete jej jiným k výstraže půl pardusem, však cum moderamine dáti vymrskati a potomně z města vykázati. A t. z p. Decis. in cons. sen. reg. metropolitanae civ. Ol. die 30. Juni 1673. P. a r. kr. v markr. Mor. hlavního m. Ol. — NB. jest podle ortele s nadepsaným Václavem Čudů pokračeno. (267—8).

121. Ortel Martina Ougkvaldského (o krádež).

Pozdravení naše m. a o. — Vyrozuměli jsme z Vašeho nám učiněného právního psaní a z přiloženého examenu ode dně 14. běžícího měsíce, kterak Martin Ougkvaldský na svém prvotním vyznání v příčině rozličnej krádeže, zvlášt strany těch v kanceláři ukradených 100 R zůstává, tak že to útrpným právem potvrdil; tolikéž od 18. téhož nynějšího měsíce, kterak Ondřej Zamyslila, Bystřického mlynáře syn, posledně dobrovolně se přiznal, že nadepsaného Martina s sebou jíti svedl, a ty 100 R odevíra klíčem kancelář ukradl; kdež po bedlivém toho všeho s okolečnostmi uvážení my p. a r. kr. hl. m. O. podle našich saských práv z těch nám přislaných spisův nacházíme: Poněvadž nadřečený Martin Ougkvaldský nikdež sám přední svůdce nebyl, nýbrž jsa ještě zvlášt ony časy v mladých nedospělých letech, ve všech těch jeho nešlechterných skutcích jak od stolařských tovaryšův tak také od dotknoutého Ondřeje Zamyslila ano i v čas ohně od Václava Chudy sveden byl, k tomu při dluhém vězení na tvrdošejně Ondřeje Zamyslila zapírání po dvakráte útrpné právo vystáti musel, že sice z takových příčin od ordinární popravky osvobozen, pro jeho pak tak často s jinými i v čas ohně lehkovážně provedené krádeže, že jiným ku příkladu sobě pak k zaslouženému trestání celým pardusem na věčné časy z města vykázán býti má. A t. z p. A jsouce ten druhý zloděj Ondřej Zamyslil cizí poddaný, když nám, zdaliž jest od velebné kapitoly na Vaše právo do konce postoupen, oznámíte a při tom, co dále na něho u nás pohledávati budete, má také následovati, co právo jest. Decis. in cons. sen. Ol. die 26. Martz A. 1677. (170—1)

122. Aby se k vězni útrpným suchým právem na dva šprosle přikročilo.

M. a o. — Jakého opět od nás na Vašeho spoluměšťanína a kuchaře Petra Karpíška, jenž majíc sám svou manželkou nějakú děvečku Kateřinu z města Lomnic, když trávu žala, k tělesnému skutku mocně přinutiti a potom připověda jí budoucí manželství takový nečistý skutky, mnohdykráte s ní provésti měl, právního naučení žádáte, to jsme z Vašeho psaní od dně 21. pojminulého měsíce června a z přiloženého jich obouch osob právního vyznání i co při tom dně 8. běžícího měsíce za další zprávu činíte, všechno vyrozuměli. I poněvadž se nadepsaný Petr k ničemuž kromě k jednomu takovému skutku přiznati nechce, před časy pak s dvěma děvkami z panské hraběcí kuchyni zběhl ano i s jinšími v takových nečistotách nařknout byl, takže i nyní v velikém podezření jest, Kateřině

pak (ačkoliv dle posledního vyznání Karpíška očistiti chce), poněvadž v své řeči vrtkava jest, věřiti se nemůže, pročez pro vyjevení pravdy a další právní zprávy, zdali se jí Kateřině od řečeného Karpíška jaké násilí stalo, a jakým způsobem ona k tomu tělesnému skutku povolila, zdali jí budoucím manželstvím těšil, Vám k naučení dáváme, abyšte k častojmenovanému Petrovi Karpíškovi u přítomnosti Kateřiny útrpným suchým právem na dva šprose přikročiti dali a jeho ve všech těch punktech a věcech, kteréž proti němu naddotknutá Kateřina mluvila, základně přes postavená interrogatoria de puncto ad punctum examinirovali a vyznání na papír uvedli, kdež na další Vaši žádost a přislané právní vyslychání bude následovati, co právo jest. Decis. in cons. sen. Ol. die 12. Juli Anno 1677. P. a r. kr. hl. m. Ol. (172—3).

123. Sentence hraběte Salma o lehkou ženu.

In der zwischen des gewesten Schlossbeken undt der (Katharina) Opavskyn begangener Unzucht, alss auch wegen des alhiesigen Buchhalters angegebener gleichmessigkeit, undt hierüber auffgeworffenen Zeugnus des hiesigen Müllers Undt dan ex auditis in simili des hiesigen Fieschmeisters Vorkommenen Vortrages ergethet hiemit dieser Bescheidt: Dass demnach simplex illa commixtio auss nachreittener Zeit der niederkunfft keine Beschwängerung ex hoc actu nach sich ziehet, Alss wird der Bekh ab alimentatione dieses Kindts, die Ihme sonsten von Rechtswegen gebühret hette, absolvirt, der Opavskyn aber Ehrlich gezeugte Kinder sollen nicht allein künfftig wegen der von Ihrer inutter begangener Missethat ihnen zu wachsender schandt Bey alhiesigen gericht an Ehren Verwahret werden: Sondern auch alssogleich durch den Hauptman mit Dienst oder Anderer Unterhaltung wie Waissen versorget werden; Sie Opavskin aber solle wegen der im Schloss Begangenen Unzucht durch den Schergen zur Statt hienaus geführt undt selbte auff Ihr Lebelang sowohl die Herrschaft Tobitschau alss alle andere hierzugehörige pertinentien nit mehrers zu betretten verboten werden undt abgewiesen sein; der Bekh hingegen der Unterthänigkeit hierumben sich einwilligen undt in Markt Kralitz ein Hauss annehmen. Wass den casum mit dem Geörg Suchanek belanget, wirdt solches auss Obrigkeitlich macht undt gewalt e legitimis acquitati convenientibus rationibus auffgehöbt und sowohl dem Müller alss dem Fieschmeister dessentwegen perpetuum silentium imponiret. Tobitschau den 4. Februarii 1678. Ferd. Jul. graff zu Salm. (260—1).

124. O otčima, který zabil pastorka.

M. a o. s. a př. n. m. — Co nám tak tenkrát dne 13. octobris a prvotně dně 5. septembris přítomného léta z strany Mikuláše Špety spolusouseda Vašeho z dědiny Majetína, žádající od nás právního naučení, dopisujete, to jsme vše dobře vyrozuměli. I majíce my p. a r. m. O. všechno v bedlivém uvážení takto vedle práv našich saských uznáváme, že ačkoliv z oumyslu vykonaná vražda jisté trestání v právíh vyměřena jest, poněvadž ale z zprávy Vaší

a vyslyšených svědkův se vynachází, že Mik. Špeta žádným takovým oumyslem, aby vraždu spáchatí mnil, na Jana pastorka svého závorkou neb kyjím udeřil, nýbrž on Mik. Špeta, jsouc dřív od pastorka svého skrze hanebné zloající a proti čtvrtému přikázání Božímu čelící slova k hněvu a prechlivosti popuzen jeho z vejstupku takového, chtěc ho toliko přes ruku udeřiti, potrestati mnil a tou zlou příhodou mimo nadání jeho v čelo udeřil, takže do rána pastorek život svůj dokonal, sice taký za živobyť svého nepřikladného a zloajícího života byl; naproti tomu Mik. Špeta v sousedstvu po ten čas vždy se chvalitebně choval: Pročež z té příčiny často jmenovaný Mik. Špeta od obyčejného trestání, které mordu neb vraždě právně vyměřeno jest, ušánován býti má; nieméně pro svou prechlivost, že tak neváživě hned závorků neb kyjím bez pozoru proti čelu, jakožto místu nebezpečnému [mohouc jeho s jinším trestáním potkati] na svého pastorka pral a v čelo udeřil, od které rány on umřiti musil, pro zaslouženou pokutu má předně on Mik. Špeta šest tolarů moravských na mši svaté za duši umrlého vedle příležitosti a zdání Vašeho při právě Vašem složití a k tomu konci obrácené býti (mají); za druhé hned po vyjití ven z koutu neb z šesti neděl manželky své [neb do toho času proti zaručení při manželce neb hospodářství zůstávati může] má buďto při dědině Majetínské neb při městě Tovačovském při obecním díle až do příštích vánočních svátkův v poutách pracovati. A t. z p. Decis. in cons. sen. Ol. die 21. oct. A. 1678.

[Tento delinquent složíce vyměřenú peněžitú pokutu, kterážto se polovice do chrámu Páně Tovačovskýho, druhá polovice do chrámu Páně Kokorskýho složila, v pútách při šancích Tovačovských a při zboru v zámku až do určeného od pánův otcův našich terminu pracovati a kopati musil] (374—5).

125. O mistra, který učně obuchem v čelo udeřil.

Pozdravení naše m. a o. — Majíce my právní dně 7. postoupeného měsíce prosince a druhé dně 10. tolikéž pomínulého měsíce ledna v příčině obžalované(ho) vězně Pavla Konečného od Nás přislané spisy, svědkův examina a jich vyznání v bedlivém uvážení dle našich starobylých Magdeburských až posavád zachovaných práv saských, však jestli tomu tak, jak nám zaslané Vaše spisy znějí, a kdyby se na dotčeného vězně nic víc uvéstí nemohlo, Vás právně naučiti sme neopominuli. Ačkoliv nadepsaný vězeň Pavel Konečný tovaryše svého Jana Svobodníka brániti a mstíti chtěl; však poněvadž zapomenouce se předně nad Božím přikázáním a tak protivu právu moderamen inculpatae tutelae překročil a jsa napomenut, aby nebil, lehkovázně Václava Chlapíka obuchem v čelo udeřil, až hned na zem padl a v desíti dnech svůj život skončil, že sice dle vyměřených práv život za život dáti by povinen byl, však vzhledajíce na to, že on Pavel té svády nezačal, zvlášť pak, že ta rána předně od učených lékařův, zdali smrtelná jest, spatřena nebyla, za druhé teprve na třetí den [ježto se hned na místě státi mělo] zavázána, a z té příčiny se rozsouditi nemůž, zdaliž ta rána smrtelná byla, žeby zabítý Václav Chlapík od ní umřiti musel:

Pročež my p. a r. m. hl. Ol. uznáváme býti za právo, že nadepsaný Pavel Konečný pro svůj výstupek a další v takových příhodách uvarování jiným ku příkladu a sobě k zasloužené pokutě, ačkoliby i při těch všech okolcích větší býti měla. však šanujice jeho dítek, aby se jim snad někdy nějaká výtka nestala, na celý rok do pout zakoutý k šancové práci dodán a při ní přesně držán býti má. A t. z p. Decis. in cons. sen. metropolis Ol. die VI. m. Febr. Anno 1679. P. a r. m. O.

Tato sentencí jest na radním domě města Tovačova dne 12. Febr. 1679 publicirována, vedle kteréžto vězeň svrchupsaný do roku pořád zběhlého od dnešního dně v poutech při městě zdejší šancovati má. (375—6).

126. O cizoložství.

Pozdravení naše m. a o. p. n. m. — Vyrozuměli jsme, jakou ste nám na naše v příčině Jana Černušky ve vsi Klopotovicích osedlýho sedláka a jeho hofferkyně Justiny vdovy postavené otázky zprávu učinili, kterouž majice my p. a r. kr. v m. Mor. hl. m. Ol. s prvnějšími nám přislanými spisy v bedlivém uvážení, poněvadž nadepsaný ženatý Jan Černušek se k tomu zná, že se s nadředenou svou hofferkyní Justynou v nečistý skutek dopustil a tak netoliko protiva světskému právu a duchovnímu zákonu ano i Božímu přikázání i cizoložství způsobil, nacházíme, že dle na takové smilníky vyměřených práv půl pardusu a vykázání zasloužil; bude-li však manželka jeho, odpouštěje jemu nepravost jeho za něho prositi, že ke cti sv. manželství jedenkrát v den sváteční pod slavností před kostelem, kde nejvíce lidí vcházejí a vycházejí (však aby mše sv. neopustil) s prutami státi, a v poutech na půl roku do práce oddán býti (má). A naddotknuté Justině tomu dítěti na slušné vychování dáti anebo se s ní o takové vychování podle zámožnosti své na 10 neb 12 zlatých mor. porovnat. Často jmenovaná pak Justyna 3 dni sváteční pořádně v čas kázání (aby tolikéž mši sv. slyšeti mohla) za ruky do trhlíce(!) dána a jí na prsa pruty přivázané, potomně z Klopotovic pro uvarování pohoršení někam jinam v tise odeslána býti má. Vše z p. Decis. in consil. sen. reg. metropolis Ol. die 20. Marty 1679. P. a r. m. kr. hl. m. Ol. (277).

127. a. O zloděje koňské.

M. a o. p. n. m. Co jste nám prvního a posledního dne měsíce Máje též 15. a 18. běžícího měsíce Junii vše přítomného léta v příčině od Tomáše Jaroše, Kristiana Šebesty a Václava Nedvěda spáchané koňské krádeži za spisy odeslali, ty sme sobě při dnešním radním sezení obšírně přednésti dali. Pročež majice v dobrém a bedlivém uvážení skrz útrpné právo potvrzené vyznání těch třech osob jako i jiné přiložené zprávy. my p. a r. kr. m. O. vedle našich starobylých práv městských takto v tom vypovídáme: Poněvadž Kristian Šebesta dle svého vlastního vyznání Tomášovi Jarošovi návštějí dal, že mají jistou cizí hřebici v stádě a tudy příčinou ku krádeži jedné i druhé klisny podal, i také takové s pomocí Václava

Nědveda (jsouce sám nařízený pastýř v obci Čehovicích) v stádě chytil a Tomášovi Jarošovi prodal; on pak Tomáš Jaroš takové klisny a koňský dobytek vědouc, že jsou kradené, od Kristiana Šebesty kupoval, jemu radou nápomocen býval a takové kradené klisny nočního času jinam zaprodával a ku krádeži již ode dávna nakloněn byl. Pročež on Kristian Šebesta a Tomáš Jaroš, ačkoliv by pokutou hrdla ztrestáni býti měli, nicméně patřice na Tomášova starý věk a Kristiana Šebesty manželku s dítětem, a obzvláště na to, že ty kradené klisny těm, jimž náležejí, navracené býti mohou a býti mají, pro zasloužilou pokutu jiným k výstraze celým pardusem oba dva vymrskáni a na věčnost z panství Tovačovského vypověděni býti mají. Václav Nědved pak proto, že o tej krádeži dobrou vědomost měl a jí nevyjevil, nýbrž taký v tom nápomocen byl, má šancovní neb jinou obecní práci v poutách na 3 měsíce ztrestán býti, však s tím zřetelným dorozumění(m), že pokudž by ty kradené a rozprodané klisny ti, kterýmž náležejí, bez ouplatku zase dostati nemohli, on Kristian Šebesta a Tomáš Jaroš takové hotovými penězi, aneb, pokud by těch před rukama nebylo, s jejich jiným statkem vedle spravedlivého šacunku zaplatiti mají. Václav Nědved ale k tomu, co jest z té krádeže přijal neb užil, přiložiti má. Co se tý třicátní cedule dotýče, za slušné uznáváme toho vyskoumati, zdaliž ti, jenž takové cedule vydávají, při tomto příběhu ňakou faleš nespáchali, aby podobně při své vrchnosti ztrestáni byli. A poněvadž se inspektor z Kunštátu, pokudž se co na Jana Binku vynajde, jeho slušně potrestati zakazuje, tedy se nyní při tom zanechává, a to z práva. Decis. in cons. sen. civ. Ol. die 19. Juny Anno 1679. (278—9).

b. A. 1679. dne 29. Juli jest exekucí s těma osobami vykonána: Kristian a Jaroš ti oba jsou skrz mistra popravního celým pardusem popraveni a na věčnost z tohoto panství odkázáni; Václav Nědved pak ten na 3 měsíce v poutech při valích městských šancovat.

c. Outraty při tom vznikly:

Tříkrát examinováni	9 R
od sentencí	3 R
outrat při vyvedení	3 R
od naučení pp. Olomuckým	— 20 gr. 3 ¹ / ₂ d.
písaři Olomuckému	— 19 gr. 5 d.
diskreci jemu	1 R 9 gr. 5 d.
servusům Olomuckým	— 7 gr. 5 ¹ / ₂ d.
konšelům, co do Holomouce 20krát chodili	2 R 25 gr. 5 d.
od zakutí těch vězňův	— 10 gr. 2 d.
mistru popravnímu za 19 dní	19 R
od vymrskání 2 osob	10 R
od moučení po dvakráte	18 R
pacholku jeho	1 R

poslu právnímu Olomuckému . . .	— 7 gr. 5 d.
mistru popravnicku za jídlo, pití, za oves a seno	1 R 15 gr.
za svíčky k tortuře	— 7 gr. 5 d.
od při a zase odprovázení kata .	1 R 13 gr.
rychtáři od opatrování po 1 gr. od každého na den	6 R 9 gr.
poslu právnímu po 2 gr.	12 R 18 gr.
od svolání	1 R

(279).

128. a. Žhářku sřati a potom řelo upáliti.

M. a o. p. n. m. Jakož jsme strany Anny řevěčky, dcery Jana Kelčáka z řediny Drřovic v řiřině od ní netoliko v řelčicích, ale i Vrahovicích založeného a tudy pošlého řkodlivého ohně skrze rozličné nám od Váš odeslané examina a vyslyšení též osoby spraveni, takže bezpečně, co v tom řiběhu za řrávo následovati má, Váš s požádaným řrávním naučením podělití můžeme. Pročeř my p. a r. kr. hl. m. O. takto v tom vypovídáme: Poněvadř naddotčená Anna po dvakráte se dobrovolně řřed řrávem Vařím, ořiřřujíc v tom podezřelého pacholka Urbana, ře ona sama ze své vlastní oumyslný vůle beze vši hodné řřičiny, nýbrř toliko z prostranného hněvu proti pacholku hospodáře řelčického, u kterého spolu slouřili, pocházejícího jakož tak z nesluřné pomsty proti hospodáři jejímu Vrahovskýmu netoliko v řelčicích ale i Vrahovicích v rozdílném řasu oheň podložila, z kterého řkodlivý oheň znikl, a velikou řkodu s záhubou několik osob nevěrně učinila. Pročeř nadřečená Anna, pokudř na svém vyznání setrvati bude, pro svou dobře zaslouřilou pokutu jinejm k vejstraže skrze mistra popravního (leč by se vynařlo, řeby táž osoba řěhotna byla) mečem zřtřstána, řelo pak její spolu s odřatou hlavú na hranici dříví vloženo a na prach spáleno býti má. A t. z p. Decis. in cons. sen. civ. Ol. die 7. Juli Anno 1679. (279—80).

b. A. 1679. dne 29. Juli jest exekuci vykonána s Annú dcerú neb. Jana Kelčáka z řediny Drřovic za ten její spáchaný zlý skutek. I ačkoli řelo její spolu s hlavou uřatú podle vyšřího řrávního nálezu na hranici dříví vloženo a na prach spáleno býti mělo, však nicméně J. V. h. Mř tu milost učiniti a poručiti ráčil, aby řelo její i s hlavú do země zakopáno bylo, co se i stalo.

c. Outraty řrávní.

Pětkrát exáminirována, řiní . .	5 R
od sentencí	1 R
řtem od exáminirování pacholka Urbana	1 R
Od naučení do Olomouce odesláno —	20 gr. 3 $\frac{1}{2}$ h.
Řisaři Olomuckému	— 19 gr. 5 h.

Diskrecí jemu	1 R	8 gr. 4 h.
Servusům Olomuckým zpropitné	—	7 gr. 5 h.
Konšelovi, co chodil pro Urbana pacholka na Plumlov	—	19 gr. 2 h.
Rychtářovi za opatrování za 10 neděl po 1 gr. na den	2 R	10 gr.
Od pacholka za 4 neděle	—	28 gr.
Od přijetí jeho do vězení	1 R	
Poslu, který psaní nesl z strany Pinka do Kunštátu	1 R	15 gr.
Od stínání hlavy	10 R	
Pacholkovi od kopání hrobu	1 R	
Poslu právnímu Olomuckému	—	7 gr. 5 h.
Za víno k tortuře	—	2 gr. 4 h.
Poslu právnímu zdejšímu od opatrování za 10 neděl po 2 gr.	4 R	20 gr.
Od Urbana pacholka za 4 neděle	1 R	16 gr.
Od přijetí jeho do vězení	1 R	
Od svolání	1 R	

Co více s mistrem popravním utraceno, jest z přední při těch koňských zlodějích zapsáno, protože jedním dnem vyvedení a popravení byli. (280).

129. O připuštění k jarmarku Tovačovskému lidí toliko z míst bezpečných rada Tovačovská listem daným v Přerově dne 28. prosince 1679. oznamuje radě Olomucké. (Pod. prot. 18. 2).

131. a. O pastýře a 2 ženy z čár a kouzel podezřelé.

M. a o. p. n. jmilí. Majíce my v bedlivém povážení ty vše právní písebné potřeby, které nám až posavád v příčině Tomáše Míšky, pastýře Troubeckého, a Maryny ženy jeho, jako i Kateřiny ženy Pavla Malíka z kouzla u Vás obviněných, jsou odeslané, vedle našich starobylých práv takto za právo vyznáváme: Poněvadž ani skrze vyznání pod závazkem vyslyšených svědkův ani z útrpného tázaní neb přiznání jich obžalovaných se neproказuje a nevynachází, aby naddotčené osoby toho Troubeckého neb jiného zdechnutého neb od vlkův podáveného a požraného dobytka skrze nějaké čáry neb kouzla vinné byly: Pročž nadjmenovaný Tomáš Míšek a jeho žena Maryna, jako i Kateřina od takové žaloby se tuto osvobozují a z vězení propuštěny býti mají. však aby jedna i druhá osoba dřív než propuštěny budou, přísahu a závazek učinila, že pro takové jich obžalování ani proti Troubecké obci a jejich sousedům ani protiv komu jinému žádným vymyšleným způsobem mstítí anebo jim pohružku činití nechtějí nyní i na budoucí časy. Při tom se na vůli obce Troubecké zanechává, jestli že Tomáše Míšky v službě pastýřskéj dále zanechati chtějí budou, neb ne. A t. vše z p. Decis. in cons. sen. civ. Ol. die 13. aprilis Anno 1680. P. a r. kr. m. hl. O. (281).

b. Závazek neb urfrýd Tomáše, Maryny, Kateřiny.

Já Tomáš (Maryna, Kateřina) jakož jsem od sousedův z dědiny Troubek v domnění potažen, jakobych já strany toho jim Troubeckým zdechnutého a od vlkův požraného dobytka skrze nějaké čáry neb kouzla své vinen býti a vlka posílati uměl, skrze čehož i vězením dosti dlůhý čas obtěžovaný jsem byl; i abych já z takového vězení propuštěný býti mohl a mezi lidmi více v podezření nebyl, pročež já Tomáš (Maryna, Kateřina) přísáháme Pánu B. Vš., přebíhoslavené P. Marii matce Boží i všem Božím svatým, že se předně jak na vrchnost milostivou, officíry J. M. pánů, ouřad a právo města Tovačova, tak i na celú obec dědiny Troubek ano i na žádného člověka na tomto panství Tovačovském, aniž na hovádku jejich nižádným vymyšleným způsobem buďto skrze čáry, kouzle neb jakýmkoli způsobem, jak sami od osoby naší tak i skrz jinší lidí, mstiti ani hrůzbu vydávati nechceme, nýbrž pokojně bez ublížení jinším lidem nyní i na časy budoucí až do smrti naší se chovati a k zlosti příčinu nižádným způsobem dáti nechceme. Jestliže bychom pak budoucně buď na dlůze neb krátce komukoliv, žádného člověka nevynímajíc, buďto lidem neb hovadu na zdraví jejich skrz čáry neb kouzle uškoditi a ublížiti měli, v čemž nám jak duchovní tak i světské právo k žádné platnosti, zastávání a výmluvú býti nemá, tehdy trestání tomu, co nás nyní následovati mělo, i hrdelnímu trestání se poddáváme. K čemuž nám dopomáhati ráč P. B., matka Boží a všichni Boží svatí. Amen. (281—2).

132. Poprava samovraha.

Poznamenání právních outrat v příčině Matouše Netopila z dědiny Ejvaně zlej paměti, který předně na Pána Boha stvořitele svého a potomně na spasení duše své se zapomenul a dně 2. octobris 1680. u syna svého v maštale se oběsil, jsouce tedy pro tu příčinu dně 4. a 5. téhož měsíce skrze mistra popravního popravený, na hraní dříví vytažený a na prach spálený, při čemž outraty vznikly tyto:

Konšelům, kteří pro mistra popravního chodili a jeho zase odprovázeli, dáno 24 kr. Item těm osobám, kteří s nimi pro consens vypraveni byli, 36 kr., činí	1 R
Více jim, když tam šli a zase přišli, 30 mázů vína . .	2 R
Za 1 $\frac{1}{2}$ věrdunku prachu	— 7 kr.
Item s ouředními osobami po vykonání prací, jak se zdejšími, tak i s Ejvaňskými za ryby, máslo, žemličky a jinší přípravy utraceno, i za svíčky . .	1 R 2 kr.
Za 39 mázů vína po 4 kr., činí	2 R 36 kr.
Vartýřům, kteří celú noc při ohni vartovali za pivo a gořálku	— 54 kr.
Ouřadu Tovačovskému za práci jejich	5 R 50 kr.
Suma	13 R 29 kr.

Mistru popravnímu: Od odřezání, z okna vyhození na prach spálení téhož Matouše Netopila zlej pa- měti 15 R. činí	17 R 30 kr.
Na outratu v cestě po 2 dni 2 R	2 R 20 kr.
Od kopání hrobu pacholkovi 1 R	1 R 10 kr.
Poslu právnímu Olomuckému, co pro mistra popravního chodil, dáno jemu	— 18 kr.
Suma	21 R 18 kr.
Utraceno s ním (katem): Za ryby, raky, máslo, chléb, žemličky, mouku, koření, 5 židlíků gořalky, tvarůžky, a za 2 kusy svíček v sumě zapláceno	2 R 46 kr.
Za 30 mázů piva	— 30 kr.
Item od strojení jídel	— 24 kr.
Za 45 mázů vína po 4 kr.	3 R — kr.
Suma	6 R 40 kr.
Suma všech outrat činí 41 R 27 kr.	(284).

133. O poutníka obviněného ze žhářství.

a. Po bedlivým uvážení examenu Jakuba Bartoníka z městečka Lisic, který dle domnění některých Páčlavských lidí 11. dně běžícího měsíce a léta Páčlavice zapáliti měl, na to však žádná indicia se proti němu nenachází, nýbrž dva Páčlavští svědkové jeho nevinu vysvědčují, při purkmistru a radě dědičného města našeho Tovačova se přísně nařizuje, aby oni, však dle vzatého reversu od téhož Jakuba Bartoníka, že se na našem městě a panství Tovačovským nikde nijakým způsobem z strany toho vystálého vězení mstíti se nechce, jeho Jakuba Bartoníka s jeho všema věcmi, kteréž on při sobě má, neb měl, bez úplatku všelijakého z vězení městského zítřa propustili. Act. na zámku Tovačově 30. dne měsíce října 1680. léta. Ferd. Jul. hrabě z Salmu. (282).

b. Jurament vykonaný na rathouzi města Tovačova od Jakuba Bartoníka, poutníka dně 31. octobris.

Já Jakub Bartoků, jakož jsem v příčině toho v městečku Páčlavicích dně 11. měsíce octobris vyšlého ohně v podezření, že bych já takového ohně příčinou býti měl, a to proto, že jsem já tam v Páčlavicích několik dní v šenkhausu se zdržoval a před některýma osobami něco zcestného mluvíti měl, skrze čehož jsouce já v takovém domnění potažený dle rozdílných od sl. král. ouřadu hejtmanství zemského vyšlých patentův v Kokorách chycený a do města Tovačova do vězení daný, v kterémžto vězení několik dní pozůstávati jsem musel. Poněvadž pak milostivá vrchnost Tovačovská dle vedeného svědomí na rathouzi Tovačovském, abych já z takového vězení vypuštěn byl, za právo uznávati ráčila, pročez já přísahám Pánu Bohu všemohoucímu, přeblahoslavené P. Marie matce Boží i všem Božím svatým, že se já Jakub pro takové vystálé vězení, jak nad městem tak i na panství Tovačovském a Páčlavským i tolikoz na všech místech k panství Tovačovskému a

Páčlavskému patřících sice i jinde na všech místech, kde se kolivěk dostanu až do smrti nižádným vymyšleným způsobem jak na lidech tak i na statku jejich se mstíti nechci, nýbrž pokojně se chovati připovídám. Jestliže bych pak budoucně buď v krátkce neb na dlůze se něčeho takového dopustiti a já Jakub jakýmkoliv způsobem se mstíti měl a na mne to vyzkoumáno bylo, tedy se v pokutu hrdelnému trestání poddávám, v čemž mně jak duchovní tak i světské právo k žádné platnosti a pomoci býti nemá. K čemuž mi dopomáhati rač P. Bůh, matka Boží a všichni Boží svatí. Amen. (283).

134. Ortele k roku 1682.

právní písař nedopsal. (285).

135. O prodej prachu

dne 21. července 1683. žádají Tovačované oznamující, že se budou brániti do těchto hrdel („bis auff den letzten Mann“). (Podací protokol 18. 2).

136. O urychlení rozsudku

ve při nepovědomé dne 18. února 1684. žádají Tovačované. (Pod. prot. 18. 2).

137. a. O domnělou vraždu dítěte.

M. o. p. n. m. Jaké tak právní naučení v příčině Lukáše Mačkala z dědiny Brodku s Kateřinou Pokornou vdovou spáchaného — skutku — u nás pohledáváte, to jsme z psaní Vašeho od 6. tohoto měsíce vyrozuměli. I majíce my v právním uvažování jich obou dobrovolné přiznání nacházíme, že naddotčená Kateřina Pokorná u velkém podezření zůstává, jakoby ona ten skrytě zakopaný porod zoumyslně zamordovala; protož se nám z práva zdá, aby k jmenované Kateřině s outrpným právem skrze palečnice prostředním způsobem přikročeno bylo (následuje 5 právních otázek). Kdež potom její právní přiznání nám odešlete, a my Vás s dalším právním naučením podělití nepomineme. Decis. in cons. sen. civ. Ol. die 27. Juny A. 1689. (286—7).

b. Ona na trdlici, on na 1/2 roku do pout odsouzen.

M. a o. p. m. Majíce znovu v právním uvážení skutek Luk. Mačkala, jako i také K. Pokorné podezřelé (ze) zamordování od ní skrytě zakopaného dítěte: My p. a r. kr. m. O. z práva takto o tom vypovídáme: Poněvadž ani z dobrovolného ani z přísného přiznání provedeno býti nemůže, aby takové dítě zamordovala, pročez z toho domnělého mordu se osvobozuje; nicméně — na takový způsob ztrestána býti má, aby po 3 neděle při dveřích kostelních, když se služba Boží koná, majíc hořící svíci v ruce, představena, a potom pokaždýkrát za 3 hodiny do trdlice jiným ku příkladu dána byla. — Co se pak L. Mačkala dotýče —, ač vedle vyměření práv slušné vymrskán a z panství Tovačovského vypověděn býti měl, pokudžby mu jeho žena takové přehřešení prominouti — chtěla, ke cti sv. manželství — aby za půl léta v poutech při obecním stavení pracoval. Vše dle práva. Decis. atd. 15. Juli 1689. (288—9).

c. Consignací outrat s oběma

od 9. a 16. Mai do 27. Juli u vězení zůstávajícími.

Předně ouřadu purkmistrovskému od 3 examenův	3 R 30 kr.
Právu rychtářskému od přijetí jich do vězení . . .	2 R 20 kr.
Za opatrování obou (za 11 ¹ / ₂ týhodní) po 14 gr. alb.	6 R 15 kr. 2 h.
Rychtáři za jídlo každotýhodně oběma po 42 kr.	8 R 3 kr.
Konšelům po 5krátě do Olomouce chodícím po 10 kr.	— 50 kr.
Sl. magistrátu Ol. od dvojího naučení	3 R
P. Syndikusovi Olomuckému za odeslaný dárek	
1 R 45 kr., Item poslovi, který takový nosil,	
10 kr., činí	1 R 55 kr.
Servusům po dvakrátě	— 48 kr.
Za 1 svíci voskovou, kterou nadepsaná delinquentka	
před kostelem stojící v ruce držeti musela . . .	— 7 kr. 1 ¹ / ₂ h.
Poslovi právnímu od opatrování těch vezňův v tomž	
čase každotýhodně od obou osob po 14 gr.	
alb. 5 R 11 gr., na rejnské ale	6 R 15 kr. 2 h.
Suma	33 R 4 kr. 2 ¹ / ₂ h.

Item za 2 archy štemplovaného papíru, na kterém
naučení právní následovalo, dáno — 32 kr.
(290).

138. Vinník na pouta, vinnice na trdlici.

M. o. p. n. m. Vedle bedlivého povážení v příčině Melichara Vencle s Marianou děvečkou — spáchaného skutku my p. a r. hl. kr. m. O. — za právo vynacházíme: že ačkoli nadřečený Melichar — ostřeji trestán by býti mohl, nicméně — v poutech při stavení obecním celý rok pracovati, Mariana ale — po 3 nedělní neb sváteční dni v trdlici za obě ruce zavřena státi má. Vše vedle p. Decis. 11. Aug. 1689. — Consignací outrat s nadepsanými delinquenty od 9. Juli do 20. aug.: ouřadu purkmistrovskému od 4 examenův — 4 R 40 kr. . . . (292).

139. a. O ž h á ř k u.

M. a o. p. n. m. Na pohledávání naučení právního stran nějaké děvčice Běty z dědiny Lobodic, kteráby v stodole Jíry Hřebíčka jako i nějakého Plachého oheň založiti měla, Vám tajiti nemůžem, poněvadž se v tomto běhu mladosti osoby i také podezdření nedotklivé materie(?) dotýče, protož předně obzvláštně zapotřebí jest, abyste se jistě vyptali, jak dokonale táž děvčice stará jest; zdali již 13 let vyplnila, kdežto nejjistější zpráva z kněh kostelních, kde táž děvčice rozena a pokřtěna jest, dostati by se mohlo; 2. zdali stodola téhož Jíry Hřebíčka dokonale zhořela a jaká více škoda v sousedství tím založením ohně toho času se stala? Zdali ta osoba hned při tom postižena byla, neb jak se to na ni proneslo? 3. Zdali u toho Plachého s tím založením podobně oheň vyšel. — Taký-li toho času jak u Jíry Hřebíčka aneb jiným časem? Zdali na jiných místech taký okolo těch časův oheň založený vyšel a kde? 4. Zdali ta děvčice smělého a chytrého přirození a povahy se spatřuje a co o zachování její matere slyšel jest, a jak se ona po ty časy s tú

děvčicí živila? 5. Zdali v Lobodicích, když ta děvčice svázána byla, volno bylo jiným lidem k ní choditi; jako i také, když u Vás již u vězení zůstávala, aneb jak byla opatrována? Zdali jí ještě uvázanou držíte a od toho času zdali častěji vazba s ní spadla, a zdali k ní její mateř nějaký přístup má. Pročež když nám na dotčené punkta zprávu odešlete, máte s dalším naučením zaopatření býti. Decis. in cons. sen. civ. Ol. die 29. nov. 1689. (294).

b. Ortel zní na pardus a vypovědění.

M. o. p. n. m. Majíce my v právním povážení příběh Běty děvčice z dědiny Lobodic, která 2kráté u Jíry Hřebíčka hospodáře jeho jako taký po třetí u Plachýho oheň založiti měla, my p. a r. hl. k. m. O. takto o tom z práva vypovídáme, že ačkoliv jmenovaná Běta se k takovému založenému ohni dobrovolně přiznává a práva na takový veliký skutek a přečinění jistou pokutu vyměřují, nicméně patříce na týž Běty nedospělost věku, docházejíce ona toliko k 13. roku, a že to založení ohně ze žádné zlosti aneb pomsty nýbrž toliko z nabádání zlého ducha pošlo, z té tehdy důležitý právní příčiny, k tejš Bětě děvčici s obyčejnou v právích vyměřenou pokutou přikročeno býti nemůže, však nicméně ona pro své zasloužené trestání u vězení skrz šerhu toliko dobrý pardus podle mírnosti a síly těla vystáti a potom z celého panství Tovačovského na věčnost vypověděna, a aby se napotom pro uvarování většího trestání podobného i jiného všeho zlého varovala, přístně napomenuta býti má. Pokudž by se pak po tom zase na panství postihnouti dala, nepomeškáte se s ní dobře ujistiti. A z té také příčiny její mateři od vrchnosti uloženo býti může, aby se potichu z panství Tovačovského jinam přestěhovala a tudy k navrácení její dcery příčinu odňala. Vše vedle p. Decis. in cons. sen. civ. Ol. die 16. dec. 1689. (296).

* * *

Ortele jménem i na místě vrchnosti vydané.

Vrchnosti tak jako magistrátům královských měst náleželo, cechovní spory kliditi. Viz č. 96. Rovněž náleželo vrchnosti souditi právní případy v obhradí zámeckém zběhlé. Viz č. 124. Konečně z nařízení vrchnosti na urfrýd propuštěn cizí poddaný. Viz č. 133.

140. O krádež v pivovaře Svrčovském.

Jménem i na místě JVHM^u Pána, Pana Ferdinanda Juliusa sv. římské říše hraběte z Salmu v Neyburgu nad Inem, dědičného pána na Tovačově, Kojetíně a Kralicích JC a KM^u skutečného komorníka, rady a soudce zemského v markr. Mor., vrchnosti naší milostivé a dědičné, my p. a r. města Tovačova majíc v bedlivém uvážení to, co Franc Uhlíř majíc sobě od vrchnosti své milostivé v pivovaře a dvoře Čtvrčovském panském povinnost hlásenskou, podle záplaty sobě svěřenou, aby vždy nočním časem jako na ohně tak taký zlé lidi obzvláštní pozor dal, a při tom svou pilnost a věrnost zachoval, 4kráté právně examinován a tázán jsa dobrovolně a na útrpným právě vyznal, že on sám, s jinšíma svýma

tovaryši, domluvíc se nejprv s nimi, jim cestu ukázal, kudy a jakby na sejkky pivovarní obilné vlízti a obilí nočním časem krásti a přeč do města Holomouce a Prostějova na trhy k speněžení odvézti mohli. Z čehož ukradeného obilí on též na jeho díl 16 měřic a 2 čtvrti pšenice i s těmi židovi (Beniaminu) Gumplovi (nájemníku) ukradenými 3 valaskými skopami dostal a takových krádeřích, dajíc sám k nim příčinu proti desateru Božímu přikázání se oučastna učinil a krásti pomáhal. Za jehožto zlé vejstupky dle nálezu a vejpovědi celého práva, aby k vejstraže jinším a těm podobným škůdcům skrz mistra právního s celým pardusem a odkázáním z panství Tovačovského na věčnost trestán byl. Publicatum v radním domě města Tovačova 17. dne měs. Mai 1694 léta. P. a r. m. T. (298).

141. O krádež tamtéž v pivovaře.

Jménem i na místě JVHM^u atd. my p. a r. m. T. majíc v bedlivém uvážení to, co Matouš Otrusina, hofer z městečka Klenovic, 4krát právně examinován a tázán jsa dobrovolně a na útrpným právě vyznal, že se s Francem Uhlířem téhož zlodějství v pivovaře dopustil — a na svůj díl 16 měřic a 2 čtvrti pšenice a ječmene 17 měřic a 2 čtvrti i taký díl skopů (dostal); při tom že druhý svůj tovaryše navedl, aby palírní armarku i s penězi židům pryč vzali, a jednomu Poláku, který pro peníze za prodané a svěřené voly k upomínání Gumplu židu do pivovaru přišel, že když peníze zpátkem ponese, aby jemu v cestu vyšli a jich od něho vzali. Pročež . . aby celým pardusem od mistra popravního u planýře Tovačovského potrestán a z panství T. na věčnost odkázán byl. P. etc. 17. Mai 1694. (299).

142. Ještě o krádež Svrčovskou.

Jménem i na místě atd. my p. a r. m. T. majíc v bedlivém uvážení to, co Jan Macek, hofer z Lobodic . . . na útrpným právě vyznal, že on s jinšími tovaryši téhož zlodějství v pivovaře Čvrčovským, na sýpkách se dopustil a svůj díl (9 měř. pšenice a 17 měřic a 2 čtvrti ječmene dostal . . . , pročež celým pardusem od mistra popravního při planýři Tovačovským — trestán a od panství T. na věčnost odkázán býti má dle práva etc. 17. Mai 1694. 300.)

143. Dále o krádež Svrčovskou.

Jménem i na místě . . . vrchnosti my p. a r. m. T. majíc v bedlivém uvážení, co Mikuláš Janeček z Lobodic 4krát tázán jsa dobrovolně i na utrpným právě vyznal, že se po 2krátě při tejž krádeži . . nacházeti dal a na svůj díl 9 měřic pšenice a ječmene 6 měřic a 2 čtvrti dostal, pročež . . povinen jest ukradené obilí Beniaminovi židovi pronájemníku pivovaru Čvrčovského zase in natura nahraditi, škody a outraty — vzešlé zapraviti a 8 neděl při zámku Tovačovském, kde se jemu káže, v pátek dělati etc. 17. Mai 1694. (302).

144. Ještě o touž krádež.

Jménem i na místě . . . vrchnosti my p. a r. m. T. majíc v bedlivém uvážení to, co Tomáš Bartošek, soused z Lobodic, po 4kráte vyznal, že on z toho ukradeného obilí 12 měric ječmene k opatrování k sobě přijal . . a jsouc on sousedem maje jiné od takového zlého skutku odváděti, sám to pokradené obilí vědomě přechoval. začož 6nedělním obecným dílem a to v železích a pútech při zámku Tovačovském s vynahražením všech — outrat trestán býti má etc. 17. Mai 1694. (302).

145. Poslední o touž krádež.

Jménem i na místě . . . vrchnosti my p. a r. m. T. majíc v bedlivým uvážení to, co Tomáš Muzika, soused Lobodický, na 4 právní otázky dobrovolně vyznal, že o těch 8 měchách pšenice ukradených netoliko dobře věděl, ale i také zlodějům k speněžení do města Prostějova sám dovážel, za svou práci 1¹/₂ míry dostal; pročež 6 neděl obecní práci při zámku Tovačovském v poutech dělati, též — všechny škody — ku právu Tovačovskému složití má etc. 17. Mai 1694. (203).

146. Pro němý hřích

jménem vrchnosti purkmistr a rada m. T. člověka z Lobodic odsoudili „k práci obecní na Špilbergu“ skrze celý rok a k odkázání z panství Tovačovského na věčnost. Vše vedle práva.“ Publicatum v domě radním m. T. 17. Mai 1694. P. a r. m. T. (304).

147. O krádež lžic a nožů stříbrných.

Jménem i na místě . . . vrchnosti my p. a r. m. T. bedlivě uvažující, kterak Antonín Malej, rodič z m. Hranic, po vykonání dobrovolnej přísahy, jenž mu při vstupování do služby pekařské v zámku zdejším Tovačovským . . . dobrovolně složil . . . , jakž v trojím právním examenu dobrovolně i na útrpným právě vyznal, že . . dvě lžičky stříbrné a jeden pár nožů podobně stříbrných panských ukrásti a z služby vyskočíc takové v Prostějově zaprakticiovati se opovážil, pročež . . k práci obecní na Špilberg odeslán býti a tam v železích skrze 1¹/₂ roku pracovati odsouzen jest, a to vedle práva. Publ. v domě radním m. T. dne 14. m. srpna 1694. roku. (305).

148. O žida vězně.

Dle pod datum 18. nov. 1701. roku od JMti Pána Pana France Dominika Podštatského jakožto administratora panství Tovačovského datirovaného dekretu v příčině žida Švalbacha, který již přes 18 neděl skrze zlodějství, jenž židovce vdově Kochutkovéj učiněno bylo, arestem zámeckým obtížen jest, a skrze nemožnost k dostání spolu-zlodějů, kteří k konfrontaci zapotřební by byli, že on také spolu-zloděj jest, se přesvědčit nemůže, toliko z vlastního přiznání, že takovým zlodějům cestu ukazoval a jich k Tovačovu vedl, za vej-

stupek ten, aby skrz posla právního z města vyveden a z celého panství Tovačovského vykázan byl, při právě rychtářským m. Tovačova se s tímto nařizuje a poroučí s obmezením, jestližeby on žid Švalbach na panství přijít, kdykoliv se opovážil, takového každý z poddaných panství Tovačovského jakožto přestupníka do arrestu dodat povinen bude. Actum v Tovačově dne 19. nov. Anno 1701. Fra. Ig. Dworžaczek. (306).

D o d a t e k.

149.

O koně a peníze za pravého příměří ok. r. 1472. pobrané poddanému pána Ctibora Tovačovského z Cimburka.

(Službu svú vzkazujem, m. a o. p. m. Jakož ste nám psali pod takovými slovy):

„Jeden na druhého žaloval, kterak jeden z E(vanovic) druhému z T(ovačova) koně pobral i peníze za pravým příměřím. v němžto jeho pán to na druhého pána žádnéj péče neměl, a když to druhého člověka pána. totižto Jana Hlasiv(!) toho času na Evan(!) o to obeslal, na to jemu Jan Hlasivo odpověděl, aby poslal a kázal těch koní ptáti, že jim mají darmo vráceny býti. Jakož tomu člověku jeho pán Tova(čovský) svědčie; proti tomu obžalovaný člověk pravie: Cožst jest učinil, toť jest řádně podle pána svého, v odpovědi učinil, a svého pána kázáním, a přinesl od svého pána list, což (on) a jeho služebník učinili, že to řádně učinili, v odpovědi, a jeho kázáním. Na to Vás právem učíme a z práva vydáváme: Což by se stalo v řádnej válce, tuť by jmělo ukázáno býti, což by se za příměřím anebo v odpovědi stalo; než v takovej míře, poněvadž neřádná válka byla, toho tak potřebie není, a přes to pána Tovačovského svědomí v tejto míře stálejšíe jest, nežli druhého, vedle práva“. (Cod. Jevič. 264).

Rejstřík osob a míst.

(Číslice římské značí stránky úvodů, arabské stránky ortelů).

- A** Adam z Cimburka viz z Cimburka; A. podruh, pastýř Tovačovský 45—6.
Albendorf X.
Altstadt XIV., 2 viz Staré město.
v. Anberg Hirnbein Pavel, úř. na St. Jičíně XVII.
Albrecht, král 85.
Althusius, právník 83.
Anka z Čelčic 35—7.
Arnoldsdorf X.
Arnoštov (Ernestendorf) X.
Auspitz (Ilustopeče u Brna) XIV.
Aw = Griegau VIII.
- B** **Balasta Jiřík** 65.
Baroch Mandl, žid Tovač. 26.
Bartholus, právník 83.
Bartošek Tomáš, soused z Lobodic 109.
Bartultovice XVI.
Basta Jakub 68—9.
Bees, svob. pán XVII.
Benešov u Opavy XVI.
Berka Jan 31.
Beroun na Moravě XV, v Čechách XXIII.
Bělkovice XIV.
Bílý Jiřík 45.
Biskupice XIV, XXIX, purkrecht XVII.
Biskupství XV.
Biskupstvo XV.
Bišof Zachariáš 39—40.
Bischoff Dr., Deutsches Recht in Olmütz VI, VIII, IX, XII, XIII, XXII.
Bítovská Johanka z Slavikovic na Loučce XVI, XXXI.
Blaha Kuželův z Věrovan 38.
Blahoušek Havel 39—40.
Blatce XIV, 45, 93.
Blaudendorf XV.
- Blaznič Urban** 62.
Blekta z Otěchovic Jindřich, jeho dcera Kateřina a manželka Eliška st. Šarovcovna 81—88; Jindřich na sv. dvoře v Hartunkově 84; Joachym na Zdětíně a Hradisku 81.
Blektovna Kateřina, manželka Albrechta Bukůvky a její děti 81—88 viz Bukůvky.
Bludov XV.
Boháč Tomáš, úřed. Ousovský a Bystřický XVII.
Bohouňov XIV.
Bohuň, zavražděný 9—10.
Bolelouc XXVII, XXIX.
Borek Pavel 64.
Borovský z Borové na Křtomilech XVII.
Boskovice XXI; z B—c Vaněk, hejtm. zemský 85.
Brasen (Vražné) X.
Břetislav kníže V.
Březovice XVI.
Brikcí z Licka XII.
Brníčko XV.
Brno VII, XXV; vrchní právo XXI až XXII, desky zemské 85; Johanka ml. Šarovcova na sv. domě v B—ě 81.
Brod Německý X.
Brod Uherský XXI; měšťan Jan Landškrounský 81; Václav Korský z K. na domě v U. B—ě 81; Jetřich z Kunovic na B—ě 32.
Brodek XI.
Brodek městečko XV.
Brodek ves XIV; z B—u Kateřina Pokorná a Lukáš Mačkal 105.
Brochovic ze Šicendorfu Jan Zikm., úř. na Bystřici XVII.
Brugnar Sigfrid, měšť. Ol. VII.
Břuchotín XV.

Bruntál VII, IX, XV; Hynek ml.
z Vrbna na B—i XVI; Vilém
Klippel z Elkershúz na B—i
a Sovinci XVII.

Brunzýf XV.

Brušák Jan, tovaryš mlyn. 90.

Brušperk X.

Budina Lor., úř. Bouzovský XVII.

Budiš, opat kl. Hradiště VIII.

Budišov, XVI.

Bucheim XXX.

Buchta Jan 65.

Bukovany VII.

Bukůvka z Bukůvky Albrecht na
Chudobíně XVI; Albrecht Roho-
vld na Červené Lhotě a jeho
děti Zikmunt a Eliška 80—8.

Buse—Búzov; Ondřej Straus, úř.
na B—ě XVII.

Bystřice troje XV.

Bystřice městečko XIV, XVI.

Bystřice Velká XV; panství XVI,
XVII; úředník Jan Zik. Brochvic
XVII; z B—e V—é Ondřej, mly-
náře Zamyslila syn 96.

Bystrovany VII, VIII.

Byteš Veliká XXI.

Bzenec XXI.

z Čerekve Nové viz Donat.

z Cetechovic Jan Uječek, poddaný
opata kl. Hrad. 43—4.

Clotzer Gabriel, notar. civ. Olom.
XXV.

z Cimburka Adam XXIX, Albert
XXVII, Albrecht XXVIII; Ctibor
XXVIII, XXIX, 110, Ctibor řeč.
Kazka XXVII, XVIII, Jan XXVIII,
Jan Jičínský XXIX.

Conradus, měšťan Ol. VII.

Čedlarova z Hofu Anna na Zlíně,
Otrokovicích a Paskově XVI.

Čehovice XXIX, ospy 31; z Č—c
Jiřík Vrba 94, pastýř 100.

Čechy V, XI, XII, XI.

Čechy ves XV, Albrecht Sedlnický
na Č—ách XVII, Řehoř Žák
Oplocanský úředník XVII.

Čekyně, Tas Václ. Podstatský na
Č—i XVI.

Čelakovský Jar. Sbírka pram. práva
městského v Čechách IX—XI.
Čelčice XXIX, XXXI, požár 100,
rybník 36—7, z Č—c Anna 35
až 37; Řehoř Duryš, jeho žena
Anna a pacholek Šimon Va-
lenta 94.

Čertoryje XXIX.

Červená Lhota, Albrecht Rohovld
Bukůvka na Č. L—ě 80—8.

† Člunek, zaniklá ves XXVIII.

Čuda Václav 95.

Dampus Prokop 90.

David, žid Tovač. 95.

D'Elvert, Schriften der hist. st.
Section XIV.

Dembinská Alžběta XVII.

Děčín X, XXI.

Dituš, kožušník 1.

Dluhomilov XV.

Dobeše u Oder XVI.

Dobroňov Jan 63—4.

Dolní strana V. Louky XV.

Domluvil, Paměti m. Meziříčí XIV.

Donat z N. Čerekve Karel Jindřich,
regent na Šternberku XVII.

Dorflins (Derflík) X.

Drahanovský Jaroslav XVII.

Drahanovský z Pěněčína Václav
na Lhotě a Vranové 80.

Dřevohostice XV; Karel st. z Že-
rotína na D. XVI.

z Dřínového, Marketa a syn Jan 5.

z Drslavic, Mikuláš a Vávra, bratři
Martina Ondrova Beránka 32.

Držovice, vinohrady XV; z D—c
Jan Kelčák a jeho dcera 101.

Dubany XV.

Dubicko XIV.

Dubka Hanuš 92.

Dupák Pavel, měšť. Tovač. 74.

Duryš Řehoř z Čelčic a jeho
žena 94.

Dvořáček Jiří XXV; Fr. Ign. 110.

Dvořák Jan 79.

Dvorce XV.

Dytryška Marta 56—62.

Ejvaň XXVII—XXIX, XXXI, 43,
právo 5, fojt a konšelé 89;

Ejvanští 103; z E—ě krejčí Marek 75, Mat. Netopil 103; Mariana, dcera Jíry Konečného 90; z E—ě Rusecký Vác. starší XVI. Ejvanovice, úředník Jiřík Tejnecký XVII, viz Evanovice. Elblova Marta Glogšpergerova 50 až 51, 66. Eliáš, žid Tovač. 27. z Elkershúz, Klippel Vilém na Bruntáli a Sovinci XVII. Ernestendorf (Arnoštov) X. Evanský Daniel, měšť. Tovač. 91. Evanovice, a pán Jan Hlasivo 110.

Faber Daniel 90. Farkašstadt VIII. Fejlar Blažej, spoluradní Unč. XVIII. Ferdinand I. — XII, XIII. Ferd. II. cíś. XVIII. Fialka Pavel 63. Francův Matěj 33. Frankstadt XV. Fridericus, měšťan Ol, VII. Fryšták pod Lukovem XV. Fulnek XV.

Gajovský Michal XXX. Galas, hrabě XXX. Gejčolek Jiřík 89. Gillar, Opavan XIII. Glogšpergerova jinak Elblova Marta 50—1, viz Elblova. Goldštejn—Guldenstein XIV; Jan z Lomnice na G. 85, viz Koldštejn. Griegau Grygov. Grygov VIII, IX, XIV. Grünberg (Krumperk) XV. Gumpel Benjamin, žid, nájemník pivovaru Svrčovského 108. Gundersdorf XVI.

Haar, „auf dem H—r“, most 93. z Habspurku Rudolf VIII. Hack Pater, regens cíś. alumnatu v Olom. XVII. Hališené XXII. Hanák Havel 89. Hanějovice—Haňovice. Hangenstein XV.

Haňovice, Bernart ze Zástřizl na H—ch XVI. Hartungsdorf—Hartunkov. Hartunkov X; svobodný dvůr Jindřicha Blekty z Outěchovic 84. Hašek pán 14 (na Kurovicích?) Haynus z Ohrozimě Václav, purkrabí Plumlovský XVI. Hejčín VII. Heinzendorf XVI. hejtman z. pán 66. Hirnbein v. Anberg Pavel, úř. na St. Jičíně XVII. Hlasivo Jan 110. Hlava Jan a jeho vdova Kateřina 89. Hlubčice, právo VIII, XIII, XIV. Hluchov, Bohuslav Tas Skydynský z Skydyně na H—ě 81—8. Hlusovice XVI. Hodolany (Hodinany) V, VI, XIV. Hodoňany VI. Hodonice VI. Hodonín VI. Hoffmann z Grünpüchlu Wolfgang na Rabenštejně XVII. Holešov, jarmarek 55. Holice, les a ves VII, VIII, IX, XVI. Holický Jan 44. Homoláč Matěj 89. Homole Jíra 89. Horčíčkova Anna 27. Horka, les a ves VIII, XIV. Hougvic Karel z Biskupic XVI. Houška Jan 75—9. Houžvička 28. Hrabí XIV. Hradčany XV. Hradec Králové X. Hrádek, Michal z H—u na Bílé Lhotě 80; Mikuláš na svob. dvoře při Plumlově XVI; úředník Jan Reichenbach 16. Hradisko, Joachym ml. Blekta z Outěchovic na Ždětíně a Hradisku 81. Hradiště klášter VII, Chvalek opat VIII; opat Jiřík Leodegarius XVII; poddaný opatův v Cetechovicích 43.

Hradiště klášter, úředníci: Jan
Leffnar z Majetína a Matyáš
Vachava XVI. Veit jinak Hřivna
Nákelský XVII.
Hradiště Uherské VII, XXI; Smě-
táček Eliáš, měšťan 69—73.
Hranice VIII, XIV, XXVII; Antonín
Malej z II—c 109.
Hrdibořice XXVII, XIX, XXX;
z H—c Vavřinec, mlynář 66,
poddaný 93.
Hrdina Jan z Věrovan, pastýř 93.
Hřebíček Jíra z Lobodíc 107.
Hruška Václav z Polkovic 46.
Hruškův Matěj 66.
Hun Václav, měšťan Olom. 26.
Hunčovice XIV.
husité 3.
Hustopeče (Auspitz) XIV. vin-
čour 37.
Hustopeč u Kelče, úředníci: Ja-
kub Tišfínský XVII a Václav
Toman XVI.
Huzová Německá XV.
Hvozdečko, Jan Želecký z Počenic
na H—u XVII.
Hynkov XV.
CHládek Václav a jeho žena
Eliška 48.
Chlapík Václav 98.
Cholina XV.
Chomoutov XVI.
Chomutovský Jan 55—6.
Chřelov (Křelov) XIV.
z Chřenovic Jiřík 15.
Christmühl viz Křtomily.
Chroustenský z Chroustenic, z Ma-
lovar Jan Rafael na Myslbo-
řicích a na Rudolci 81.
Chuda Václav 96.
Chudensko XVI.
Chudobín, Albrecht Bukůvka z B.
na Ch—ě XVI; Bartol. Loucký,
úř. na Ch—ě XVII.
Chválek, opat kl. Hradiště VIII.
Chvalkovice XIV.

z Iglertu Triegler Hanuš, úř. na
Koldštejně XVI.
Ilyesházy Štěpán XXX.

Itermanus, právník 83.
Izák Kaukler, žid Tovač. 95.
Jahn Venceslaus, senator Čarno-
viensis XVIII.
Jakub, rybář 12.
Jan, král VIII—IX, XXVII.
Jan, markrabí IX, XXVII.
Janeček Mikuláš z Lobodíc 108.
Janek, pastýř 67.
Jaroš Tomáš 99.
Jašínský z Jašína Melichar na
Ketři XVI.
Jehnel v. Pramsen (z Prudiny)
Martin, úř. na Koldštejně XVI.
Ješek z Tovačova 12.
Jevičan, právník a jeho spisy
XXII—XXIII.
Jevíčko X, XII, XIV, XV, XXIV,
XXVII, 2, 3, 4; codex IX, XI,
XII, XXII, XXIII.
Jičín Nový XIII—XVIII, XXVI;
úředník XVII, XVIII.
Jičín Starý, Frydrych z Žerotína
na St. J—ě XVI; úředníci Da-
niel Filoxin z Šenperku a Pavel
Hirnbein z Anberku XVII.
z Jihlavy Václav XI, XXII.
Jindřichovský dvůr v Tovač. XXX.
Jireček Hermenegild, Svod zák.
slov. V, VI.
Jireček Josef, Rukověť literatury
české XXI.
Jiríkova lúka 49.
Jivavá XIV.
Jošt, markrabí XI.
Káča 35—7.
Kamenice v Čechách X.
Kamenický Mat., úředník na Mo-
řicích XVII.
Kamenička Dorota 24.
Karel IV. IX.
Karel Adam, rychtář Unč. XVIII.
Kejval Jiřík 75—9.
Kelč XV.
Ketř u Opavy, Melichar Jašínský
z Jašína na K—i XVI.
Klára, hospodyně ve špitálu To-
vačovském 35—6.
Klaudius ze Soryně, prekát XVII.

- Klenovice XIV, XXIX, Matouš Otrusina, hofer z K—c 108.
 Klimkovic, Hynek z Vrbna na K—ch XVI.
 Klippel z Elkershůz Vilém na Bruntáli a Sovinci XVII.
 Klovský Martin 93.
 Klopotovice XVI, XXIX, XXXI—II. právo 18; Černoušek Jan z Kl—c 99, Hanák Havel 89, Drbus Matěj 92, Justina, hoferka 99, Kaboušek Jiřík 18.
 Klužínek XV.
 Knihnice XIV, 43—4.
 Kochutkova, židovka vdova 109.
 Kojetín VIII, XXX, žid David 46, osoby od práva K—ho 91; Ferd. Jul. hr. Salm na K—ě 107.
 Kokory 104, chrám 98, Kokorský z K—r Jan na Laškově, sudí menš. práva Ol. 67; Kokorský Václav na domě v Uh. Brodě 81; z K—r Janek 1.
 Koldín, právník XII, XX.
 Koldštejn X, XVIII; páni: Hynek ml. z Vrbna na Bruntáli a Koldštejně XVI, Jan Jetřich Petřvaldský z P. XVI; úředníci: Martin Jehněl v. Pramsen XVI, Hanuš Triegler z Iglerthu XVI; Albrecht Seifrid Malovec z Malovic, hejtm. Lichtenštejnský XVII.
 Koleso 5, 7.
 Konečný Pavel 98, Vaněk 49; Marina Konečných z Ejvaně 91.
 Konice XI, XIV; Burain Konický ze Švábenic na K—c XVI.
 Kopřiva Jan 90.
 Kornice X, z Koryč. Sabina XXVII.
 Kostelec XIV.
 Kostkova stará 63.
 Košík 7, Martin 75—9.
 Kovář Matouš 24—5, Stanislav, soused Tovačovský 44.
 Kovařík Jan 19—20, z Určic 20—1.
 Koza Jíra 75—9; Bernart Koza z Hradiště, úřed. kostela Olo-muckého XVI.
 z Kožušan Řihy Poláška syn 94.
 z Krajku Johanka XXIX.
 Krakovec, Daniel Korybus, úřed. na K—ci XVII.
 Kralice městečko XXVII, XXIX, XXX, 97, právo 9, 10; z K—c dcera Štastného 62; Ferd. Jul. hr. Salm na K—ch 107.
 Králové: Albrecht 85; Ferdinand I.: XII—XIV; Jan VIII—IX, 85; Jiřík z Poděbrad XXVIII, XXIX; Karel IV.: IX; Matyáš Uh. XXVIII; Přemysl Otakar I.: V; Přemysl Otakar II.: VII, VIII; Václav III.: XXVII; Václav IV.: XI, XXVIII; Vladislav II.: XXIX; Vratislav V.
 Krasice XIV.
 Křelov VII.
 Krch, měšťan Tovač. 12.
 Krnov XV; vrchním právem pro statky Lichtenštejnské na Mor. XVIII; senator Jahn Vencesl. XVIII; Krnovsko X, desky zemské 4.
 Kroměříž XV, XXI, jarmarek 45, manské právo 4.
 Krs Jiří, mlynář Ustínský 28—30, Jíra 46; Matouš 46.
 Křtětín XIV.
 Křtomily, Vilém Borevský z Borové na K—ch (Christmühl) XVII.
 Krumperk vide Grünberg.
 Krupka, m. v Čechách X.
 Kryštof Jan 65.
 z Kukvic Václav, podkom. Mor. XI.
 z Kunovic Jetřich na Brodě Uh. 32.
 Kunovský Tomáš, rychtář Tovač. 47—8; 55—6.
 z Kunštátu inspektor 100; Jan Bílka 100—2.
 z Kurovic Záštit VIII.
 Kurybus Daniel, správce st. Ousovského XVI.
 Kutra Jan 74.
 Kuzuský Tomáš, správce kl. Věch Svat. XVII.
 z Kvancendorfu Long David, úř. na Zábřeze XVI.
 Kyselovice, Jindřich Blekta z Outěchovic na sv. dv. v K—ch 84.
 Landškrounský Jan, měšťan Uh. Brodský 81.

- Langendorf XV.
 Lanškroun XXX.
 Laškov, Jan Kokcrský z Kokor na L—ě 67.
 Lauryn, písař 41.
 Lazce u Olomouce V, VI, XV.
 Leffnar z Majetína Jan, úřed. kl. Hradiště XVI.
 Lejek Matěj a žena Anna 38.
 Leodegarius Jiřík, op. kl. Hradiště XVII.
 Leopold I., císař XX.
 Lešná XXVI.
 Lhota 80.
 Lhota Bílá, Michal z Hrádku na Lh. Bílé 80.
 Libhošťský Jan XIII.
 z Licka Briekí XII.
 Lichtenštejn kníže Karel a jeho panství na Mor. XVIII.
 Lichtenštenjanský hejtman na Koldštejně XVII, hofmistr na Plumlově XVII.
 z Lichtenburku Jan 85.
 Lichý 12.
 Lipa, město v Čechách X.
 Lípa Jan, mlynář Tovač. a jeho syn Václav 90.
 z Lípy Jindřich XXVII.
 Lipník XI, XIV.
 Liptyň u Opavy, fojt XVI.
 Lisice městečko, Jakub Bartoník z L—c 104.
 Litoměřice IX; vrchní právo X, XI, XIII, XXI, XXIV, XXIX.
 Litomyšl, úředník Tobiáš Regi-novič XVI; Václav z L—e 42—3.
 Litovel 4, VII—IX, XIV—XVI; úř. Litovelský Bernart Tropar XVI.
 z Lobkovic Ladislav hejtman z. Mor. 80.
 Lobodice XXVII, XXVIII, XXXI, XXXII, 106, 107, právo 17, 27, obec, sousedé 68; Kuna z L—c 16—17; Jíra Hřebíček 107, Plachý 107, Macek Jan, hofer 108, Mikuláš Janeček 108, Tomáš Bartošek 109, Tomáš Muzika 109; člověk z L—c 109.
 Loděnice Mor. XVI.
 z Lomnice Jan na Koldštejně 85; Kateřina, děvečka 96.
 Long z Kvancendorfu David, úř. na Zábřeze XVI.
 Lorenc, organista a primator v Unčově XVIII.
 Losín, Bernart z Žerotína a Jetřich z Žerotína na L—ě XVI.
 Lošovský ze Šumvaldu Jan, úřed-ník kapitulní 17, 18.
 Loštice XIV.
 Loucký Bartol., úř. na Chudobíně XVII.
 Loučany XIV.
 Loučka, Johana Bitovská z Slavíkovíc na L—e XVI.
 z Loukova Jíra 47—8.
 Louny v Čechách X.
 Lúka Veliká XV.
 Lukavice XIV.
 Lupavý Tomáš 28—30.
 z Lutína Bartoň 46.
 Lutyně XV.
 Macek Jan, hofer z Lobodic 108.
 Mačkal Lukáš z Brodku 105.
 Magdeburk, appellace do M. XI, právo Magdeburské viz saské V, VIII, článek de arrestatione equor. IX, literatura M—ho práva na Mor. XXI—XXVI, vymýtěno z Cech XII, rozkvět na Moravě XIII—V.
 Mach, fojt, Tovač. 32.
 Majetín XXIX, z Majetína Hanu-sek 37, Mik. Špeta 97, Jan Leffnar, úř. kl. Hradiště XVI.
 Malej Antonín z Hranic 110.
 Malhotice XIV.
 Malík Pavel a žena Kateřina 102.
 z Malovar Chroustenský Jan Rafael na Myslbořicích a Rudolci 81.
 Malovec z M. Albr. Sifrid, správce st. na Koldštejně XVII.
 Malženský z M., vladykové XVI.
 Mandl, žid Tovač. XIII, 56—62.
 Manriquez de Lara Jan XXX.
 Mára 10.
 Marek, masař 41—2.
 Mariana, děvečka 106.

Martin, mlynář 47, písař důch. 65;
Martinův Jan 74.
Martinsdorf X.
Matyáš, král a císař 58, 88.
Mazánek Jan a strýci jeho Vaněk
a Urban 47.
Medle XV.
Medový Matěj 75—9.
Mezice XV, z M—c Blaha 27.
Meziříčí Val. X, XIV—XVI, XXIX,
XX, XVI; Balcar z Žerotína na
M—í a Rožnově XVII; Meziřícký
Gabriel 64—5, M—ý Jan a Marta
vdova 64—5.
Miček Pavel 22.
Miňovský Jakub 7.
Mírkyně Macek 66.
Missina XIV.
Miška Tomáš 102.
Mitterdorf X.
Mládek, rybníkář 34.
Mlynářův Jan, radní Tovač. 75.
Mohelnice XV, XVI, XVIII.
Mojžiš, žid XIII.
Mojžíšek Václav 89.
Monse Josef Vratislav, věnovací
list; Municipalrechte XXI, Ta-
bula juris publ. m. Mor. XXII.
Moravičany XIV.
Moravského markr. pořádky 57.
Mořice, Matyáš Kamenický, úř.
na M—ch XVII.
Mořkovský z Zástřizl Bernart XVII.
Mošovský z Moravčina Jan na
Benešově XVI.
Most, m. v Čechách XI, XXIV.
Moštěnice u Přerova XXX.
Myslbořice, Jan Rafael Chrousten-
stenský z Malovar na M—ch
a Rudolci 81.
Muzika Tomáš z Lobodic 109.
Najdekar Mauric z Olom. 26—7.
Nakelský Veit jinak Hřivna, úř.
kl. Hrad. XVII.
Náklo, fara 45.
Náměšť XIV, Jiřík Kaláš Podi-
vinský, úř. na N—i XVII.
Napajedla XXI; z Napajedel Urban
a Anna jeho žena, matka Ma-
těje Smětáčka 69—73.

Nedvěd Václav 99.
z Nemilan Hanil (Havel) 47—8.
Nenakonice XXVII.
Němčice, brána, hody na sv. Maří
Majdal. 5.
Německá Huzová XV.
Německý Brod X.
Neředín XVI.
Netopil Matouš z Ejvaně 103.
Neubranow X.
Neustift XV.
Newdorf Novosady VIII, IX.
Niederunracz X.
Nimburk v Čechách X.
Niva v Tovač. XXVIII.
Nivnice, Johanka st. Šarovcova
na sv. dvoře v N—i 81.
Norimberk, appellate XI.
Nosek Jan 55.

Odolany—Hodolany VI.
Odry, Jan Bohuš z Zvole na
O—ách XVI.
z Ohrozimě Haynus Václav, úř.
Plumlovský XVI.
Ochoz XIV, z O—e škůdce zem-
ský XVI.
Ojnice XIV.
Olešnice XIV.
Olomouc, dějiny vrchního práva
V—XX; knížetství za Vladimíra
V; biskupství V; biskup Jan
XXVII; měšťané a obyvatelé:
měšťané VII, kramáři 4, mly-
náři a jich mýto 30—1; Gregar,
lékař neb barvíř 45, Anna Hor-
číčkova 27, Václav Hun 26,
Mauric Neydekar 26; kláštery:
sv. Kateřiny 1, Všech svatých
XVI, kollej Jesuitská XVII;
kaufhaus VII; rathouz 57; mí-
lové právo VIII, trhy 108. —
Fojt a jeho platy 22—3, mistr
popravní a jeho plat 92, posel
právní 104, servusi 106; syn-
dikus 106; spisy Olomuckého
archivu městského XVIII, XIX,
XXV.
Ondra Macků 15.
Opatovice XIV.

- Opava XV, desky 3—4; právo
Magdeb. IX, Opavsko V, IX, X,
Opavský kraj 33, Opavská Ka-
teřina 97.
- Oplocany XXVII, XXVIII, XXXI,
31, 63, právo 88. fojt a starší
64; z O—n Jan Berka 31, Anna
Špejarka 31, Barton a Jan
Zralej 74; mlynářka Barbora
66—7; Oplocanský Žák Řehoř,
úř. na Čechách XVII; Jindřich
Blekta z Outěchovic na svob.
dvoře v O—ech 84.
- Osek XIV.
- Ostrata XV.
- Ostrava, měšťané O—ští a fojt 15.
- Ostrovský Jíra 49.
- Ostrovky u Olomouce zaniklé XV.
- Oto, kníže VI.
- Otrokovice, Čedlarova z Hofu Anna
na O—ch XVI.
- Otrusina Jakub a jeho žena zbě-
hlá 95; Matouš, hofer z Kle-
novic 108.
- Oukvaldský Martin 96.
- Ousov, správce st. Daniel Kurybus
a Vlachovský Hanuš Jindřich
z Vlachovic XVI; Ousovský Tom.
Roháč, spr. st. Bystřického a
Ousovského XVII.
- z Outěchovic Blektové viz tyto.
- Páčlavice, požár 104—5.
- Pakšata Mikuláš z Polkovic 19
až 21, Vašek 46.
- Pantyčer Augustin 66.
- Paskov, Anna Čedlarova z Hofu
na P—ě XVI.
- Pavel, mlynář 55—6.
- Pehm z Pehmsdorfu Zachariáš,
úř. kl. Hrad. XVII.
- Pejř Jiří 92.
- Pekař Pavel (Pavlíček) 74—5;
Jakub 40—1.
- z Pěňčina člověk XVI; Draha-
novský Václav 80.
- z Pernštejna pán 53; Jan
XXIX, XXX; Jan XXX; Marie
XXIX; Maximilian XXX; Vilém
XXIX; Vojtěch XXIX, XXX, 32;
Vratislav XXX, 31.
- Pertl 3.
- Pertoldus, měšť. Olom. VII.
- Petersdorf XV.
- Petrvaldský Jan Jetřich XXX.
- Pičonátá Anna a její syn Urban 68.
- Pikartka Anna a její matka Marta
32—3.
- Pivín XXVII.
- Plumlov 102; pán XXVIII; pur-
krabí Haynus z Ohrozimě XVI;
svobodný dvůr Mikuláše z
Hrádku XVI.
- z Poděbrad Jiří, král XXVIII, XXIX.
- Podivinský Kaláš Jindř., správce
st. Nám. XVII.
- Podkomoří Mor. 34.
- Polák 108.
- Poláček Jan, kuchař 23—4.
- Polášek Jiří, Řehy Poláška z Ko-
žušan syn 94—5.
- Polkovice 46; z P—c Mikuláš
Pakšata 21.
- Pomněn z Tovačova a jeho syn
Vok XXVII.
- z Popůvek Jakub Příhoda 68.
- z Postupic Matěj Krejs 75.
- Postupky 45.
- Potštát XIV.
- Potštatský z Prusinovic Tas Vá-
clav na Čekyni XVI; Franc Do-
minik P—ý, administrator pan-
ství Tovačovského XXX, 109.
- Povel 1.
- Prager 1.
- Praha V, XXI; appellatione 44, 57
až 58; práva St. m. Pr. XI, XII.
v. Pramsen Jehnel Martin, úř. na
Koldštejně XVI.
- Prdas Pavel 37.
- Předmostí u Olom. XIV.
- Přemysl Otakar první V, VII;
druhý VIII.
- Preyner Filip, archidiakon XVII.
- Přerov X, XIV, XXVII, XXX, 69;
jarmarek 76—8; z P—a Jan
Šerý a jeho žena Mandalena.
- Přestavky XV.
- Příbor XV, XVI.
- Příkazy XIV; krčmář Miks Benka 3.
- Příluky XXVI.

Prokop, mlynář, podd. Tovač. 32.
 Prostějov XI, XIV, XV, XVI,
 XXVIII, 2; Mička Pavel v P—ě
 odpraven 22; Lichtenštejnský
 hofmistr XVII; sv. dvůr Jin-
 dřicha Blekty 88, trhy 108.

Prostějovský Jan 74—5.

Prudnicko V.

Ptení, Hynek Šarovec na Pt—f
 81—8.

Pustiměř, právo 37.

Rabelsburg XV.

Radotín XVI.

Radvanice XVI.

Raiher, měšť. Ol. VII.

Rajický Tomáš 88—9.

Rakodavy XXVII, XXVIII, XXXI,
 Budislav z Rakodav XXVIII;
 Anna, dcera Jíry Němce z R—v
 68; mlýn 90.

Rakodavský Adam Ondřej, purk-
 mistr Tovač. 74—5, 91.

„Ramschtat“ XV.

Reichenpach Jan, ůř. na Hrádku 16.

Rigelius Stephan, mistr XVIII.

Rodher, měšť. Olom. VII.

Rohov u Opavy XVI.

z Rosic Matěj 24.

Rostání XV.

Rousínov XXIII.

Rozvadovice XV.

Rožnov, Balcar z Žerotína na
 R—ě XVII.

Ručka Jan 8.

Ruda, Bernart z Žerotína na
 R—ě XVI.

Rudolec, Jan Rafael Chroustenský
 na Myslbořicích a Rudě 81.

Rudolf II., císař XIX.

z Rybník Jiřík Tesař 89.

Rýmařov XIV, XV, XXV, 2, 4.

Řehova Anna 22.

Řepšín XIV.

Řešík Matěj a vdova Dorota 63.

Římnice XIX.

Sak (z Bohuňovic), spr. st. Tře-
 bové XVI.

Salmové z Neuburku hrabě: Ar-
 nošt XXXI; Ferdinand Julius
 XX, XXXI, 97, 104, 107, Julius
 XXX, Karel XXX, Vejkart XVI,
 XXX, 68—9, 75.

Samotíšky XIV.

Senice Veliká XIV, XV.

Sigfrid, měšť. Ol. VII.

Sighart, měšť. Ol. VII.

Sivých rod v Meziříčí XXVI.

Skydýnský z Skydyně Bohuslav
 Tas na Hluchově 81—8.

Slaný, m. v Čechách XXIV.

Slavkov (Stráně) XXIX.

Smržice, vinohrady XV.

ze Smržovic Matěj 89.

Smětáček Matěj † v Přerově 69.

Eliáš, měšť. Uh. Hradiště. 69—73.

Soběslav, kníže V.

Sokol Matouš 51—6.

ze Soryně Klandius, prelát XVII.

Sovinec, Klippel z Elkershúz na
 Bruntáli a Š—i XVII.

ze Srbec Pavel Nevčas a syn Jan 5.

Staré město (Altstadt) 2—4; u
 Hradiště VII, XVIII.

Stárků Pavel 66.

Stok ze Stoknfelsu, jeho Notulář
 listů naučných a jeho kniha
 Urtel der von Magdeburg, Donaw,
 Leipzig, Wittenberg, Breslau,
 Praga XVIII.

Stranský XXIX.

Straus Ondřej, správce st. na
 Búzově XVII.

Strouna Jiřík 65.

Suchánek Jiří 97.

Svatoš Zmeškal, purkm. Tovač.
 39—40.

Svobodník Jan, tovaryš 98.

Svrčov, pivovar a dvůr; nájem-
 ník pivovaru Gumpl, krádeže
 spáchané 107—110.

Svrčovský mlynář Jan Svrček 27.

Synek Václav a Dorota, vdova 64.

Šalša Martin, krejčí 42—3.

ze Šanova sedlák Neisser, jeho
 žena a sestra; pak Anna Mein-
 xova; Hansel Hübscher a Alž-
 běta Hübscherova, vše XVIII.

z Šarova páni 80—8; Eliška Šarovcovna st. provdaná za Blektu 80—8; Hynek z Š—a na Ptení 81—8; Jan z Š—a a sestra Eliška 81; Johanka ml. na svob. domě v Brně 81; Johanka st. na sv. dvoře v Nivnici 81.
 Šebesta Kristian 99.
 Šembera, děje lit. české XXI, XXIII, XXIV.
 z Šenperku Filoxin Daniel, úř. na St. Jičíně XVII.
 Ševčík Šimek 24—5.
 Šibnice, sedláci ze Šibnic, kniha XXI.
 z Šicndorfu Brochvic J. Zikmunt, úř. na Bystřici XVII.
 Šilperk XV, 4, XVIII.
 Škroch Jan 63.
 Schonau XV.
 Špejarka Anna 31.
 Špilperk, k práci obecní na Špilberku v železích odsouzení 109.
 Špringsfeldka paní XIX.
 Štěpán fojt Olom. VII.
 Šternberk 4, XI, XIV, XV, XVI, XVIII; regent na Šternberku viz Donat.
 Šternberský Jan 49.
 Šumbersk IX, X, XIV, XV, XVIII.
 ze Švábenic Konický Burian na Konici XVI.
 Švalbach žid z panství Tovač. vyhnáný 109—110.
 Švehlák Jan 65.
 Švédové XXX.
 Tachov v Čech. XXVIII.
 Tatarský nájezd VII.
 Tejnecký Jiřík, úřed. Ejvanovský XVII.
 Telebořka Salomena 63.
 Tesar Daniel 52, Jiřík 89.
 Těšíkovské právo XVI, XXXI.
 Těšín (právo Magdeburské) IX; od T—a služebná 45, Těšínské kníže Václav Adam XXIX.
 Thamon, lokator Hranic VIII.
 Tichý Duchek 75—9.
 Toman 8, Václav, písař na Hu-
 stopečích XVI.

Tomáš písař Olom. VII, Tomáš Matěj 92, Tomáš Pavel 92.

Torstenson XXX.

Tovačov, dějiny XVII—XXXIII; městečko (oppidum) XXVII, město X, XXVIII, 4; chrám XXVII, 98; zbor (šance) 98; radní dům (rathouz) 45, 99; tvrz XXVII, XXVIII, zámek XXX, 104, 108—110; lázeň = lazebna XXIX, 6; škola XXIX; špitál XXIX, XXX, 35—6; vězení městské 104. planýř 108. pivovar XXVIII, XXX;

fojti = rychtáři: Mikuláš Vlček XXVII, 1, 9, 11; Tomáš Kunovský 47, Mach a jeho zeť Jiřík 32, Šimon N. rychtář 48; páni Tovačovští viz dějiny a z Cimburka, Ilyesházy, z Pernštejna, Salmové; pastýř 45—6; purkmistři: Adam Ondřej Rakodavský 74—5; Svatoš Zmeškal 39—40; rodáci: mistr Jan z Tovačova XXVIII; Jan z Tovačova, právník XXIX, jeho spis XXIV; sousedé a měšťané: Adam 9, Blaha Jan 11, Bohuň a jeho přátelé Holík a Valentin 9—10, Karpíšek Petr, kuchař 96, Mikeš 9; Lípa Jan, mlynář a jeho syn Václav 90, Pavel mlynář 55, Prokop mlynář 32, Svrbík Matěj a Velek rybáři 6; Tomáš syn Vácův 1, Všetulský Matyáš 74; úředníci = hejtmané 28, 30, 43, 93, 97, Michal Gajovský XXX, 30; židé: 54, 56—62, Baroch Mandl 26, David Kople a Kaufman 51—6; Eliáš 27, Izák 43, Jakub 49, Mandl 50—1, 56—62, Plošek 43, Kochoutkova 109; kniha Tovačovská páně Ctiborova XXIX, rukopis Tovačovský XI, XXIV—XXV; knihy m. T—a 32—3; registra městská 41; rychtářské a černé knihy 60 79; právo = soud a úřad XXXI—XXXIII, 4, 5, 17,

21, 23, 26—7, 29, 32, 44, 80—8, 92, 103, 107—110; výroční trhy = jarmarky XXIX.
 Tovačovec XXVII, XXVIII.
 Tovačovský z Cimburka viz Cimburk.
 Trápělo Bartoš 38.
 Traplice, Jan Konečný a lidé z T—c, poddaní opata Velehradského 16.
 Třebová Mor. X, XIV, XV, XVI, 214; Sak z (Bohuňovic) vrchní hejtman na T—é XVI, XVIII.
 Triegler z Iglertu Hanuš, úředník XVI.
 Trnávka Adam Věžník z Věžník na T—e XVI, XVIII.
 Troubecká Kateřina 89.
 Troubky XXVIII, XXXI, 43 obec 88, právo 88, fojt a konšelé 88, pastýř Tomáš Míška a jeho žena Maryna 102—3, Jíra Koza z T—k 75—9; sousedé a medaři: Jiřík Kejval, Duchek Tichý, Martin Košík, Matěj Medový, Václav Vybíral, Jan Houška 75—9.
 Tršice XIV.
 Tučapy, lidé 27.
 Tuček z Tučenfeldu Jiří úř. kapitulní XVI.
 Tvorovice 49.
 Týnec Veliký VII.
 Ůherčice XXVII, XXXI, právo 17.
 Uhlíř Franc 108.
 Uhřičice 16, kapitulní ves 17, právo 17; z U—c Staněk syn pastýřův 95.
 Uječek Jan z Cetechovic 43—4.
 Újezdec XV.
 Uničov (Unčov) VII, IX, XIV, XV, XXV, XXVII, 4, XVIII, Adam Karel, rychtář, Lorenc org. primátor, Blažej Feilar, spoluradní v Unčově XVIII.
 Unracz-Uněraz (nyní Umirázka) X.
 Urban, pacholek 101.
 Urbanovský Matouš 75—9.
 z Určic Jan Kovařík 19—21.
 Ursedel X.

Ústí XXVIII. n. L., město v Cechách X.
 Ústín, úřad 28, mlynář mlýn 28—30.
 Václav I: VII; III: VIII; IV: IX.
 Vachava Matyáš, úř. kl. Hradiště XVI.
 Valašské Meziříčí viz Meziříčí.
 Valenta Šimon 94.
 Valter z Valtersburku Mikuláš, sekretář král. českého XIII.
 Vaněk, syn Beránkův 32, Vaněk Jelinek a jeho žena Kateřina 38.
 Vašatý Jiřík, soused Tovač. 41-2.
 Vávra, žalobník 32.
 Vějšovice XV.
 Velehrad VII; opata V—ho lidé z Traplic 16.
 Veliká Lúka XV.
 Venci Melichar 106.
 Vernard, měšť. Ol. VII.
 Vesní Jan 66.
 Věrovany XVI, XVII, XXI, 90. právo 4; z Věrovan Blaha Kuželův 38, Jakub Krejs, krejčí 75.
 Věrovanská Kateř. z Věrovan 90.
 Věžník z Věžník Adam na Trnávce XVI.
 Vícov XIV.
 Visenberk, Přemysl z Žerotína na Visenberku XVI.
 Vladimír, kníže Olom. VI.
 Vlachovský z Vlachovic, Hanuš Jindřich, spr. st. Ousovského XVI.
 Vlaši 39—40.
 Vlček Mikuláš, syn fojta Tovač. XXVII, 1.
 Vrahovice, požár 101.
 Vranová a Lhota 80, nyní obyčejně Vranová Lhota.
 Vratislav, právo vrchní VIII, X; appellatione XIII, 44 řád práva Magdeburského, přísežní, ortel 1, 2, 4.
 Vražné (Brasen) u Jevíčka X; u Oder XVI.
 Vrba Jiřík 94.
 Vrbátky XVI, most špatný 92.
 z Vrbna Hanuš starší XV, Hynek na Klimkovicích XVI, Hynek st. na Bruntáli a Koldštejně XVI.

Vsetín XV.

kl. Všech svatých na Předhradí
Olom. XVI.

Všetulský Matyáš, měšť. Tov. 74.

Vulteset Johannes, právníci 83.

Vybíral Václav 75—9.

Vykleky XIV, XVII, XVIII.

Vyskočil Valentin 49—50.

Vyšehrad XXVIII.

Vyškov XV.

Zábřeh XI, XIV, XV, XVIII.

„Za hroby“ v Tovač. XXVIII.

Zantbach X.

ze Zástřizl. Bernart na Haňovicích
XVI; Herr Zastrziz XVII.

Záštit z Kurovic VIII.

Závodí někdy u Olomouc XV.

Zdětín XIV; Joachym ml. Blekta
z Outěchovic na Zdětíně a Hra-
disku 81—8.

Zemánek Martin 40—1.

Zich měšť. Tovač. 12.

Zlín, Anna Čedlarova z Hofu na
Z—ě, Otrokovicích, Paskově
XVI.

Zralej Barton a Jan 74.

ze Zvole Jan Bohuš na Ódrách
XVI.

Žák Oplocanský Řehoř spr. st. na
Čechách XVII.

Žatec, město v Čechách X.

Želecký z Počenic Jan na Hvoz-
dečku XVII.

z Žerotína Balcar na Rožnově
u Mezeříčí XVII, Bernart na Lo-
síně XVI, Bernart na Rudě
XVI, Jetřich na Losíně XVI,
Karel st. na Dřevohosticích,
Přemysl na Visenberku XVII.
z Žiliny Justina, žena dlaždičova
XVIII.

Rejstřík věcný.

Actor sequitur forum rei XXXI.
administrator panství 109.
adoptovati = v statek vzíti za syna 14.
advocatus fojt rychtář VII.
agenda civilní a hrdelní XVII, XX.
akta 67, soudní 89; akta, odpor i jiné spisy právní 53; numerovaná 53, nepořádně složená 59, nedokonalá se vracejí 18, 40; zapisovati, kdy prasentována 58.
alibi 43, 49, 63.
alimentace 97, 99.
anklager = žalobník = odpovědník = odporník 3.
apateka 95.
appellace do ciziny (Magdeburku) IX, XI, XII, do Norimberka XI, do Litoměřic XI, do Prahy XI, XX, do Vratislavě XIII, 2—4; ke králi XI; a—i k vrchnímu podává vyšší právo XXXII.
arrestatio equorum IX.
arrešt zámecký = vězení 109—110.
armarka palírní 108.
articuli positionales 40.
Barvř = lékař o záplatu od hojení 45.
beneficia právní 70 viz dobrodiní
biengarten = včelín 91.
bigamie 43, 48, trigamie 49.
bis an die wilde See až kraj světa IX.
biskupství Olom. V; biskupská města X.
božská moc = překážka (kdyžkoli-věk božská moc a panská straně které překáží — k právu neb k roku státi) 16 srv. panská moc. bránění k appellaci XIII.

Buchhalter 97.
Burde (das Kind in die B. gethan 90).
Cedule 18, 60; cedula jménem něčím psané 58, c. třicátní 100.
cechovní věci XXXIII.
cep 95.
cerimonie při židovské přísaze 61; přísaha bez cerimonií 52.
církevní pokuta (s pruty státi před kostelem 99, v trdlici za ruce 105, se svící 105).
císařský soudce = Kaiserrichter 92.
citovati žalobníka, stranu 40, 59.
civitas VII.
cizinci V.
cizoložství XVI, 37, 41, 99.
cizopanští delinquenti 94, 96.
clo VIII.
compensirovati outraty 60 viz zdvihati.
consens, svolení, aby samovrah byl upálen 103.
consignace útrat právních 100 až 104, 106.
Čarodějství XVII, XVIII.
čáry neb kouzla 102, (vlka uměti poslati) 103. dětský pupek 93. dětské kůže 79.
čber mláta 9.
česká města, na právě českém VI.
česká říše za Břetislava V.
české groše staré a české groše XII.
české naučování v Hlubčicích XIII. v Magdeburku XIII, českých akt překládání na něm. XIII, 65, viz naučování.
češ po odprose neporušena 9.
čtvrt role 28.

Dan (darování) 31, d. mocné statku 32.
dárek (diskrecí) syndikusovi a servusům 102, 106.
dekret datirovaný 109.
delinquenti 106; ohledávání del. 35; nepropuštění na rukojmě delinquentů, když se týče práva útrpného 36; cizopanští delinquenti 94, 96.
delegovaný od vrchnosti soud XX, 107—110.
deposita XIX.
desky zemské a manské 4.
dědické právo dle Magdeb. práva IX, 90, po sirotcích viz sirotky; dle Hlubčického práva XIII; bratra a újcův 44.
dědictví 69—73, po justificovaném XVI, XVII.
dědičné město 104.
dědičný pán 107.
dělání při zámku (trest) 108.
dělný statkem 44.
děti poctivě narozené 97.
děvka služebná 45.
diaety mistra popravního 92—3, 100.
diskrecí viz dárek, písaři 100.
dluh XVI, XVII, 15, 32, 56, 92; upomínati 43, se sebe svést 13; na víně propitý 22—3.
dlužníci v kázni 23, co platí fojtům vetunku 22—3.
dobrodiní právní 70, 72, 73.
dobrovolná přísaha 109.
dobrovolné přiznání 95.
dobrý člověk (nestranný); chtěl na každého dobrého člověka přijíti 6.
dobří lidé—hodní 9, 42.
dobytek 16, zdechnutý a od vlků požraný 103.
dokládání ku právu platy právní XII.
dostitedlné svědomí 13, dostitedlně neodpovídala 13.
důchodní písař XVI.
duchovní lidé 73.
duše má; nikdo při tom nebyl než duše má 12.

„Eldern“ = starší; nižší oslovuje právo vyšší 2.
emphyteuse VIII.
erbteil = dědický podíl 3.
ethnografické poměry 24.
examen = výslech 69, 95, 96, 98, 101; poutníka 104.
examinovati = tázati se 107—9, plat od examinování 100—1, úřad purkmistrovský po 1 R 10 kr. běře; viz útrpné právo.
exekuce = poprava 100; viz poprava.
exempce VII.
expensa = útraty právní 40, 47, viz útraty právní.
Fara v Nákle 45, v Tovač. XXVII.
fischmeister 97, srv. plesník.
fojt = advocatus rychtář VII, 14; fojtové se změnili 11, fojt starý 15, fojt vdává dům 11, fojt a ochromení XVI; s fojtovou vůlí pracovati přes svět 63; nemocný u fojta 38; fojt a konšelé = fojt a starší 64.
fojtová 9.
formality práva Magdeb. XII.
formule přísežná 60—1. sbírka f—í přísežných XXIV.
forte vyměřené 56.
frejmark prodej 29, svobodný 30; dobrovolný a nepřinucený 28.
frunden = přátelé, nižší oslovuje vyšší právo 4.
Gastrecht viz hostinné právo.
gewere IX (jistec), XXII.
gerade = grod, výbava ženská IX, XXII.
gořalka 103. 104.
grad neb stupeň pokrevnosti 67.
grod viz gerade.
groše staré české a groše č. XII.
Hadárka 6—7.
hájiti statku po neb. = vkládati se 46.
ham, aby bednáři na ten ham bečky dělali 31.
hamovati přestupníka = zadržeti 110.

hejtman zemský XXVIII, XXX, 80.
hejtmanství zemsk. patenty 104.
hervet hergewete, výzbroj muž-
ská k dědictví IX, XXII.

hindrování mocí panskou nebo
mocí Boží 20 = překážky; hin-
drunky a překážky 28, hindro-
vati se s kým vaditi se 8.

hlasenská povinnost 107.

hlasný 25.

hlava = vražda; hlavy dobývati =
nápravy za vraždu 10; o hlavu
byli na rocích 9, nemohl se
konec učiniti o tu hlavu t. j.
neodsoudili se ani popravy vra-
hovy ani pokuty čili vergeldn 9.

hody v Němčicích 5.

hofrychtér královský XI, knížecí
XVII.

od hojení barvířova lékařova 45.

hornictví X.

hostina po vykonání prací práv-
ních 103.

hostinné právo XIV viz Gastrecht.

hraně dříví (upálení) 103—4.

hranice VII, VIII.

hrdlo = bezživotí; nestáti zločinci
na hrdlo 34. do těch hrdel se
brániti 105.

hrdelní právo IX; hrdelné a krevní
viny XXXI.

hřbitov XII.

hřebice ve stádě 99.

hříchů želeť (polehčující okol-
nost) 89.

hřivna = zlatý, značka tj 41.

od hrobu kopání katovu pacholku
plat 102.

hrůza = hrozba 8.

hrůzbu vydávati 103.

husitské zajetí, husité XXIII.

CHalupa 48.

chléb svůj; jest na svém chlebě =
jest ode mne oddělen 8.

chlebojed přátelský člověk 12.

chování nešlechtné 69.

chromá dívka 35.

chudý nemůže nakládati na
právo 46.

Indicia 104.

interrogatoria, též punkta při
examinech právních 97.

Jablka kradená 45.

jarmarky výroční trhy XXIX, 45.

jatky VII.

jistina 33—4.

jména vrchnosti, úředníků, hejt-
manů a správců panských
XVI—XVII.

jurisdikce, přijetí syna mlynářova
pod jurisdikci Ol. 90.

justifciovanych pozůstalost XVI,
XVII.

Kabát barchanový 34.

kapitola kostela Ol. XVI—XVII.
96; kapitulní lidé 16; ves XXXI.

kassace ortele i útrat 91.

kat 93, strava katova 101; od
provázení kata 101; katův pa-
cholek 101—102 viz popravní
mistr.

kaufhaus VII.

kázání a mše 99.

kázeň = vězení 39; do kázně vzati
jsou 27.

kláda; do klády za obě nohy
vsazovati 55.

klášter Hradiště VI, VII, VIII;
jeptišek u sv. Jakuba v Ol. VII;
sv. Kláry 1, 94.

klenoty 58, jich hodnota svědo-
mím prokázati 60.

knihy černé 79, kostelní (matriky
křestné) 106.

knihy městské IX, XIX, 11; k—y
m. neslouží morděčkám 7, k—y
rychtářské 60; k—y ortelů viz
ortele.

kolonie cizí V.

kolonisace Olomučanů VIII.

kolo (kolem lámati) XVI, XVII,
67, 68, na kolo vrah 67, 68,
kolem z milosti 93, na kolo
uvrhnouti 93.

komora 25.

komorník 107.

kompromis 53.

koně, krádež IX, 1, 110.

jméno obilím - 5m - 95

konfiskace statku XVIII.
konfrontace 109.
konopí 16, 26.
konsistoř 95.
konšelé přísedící (přisedící soudu);
chodili do Olomouce pro nau-
čení 100, 106, pro mistra popravního 103, konšelský plat XII.
kord 5.
koření 104.
z koutu vyjítí (šestinedělí) 98.
kouzla; že manželka příčinou ne-
moci 38, skrz kouzla kradl 42.
kovář 45.
kožich 10.
kramáři 4.
krádež 48; krádež koní viz koně;
v pivovare 107—9, v apatece
95, v kanceláři 96; v čas ohně
96; skrz kouzla kradl 42; pro
krádež buď oběšení buď vy-
hnanství 2; pro krádež buď
vypovědětí anebo útrpně se tá-
zati 89; pro krádež na urfrýd
propustiti 89; pro krádež pod
3 zl. pardus, nad 3 zl. provaz 33.
královský les „Holice“, „Horka“,
„Království“ VII—VIII.
královských měst magistráty 107.
krávy 16, 55.
krčma XXVIII.
krčmáři 3.
krejčíři a jich pacholci 4, cech-
mistři 75.
krev z nosa spuštěná podobným
zlým znamením jako krvácení
mrtvoly u přítomnosti vra-
hovy 95.
krevní = nejbližší přátelé 69.
rukou v krvi berančí omočenou
přisáhá žid 61.
křik do světnice učiniti = po-
plach 25.
kšaft = poslední vůle = poručenství
14, 65, 71; podezřelý 89, 90.
kuchyně hraběcí 96.
kup 40; do městských knih se
zapisuje 11.
Lámání kolem XVI, viz kolo.
lázeň 6—7.

lehkovážné mordy 95.
leiden = trpěti svědomí 3.
lejtrunk 47 zmírněný rozsudek;
z německého „läutern“.
lékař = barvíř 45.
lékaři učení 98.
lhota 10letá = bezplatnost VIII.
lhůta právní: první, druhé, třetí
2 neděle 52—3; lhůta právní
v příč. pozůstalosti 6 neděl 72.
lichvy = ouroky 60.
literatura Magd. práva na Mor.
XXI—VI.
literní umění 73.
lokator VIII.
lotr 33.
loupež v klášteře 1.
loupežníci 34.
lůže šatů 41.
lžice kradené 109.
Majestát; podle m—u užívá stavu
rytířsk. 27.
macocha 44.
manské právo XXIV. 4.
manžel první 35; m—l poklepal
manželku z kouzla 38.
manželka zběhlá 95; křesťansky
zdávaná jest dědičkou 24; man-
želky dvě 23, tři 49.
manželské děti 23.
manželství XVII; ke cti sv. m—f
odpouští se manželům 99, 105.
markrabí viz Jan, Jošt.
masař 33.
maštale 103.
matka dílná s dítkami 47, m—a
nejkrevnější příbuzná 70; m—a
nepoctivá 69; m—a dědí po
synu dle sask. práva 41.
máz piva, vína co stál 103—4.
meč (trest) XVI, XVII, 64, 68, 94;
pro vraždu 95; pro bigamii a
krádež 49; pro zhářství 101.
menších práv vesnických působ-
nost XXXI—II.
metla; vymrskání u pranýře XVII,
48; srov. pardus a šilink.
metropole duchovní Mor. V.
měch obilí 109; v měchu utopení
68, 91.

města na českém právě VI; země-
panská (královská), biskupská
a panská IX, X, XII.

městské právo něm. VI, viz právo
Magdeburské; městských práv
organisace IX, XXXI.

míle, mílové právo VIII.

milost XXXIII, 64, 97, 100; prositi
za milost 48; místo šibenice
metla 48, 96; místo utopení
meč 91; místo upálení meč 101;
z milosti kolo 93; z milosti
vrchnostenské tělo popravené
nespáleno 101.

mír zdvihati 8; o to jsem smí-
řen 8.

míry nové 31.

missiva = posílací list 67.

mistr popravní 100 = tortor = kat;
sněšení sněmovní o m— a po-
pravního 37, stížnosti do kata
92; mučí zločince v černé ko-
moře 79, 100—1; popravuje
samovrahy 63, 103; uděluje
pardus u pranýře 107—8; sva-
čina 104; chození pro kata 104,
platy 92—3, viz taxa, srovnej
též consignace útrat právních.

mlátovna 95.

mlýn VI, XXVIII.

mlynář 32, 47; mýto mlynářské
30—1.

mlynářka 67.

moc Boží = moc panská překážka
20; mocná ruka statku sirot-
čího 40; mocné daní statku 32;
v moc právní výpověď vešla 67.

moderamen inculpatæ tutelæ 98.
moderate přikročiti k někomu
útrpným právem 90.

mor dobytčí 102—3.

mord = vražda 5; dvojí 93, mord
žida 43; mordýř na meč 64,
69, 92, na kolo 67, 68.

most VI, 43, 49.

mostný = „brugnar“ VII.

msta 17; nad vrchností, officíry,
hovádkem 103—4.

mše svaté, peníze na mše 98;
nezmeškání 99.

mučení = trápení = tortura XVII,
XXXII, 100; suché světlé XVII,
viz světlé a suché právo.

mýto VIII, 93 (cestné a mostné);
mlynářské 30—1.

mzda, ze mzdy napomínati 6.

Nadání všem 4 stavům 57.

nádenník 43.

nadpřátelské svědomí 13.

náhrada škod a útrat 100, 108—9.

nájemník pivovaru 108.

náklady na právo 17, 21; náklady
se na obě strany zdvihají 21,
srv. compensirovati.

nález a vejpověď práva 107, ná-
lez = výpověď 67; našli jsme té
hošpodyni nález učinili 10; co
právo najde = uzná 10.

nápad XVI, XVII, 28, 38, 41, 69
až 73, 92; nápad po svobodném
92, po matce 2, po sirotku 34;
nápad rovným dílem podělití
66, 73.

napomenutí nižšímu právu 18; na-
pomenutí z mocnosti práva 66.

náprava 46.

nářek XVI; n. poctivosti 42; nářek
na právo Tovačovské 57.

násepek 74.

násilí 62, snásilniti 62.

na svú duši koho bráti 6.

na učením = právo 5; naučení =
underweisung 2; naučování pí-
semné, ústní XII, naučování
české přestalo XVIII; naučovací
řeč XVIII; naučení opravené 17;
naučení právní 105; naučení
hledati VII; naučením podělití
105; naučení za peníze (plat)
21, 101; na kolkovaném papíře
106; od sentence (naučení) ma-
gistrátu Ol. po 1 R 100—1, 106.
nedospělost věku polehčující okol-
nost 107.

nedostatci při žalobě 51.

neohlašování v čas vyměřený 67.

nepodezřelé právo 91.

nepořádky při právě malém 18.

neposlušné strany 26.

nepřestati na odpovědi 66.

nerozumného ať zastupují přátelé 42.
 neuraženéj na poctivosti 25.
 nejvyšší = appellační právo 1.
 němčina XIX; překládání akt českých k appellaci do Vratislavě XIII, 44; německý spis 58.
 němý hřích a trest naň 109.
 nižší práva vesnická viz práva.
 nocovaná pře 20.
 nohavice sůkenné 34.
 notwehr (sebeobrana) 69.
 nové míry (váhy, lokte, měrice, vědra, bečky) 31.
 novota při právech městských XI.
 nozem boden 92, stříbrné nože kradené 109.
 numerované spisy 58.
Obecné dílo (při vsi, neb při šancích) 98, viz tresty.
 obecní práce při zámku 108—9, na Špilberku 109, viz tresty.
 obecní dům (stavení); práce při něm 105—6, viz tresty.
 obecný člověk, který nemá úřadu na sobě jako konšel, rychtář 8.
 oběšení; samovražda 93, 100.
 obchod z ciziny V.
 obchoditi se něčím (handlovati) 6.
 obnova žaloby (processu) XIV.
 obilí (pšenice, ječmen) kradené 107—9.
 obklíčiti statek právem 46.
 obstávka 93, osoby 16; na právě obstavil dva člověky o hlavu 10.
 obtížiti při 8.
 obuch 98.
 obvod práva Ol. IX. XIII, zmenšen VIII, XVIII; práva Tovač. XXXI.
 obyčeje a chodu račího jsa 72.
 odbýti koho = plniti = zaplatiti 13.
 odepřiti a hájiti 58.
 odevzdavka prodané věci 29, neodevzdal purkrechtu 12.
 odkázati z města, panství 33, 99, 108—9, viz vyhnanství.
 odklady 54, 64; odkladové daremní 58, viz odtahy.
 odmrt XXVIII.

odpor = odporník; když žalobník žaluje, aby odpor odpovídal 55.
 odpor = odpověď 19, odpor proti žalobě 5, odpor činiti ku právu = přiti ku právu 16; odpor klásti 50; odpor i oprava(y) 24, 28, 39—41; odpor s opravami 29, 32; bez odporu na žalobu právo nevypovídá 48; odporovati (namítati proti žalobě) 15.
 odporník 14, odporník, kdy odpovídati nemá 19, zpráva odporníkova 39.
 odpověď = odpor 47—8; odpověď na žalobu 10.
 odpověď (opověděná válka), v odpovědi něco činiti 110.
 odpovědník 12, 15, viz odporník.
 odpravený vyznal na druhého 37.
 odpros, odprošování 9, 42.
 odpuštění od práva, formule XVIII—XIX, odpuštění z jurisdikce 89.
 odstrčiti od statku 30.
 odtah = průtah 22, 57—8, viz odklad.
 odtrhnutí od práva Ilubčického XIII—XIV.
 odvolání dřívějšího ortele 62.
 odvolati se na právo vrchní 9; ku králi XI.
 officír — úředník 103.
 ochromení (fojta) XVI, 46.
 omluvy jalové 56, omluva, odpor a správa 48.
 opat kl. Hradiště XVII.
 opovídaní škod 70, 76, 82, 86, 88.
 oprava = replika 22, 24, 39; spis opravy žaloby 50; opravy = replika i duplika: žaloba i odpor s opravami dvou stran 21.
 orání 95.
 ořechovní XXVII.
 organisace práv městských IX, XXXI.
 originál 66.
 ortel = nález 17, ortel předešlý 33, ortel čísti stranám 17. z ortele dáti výpis 19; ortele na žalobu bez odporu se nevydává 19;

srv. ortele a rozsudky XII, ortele přísné a ukrutné VIII, kriminální XX, ortel spečetěný 40, 41—2; pečetí stvrzený 39; od ortele taxa: 4 a potom 12 gr. česk. XII = ortelní peníze 25; ortele latinské, české, německé XI, viz řeč naučovací; ortele na kolo, meč, pardus — šilink, pohřbení, provaz, upálení, utopení, vyhnanství XXXII; ortelův sbírky: Brněnských XXI—XXII, Hlubčicko - Olomuckých XXVI, Litoměřických XXIV; Magdehurských XXIV; Olomuckých XXIII—XXV.

osada cizinců V.

osoby úřední 103.

ospý obilné 31.

ostřejší právo (nad suché) 94.

osvoboditi žaloby XXXIII, 40, 43, 52, 102, mordu 105.

otázky právní 105, viz interrogatoria.

otrok čeledín 5—6; otročí právo 6, otrok přistál u hospodáře 6.

ouředník 52, viz úředník.

ovce 15.

Pacholek statečný; uder, jsi-li pacholek 95.

pacholek 42; pacholek = tovaryš krejčířský 4; pacholek = pomocník katův.

paichtiger XII = zpovědník.

palečnice 105.

pán = vrchnost; pán zapověděl řečnsky 10; panská moc a Božská moc (překážka) IX, 15, 16;

panství; vyhnání z panství 108;

páni přísežní konšelé a rada; prosíme Vás jakožto pánů svých 6, 7, 10 srv. Eldern.

pankharta uhoniti 71.

papír štemplovaný 106.

pardus celý a odkázání z panství 37, 96, 100, 108, pardus dobrý podle mírnosti ve vězení (nikoli u pranýře) 107; $\frac{1}{2}$ pardusu 99, srov. šilink.

pastorek 8, zavražděný 98.

pastorkyně 41.

pastýř 45, 102.

patenty 104.

pečet 2, viz ortele spečetěné.

pěči na koho míti (varovati se) 110.

pekař zámecký 97.

peníze ortelní 21, právní 73.

pikart XXVIII, 31—2.

písař důchodní 65; právní = přísežný VII, XXXII, 11, 56, 100, jeho plat XII, 101, diskrece 102.

písemné a ústní naučování XII.

písma proměna XXX.

pivo 3, 104; pivovar XXX, panský 107—9, pivo vaření VIII.

planýř = pranýř 108.

plat od sentence XII, 100; mistru popravnímu XII, 92—3; písaři od psaní ortele XII. 100—1.

plátna ze stavu vyřezaná 49.

plesník, kterýž jest starší nad rybáři 6, srv. fischmeister.

plnomocníci 55, 81.

poctiví krevní 69—73, p. přátelé 72; poctivost dětí opatřená 97.

počty a sbírky nepsané 9, p—y poručnické 15.

poddaný cizí XXXIII, 104, 107; opata Hrad 43.

podruh 45—6.

podkomoří v Čechách XI, na Moravě XI, XVI, XIX, 4.

podsedky XXVIII.

pohřbení za živa svévolné XVII.

pohřeb samovraha na hřbitově, na křižovatkách XII.

pohružka ohněm 16—17, 68; pohružka nižším právům 17, 22, 58—9.

pokání činiti 71.

pokázati = kárati 5.

poklepaný 37.

pokuta 107; p—a právem vyměřená 53; p—u propadnutí 56, (100 kop) 53; pod p—ou vypovězení práva 62.

pokuta vetunk 20, pokuta pro nestání fojtovi 3 šilinky 26; p—a fojtem dlužníkovi v kázní položena 22—3.

polehčující okolnosti 68, 96, 98,
99, mladý věk 107.
polepšení naděje 89.
pomocný člověk 7, 20.
pomluvač 41.
pomsta 107, 101.
popis popravý samovraha 103.
poprava XVII, 100.
popravený 22.
popravní místo 68.
popravní mistr 92, jeho útraty
v cestě 104, jeho plat, viz taxa.
popsáno poslati žalobu (písemně)
13.
poručenství kšaft XVII, 14, 23,
32, 69, nepořádné 89, poručen-
ství odporovati 72, z p—í osvo-
boditi 15.
pořádky markr. Mor. 56; při men-
ším právě XXVIII.
poručník 15.
posel právní 59, 101; vyvádí
z města 110; jeho plat od opa-
trování vězňů 100, 102; od jich
přijetí 102; od svolání ortele
102; chodil pro mistra popravního
104.
pouta ve vězení 55; pouta a že-
leza; v p—ch a ž—ch praco-
vati 105, 109.
poutník obviněný 104.
povážené příčiny 41.
pozemské statky VII.
poznámenání = consignací útrat
právních 100, 103—4, 106.
pozůstalost XVI, 31, 41, 44, 47,
64—5, 90.
pracovati přes svět s vůlí foj-
tovou 63.
pračka 44.
prachu $\frac{1}{2}$, věrdunku 103; prodej
prachu 105.
praní 33, viz planýř.
přátelé poboční 70 = collaterales.
práva = zasedání soudu: na prá-
vech dával roky 19.
právo bližší; podal se jest na
právo bližší 10; právo bližší míti
k nápadu = lepší 73; dědinné
87 = purkrechtní; duchovní a

světské 103, 105; hostinné XV;
manské 4; městské (novota) XI;
nepodezřelý, když osoby z ci-
zích rad na právě zasednou 55;
ostré 66, viz útrpné čili mučení,
jinak trápení = tortura; otročí
6 — předpisy v příčině otroků
t. j. čeledínů; patrimonialní XVI,
XVII, XXXI; purkrechtní srv.
dědinné; rychtářské; při právě
rychtářském se nařizuje 110;
stavní 22; světlé XXXII; suché
XXXII; světské 48, protiva ku
duchovnímu; útrpné 107 (mo-
derate, na dva špruše, svíčky)
XXXII.
práva vesnická X = nižší XIII až
XV, XVII; pozbyla samostat-
nosti.
právo vyšší 44, 71.
právo zemské protivou ku pravu
purkrechtnímu 82—8.
právo = ortel = naučení: právo,
které od Vás přišlo, jsme čisti
dali 4, 7, 13; právo rozsudek:
práva žádala jest před právem
10; právo = obyčej = pořádek:
jakž město za právo má 12;
právo řád statuta: právo Mag-
deburské VI, VIII, IX—X, 41,
44, 73, 90—91, 93—5, 97—8
a jeho obměny IX; úpadek
XIX—XX; knížete Vladimíra
V, VI; Hlubčické VIII, X, XIII
až XIV; české VI; německé VII
viz Magdeburské; práva měst-
ská Star. m. Pražského XII;
Král. Českého XII; markr. Mo-
ravského XXII; právo římské
XIII; právo saské viz Magde-
burské; právo dědické viz dě-
dické právo; právo = soud: IX
až XI, XII—XVI; v Ejvani 5,
Oplocanech 64, ve Věrovanech
4, Hlubčické, Unčovské atd. viz
jména míst.
právo najde: co právo najde 10;
právo činiti = před právem od-
povídati: právo činili prvej
bez řečníků 10, aby právo uči-

nila za to, že pře 10; práva žádala před právem — spravedlnosti žádala 10; právem se dobývati; koho odbyti 10; rozdělit 5 — rozsouditi 9; počítati: že počali právem v Kralicích, tehda tam dokonáno býti má 10; učiti = z práva vydávati 110.
 práv jest: aby práv byl = k právu stál a odpovídal 55; svú rukú právu býti — přísahati 7.
 právní otázky 105.
 právní písař 105.
 právní přátelé: páni přátelé starší právní XIII, 73 = Eldern slují konšelé vyšší stolice protivou k mladším přátelům právním, jež vyšší stolice oslovuje zkrátka: sousedé, přátelé = frunde.
 pravým trhem koupil 12.
 přečinění 107.
 přechovávání kradeného zboží 109.
 překážka právní, viz moc Boží, moc panská.
 pře = záminka; při sobě bráti 6; pře té se chytil 7.
 pře propadení 64.
 pření nebo znání 13.
 přestupník 110.
 převor = probošt kl. Všech sv. XVI.
 příbuznost prokázati 38.
 příčiny právní 107.
 příměří pravé 110.
 přípis = opis; p — s psaní 18, supplikace 53, vidimovaný s originálem 54.
 přípověď k statku 14, 46; přípovědní revers ku právu XIII XIV.
 připravení o živnost 55.
 přiročí další 10 t. j. rok čili lhůta na zaplacení dluhu.
 přirození chytrého a smělého děvče 106.
 přísaha na svatých 25, bez ceremonií 52, dobrovolná 109; židovská 60, vedle obyčeje židovského 46, na sviňské kůži XVIII, formule židovské přísahy 60—1; přípis přísahy 52; přísaha o koně IX; pod př—ou vyznati

12, př—ou se očistiti 52; př—ou koho zastoupiti nelze 7; při přísaze má býti řečník 10—11; nepřipuštění k př—e 52, 62.
 přísahati = svú rukú právu býti 7.
 přísední ve Vratislavi 2, viz konšelé.
 přítí ku právu = odpor činiti ku právu 16.
 přítel vlastní 9.
 příze 6 klubek ukradeno 49.
 přiznání právní dobrovolné 95, 105, 107, na mučení 94 = přístné 105.
 proces, jak se při právě zachovává XIII; processus juris des Magdeburger Rechtes XXVI.
 prodej domu 9, 1, purkrechtu 12.
 prodlenější čas 54 delší lhůta.
 prokázání žaloby 66.
 proměnění stavu 38, 44.
 promlčení času kukladení spisů 51.
 propadení pře 64.
 prosba o naučení 73.
 prositebně žádati 73.
 prostranné vězení 89 (delší).
 proškoditi mnoho 10.
 protestace zjevná 72.
 protestantské hnutí XII.
 svolání ortele, taxa 55, 101, 102.
 průvod 21 (důkaz); jestli to provede svědomím 12—3.
 průtah 53; průtahy daremní 51; průtah a zaneprázdnění 56.
 psi: lovčí, sledník, vízelec, obrový, ponocný, pastuš, dvorový XXIV.
 pšenice ukradená 51—2.
 publicování výpovědi (nálezu) 53, 67.
 půjčka na základ (pfand) 58, na klenoty 58, na slib = přípověď 58.
 punkta = otázky právní 107, viz interrogatoria.
 purkmistr a páni nepřijali žaloby 56.
 purkrabí VIII.
 purkrecht XVII, XXXIII; nevdaný 11.
 purkrechtní peníze XVII, 13, 28.
 Rada = radní sezení 99.
 radní dům 109, viz rathouz.

raky, ryby 104.
rána smrtelná 98.
rathouz 104.
rebellanti XVII.
rebellie XVIII.
registra městská 41.
rektor a kantor XXIX.
revers = jurament — urfrýd 104;
revers přípovědní ku právu IX,
XIII—XIV.
roboty a poplatky z domu 11.
rodič z Hranic = rodák 109.
rok = lhůta: vzala sobě rok tomu,
aby zaplatila 10, 15, srv. při-
ročí; rok a den jmenovaný—
stání 57, rok a čas položený
26. rok složený 14, rok jistý
a konečný 64. roky dávati
časté 10, roky po 2 nedělích
16, 64; nestání k rokům 20,
39, 42.
rovná věc = malicherná 9.
rovnoprávnost, šetření a neše-
tření při městských právech
XIV, XVIII.
rozšacování statku 72—3.
rožeň: v šatlavě rožeň přes nohy
dávati 55.
ručiti (roučiti) žalobníka na pe-
níze 21.
ručnice 49.
rukojmí 39, při vdávání domu 12,
ve vězení 42, domácí, ne přes-
polní 55, za žida 46.
rybníček pustý 37.
rybníkář 34.
ryby na prodej, kradené 6.
rychtář viz fojt: 44—5, 47; má
klíč od vězení 39—40, plat od
příjetí, opatrování a stravování
vězňů 101—102, 106; vetunk
jemu příslušný od dlužníků 20.
rychtářské knihy 60. rychtářské
právo 106. 110.
rynek XXVII.
rytířský stav naproti městskému
27, 84.

Řád práva Magdeburského IX viz
Sachsenspiegel.
řád a pořádek právní 57.

řeč: spor o řeč 44, polovice la-
tinsky 50; řeč naučovací XIII,
XVII—XVIII, XXVII.

řečník — přítel — pomocník XXXIII,
10—11.

řeka = hráz, část řeky, kterou
rybář najal 6.

Sachsenspiegel XII, XXI, XXII, 83,
samokletba: bůh dej mi P. B.
ústa zamekl 5; pod svou duší
zatracením; chciť se hrdla od-
souditi 6, 7; pod upálením 6;
v židovské přísaze: das mich
die erde miese verschlingen,
das mich die maselsucht be-
stehe etc. 61.

samostřel a jeho napínání 4—5.
samovrahův pohřeb na hřbitově,
křížovatkách XII, poprava 93,
103—4.

seděti ve statku 14.

sekera 49.

sekretář král. Českého XIII.

sentence = naučení = ortel.

servusi Olomučtí a jich zpropitné
100, 102, 106.

sestřenci 14.

seznam práv a vrchností v Ol.
naučovaných XIV—XVII.

silentium perpetuum 97.

sirotčí statek pozůstalý 34, 38,
viz dědictví; jako sirotky opa-
třiti poctivé děti nepoctivé
matky 97.

slavnosti lidové XXIX.

služba pekařská na zámku 109.

slyšení pořádné obou stran 66;
na jedné strany slyšení nedá
se nic vyříkati 57.

smilstvo XVI, 96—7; trest na
sm—o 105—6.

smlouvy svatební 38, 41, 65—6,
smlouvami sv. zavázati 47,
smlouvy sv. kšaftem měněny 65.

smluvená věc = odbytá 9.

sněmy 31.

snětí z práva jednoho a ku dru-
hému daní XIII—XIV.

sochor 49.

soudce z. markr. Mor. 107.

soukromníci naučování XV—XVI.
soukup 16; 55.

soused t. j. osedlý člověk, má
zlé skutky přetrhovati 109.
specifikace dluhů 57.

spis právní 40, 42=akta; spis
nedostatečný 25; spisů nepřijímání a nepořádných vrácení
62; spisy po alfabětě složené
59; spis odpor 77; spis=refe-
rát 44.

spravedlnost zjevná=šibenice 94.
sručiti koho 8.

stáři delinquenta 106.

statek odkázati 14; pozůstalý
22—3.

státi k roku 16; státi na ženu 17;
nestáti zločinci na hrdlo 34.

statuta Vladimírova VI.

stavní právo 22.

stěhování z města 9.

stínání hlavy 102.

stížnost pro vězení 58, do práva
Tovač. 50.

stodola, oheň založený 106.

stolice vrchní IX.

stopování zloděje koňského IX.

strana soudců býti nemůž 62.

strava vězňům, taxa rychtáři
od vězňů 101—2, 106.

strejc 14.

v střízlivosti sedí se tři hodiny
na právě 26.

suché právo útrpné na dva
šprosle 96.

supplikace 53—4.

svá vůle; k své vůli koho při-
praviti 8.

svázaná delinquentka 107.

svědek: svědkem nemůže býti
chlebojed 13; svědkové 104;
svědky postaviti 21, zavrhnouti
12, trpěti=leiden 3, 12; viz
svědomí.

svědomí=geczewgnus 3, 9, 40,
49, 51, 55—56; svědomí dáno
býti má 63, vystaviti 8, 13,
rozvážiti 17, svědomí hodné 28,
sv—í hodné a dostitedlné 13,
listné 13, mimo pořádek 59,

německé 44, pečeti nespeče-
tění 18, zapečetěno 59, stálejší
110, vedené 104, vracejí se 50,
zavřené čisti dáti žalobníku 43.
svědomí=svědek 13, na to vysta-
vili svědomí dva člověky 5.

světlé právo XVII.

svíce vosková, cena 106; svíce
hořící držela smilnice před ko-
stelem 105—6; svíčky 103—4,
k tortuře XXXII, 101, viz útrpné
právo.

svině dítě sežrala 68.

svobodný dvůr XVI.

svršky 44.

syndikus, dárek pro něho 102, 106.

šacovati 46, š—ti klinoty 62,
šacování klínů přísahou 61.

šancovati 99=při šancích praco-
vati z trestu.

šenkhauz v Pačlavicích 104.

šerha (scherge) 97, šerhovna 33;
šerha uděluje pardus v šer-
hovně 107.

šibenice=spravedlnost zjevná 94.

šilink=pardus 33 srv. vymrskání,
vybití u pranyře.

šíp, zastřelení šípem ze samo-
střelu 4—5.

škody právní XVII; škody právní
opovídati 71, viz opovídati
škody; škody a outraty se zdvi-
hají 62, viz náklady a zdvihati.
škůdce zemský XVI.

šlechta XVI—XVII, XVIII, XXXIII.
špitál XXIX; dívka, hospodyně
špitalská 35—6.

šprosle; suchým útrpným právem
na dva šprosle táhnouti 96.

schwabenspiegel XXI.

Tajemství úřední 17.

taxa: katovi od stínání, věšení,
topení, kolem lámání, od vy-
klání očí, utěti ruky atd. od
mučení 92—3; právu od ortele,
písari. od vyhlášení ortele 55,
101—2, od vyvedení, od vy-
mrskání.

tázati se ostřeji 106 viz útrpně.

šlach. (?) 95;

teprův 42.
tesaři mistři 92.
tetka, nápad po ní 14.
tkalcovský tovaryš 45.
trápení = tortura viz útrpné právo.
trdlíce, trest na smilstvo 99, 106;
za obě ruce 106; na tři hodiny
105.
trh = jarmark, VII, VIII, XXIX;
trhové vsi = villae forenses VI,
VII; kůň na trhu koupěný IX;
pravým trhem koupil = řádně
12 srv. frejmark.
tresty 103: meč, viz meč; provaz
2, 79, 94, upálení 101, utopení
v měchu 68, 91; kolo, viz kolo,
pardus = šilink, viz pardus;
obecní, šancovní práce 100;
v poutech pracovati 98—9, do
pout zakouti 99; dělati při
zámku 108, v poutech a železích
109; na Špilberku 109; trdlíce
106; pruty na prsa přivázané
99; vyhnanství, viz vyvedení,
vystěhování do jiného města 97.
trestaných skutků nezpomínati 70.
do třetnice slyšeti strany 53.
třicátní cedule 100.
tupení ortele a trest na to 52—3.
tvarůžky 104.
Učeň závorkou neb kyjím za-
bitý 98.
úděl nejprřednější knížecí V.
ujistiti se někým = na závazek
neb urfrýd propustiti 107.
účty 65.
umrlý; za umrlého hoditi do vody
49, léčiti 45.
upálení samovraha na prach XVIII,
103—4.
upřimné rozumění poručenství 72.
určitý čas právní jmenovati 57—8.
urfrýd = závazek a přísaha 102;
na urfrýd propustiti 68, 89;
formule urfrýdu pastýře z čar
obviněného 103, poutníka ze
žhářství obviněného 107; pro
krádež 89; smilstvo 97; žhář-
ství 107.
uručiti ku právu 26—7.

urychlení rozsudku 105.
úřad (městský) purkmistrovský
XXXIII, 103, 106; úřad nehin-
duje strany 55; před úřadem
děje se odpros 42.
úřední hodiny práva Ol. 25—6.
úředník = officír 43, jména úřed-
níků XVI—XVII, 18, 30 a j.
usedlý člověk 11.
ustáti na právích 7, ustáti prá-
vem 16, ustáním pře vobe-
hrána 20.
ústní jednání XXXI, XXXII, ža-
loba 18, ústní vysvětlení stran
nepoř. spisů práva Tovač. 60;
z oust sepsaná žaloba 22.
utopiti vrahyni dítěte 68, 91,
srovnej tresty.
útraty právní XXXII—XXXIII, 17,
100—101; útraty a náklady 52.
55; útraty a expensa právní
se zdvihají 40—1, 55, 63; ža-
lobníci odsouzení na útraty
právní 53; útraty právní viz
consignací.
utrhnouti na cti zpomínáním
skutků odprošených 9.
útrpné právo = trápení 16, 25,
34—5, 49, 94; právo ú—é strpěti
17; dvakráte vystáti 96; skrze
palečnice prostředním způso-
bem 105; dvakráte táhnouti 37;
útrpně vyšetřovati aneb tázati
63, 102; právo útrpné na dva
šprosle 96, dvakrát táhnouti a
mučiti na hřebříku 37; právo
útrpné pro vraždu dítěte 36, pro
poklepání 36—7; pro krádež
nad 3 R 33; požehnané se netá-
zati útrpně 35, vyznání útrpné
protiva ku dobrovolnému.
užitky ze zahrady 11.
Váček s 10 zl. 49.
valašské skopy 107—8.
válka řádná 110.
vartýři při upalování 103.
vazba 91 viz vězení; vazba
pouta, vazba-li spadla s vězně
107.
včelín 91 (biengarten).

včeláři viz Troubky.
vdání domu XII, 11; obřady při tom 11; vdavatel 11; vdávání domu má se dokonati 12.
vdova, proměnění stavu 34; v—a bezdětná dle práva Hlubčického dědí $\frac{1}{3}$ XIII.
vedení svědků dle práva 40.
vejповěď—výповěď 67.
verunky (na mlýně) 28, roční 30, jich nekladení 29.
wergeld XI.
veslem páрати 6.
vetunk 20 viz pokuta a rychtář.
věrná ruka; v—ou r— u otevřítí 15.
vězeň XVI—XVII, 98—9; vězněm se ujistiti 51, vězně zakovati 100; vězeň cizí k žádosti vrchnosti propuštěn 66; vězením obklíčený nemůže státi před právem 26; odškodnění pro dlouhé vězení 56; delinquent svázán 107 viz rychtář; vězení 16, 33—5, 40, 43, 45, 48—50, 55, 58, 60; vězení=šatlava XXXII; vězení dlouhé 56, 96, těžké 51, vězením obtěžovati žalobníka 49; propuštění z vězení XXXIII, 104; vězení trestem 89, pro podezření z čár 103, pro pomluvu 42, vězení a výповěď z panství 45—6, vězení prostrannější 89.
widerteil 3=odповědník=odporník.
vidimování privilejí na mýto 93.
viniti tam, kde kdo osedlý jest 56.
víno propité 103—4, víno zemské 58, víno u Fialky 63.
vinohrady XV.
vkládati se v statek 41, 47.
vlci 102, vlka uměti posílati 103.
voly, peníze za prodané v—y 108.
von rechtes wegen—z práva, vedle práva 4.
vrácení spisů (akt) XIII, 55, 58.
vražda XVI—XVII, 1, 4, 5, 63, 94—8, zastřelení šípem 1; vražda dětí XVII, 35, 63, 68, 90, 105.

vražednice manželka 94.
vrchní právo X a jeho působnost na nižší XXXI—III; vrchní právo v Hlubčicích X, XIII a XIV; Litoměřicích IX, XI; Olomouci V—XIX, rozkvět a úpadek XIII—XIX; v Praze XI.
vrchnost o vězně svého 66, nestojí o lotra 44; propouští vězně cizího 104, zůstává si potrestání 100, supplikace u vrchnosti 53; vrchnost vkládá se do věcí hrdelních 94; ortele jménem vrchnosti vydané 107—110; vrchnosti od vrchního práva naučované XV—XVII; vrchnost delegovala právo městské 107—109.
v statek vzíti za syna 14 (adoptione).
vyhlášení a publikování ortele (naučení) 55, 64; kolik se platí, viz taxa.
vyhnanství na věčnost 108, srv. vyvedení.
výhrada práva vyššího 73.
vyhrůžka právní, pod ztracením pře 51.
vyjádření nad ortel 30.
vykázati z panství 110, srv. výповědění.
vymétati z domu—vykazovati 11.
vymínka=vyminěk 65—6; lůže žatů 41.
vymrskání popravním mistrem 70, 105, taxa od vy—í 100; metlou XVII.
vymýtění práva Magdeburského XII.
vypovídati=vyznati srv. znáti se.
výповědění z gruntův 42, 46, 107 viz vyhnanství, vykázati vymrskání.
vyručení dlužníků z kázně 23.
výsady obce cizinské V.
vyskočiti ze služby 109.
vystěhování matky 107.
výstupek=přečinění 110.
vyvaditi purkrecht a rukojmí 14.

vyvedení z města srv. vyhnanství 97, 100, 102, vyvésti poslem právním 110.

vyvrhl tři groše jmenoviti 12 = vsadil se.

vyznání dobrovolné 108, dobrovolné i útrpné 107, 109; před i po trápení 68; právní 96, svědkův 102.

Zabití XVI.

zahrada osetá 11 (dům se zahradou); zahrada purkmistrova 45. zahradníci VI.

zajítí něco proti konšelům 9.

základ zastavený na sumu peněz 26; vyplacený, ale nevrácený 26; základ propadnouti 8, základu svému pohoršiti 8, základu neklásti 42.

základ; z vězení pod základem propustiti 36.

zakládací listiny měst VIII.

zakládání a obnovování měst VII.

zakladatel = locator VIII.

zámek XXX, 104, 108—110; práce při něm 108; zámecké obhradí 97, 107.

zámek ve dveřích 52.

zamordování dítěte 71 viz vražda.

zanepřázdňení práva daremné 55.

zaprakticeirovati věci kradené 109.

zapsání nové ku právu XIV, viz revers připovědní.

zaručení 98, neobyčejné 55; při koupi domu 11; zaručiti koho ku právu 8.

zastavil se o tu hlavu 10.

zastoupiti koho 17.

zastřelení XVI, XVII.

zavadiť koho; panská moc ho zavádila 16, srv. překážka.

závazek vykonaný 62; závazek a přísaha 102, 103, viz urfrýd.

závdavek 29.

zavírka pře 71, zavření pře 50.

závorka neb kyjík 98.

zbor XXVIII.

zcestně mluviti 104.

zdvihati útraty a expense právní 40, 47, 60, viz compensirovati.

zhyzdění na pověsti a jméně 45. zlatý 13, 14, značka tj.

zločinci XVI.

zloději XVI, 95, 107—9, zlodějství 22; zloděj zjevný 92, zloději koňští 94, zloděje na provaz 92—4, šilinkem 33, viz tresty.

zlý duch = ďábel; z nabádání zl. ducha zapálila 107.

změna práva X, XIII; změny při právě XVII.

zmocnění 65, zmocněný od manželky 46.

znání dobrovolné 68, srv. znání a pření.

zprávu odeslati na punkta (interrogatoria) 107.

zpropitné servusům, viz diskroce. zranění od Vlachů 39.

ztráta šatů 42.

Žaloba řádná 19, na takovou má odpovídati odporník; ž—a rozumná a gruntovná 32; ž—a temná 27; ž—a vymyšlená 21; ž—a pro peníze 27; ž—a pro urážku 91; ž—a bez odporu 19—20; ž—a a odpor 51; žaloba, odpor s opravami 42, 46, srv. akta, odpory a j. pr. spisy.

žalobník k žalobě nepřipuštěný 26—7.

žalovaný má odpovídati o vraždu 63.

žhářka XXXIII; žhářství 17, 101, 104, 106—7.

v železích pracovati 109, viz pouta.

ženličky 103—4.

žena lehká 97; ženy lehké 45.

ženatý cizoložník 33.

ženima(?) 13.

židé 26—7, 43, 49—51, 95, 109; nadřžování židovi 61; židovské zaneprázdňení 62.

život nepřikladný, zlolažící 98.

živu býti právem o něco 27.

župice a klobouk prodány židovi za 1 R 15 gr. 95.

žlci paneti 103, 104

Oprava chyb.

- Na str. 2. 2. odstavec 12. řádek čti: 15 místo 12.
- " " 9. řádek 23. ku slovu **upomínali** náleží zvolavník.
- " " 9. " 24. počátečné **t** pošinouti o řádek níže.
- " " 10. " 14. čti: **nás** místo **nas**.
- " " 13. 3. odstavec, řádek 10. čti: **pravice** m. **pravice**.
- " " 25. 3. " " 1. čti: **opatrní** m. **opatruí**.
- " " 30. řádek 14.: **(L)** třeba vynechati.
- " " 34. ortel první má míti č. 48.
- " " 37. 2. odstavec 1. řádek čti: **Že** místo **Ze**.
- " " 41. 2. " 3. " čti: **manželky** m. **manželhy**.
- " " 62. 6. řádek svrchu čti: **Vás** m. **Vas**.
- " " 63. 2. odstavec 7. řádek čti: **v noči** m. **v noci**.
- " " 75. čti 98a. místo 99a.
- " " 78. 2. odstavec, poslední řádek: číslice (329 — 36) třeba vynechati.
- " " 93. ortel 114. řádek 10. čti: **Klokovský** m. **Klukovský**.
- " " 93. " 116a. čti: **Jiřík** místo **Jan Vrba**.
-

Prohláška.

Tímto spisem vlastenecké museum Olomucké zahajuje činnost podobnou k působnosti Matice České, a s novým rokem má se i musejní časopis rozšířiti na všechny obory vlastivědecké.

I ačkoli vlastenecké museum v Olomouci za 13leté své působnosti vykonalo veliké, národa důstojné dílo, zůstalo předce odkázáno, vyjímaje příkladnou štědrost spanilomyslného svého pána protektora, jen na skrovné příspěvky svých členů.

Jsmo národem chudým, který zejména na vědecké instituty ani zdaleka se nemůže vyrovnati národu polskému; pročež mladý ústav náš, vlastenecké museum, potřebuje vydatnější přízně, aby platněji konati mohl svůj úkol:

Morava nemá speciálních dějin svedených až do přítomnosti; arcidiecese Olomucká nemůže se vykázati vlastní svou velikou historií; nemáme monografií klášterů a kostelů, aniž dějin university Olomucké atd. Ale nejžalostnější věcí jest, že města Moravská, až na přeskovné výminky, **všecka** postrádají svých speciálních místopisů!

A vůbec platí plnou měrou tesklivá slova našeho Josefa Vratislava Monse pronešená v Olomouci l. 1776. ještě do dneška: „Bolestný mne proto jímá žal, že Morava u obyvatelů jiných zemí pokládá se za popelku. Sousední totiž země vykázati se mohou ohromnými stohy pamětných spisů, hlásajících jejich slávu, kdežto Morava jak za hranicemi neznáma, tak od vlastních obyvatelů nepoznána zůstala“.

Netajme si skutečné pravdy, že na Moravě na neskonalou škodu naši vlastní vědeckého díla koná se úžasně málo!

Jakož pak města dávala kdysi svým okolicím ráz, a důkazem toho i tento spis, slušno by bylo, aby i nyní následovala příkladu Českých měst, podporující též snahy vědecké.

Členem vlasteneckého musea stává se, kdo každoročně 1 zl. zašle pokladníkovi spolkovému, p. Mil. Otáhalovi, účetnímu Ústř. záložny rol. v Olomouci.

Člen zakládající zaplatí jednou pro vždy 25 zl.

Za to dostane každý člen zdarma časopis vlasteneckého musea a jiné spisy za polovičnou cenu.

Nákladem vlasten. musejního spolku v Olomouci

vyšla tato díla:

- Č. I. **Moravské ornamenty**: sešit první: **Moravské kraslice** s 8. tabulemi barvotiskovými, jež na kámen kreslila Madlénka Wanklova; text od dra. J. Wankla, Frant. Stránecké a Vlasty Havelkové.

Sešit druhý: **Vzory vyšívané** se 6. tabulemi barvotiskovými a s barevným listem titulovým. Text od Vl. Havelkové, úvod od V. H. (rozebráno).

Sešit třetí: **Ornamenty moravských kancionálů** se 7. tabulemi barvotiskovými a 2 barevnými listy titulovými. Text od V. Houdka a J. Klvaně.

Cena prvního sešitu pro členy 1 zl.; pro jiné 2 zl.

„ třetího sešitu „ „ 1 zl.; „ „ 3 zl.

- Č. II. **Das mährische Ornament**, totéž dílo s německým textem.

- Č. III. **Loštice, rodiště Jana Havelky**. Místopis městečka Loštic. Se životopisem Jana Havelky od V. Houdka. S 12 obrázky, stran 72, cena 30 kr.

Časopisu vl. musejního spolku v Olomouci

v y d á n o :

ročník	I. 1884	o číslech	1, 2, 3, 4;
„	II. 1885	„	5, 6, 7, 8;
„	III. 1886	„	9, 10, 11, 12;
„	IV. 1887	„	13, 14, 15, 16;
„	V. 1888	„	17, 18, 19, 20;
„	VI. 1889	„	21, 22, 23, 24;
„	VII. 1890	„	25, 26, 27, 28;
„	VIII. 1891	„	29, 30, 31, 32;
„	IX. 1892	„	33, 34, 35, 36;
„	X. 1893	„	37, 38, 39, 40;
„	XI. 1894	„	41, 42, 43, 44;
„	XII. 1895	„	45, 46, 47, 48;
„	XIII. 1896	„	49, 50.

Ročníky celé prodávají se po 1 zl. 50 kr.; jednotlivá čísla po 40 kr.

Čísla tučně tištěná jsou rozebrána.

Kromě těchto spisů vydány ještě:

Návod ku sbírání a zachraňování starožitností
se 103 obrázky Cena 10 kr.

Tazatel pro sbíratele národopisného materiálu
Cena 10 kr.